

# Sbírka zákonů a nařízení státu československého.

Částka 99.

Vydána dne 29. září 1922.

---

Obsah: **274.** Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Bulharskem a Protokol, podepsané v Neuilly sur-Seine dne 27. listopadu 1919.

---

**274.**

## MÍROVÁ SMLOUVA

MEZI MOCNOSTMI SPOJENÝMI I SDRUŽENÝMI

A BULHARSKEM

A

PROTOKOL,

PODEPSANÉ V NEUILLY-SUR-SEINE DNE 27. LISTOPADU 1919.

## TRAITÉ DE PAIX

ENTRE LES PUISSANCES ALLIÉES ET ASSOCIÉES

ET LA BULGARIE,

ET

PROTOCOLE

SIGNÉS À NEUILLY-SUR-SEINE LE 27 NOVEMBRE 1919.

---

LES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE, L'EMPIRE BRITANNIQUE, LA FRANCE, L'ITALIE et LE JAPON,

Puissances désignées dans le présent Traité comme les Principales Puissances alliées et associées;

LA BELGIQUE, LA CHINE, CUBA, LA GRÈCE, LE HEDJAZ, LA POLOGNE, LE PORTUGAL, LA ROUMANIE, L'ÉTAT SERBE-CROATE-SLOVÈNE, LE SIAM et LA TCHÉCO-SLOVAQUIE,

Constituant, avec les Principales Puissances ci-dessus, les Puissances alliées et associées,

d'une part;

Et LA BULGARIE,

d'autre part;

Considérant qu'à la demande du Gouvernement royal de Bulgarie, un armistice a été accordé à la Bulgarie le 29 septembre 1918 par les Principales Puissances alliées et associées afin qu'un Traité de Paix puisse être conclu;

Que les Puissances alliées et associées sont également désireuses que la guerre, dans laquelle certaines d'entre elles ont été successivement entraînées directement ou indirectement contre la Bulgarie, et qui a son origine dans la déclaration de guerre adressée le 28 juillet 1914 par l'Autriche-Hongrie à la Serbie et dans les hostilités ouvertes par la Bulgarie contre la Serbie le 11 octobre 1915 et conduites par l'Allemagne, alliée de l'Autriche-Hongrie, de la Turquie et de la Bulgarie, fasse place à une paix solide, juste et durable;

A cet effet, les HAUTES PUISSANCES CONTRACTANTES ont désigné pour leurs Plénipotentiaires, savoir:

LE PRÉSIDENT DES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE:

L'Honorable Frank Lyon Polk, Sous-Secrétaire d'État;

L'Honorable Henri White, ancien Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire des États-Unis à Rome et à Paris;

Le Général Tasker H. Bliss, Représentant militaire des États-Unis au Conseil supérieur de Guerre;

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ, ŘÍŠE BRITSKÁ, FRANCIE, ITALIE A JAPONSKO,

mocnosti, jež v této smlouvě jsou označovány jako čelné mocnosti spojené a sdružené;

BELGIE, ČÍNA, KUBA, ŘECKO, HEDŽAS, POLSKO, PORTUGALSKO, RUMUNSKO, STAT SRBSKO-CHORVATSKO-SLOVINSKÝ, SIAM A ČESKOSLOVENSKO,

tvořící s čelnými mocnostmi svrchu uvedenými mocnosti spojené a sdružené,

se strany jedné;

a BULHARSKO

se strany druhé;

hledíce k tomu, že k žádosti královské vlády bulharské bylo povoleno čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými dne 29. září 1918 Bulharsku příměří, aby mohla býti uzavřena mírová smlouva;

že mocnosti spojené a sdružené stejně jsou proniknuty snahou, aby ustoupila pevnému, spravedlivému a trvalému míru válka, do níž byly některé z nich postupně přímo nebo nepřímo proti Bulharsku strženy, a jež vznikla tím, že Rakousko-Uhersko vypovědělo dne 28. července 1914 válku Srbsku, jakož i nepřátelskými činy zahájenými Bulharskem proti Srbsku dne 11. října 1915 a podniknutými od Německa spojeného s Rakousko-Uherským Tureckem a Bulharskem;

k tomu cíli VYSOKÉ SMLUVNÍ MOCNOSTI zastoupené takto:

PRESIDENT SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH, jež zastupovali:

ctihodný Frank Lyon Polk, státní podtajemník;

ctihodný Henry White, bývalý mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Spojených států v Římě a v Paříži;

generál Tasker H. Bliss, vojenský zástupce Spojených států v Nejvyšší válečné radě;

SA MAJESTÉ LE ROI DU ROYAUME-UNI DE GRANDE-BRETAGNE ET D'IRLANDE ET DES TERRITOIRES BRITANNIQUES AU DELÀ DES MERS, EMPEREUR DES INDES:

M. Cecil Harmsworth, M. P., Sous-Secrétaire d'État pour les Affaires étrangères;

Sir Eyre Crowe, K. C. B., K. C. M. G., Ministre plénipotentiaire, Sous-Secrétaire d'État adjoint pour les Affaires étrangères;

Et:

pour le DOMINION du CANADA:

L'Honorable Sir George Halsey Perley, K. C. M. G., Haut Commissaire pour le Canada dans le Royaume-Uni;

pour le COMMONWEALTH d'AUSTRALIE:

Le Très Honorable Andrew Fisher, Haut Commissaire pour l'Australie dans le Royaume-Uni;

pour l'UNION SUD-AFRICAINE:

M. Reginald Andrew Blankenberg, O. B. E., faisant fonctions de Haut Commissaire pour l'Union Sud-Africaine dans le Royaume-Uni;

pour le DOMINION de la NOUVELLE-ZÉLANDE:

L'Honorable Sir Thomas Mackenzie, K. C. M. G., Haut-Commissaire pour la Nouvelle-Zélande dans le Royaume-Uni;

pour l'INDE:

Sir Eyre Crowe, K. C. B., K. C. M. G.;

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE:

M. Georges Clemenceau, Président du Conseil, Ministre de la Guerre;

M. Stephen Pichon, Ministre des Affaires étrangères;

M. Louis-Lucien Klotz, Ministre des Finances;

M. André Tardieu, Commissaire général aux Affaires de guerre franco-américaines;

M. Jules Cambon, Ambassadeur de France;

JEHO VELIČENSTVO KRÁL SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITANIE A IRSKA I BRITSKÝCH ÚZEMÍ ZÁMOŘSKÝCH, CÍSAŘ INDICKÝ, jež zastupovali:

p. Cecil Harmsworth, člen parlamentu, státní podtajemník věcí zahraničních;

sir Eyre Crowe, K. C. B., K. C. M. G., zplnomocněný ministr, státní podtajemník přidělený zahraničním věcem;

a:

za DOMINION KANADSKÉ:

ctihodný sir George Halsey Perley, K. C. M. G., vrchní komisař kanadský ve Spojeném království;

za COMMONWEALTH AUSTRALSKÝ:

velectihodný Andrew Fisher, vrchní komisař australský ve Spojeném království;

za UNII JIHOAFRICKOU:

p. Reginald Andrew Blankenberg, O. B. E., zastávající úřad vrchního komisaře jihoafrického ve Spojeném království;

za DOMINION NOVOZÉLANDSKÉ:

ctihodný sir Thomas Mackenzie, K. C. M. G., vrchní komisař novozélandský ve Spojeném království;

za INDII:

sir Eyre Crowe, K. C. B., K. C. M. G.;

PRESIDENT REPUBLIKY FRANCOUZSKÉ, jež zastupovali:

p. Georges Clemenceau, ministerský předseda, ministr války;

p. Stephen Pichon, ministr věcí zahraničních;

p. Louis-Lucien Klotz, ministr financí;

p. André Tardieu, generální komisař pro francouzsko-americké věci válečné;

p. Jules Cambon, francouzský velvyslanec;

## SA MAJESTÉ LE ROI D'ITALIE:

L'Honorable Maggiorino Ferraris, Sénateur du Royaume;

L'Honorable Guglielmo Marconi, Sénateur du Royaume;

M. Giacomo de Martino, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire;

## SA MAJESTÉ L'EMPEREUR DU JAPON:

M. K. Matsui, Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de S. M. l'Empereur du Japon à Paris;

## SA MAJESTÉ LE ROI DES BELGES:

M. Jules van den Heuvel, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire, Ministre d'état;

M. Rolin-Jacquemyns, Membre de l'Institut de droit international privé, Secrétaire de la Délégation belge;

## LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE CHINOISE:

M. Vikiuin Wellington Koo;

M. Sao-ke Alfred Sze;

## LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE CUBAINE:

Le Docteur Rafael Martinez Ortiz, Envoyé extraordinaire, Ministre plénipotentiaire de la République cubaine, à Paris;

## SA MAJESTÉ LE ROI DES HELLÈNES:

M. Elefthérios Venizelos, Président du Conseil des Ministres;

M. Nicolas Politis, Ministre des Affaires étrangères;

## SA MAJESTÉ LE ROI DU HEDJAZ:

M. Rustem Haïdar;

M. Abdul Hadi Aouni;

## LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE POLONAISE:

M. Ladislav Grabski;

M. Stanislas Patek, Ministre plénipotentiaire;

## JEHO VELIČENSTVO KRÁL ITALSKÝ, jež zastupovali:

ctihodný Maggiorino Ferraris, senátor království;

ctihodný Guglielmo Marconi, senátor království;

p. Giacomo de Martino, mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr;

## JEHO VELIČENSTVO CÍSAŘ JAPONSKÝ, jež zastupoval:

p. K. Matsui, mimořádný a zplnomocněný velvyslanec J. V. císaře japonského v Paříži;

## JEHO VELIČENSTVO KRÁL BELGŮ, jež zastupovali:

p. Jules van den Heuvel, mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr, státní ministr;

p. Rolin-Jacquemyns, člen Ústavu pro mezinárodní soukromé právo, generální sekretář belgické delegace;

## PRESIDENT REPUBLIKY ČÍNSKÉ, jež zastupovali:

p. Vikiuin Wellington Koo;

p. Sao-ke Alfred Sze;

## PRESIDENT REPUBLIKY KUBY, jež zastupoval:

doktor Rafael Martinez Ortiz, mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr republiky kubánské v Paříži;

## JEHO VELIČENSTVO KRÁL HELLENŮ, jež zastupovali:

p. Elefthérios Venizelos, ministerský předseda;

p. Nikolas Politis, ministr věcí zahraničních;

## JEHO VELIČENSTVO KRÁL HEDŽASU, jež zastupovali:

p. Rustem Haïdar;

p. Abdul Hadi Aouni;

## PRESIDENT REPUBLIKY POLSKÉ, jež zastupovali:

p. Ladislav Grabski;

p. Stanislas Patek, zplnomocněný ministr;

**LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE PORTUGAISE:**

- Le Docteur Affonso da Costa, ancien Président du Conseil des Ministres;  
 M. Jayme Batalha Reis, Ministre plénipotentiaire;

**SA MAJESTÉ LE ROI DE ROUMANIE:**

- M. Victor Antonesco, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de S. M. le Roi de Roumanie à Paris;  
 Le Général Constantin Coanda, Général de Corps d'Armée, Aide de Camp Royal, ancien Président du Conseil des Ministres;

**SA MAJESTÉ LE ROI DES SERBES, DES CROATES ET DES SLOVÈNES:**

- M. Nicolas P. Pachitch, ancien Président du Conseil des Ministres;  
 M. Ante Trumbić, Ministre des Affaires étrangères;  
 M. Ivan Zolger, Docteur en droit;

**SA MAJESTÉ LE ROI DE SIAM:**

- Son Altesse le Prince Charoon, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de S. M. le Roi de Siam à Paris;

**LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE TCHÉCO-SLOVAQUE:**

- M. Eduard Beneš, Ministre des Affaires étrangères;  
 M. Stephen Ouský, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de la République tchéco-slovaque à Londres;

**LA BULGARIE:**

- M. Alexandre Stamboliiski, Président du Conseil des Ministres, Ministre de la Guerre;

LESQUELS, après avoir échangé leurs pleins pouvoirs reconnus en bonne et due forme, ONT CONVENU DES DISPOSITIONS SUIVANTES:

A dater de la mise en vigueur du présent Traité, l'état de guerre prendra fin.

**PRÉSIDENT REPUBLIKY PORTUGALSKÉ, jež zastupovali:**

- doktor Affonso da Costa, bývalý ministerský předseda;  
 p. Jayme Batalha Reis, zplnomocněný ministr;

**JEHO VELIČENSTVO KRÁL RUMUNSKÝ, jež zastupovali:**

- p. Victor Antonesco, mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr J. V. krále rumunského v Paříži;  
 generál Constantin Coanda, generál armád. sboru, královský pobočník, bývalý ministerský předseda;

**JEHO VELIČENSTVO KRÁL SRBŮ, CHORVATŮ A SLOVINCŮ, jež zastupovali:**

- p. Nikola P. Pašić, bývalý ministerský předseda;  
 p. Ante Trumbić, ministr věcí zahraničních;  
 p. Ivan Žolger, doktor práv;

**JEHO VELIČENSTVO KRÁL SIAMSKÝ, jež zastupoval:**

- Jeho Výsost princ Charoon, mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr J. V. krále siamského v Paříži;

**PRÉSIDENT REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ, jež zastupovali:**

- p. Eduard Beneš, ministr věcí zahraničních;  
 p. Štěpán Ouský, mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr Československé republiky v Londýně;

**BULHARSKO, jež zastupoval:**

- p. Alexander Stambolijskij, ministerský předseda, ministr války;

vyměňivše si své plné moci, jež shledání v dobré a náležitě formě, DOHODLI SE TAKTO:

Dobou, kdy tato smlouva nabude působnosti, skončí se stav válečný.

Dès ce moment et sous réserve des dispositions du présent Traité, il y aura relations officielles des Puissances alliées et associées avec la Bulgarie.

## PARTIE I.

### PACTE DE LA SOCIÉTÉ DES NATIONS.

#### LES HAUTES PARTIES CONTRACTANTES,

Considérant que, pour développer la coopération entre les Nations et pour leur garantir la paix et la sûreté, il importe

d'accepter certaines obligations de ne pas recourir à la guerre,

d'entretenir au grand jour des relations internationales fondées sur la justice et l'honneur,

d'observer rigoureusement les prescriptions du Droit international, reconnues désormais comme règle de conduite effective des Gouvernements,

de faire régner la justice et de respecter scrupuleusement toutes les obligations des Traités dans les rapports mutuels des peuples organisés,

Adoptent le présent Pacte qui institue la Société des Nations.

#### Article 1.

Sont Membres originaires de la Société des Nations ceux des Signataires dont les noms figurent dans l'annexe au présent Pacte, ainsi que les États, également nommés dans l'annexe, qui auront accédé au présent Pacte sans aucune réserve par une déclaration déposée au Secrétariat dans les deux mois de l'entrée en vigueur du Pacte et dont notification sera faite aux autres Membres de la Société.

Tout État, Dominion ou Colonie qui se gouverne librement et qui n'est pas désigné dans l'annexe, peut devenir Membre de la Société si son admission est prononcée par les deux tiers de l'Assemblée, pourvu qu'il donne des garanties effectives de son intention sincère d'observer ses engagements internationaux et qu'il accepte le règlement établi par la Société en ce qui concerne ses forces et ses armements militaires, navals et aériens.

Od téže chvíle a s výhradou ustanovení této smlouvy, nastanou oficiální styky mocností spojených a sdružených s Bulharskem.

## ČÁST I.

### ÚMLUVA O SPOLEČNOSTI NÁRODŮ.

#### VYSOKÉ SMLUVNÍ STRANY,

uznávající, že k rozvoji součinnosti mezi národy a k tomu, aby se jim zaručil mír a bezpečnost, je dlužno

přijmouti jisté závazky, že se neuchýlí k válce,

udržovati veřejně vztahy mezinárodní, založené na spravedlnosti a čestnosti,

zachovávatí přísně předpisy mezinárodního práva, uznávané od nynějška za závazné normy jednání vlád,

dbáti spravedlnosti a svědomitě zachovávatí všechny smluvní závazky uložené smlouvami ve vzájemných stycích organisovaných národů,

přijímají tuto úmluvu, již se zakládá Společnost národů.

#### Článek 1.

Zakládajícími členy Společnosti národů jsou ony signatární mocnosti, jejichž jména jsou uvedena v příloze k této úmluvě, jakož i státy rovněž jmenované v příloze, přistoupili k této úmluvě bez výhrady prohlášením, jež učiní úřadu tajemnickému do dvou měsíců od doby, kdy tato úmluva nabude působnosti, a jež bude oznámeno ostatním členům Společnosti.

Každý ze států, dominií a kolonií, jež si svobodně vládnou a které nejsou uvedeny v příloze, mohou se státi členy Společnosti, bude-li jejich přijetí usneseno dvěma třetiny Shromáždění, předpokládaje, že poskytnou účinné záruky svého upřímného úmyslu zachovávatí své mezinárodní závazky a že přijmou Společností předepsanou úpravu svých branných sil a své výzbroje vojenské, námořní a vzduchoplavecké.

Tout Membre de la Société peut, après un préavis de deux ans, se retirer de la Société, à la condition d'avoir rempli à ce moment toutes ses obligations internationales, y compris celles du Pacte.

#### Article 2.

L'action de la Société, telle qu'elle est définie dans le présent Pacte, s'exerce par une Assemblée et par un Conseil assistés d'un Secrétariat permanent.

#### Article 3.

L'Assemblée se compose de Représentants des Membres de la Société.

Elle se réunit à des époques fixées et à tout autre moment, si les circonstances le demandent, au siège de la Société ou en tel autre lieu qui pourra être désigné.

L'Assemblée connaît de toute question qui rentre dans la sphère d'activité de la Société ou qui affecte la paix du monde.

Chaque Membre de la Société ne peut compter plus de trois Représentants dans l'Assemblée et ne dispose que d'une voix.

#### Article 4.

Le Conseil se compose de Représentants des Principales Puissances alliées et associées, ainsi que des Représentants de quatre autres Membres de la Société. Ces quatre Membres de la Société sont désignés librement par l'Assemblée et aux époques qu'il lui plaît de choisir. Jusqu'à la première désignation par l'Assemblée, les Représentants de la Belgique, du Brésil, de l'Espagne et de la Grèce sont Membres du Conseil.

Avec l'approbation de la majorité de l'Assemblée, le Conseil peut désigner d'autres Membres de la Société dont la représentation sera désormais permanente au Conseil. Il peut, avec la même approbation, augmenter le nombre des Membres de la Société qui seront choisis par l'Assemblée pour être représentés au Conseil.

Le Conseil se réunit quand les circonstances le demandent, et au moins une fois par an, au siège de la Société ou en tel autre lieu qui pourra être désigné.

Le Conseil connaît de toute question rentrant dans la sphère d'activité de la Société ou affectant la paix du monde.

Každý člen Společnosti může dvě léta po předchozím oznámení vystoupiti ze Společnosti pod podmínkou, že splní do té doby všechny své mezinárodní závazky, počítaje k nim i závazky plynoucí z této úmluvy.

#### Článek 2.

Činnost Společnosti, jak jest vymezena v této úmluvě, provádí se prostřednictvím Shromáždění a Rady, podporované stálým úřadem tajemnickým.

#### Článek 3.

Shromáždění skládá se ze zástupců členů Společnosti.

Schází se v ustanovených obdobích a mimo to, kdykoliv toho vyžadují poměry, v sídle Společnosti neb na kterémkoli jiném místě, jež by bylo určeno.

Shromáždění nalézá o všech otázkách, které spadají do oboru působnosti Společnosti nebo které se dotýkají světového míru.

Ve schůzích Shromáždění má každý člen Společnosti po hlasu a nesmí míti více než tři zástupce.

#### Článek 4.

Rada se skládá ze zástupců Čelných mocností spojených a sdružených a ze zástupců čtyř dalších členů Společnosti. Tyto čtyři členy Společnosti volí Shromáždění svobodně v obdobích, jež uzná za vhodná. Dokud členové nebudou Shromážděním vyvoleni, jsou členy Rady zástupcové Belgie, Brazílie, Španělska a Řecka.

Se schválením většiny Shromáždění může Rada určití další členy Společnosti, kteří mají nadále býti v Radě trvale zastoupeni. S tímž schválením může zvýšiti počet těch členů Společnosti, kteří mají býti vyvoleni Shromážděním, aby byli zastoupeni v Radě.

Rada se schází, kdykoli toho vyžadují poměry, nejméně jednou ročně v sídle Společnosti neb na kterémkoli jiném místě, jež by bylo určeno.

Rada nalézá o všech otázkách spadajících do oboru působnosti Společnosti neb dotýkajících se světového míru.

Tout Membre de la Société qui n'est pas représenté au Conseil est invité à y envoyer siéger un Représentant lorsqu'une question qui l'intéresse particulièrement est portée devant le Conseil.

Chaque Membre de la Société représenté au Conseil ne dispose que d'une voix et n'a qu'un Représentant.

#### Article 5.

Sauf disposition expressément contraire du présent Pacte ou des clauses du présent Traité, les décisions de l'Assemblée ou du Conseil sont prises à l'unanimité des Membres de la Société représentée à la réunion.

Toutes questions de procédure qui se posent aux réunions de l'Assemblée ou du Conseil, y compris la désignation des Commissions chargées d'enquêter sur des points particuliers, sont réglées par l'Assemblée ou par le Conseil et décidées à la majorité des Membres de la Société représentés à la réunion.

La première réunion de l'Assemblée et la première réunion du Conseil auront lieu sur la convocation du Président de États-Unis d'Amérique.

#### Article 6.

Le Secrétariat permanent est établi au siège de la Société. Il comprend un Secrétaire général, ainsi que les secrétaires et le personnel nécessaires.

Le premier Secrétaire général est désigné dans l'annexe. Par la suite, le Secrétaire général sera nommé par le Conseil avec l'approbation de la majorité de l'Assemblée.

Les secrétaires et le personnel du Secrétariat sont nommés par le Secrétaire général avec l'approbation du Conseil.

Le Secrétaire général de la Société est de droit Secrétaire général de l'Assemblée et du Conseil.

Les dépenses du Secrétariat sont supportées par les Membres de la Société dans la proportion établie pour le Bureau de l'Union postale universelle.

#### Article 7.

Le siège de la Société est établi à Genève.

Le Conseil peut à tout moment décider de l'établir en tout autre lieu.

Toutes les fonctions de la Société ou des services qui s'y rattachent, y compris le Se-

Každý člen Společnosti, který není zastoupen v Radě, bude vyzván, aby vyslal zástupce, který by zasedal jako člen ve schůzích Rady, kdykoli se projednávají otázky dotýkající se zvláště jeho zájmů.

Ve schůzích Rady má každý člen v ní zastoupený po hlasu a nesmí mít více než jednoho zástupce.

#### Článek 5.

Není-li výslovně určeno jinak v této úmluvě nebo v ustanoveních této smlouvy, vyžaduje se k usnesení schůze Shromáždění nebo Rady souhlasu všech členů Společnosti ve schůzi zastoupených.

Věci týkající se jednacního řádu, které se vyskytnou ve schůzích Shromáždění nebo Rady, počítaje k nim i určení komisí pověřených šetřením o zvláštních věcech, upravuje si Shromáždění neb Rada a rozhoduje se o nich většinou členů Společnosti ve schůzi zastoupených.

První schůzi Shromáždění a první schůzi Rady svolá prezident Spojených států amerických.

#### Článek 6.

V sídle Společnosti se zřídí stálý úřad tajemnický. Skládá se z generálního tajemníka a z potřebného počtu tajemníků i personálu.

První generální tajemník je jmenován v příloze. Napříště jmenuje generálního tajemníka Rada se schválením většiny Shromáždění.

Tajemníky a personál tajemnického úřadu jmenuje generální tajemník se schválením Rady.

Generální tajemník Společnosti jest mocí svého úřadu generálním tajemníkem Shromáždění a Rady.

Náklady tajemnického úřadu nesou členové Společnosti podle klíče stanoveného pro mezinárodní kancelář Světového spolku poštovního.

#### Článek 7.

Sídlem Společnosti je Ženeva.

Rada se může kdykoliv usnésti, že je překládá jinam.

Všechny funkce ve Společnosti neb v úřadech s ní souvisících, počítaje k nim i úřad

crétariat, sont également accessibles aux hommes et aux femmes.

Les Représentants des Membres de la Société et ses agents jouissent dans l'exercice de leurs fonctions des privilèges et immunités diplomatiques.

Les bâtiments et terrains occupés par la Société, par ses services ou ses réunions, sont inviolables.

#### Article 8.

Les Membres de la Société reconnaissent que le maintien de la paix exige la réduction des armements nationaux au minimum compatible avec la sécurité nationale et avec l'exécution des obligations internationales imposée par une action commune.

Le Conseil, tenant compte de la situation géographique et des conditions spéciales de chaque État, prépare les plans de cette réduction, en vue de l'examen et de la décision des divers Gouvernements.

Ces plans doivent faire l'objet d'un nouvel examen et, s'il y a lieu, d'une révision tous les dix ans au moins.

Après leur adoption par les divers Gouvernements, la limite des armements ainsi fixée ne peut être dépassée sans le consentement du Conseil.

Considérant que la fabrication privée des munitions et du matériel de guerre soulève de graves objections, les Membres de la Société chargent le Conseil d'aviser aux mesures propres à en éviter les fâcheux effets, en tenant compte des besoins des Membres de la Société qui ne peuvent pas fabriquer les munitions et le matériel de guerre nécessaires à leur sûreté.

Les Membres de la Société s'engagent à échanger, de la manière la plus franche et la plus complète, tous renseignements relatifs à l'échelle de leurs armements, à leurs programmes militaires, navals et aériens et à la condition de celles de leurs industries susceptibles d'être utilisées pour la guerre.

#### Article 9.

Une Commission permanente sera formée pour donner au Conseil son avis sur l'exécution des dispositions des articles 1 et 8 et, d'une façon générale, sur les questions militaires, navales et aériennes.

tajemnický, jsou stejně přístupny mužům i ženám.

Zástupci členů Společnosti a jejich úředníci používají při vykonávání svých funkcí diplomatických výsad a nedotknutelnosti.

Budovy a pozemky zabrané Společností, jejími úřady a schůzemi jsou nedotknutelné.

#### Článek 8.

Členové Společnosti uznávají, že udržování míru vyžaduje omezení státního zbrojení na nejmenší míru, jež stačí k bezpečnosti státu a k provedení mezinárodních závazků uložených společným postupem.

Rada připraví programy tohoto omezení, přihlížejíc k zeměpisné poloze a zvláštním poměrům každého státu, aby je jednotlivé vlády uvážily a o nich rozhodly.

Tyto programy mají býti přezkoumávány, a je-li třeba, revidovány nejméně každých deset let.

Až jednotlivé vlády tyto programy schválí, nesmí býti míra zbrojení v nich stanovená překročena bez souhlasu Rady.

Uznávajíc, že soukromá tovární výroba střeliva a válečného materiálu budí závažné námitky, pověřují členové Společnosti Radu, aby navrhla opatření vhodná k tomu, aby se čelilo zlým účinkům výroby tohoto způsobu, přihlížejíc k potřebám členů Společnosti, kteří nemohou továrním způsobem vyráběti střelivo a válečný materiál, jehož potřebují ke své bezpečnosti.

Členové Společnosti se zavazují, že si vzájemně budou oznamovati způsobem nejupřímnějším a nejúplnějším všechny údaje o míře a rozvrhu svého zbrojení, o svých programech vojenských, námořních a vzduchoplateckých a o poměrech v oněch odvětvích svého průmyslu, jichž lze užítí k účelům válečným.

#### Článek 9.

Utvoří se stálá komise, jež by podávala Radě svá dobrá zdání o tom, jak provéstí předpisy článku 1 a 8, a vůbec o otázkách vojenských, námořních a vzduchoplateckých.

## Article 10.

Les Membres de la Société s'engagent à respecter et à maintenir contre toute agression extérieure l'intégrité territoriale et l'indépendance politique présente de tous les Membres de la Société. En cas d'agression, de menace ou de danger d'agression, le Conseil avise aux moyens d'assurer l'exécution de cette obligation.

## Article 11.

Il est expressément déclaré que toute guerre ou menace de guerre, qu'elle affecte directement ou non l'un des Membres de la Société, intéresse la Société tout entière et que celle-ci doit prendre les mesures propres à sauvegarder efficacement la paix des Nations. En pareil cas, le Secrétaire général convoque immédiatement le Conseil, à la demande de tout Membre de la Société.

Il est, en outre, déclaré que tout Membre de la Société a le droit, à titre amical, d'appeler l'attention de l'Assemblée ou du Conseil sur toute circonstance de nature à affecter les relations internationales et qui menace par suite de troubler la paix ou la bonne entente entre nations, dont la paix dépend.

## Article 12.

Tous les Membres de la Société conviennent que, s'il s'élève entre eux un différend susceptible d'entraîner une rupture, ils le soumettront soit à la procédure de l'arbitrage, soit à l'examen du Conseil. Ils conviennent encore qu'en aucun cas ils ne doivent recourir à la guerre avant l'expiration d'un délai de trois mois après la sentence des arbitres ou le rapport du Conseil.

Dans tous les cas prévus par cet article, la sentence des arbitres doit être rendue dans un délai raisonnable et le rapport du Conseil doit être établi dans les six mois à dater du jour où il aura été saisi du différend.

## Article 13.

Les Membres de la Société conviennent que s'il s'élève entre eux un différend susceptible, à leur avis, d'une solution arbitrale et si ce différend ne peut se régler de façon satisfaisante par la voie diplomatique, la question sera soumise intégralement à l'arbitrage.

Parmi ceux qui sont généralement susceptibles de solution arbitrale, on déclare tels les différends relatifs à l'interprétation d'un Traité, à tout point de droit international,

## Článek 10.

Členové Společnosti se zavazují, že budou šetřiti a hájiti nynější územní celistvosti a politické nezávislosti všech členů Společnosti proti každému vnějšmu útoku. Při útoku, hrozbě neb nebezpečí útoku navrhone Rada prostředky, jak zabezpečiti provedení tohoto závazku.

## Článek 11.

Prohlašuje se výslovně, že každá válka nebo hrozba válkou, ať postihuje přímo či se nepřímo dotýká některého člena Společnosti, dotýká se zájmů celé Společnosti, jejíž povinností jest, aby učinila opatření vhodná k tomu, aby se mír mezi národy účinně uchránil. V takovém případě generální tajemník svolá bez průtahů Radu k žádosti kteréhokoliv člena Společnosti.

Rovněž se prohlašuje, že každý člen Společnosti má právo, aby přátelsky upozornil Shromáždění nebo Radu na jakoukoliv okolnost, jež se dotýká mezinárodních vztahů a jež tím hrozí zkaliti mezi národy mír nebo dobrou shodu, na níž mír závisí.

## Článek 12.

Členové Společnosti jsou zajedno v tom, že, vyskytne-li se mezi nimi spor, který by mohl vésti k roztržce, předloží věc buď řízení rozhodčímu, nebo Radě k přezkoumání. Jsou dále zajedno v tom, že se v žádném případě neuchýlí k válce dříve, než uplynou tři měsíce od rozsudku rozhodčích neb od zprávy Rady.

Ve všech případech, kterých se týká tento článek, musí býti rozsudek rozhodčích vydán v přiměřené lhůtě a zpráva Rady musí býti pořizena do šesti měsíců ode dne, kdy na ni spor byl vznesen.

## Článek 13.

Členové Společnosti jsou zajedno v tom, že, vyskytne-li se mezi nimi spor hodící se podle jejich mínění k rozsouzení rozhodčími, a nemůže-li tento spor býti uspokojivě řešen cestou diplomatickou, předloží celou spornou věc rozhodčímu řízení.

Za případy toho druhu, jež se obecně hodí k rozsuzování řízením rozhodčím, prohlašují se spory o výklad některé smlouvy, o všelických otázkách práva mezinárodního, o tom,

à la réalité de tout fait qui, s'il était établi, constituerait la rupture d'un engagement international, ou à l'étendue ou à la nature de la réparation due pour une telle rupture.

La Cour d'arbitrage à laquelle la cause est soumise est la Cour désignée par les Parties ou prévue dans leurs Conventions antérieures.

Les Membres de la Société s'engagent à exécuter de bonne foi les sentences rendues et à ne pas recourir à la guerre contre tout Membre de la Société qui s'y conformera. Faute d'exécution de la sentence, le Conseil propose les mesures qui doivent en assurer l'effet.

#### Article 14.

Le Conseil est chargé de préparer un projet de Cour permanente de justice internationale et de le soumettre aux Membres de la Société. Cette Cour connaîtra de tous différends d'un caractère international que les Parties lui soumettront. Elle donnera aussi des avis consultatifs sur tout différend ou tout point, dont la saisira le Conseil ou l'Assemblée.

#### Article 15.

S'il s'élève entre les Membres de la Société un différend susceptible d'entraîner une rupture et si ce différent n'est pas soumis à l'arbitrage prévu à l'article 13, les Membres de la Société conviennent de la porter devant le Conseil. A cet effet, il suffit que l'un d'eux avise de ce différend le Secrétaire général, qui prend toutes dispositions en vue d'une enquête et d'un examen complets.

Dans le plus bref délai, les Parties doivent lui communiquer l'exposé de leur cause avec tous faits pertinents et pièces justificatives. Le Conseil peut en ordonner la publication immédiate.

Le Conseil s'efforce d'assurer le règlement du différend. S'il y réussit, il publie, dans la mesure qu'il juge utile, un exposé relatant les faits, les explications qu'ils comportent et les termes de ce règlement.

Si le différend n'a pu se régler, le Conseil rédige et publie un rapport, voté soit à l'unanimité, soit à la majorité des voix, pour faire connaître les circonstances du différend et les solutions qu'il recommande comme les plus équitables et les mieux appropriées à l'espace.

je-li dána skutečnost, která, jsouc prokázána, by zakládala porušení mezinárodního závazku, neb o rozsah a povahu náhrady, již jest dáti za takové porušení.

Rozhodčím soudem, před něž věc přísluší, je soud, na kterém se strany dohodnou, nebo soud, který byl smluven dřívějšími jejich úmluvami.

Členové Společnosti se zavazují, že poctivě dostojí vynesným rozsudkům a že se neuchýlí k válce proti žádnému členu Společnosti, který se jim podvolí. Nevykoná-li se rozsudek, navrhne Rada opatření, která by mu dodala účinnosti.

#### Článek 14.

Rada se pověřuje úkolem, aby připravila návrh Stálého mezinárodního soudního dvora a aby jej předložila členům Společnosti. Tento soudní dvůr bude nalézati o všech sporech rázu mezinárodního, jež strany naň vznesou. Bude též podávati dobrá zdání o sporech neb otázkách, jež naň vznesou Rada nebo Shromáždění.

#### Článek 15.

Vyskytne-li se mezi členy Společnosti spor, který by mohl vésti k roztržce, a nepodléhá-li tento spor řízení rozhodčímu po rozumu článku 13, jsou členové Společnosti zajedno v tom, že jej předloží Radě. K tomu stačí, aby kterákoli strana zpravila o sporu generálního tajemníka, jenž učiní všechna opatření nutná k úplnému vyšetření a prozkoumání sporné věci.

K tomu cíli mu strany dodají co možno nejdříve vylíčení předmětu sporu se všemi závažnými skutečnostmi a písemnými doklady a Rada může ihned naříditi jejich uveřejnění.

Rada se přičiní, aby bezpečně dosáhla narovnání sporu. Zdaří-li se jí to, uveřejní, pokud to uzná za vhodné, zprávu, v které uvede skutečnosti, výklady k nim se vztahující a podmínky narovnání.

Nepodaří-li se spor urovnati, Rada pořídí a uveřejní referát usnesený buď' jednomyslně nebo většinou hlasů, v kterém uvede ve známost okolnosti sporu a řešení, jež doporučuje jako nejslušnější a nejprůměrnější v této věci.

Tout Membre de la Société représenté au Conseil peut également publier un exposé des faits du différend et ses propres conclusions.

Si le rapport du Conseil est accepté à l'unanimité, le vote des Représentants des Parties ne comptant pas dans le calcul de cette unanimité, les Membres de la Société s'engagent à ne recourir à la guerre contre aucune Partie qui se conforme aux conclusions du rapport.

Dans le cas où le Conseil ne réussit pas à faire accepter son rapport par tous ses membres autres que les Représentants de toute Partie au différend, les Membres de la Société se réservent le droit d'agir comme ils le jugeront nécessaire pour le maintien du droit et de la justice.

Si l'une des Parties prétend et si le Conseil reconnaît que le différend porte sur une question que le droit international laisse à la compétence exclusive de cette Partie, le Conseil le constatera dans un rapport, mais sans recommander aucune solution.

Le Conseil peut, dans tous les cas prévus au présent article, porter le différend devant l'Assemblée. L'Assemblée devra de même être saisie du différend à la requête de l'une des Parties; cette requête devra être présentée dans les quatorze jours à dater du moment où le différend est porté devant le Conseil.

Dans toute affaire soumise à l'Assemblée, les dispositions du présent article et de l'article 12 relatives à l'action et aux pouvoirs du Conseil, s'appliquent également à l'action et aux pouvoirs de l'Assemblée. Il est entendu qu'un rapport fait par l'Assemblée avec l'approbation des Représentants des Membres de la Société représentés au Conseil et d'une majorité des autres Membres de la Société, à l'exclusion, dans chaque cas, des Représentants des Parties, a le même effet qu'un rapport du Conseil adopté à l'unanimité de ses membres autres que les Représentants des Parties.

#### Article 16.

Si un Membre de la Société recourt à la guerre, contrairement aux engagements pris aux articles 12, 13 ou 15, il est *ipso facto* considéré comme ayant commis un acte de guerre contre tous les autres Membres de la Société. Ceux-ci s'engagent à rompre immédiatement avec lui toutes relations commerciales ou financières, à interdire tous rapports entre leurs nationaux et ceux de l'État

Každý člen Společnosti zastoupený v Radě může rovněž uveřejniti výklad sporné věci a své vlastní závěry.

Byl-li referát Rady — nepřihlízejíc k hlasům zástupců sporných stran — usnesen jednomyslně, zavazují se členové Společnosti, že se neuchýlí k válce proti žádné sporné straně, která by se podvolila závěrům, k nimž dospěl referát.

Nezdaří-li se Radě, aby byl její referát přijat všemi členy mimo sporné strany, vyhrazují si členové Společnosti právo jednati tak, jak uznají za nutno k zachování práva a spravedlnosti.

Tvrdí-li některá strana a uzná-li Rada, že se spor týká otázky, kterou mezinárodní právo přenechává výhradně její pravomoci, zjistí to Rada ve svém referátě, aniž dá pokyny o jeho řešení.

Rada může v případech, na které se vztahuje tento článek, spor předložiti Shromáždění. Spor musí býti vznesen na Shromáždění, žádá-li o to některá strana; tato žádost musí býti podána do čtrnácti dnů od okamžiku, kdy byl spor předložen Radě.

Ve všech případech vznesených na Shromáždění platí o jednání a pravomoci Shromáždění ustanovení tohoto článku a článku 12, upravující jednání a pravomoc Rady. Rozumí se, že referát podaný Shromážděním za souhlasu zástupců členů Společnosti, kteří jsou zastoupeni v Radě, a většiny ostatních členů Společnosti, nepřihlízejíc v žádném případě k zástupcům sporných stran, má stejný účinek jako referát přijatý všemi členy Rady mimo zástupce sporných stran.

#### Článek 16.

Uchýlí-li se některý člen Společnosti k válce, nedbaje závazků, které na se vzal podle článku 12, 13 nebo 15, má se *ipso facto* za to, jako by se byl dopustil válečného činu proti všem ostatním členům Společnosti. Tito členové se zavazují, že s ním přeruší ihned všechny vztahy obchodní nebo finanční, že zakáží všechny vztahy mezi svými příslušníky a příslušníky státu, který porušil úmluvu,

en rupture de pacte et à faire cesser toutes communications financières, commerciales ou personnelles entre les nationaux de cet État et ceux de tout autre État, Membre ou non de la Société.

En ce cas, le Conseil a le devoir de recommander aux divers Gouvernements intéressés les effectifs militaires, navals et aériens par lesquels les Membres de la Société contribueront respectivement aux forces armées destinées à faire respecter les engagements de la Société.

Les Membres de la Société conviennent, en outre, de se prêter l'un à l'autre un mutuel appui dans l'application des mesures économiques et financières à prendre en vertu du présent article pour réduire au minimum les pertes et les inconvénients qui peuvent en résulter. Ils se prêtent également un mutuel appui pour résister à toute mesure spéciale dirigée contre l'un d'eux par l'État en rupture de pacte. Ils prennent les dispositions nécessaires pour faciliter le passage à travers leur territoire des forces de tout Membre de la Société qui participe à une action commune pour faire respecter les engagements de la Société.

Peut être exclu de la Société tout Membre qui s'est rendu coupable de la violation d'un des engagements résultant du Pacte. L'exclusion est prononcée par le vote de tous les autres Membres de la Société représentés au Conseil.

#### Article 17.

En cas de différend entre deux États, dont un seulement est membre de la Société ou dont aucun n'en fait partie, l'État ou les États étrangers à la Société sont invités à se soumettre aux obligations qui s'imposent à ses membres aux fins de règlement du différend, aux conditions estimées justes par le Conseil. Si cette invitation est acceptée, les dispositions des articles 12 et\*) 16 s'appliquent sous réserve des modifications jugées nécessaires par le Conseil.

Dès l'envoi de cette invitation, le Conseil ouvre une enquête sur les circonstances du différend et propose telle mesure qui lui paraît la meilleure et la plus efficace dans le cas particulier.

Si l'État invité, refusant d'accepter les obligations de Membre de la Société aux fins de règlement du différend, recourt à la guerre

\*) chyba v originále; správně má být „a“.

a že zastaví všechny finanční, obchodní nebo osobní styky mezi příslušníky provinilého státu a příslušníky kteréhokoli jiného státu, ať členem Společnosti je či není.

V tomto případě jest povinností Rady, by doporučila jednotlivým vládám, o něž jde, stav vojenských, námořních a vzduchoplaveckých sil, jimiž každý z členů Společnosti přispěje k branné moci určené k tomu, aby vynutily plnění závazků ze Společnosti plynoucích.

Členové Společnosti jsou mimo to zajedno v tom, že si vzájemně poskytnou pomoc při provádění hospodářských a finančních opatření, která by bylo učiniti ve smyslu tohoto článku, tak, aby snížili na nejmenší míru ztráty a závady, jež by z nich vyplynuly. Rovněž si vzájemně poskytnou pomoc, aby odolali zvláštním opatřením, která by proti některému z nich učinil stát porušivší úmluvu. Učiní nutná opatření, aby usnadnili skrze své území průchod válečným silám kteréhokoli člena Společnosti, který se účastní společného podniku, aby byla zjednána platnost závazkům ze Společnosti plynoucím.

Člen, který se dopustí porušení některého závazku vyplývajícího z této úmluvy, může býti vyloučen ze Společnosti usnesením všech ostatních členů, kteří jsou zastoupeni v Radě.

#### Článek 17.

Při sporu mezi dvěma státy, z nichž jen jeden je členem Společnosti, nebo mezi státy, z nichž žádný není jejím členem, budou stát nebo státy mimo Společnost jsoucí vyzvány, aby za účelem vyřízení sporu na sebe vzaly povinnosti uložené členům, za podmínek, které Rada uzná za spravedlivé. Vyhoví-li tomuto vyzvání, platí o nich články 12 až 16 s výhradou změn, jež Rada uzná za nutné.

Po vydání této výzvy zahájí Rada ihned šetření o okolnostech sporu a doporučí taková opatření, jaká uzná za nejlepší a v daném případě za nejúčinnější.

Jestliže vyzvaný stát odepře vzítí na sebe za účelem řešení sporu povinnosti člena Společnosti a uchýlí se k válce proti některému

contre un membre de la Société, les dispositions de l'article 16 lui sont applicables.

Si les deux Parties invitées refusent d'accepter les obligations de Membres de la Société aux fins de règlement du différend, le Conseil peut prendre toutes mesures et faire toutes propositions de nature à prévenir les hostilités et à amener la solution du conflit.

#### Article 18.

Tout traité ou engagement international conclu à l'avenir par un Membre de la Société devra être immédiatement enregistré par le Secrétariat et publié par lui aussitôt que possible. Aucun de ces traités ou engagements internationaux ne sera obligatoire avant d'avoir été enregistré.

#### Article 19.

L'Assemblée peut, de temps à autre, inviter les Membres de la Société à procéder à un nouvel examen des traités devenus inapplicables ainsi que des situations internationales, dont le maintien pourrait mettre en péril la paix du monde.

#### Article 20.

Les Membres de la Société reconnaissent, chacun en ce qui le concerne, que le présent Pacte abroge toutes obligations ou ententes *inter se* incompatibles avec ses termes et s'engagent solennellement à n'en pas contracter à l'avenir de semblables.

Si avant son entrée dans la Société, un Membre a assumé des obligations incompatibles avec les termes du Pacte, il doit prendre des mesures immédiates pour se dégager de ces obligations.

#### Article 21.

Les engagements internationaux, tels que les traités d'arbitrage, et les ententes régionales, comme la doctrine de Monroe, qui assurent le maintien de la paix, ne sont considérés comme incompatibles avec aucune des dispositions du présent Pacte.

#### Article 22.

Les principes suivants s'appliquent aux colonies et territoires qui, à la suite de la guerre, ont cessé d'être sous la souveraineté des États qui les gouvernaient précédemment et qui sont habités par des peuples non encore capables de se diriger eux-mêmes dans

členu Společnosti, lze použití proti němu předpisů článku 16.

Odeprou-li obě vyzvané strany vzíti na sebe za účelem řešení sporu povinnosti člena Společnosti, může Rada učiniti jakékoli opatření a dáti jakékoli pokyny způsobilé k tomu, aby se zabránilo nepřátelským činům a aby se dosáhlo rozřešení rozepře.

#### Článek 18.

Všechny mezinárodní smlouvy a závazky, které přístě budou sjednány členem Společnosti, musí býti ihned zapsány úřadem tajemnickým a jím uveřejněny co možno nejdříve. Žádná z těchto mezinárodních smluv nebo závazků nebude závazná, dokud nebude zapsána.

#### Článek 19.

Shromáždění může čas od času vyzvati členy Společnosti, aby znovu přezkoumali smlouvy, které se staly nepoužitelnými, a mezinárodní poměry, jejichž další trvání by mohlo ohroziti světový mír.

#### Článek 20.

Členové Společnosti uznávají, každý, pokud oň jde, že tato úmluva ruší všechny závazky a dohody mezi nimi neslučitelné s jejím zněním, a zavazují se slavnostně, že přístě neuzavrou podobných smluv.

Vzal-li člen dříve, nežli vstoupil do Společnosti, na sebe závazky neslučitelné se zněním této úmluvy, jest jeho povinností bez odkladu podniknouti kroky, aby se z těchto závazků vymanil.

#### Článek 21.

Mezinárodní závazky, jako smlouvy o rozhodcích, a dohody určitých oblastí, jako doktrína Monroeova, které zabezpečují udržování míru, nepokládají se za neslučitelné s kterýmkoli ustanovením této úmluvy.

#### Článek 22.

Následujících zásad se použije o koloniích a územích, jež následkem této války přestaly býti pod svrchovaností států, které je doposud spravovaly, a jsou obydleny národními kmeny neschopnými dosud, aby se samy ovládaly za zvlášť obtížných poměrů dnešního

les conditions particulièrement difficiles du monde moderne. Le bien-être et le développement de ces peuples forment une mission sacrée de civilisation, et il convient d'incorporer dans le présent Pacte des garanties pour l'accomplissement de cette mission.

La meilleure méthode de réaliser pratiquement ce principe est de confier la tutelle de ces peuples aux nations développées qui, en raison de leurs ressources, de leur expérience ou de leur position géographique, sont le mieux à même d'assumer cette responsabilité et qui consentent à l'accepter: elles exerceraient cette tutelle en qualité de Mandataires et au nom de la Société.

Le caractère du mandat doit différer suivant le degré du développement du peuple, la situation géographique du territoire, ses conditions économiques et toutes autres circonstances analogues.

Certaines communautés, qui appartenaient autrefois à l'Empire ottoman, ont atteint un degré de développement tel que leur existence comme nations indépendantes peut être reconnue provisoirement, à la condition que les conseils et l'aide d'un mandataire guident leur administration jusqu'au moment où elles seront capables de se conduire seules. Les vœux de ces communautés doivent être pris d'abord en considération pour le choix du Mandataire.

Le degré de développement où se trouvent d'autres peuples, spécialement ceux de l'Afrique centrale, exige que le Mandataire y assume l'administration du territoire à des conditions qui, avec la prohibition d'abus, tels que la traite des esclaves, le trafic des armes et celui de l'alcool, garantiront la liberté de conscience et de religion, sans autres limitations que celles que peut imposer le maintien de l'ordre public et des bonnes mœurs, et l'interdiction d'établir des fortifications ou des bases militaires ou navales et de donner aux indigènes une instruction militaire, si ce n'est pour la police ou la défense du territoire et qui assureront également aux autres Membres de la Société des conditions d'égalité pour les échanges et le commerce.

Enfin il y a des territoires, tels que le Sud-Ouest africain et certaines îles du Pacifique austral, qui, par suite de la faible densité de leur population, de leur superficie restreinte, de leur éloignement des centres de civilisation, de leur contiguïté géographique au territoire du Mandataire, ou d'autres

světa. Blaho a rozvoj těchto národů jsou posvátným posláním civilisace, a proto musí býti do této úmluvy vtěleny záruky zabezpečující splnění tohoto poslání.

Nejlepším způsobem praktického uskutečnění této zásady jest svěřiti poručení nad těmito národními kmeny státům pokročilým, které jsou podle svých prostředků, svých zkušeností a své zeměpisné polohy nejlépe s to, aby na sebe vzaly tuto odpovědnost, a které jsou ochotny ji na sebe vzíti; budou vykonávat toto poručení jako mandataři a jménem Společnosti.

Ráz mandátu musí býti rozličný podle stupně vývoje národního kmene, podle zeměpisné polohy území, jeho hospodářských podmínek a všech ostatních obdobných okolností.

Určité společenské celky, jež kdysi náležely k říši ottomanské, dosáhly takového stupně vývoje, že jejich ustavení v nezávislé státy může býti prozatím uznáno s podmínkou, že rada a pomoc mandatářova budou státi po boku jejich správě do té doby, než budou s to, aby se řídily samy. Prání těchto společenských celků dlužno především vzíti v úvahu při výběru mandatářů.

Stupeň rozvoje, jehož dosáhly jiné národní kmeny, zvláště středoafriické, vyžaduje toho, aby tam mandatář převzal správu území za podmínek, které by, bráníce nepřístupností, jako obchodu s otroky, obchodu se zbraněmi a alkoholem, zaručovaly svobodu svědomí a náboženství bez jakýchkoli omezení mimo ta, jichž vyžaduje udržení veřejného pořádku a dobrých mravů, které by dále zabraňovaly zřizovati pevnosti neb vojenské nebo námořní základny a poskytovat domorodcům vojenský výcvik, leda pro službu bezpečnostní a obranu území, a které by konečně zabezpečovaly také ostatním členům Společnosti stejné podmínky směny a obchodu.

Konečně jsou území, jako jihozápadní Afrika a některé ostrovy jižního Tichomoří, jež, jsouce řídko obydleny, malého rozsahu, vzdáleny od ústředí vzdělanosti, nebo souvisíce s územím mandatářovým, nebo pro jiné okolnosti mohou nejlépe býti spravovány podle zákonů mandatářových jako nerozlučná sou-

circumstances, ne sauraient être mieux administrés que sous les lois du mandataire, comme une partie intégrante de son territoire, sous réserve des garanties prévues plus haut dans l'intérêt de la population indigène.

Dans tous les cas le Mandataire doit envoyer au Conseil un rapport annuel concernant les territoires dont il a la charge.

Si le degré d'autorité, de contrôle ou d'administration à exercer par le Mandataire n'a pas fait l'objet d'une Convention antérieure entre les Membres de la Société, il sera expressément statué sur ces points par le Conseil.

Une Commission permanente sera chargée de recevoir et d'examiner les rapports annuels des Mandataires et de donner au Conseil son avis sur toutes les questions relatives à l'exécution des mandats.

#### Article 23.

Sous la réserve, et en conformité des dispositions des Conventions internationales actuellement existantes ou qui seront ultérieurement conclues, les Membres de la Société:

a) s'efforceront d'assurer et de maintenir des conditions de travail équitables et humaines pour l'homme, la femme et l'enfant sur leurs propres territoires, ainsi que dans tous pays auxquels s'étendent leurs relations de commerce et d'industrie, et, dans ce but, d'établir et d'entretenir les organisations internationales nécessaires;

b) s'engagent à assurer le traitement équitable des populations indigènes dans les territoires soumis à leur administration;

c) chargent la Société du contrôle général des accords relatifs à la traite des femmes et des enfants, du trafic de l'opium et autres drogues nuisibles;

d) chargent la Société du contrôle général du commerce des armes et des munitions avec les pays où le contrôle de ce commerce est indispensable à l'intérêt commun;

e) prendront les dispositions nécessaires pour assurer la garantie et le maintien de la liberté des communications et du transit, ainsi qu'un équitable traitement du commerce de tous les Membres de la Société, étant

část jeho území, s výhradami záruk nahoře uvedených v zájmu domorodého obyvatelstva.

Ve všech případech mandátu má mandatář podávati Radě výroční zprávu o území jemu svěřeném.

Rozsah pravomoci, dozoru neb správy, jež má mandatář vykonávati, bude výslovně vymezen v každém jednotlivém případě Radou, leda že by se dříve členové Společnosti o tom dohodli mezi sebou.

Stálá komise bude pověřena tím, aby přijímala a zkoumala výroční zprávy mandatářů a aby podávala Radě svá dobrá zdání o otázkách týkajících se provádění mandátu.

#### Článek 23.

S výhradou ustanovení mezinárodních konvencí nyní platných, nebo které budou uzavřeny příště, a ve shodě s nimi členové Společnosti:

a) vynasnaží se zabezpečiti a zachovávatí slušné a lidské podmínky pracovní pro muže, ženy a děti na vlastním území i v zemích, s kterými jsou v obchodních a průmyslových stycích, a k tomu cíli zřizovati a udržovati potřebné mezinárodní organizace;

b) zavazují se, že zajistí slušné nakládání s domorodým obyvatelstvem v územích podřízených jejich správě;

c) pověřují Společnost obecným dohledem nad úmluvami o obchodu s ženami a dětmi i o obchodu s opiem a jinými škodlivými látkami;

d) pověřují Společnost obecným dohledem nad obchodem se zbraněmi a střelivem se zeměmi, v kterých je dohled nad tímto obchodem nezbytný ve společném zájmu;

e) učiní nutná opatření, aby zabezpečili jistotu a zachování svobody styku a průvozu, jakož i slušné nakládání s obchodem provozovaným od kteréhokoli člena Společnosti, při čemž jest ovšem míti zřetel ke zvlášť-

entendu que les nécessités spéciales des régions dévastées pendant la guerre 1914—1918 devront être prises en considération;

f) s'efforceront de prendre des mesures d'ordre international pour prévenir et combattre les maladies.

#### Article 24.

Tous les bureaux internationaux antérieurement établis par traités collectifs seront, sous réserve de l'assentiment des Parties, placés, sous l'autorité de la Société. Tous autres bureaux internationaux et toutes Commissions pour le règlement des affaires d'intérêt international qui seront créés ultérieurement, seront placés sous l'autorité de la Société.

Pour toutes questions d'intérêt international réglées par des conventions générales, mais non soumises au contrôle de commissions ou de bureaux internationaux, le Secrétariat de la Société devra, si les Parties le demandent et si le Conseil y consent, réunir et distribuer toutes informations utiles et prêter toute l'assistance nécessaire ou désirable.

Le Conseil peut décider de faire rentrer dans les dépenses du Secrétariat celles de tout bureau ou commission placé sous l'autorité de la Société.

#### Article 25.

Les Membres de la Société s'engagent à encourager et favoriser l'établissement et la coopération des organisations volontaires nationales de la Croix-Rouge, dûment autorisées qui ont pour objet l'amélioration de la santé, la défense préventive contre la maladie et l'adoucissement de la souffrance dans le monde.

#### Article 26.

Les amendements au présent Pacte entreront en vigueur dès leur ratification par les Membres de la Société, dont les Représentants composent le Conseil, et par la majorité de ceux dont les Représentants forment l'Assemblée.

Tout Membre de la Société est libre de ne pas accepter les amendements apportés au

ním potřebám krajin zpustošených za války 1914—1918;

f) vynasnaží se učiniti mezinárodní opatření, aby nemozem bylo předem bráněno a proti nim bojováno.

#### Článek 24.

Všechny mezinárodní úřady, které byly zřízeny dřívějšími kolektivními smlouvami, budou, předpokládaje souhlas stran, postaveny pod pravomoc Společnosti. Všechny takovéto mezinárodní úřady a všechny komise pro úpravu věcí mezinárodního zájmu, jež budou přistě zřízeny, budou postaveny pod pravomoc Společnosti.

Ve všech věcech mezinárodního zájmu, které jsou upraveny obecnými konvencemi, které však nejsou svěřeny mezinárodní komisi nebo úřadu, má tajemnický úřad Společnosti, žádají-li strany o to a přivolí-li Rada, shromažďovati a udíleti potřebné informace i poskytovati potřebnou nebo žádoucí pomoc.

Rada může pojmouti do nákladů tajemnického úřadu náklady všech úřadů neb komisí postavených pod pravomoc Společnosti.

#### Článek 25.

Členové Společnosti se zavazují, že budou povzbuzovati a podporovati zřizování a součinnost národních dobrovolných organizací Červeného kříže, náležitě povolených, jejichž úkolem je zlepšovati zdravotní stav, předcházení nemoci a mírniti utrpení na světě.

#### Článek 26.

Změny této úmluvy nabývají působnosti, jakmile budou ratifikovány oněmi členy Společnosti, jejichž zástupcové tvoří Radu, a většinou těch členů, jejichž zástupcové skládají Shromáždění.

Každý člen Společnosti má právo, aby odmítl přijmouti takovouto změnu této úmluvy,

Pacte, auquel cas il cesse de faire partie de la Société.

## ANNEXE.

## I. MEMBRES ORIGINAIRES DE LA SOCIÉTÉ DES NATIONS.

États-Unis d'Amérique.	Haïti.
Belgique.	Hedjaz.
Bolivie.	Honduras.
Brésil.	Italie.
Empire Britannique.	Japon.
Canada.	Libéria.
Australie.	Nicaragua.
Afrique du Sud.	Panama.
Nouvelle-Zélande.	Pérou.
Inde.	Pologne.
Chine.	Portugal.
Cuba.	Roumanie.
Equateur.	État Serbe-Croate-Slovène.
France.	Siam.
Grèce.	Tchéco-Slovaquie.
Guatemala.	Uruguay.

## ÉTATS INVITÉS À ACCÉDER AU PACTE.

Argentine.	Pays-Bas.
Chili.	Perse.
Colombie.	Salvador.
Danemark.	Suède.
Espagne.	Suisse.
Norvège.	Vénézuéla.
Paraguay.	

## II. PREMIER SECRÉTAIRE GÉNÉRAL DE LA SOCIÉTÉ DES NATIONS.

L'Honorable Sir James Eric Drummond,  
K. C. M. G., C. B.

## PARTIE II.

## FRONTIÈRES DE BULGARIE.

## Article 27.

Les frontières de la Bulgarie seront fixées comme il suit (*voir la carte annexée*) :

<sup>10</sup> Avec l'État serbe-croate-slovène :

Du confluent du Timok et du Danube, point commun aux trois frontières de la Bul-

ale, qui se prolonge jusqu'à la frontière de la Roumanie, et qui se termine à la frontière de la Serbie.

## PŘÍLOHA.

## I. ZAKLADAJÍCÍ ČLENOVÉ SPOLEČNOSTI NÁRODŮ.

Spojené státy americké.	Hedžáz.
Belgie.	Honduras.
Bolivie.	Italie.
Brasílie.	Japonsko.
Říše britská.	Liberia.
Kanada.	Nicaragua.
Australie.	Panama.
Jižní Afrika.	Peru.
Nový Zéland.	Polsko.
Indie.	Portugalsko.
Čína.	Rumunsko.
Kuba.	Stát srbsko-chorvatsko-slovinský.
Ecuador.	Siam.
Francie.	Československo.
Řecko.	Uruguay.
Guatemala.	
Haïtí.	

## STÁTY POZVANÉ, ABY PŘISTOUPILY K ÚMLUVĚ.

Argentina.	Nizozemí.
Chile.	Persie.
Columbie.	Salvador.
Dánsko.	Švédsko.
Španělsko.	Švýcarsko.
Norsko.	Venezuela.
Paraguay.	

## II. PRVNÍ GENERALNÍ TAJEMNÍK SPOLEČNOSTI NÁRODŮ.

Ctihodný sir James Eric Drummond, K. C. M. G., C. B.

## ČÁST II.

## HRANICE BULHARSKA.

## Článek 27.

Hranice Bulharska určí se takto (viz připojenou mapu) :

1. se státem srbsko-chorvatsko-slovinským :  
od soutoku Timoku s Dunajem, bodu to společného třem hranicím : bulharské, ru-

garie, de la Roumanie et de l'État serbe-croate-slovène, vers le Sud et jusqu'à un point à choisir sur le cours de la rivière Timok, situé près de la côte 38 à l'Ouest de Bregovo:

le cours de la Timok vers l'amont;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'au point à l'Est de Vk. Izvor, où l'ancienne frontière entre la Serbie et la Bulgarie rencontre la rivière Bezdanica:

une ligne à déterminer sur le terrain passant par les côtes 274 et 367, suivant d'une façon générale la ligne de partage des eaux entre les bassins de la Timok au Nord-Ouest et de la Delejna et de la Topolovitsa au Sud-Est, tout en laissant à l'État serbe-croate-slovène les localités de Kojilovo, Sipikovo et Halovo (ainsi que la route réunissant ces deux localités) et à la Bulgarie les localités de Bregovo, Rakitnica et Kosovo;

de là, vers le Sud et jusqu'à la côte 1720 à 12 kilomètres environ à l'Ouest-Sud-Ouest de Berkovitsa:

l'ancienne frontière entre la Bulgarie et la Serbie;

de là, vers le Sud-Est pour une distance d'environ 1 kilom. 500 et jusqu'à la côte 1929 (Srebrena gl.):

une ligne à déterminer sur la crête du Kom Balkan;

de là, vers le Sud-Sud-Ouest et jusqu'à la côte 1109 (sur le Vidlič Gora au Sud de Vlkovija):

une ligne à déterminer sur le terrain passant par les côtes 1602 et 1344 et à l'Est de Grn. Krivodol et coupant la rivière Komstica à 1 kilomètre 500 environ en amont de Dl. Krivodol;

de là, et jusqu'à un point de la route Tsaribrod-Sofiya immédiatement à l'Ouest de la bifurcation de la route de Kalotina:

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Est de Mözgos, à l'Ouest de Staninci, à l'Est de Brebevnica et par la côte 738 au Nord-Est de Lipinci;

de là, vers l'Ouest-Sud-Ouest et jusqu'à un point à choisir sur le cours de la rivière Lukavica à 1 kilom. 100 environ au Nord-Est de Slivnica:

une ligne à déterminer sur le terrain;

de là, vers le Sud et jusqu'au confluent à l'Ouest de Visan de la Lukavica avec la rivière sur laquelle est situé le village de Dl. Nevlja:

munske a srbsko-chorvatsko-slovinské, na jih až k bodu, který se zvolí na toku řeky Timoku a leží poblíž koty 38 na západ od Bregova:

tok Timoku proti proudu;

odtud k jihozápadu až k bodu ležícímu východně od Vk. Izvoru, kde bývalá hranice mezi Srbskem a Bulharskem dotýká se řeky Bezdanice:

čára, která se určí na místě samém a jde přes koty 274 a 367 a sleduje povšechně čáru vodního předělu mezi oblastí Timoku na severozápadě a oblastí Delejny a Topoloviči na jihovýchodě, ponechávajíc státu srbsko-chorvatsko-slovinskému místa Kojilovo, Sipikovo a Halovo (jakož i silnici spojující tato dvě místa) a Bulharsku místa Bregovo, Rakytnici a Kosovo;

odtud na jih až ke kotě 1720 přibližně 12 km na západo-jiho-západ od Birkoviče:

bývalá hranice mezi Bulharskem a Srbskem;

odtud na jiho-východ na vzdálenost asi 1500 m až ke kotě 1929 (Srebrena gl.):

čára, která se určí na hřebenu Kom Balkanu;

odtud na jiho-jiho-západ až ke kotě 1109 (na Vidlič Goře na jih od Vlkovije):

čára, která se určí na místě samém a jde přes koty 1602 a 1344 a na východ od Grn. Krivodolu a přetíná řeku Komstici ve vzdálenosti asi 1500 m nad Dl. Krivodolem;

odtud až k bodu na silnici Caribrod—Sofia, který leží bezprostředně na východ od místa, kde odbočuje silnice do Kalotiny:

čára, která se určí na místě samém a jde východně od Mözgoše a západně od Stanince, východně od Brebevnice a přes kotu 738 severo-východně od Lipince:

odtud na západo-jiho-západ až k bodu, jenž se zvolí na toku řeky Lukavice asi 1100 m severo-východně od Slivnice:

čára, která se určí na místě samém;

odtud k jihu až k soutoku (na západ od Visanu) Lukavice s říčkou, na níž leží vesnice Dl. Nevlja:

le cours de la Lukavica vers l'amont;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'au confluent d'un ruisseau avec la rivière Jablanica, à l'Ouest de Vrabca:

une ligne à déterminer sur le terrain passant par la côte 879 et coupant la route de Trn à Tsaribrod immédiatement au Sud de la bifurcation de cette route avec la route directe de Trn à Pirot;

de là, vers le Nord et jusqu'au confluent de la Jablanica et de la rivière Jerma (Trnska):

le cours de la Jablanica;

de là, vers l'Ouest et jusqu'à un point à choisir sur l'ancienne frontière au saillant près de Descani Kladenac:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la crête de Ruj Planina et passant par les côtes 1199, 1466 et 1706;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'à la côte 1516 (Golema Rudina), à 17 kilomètres environ à l'Ouest de Trn:

l'ancienne frontière bulgare-serbe;

de là, vers le Sud et jusqu'à un point à choisir sur la rivière Jerma (Trnska) à l'Est de Strezimirovci:

une ligne à déterminer sur le terrain;

de là, vers le Sud et jusqu'à la rivière Dragovishtitsa immédiatement en aval du confluent de rivières près de la côte 672:

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Ouest de Dzincovcí, par les côtes 1112 et 1329, suivant la crête du partage des eaux entre les bassins des rivières Bozicka et Meljanska et passant par les côtes 1731, 1671, 1730 et 1058;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'à l'ancienne frontière bulgare-serbe à la côte 1333, à 10 kilomètres environ au Nord-Ouest du point où la route de Kriva (Egri) Palanka à Kyustendil coupe cette frontière:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la ligne de partage des eaux entre la Dragovishtitsa au Nord-Ouest, la Lomnica et la Sovolstica au Sud-Est;

de là, vers le Sud-Est et jusqu'à la côte 1445 sur le Males Planina au Sud-Ouest de Dobrilaka:

l'ancienne frontière bulgare-serbe;

de là, vers le Sud-Sud-Ouest, jusqu'au mont Tumba (côte 1253) sur la Belashitza Pla-

tok Lukavice proti proudu;

odtud na jihozápad až k soutoku potoku s řekou Jablanicou, západně od Vrabcy:

čára, jež se určí na místě samém, jde přes kotu 879 a protíná silnici z Trnu do Caribrodu bezprostředně na jih od místa, kde odbojuje od této silnice přímá silnice z Trnu do Pirotu;

odtud na sever až k soutoku Jablanice s řekou Jermou (Trnskou):

tok Jablanice;

odtud na západ až k bodu, jenž se zvolí na bývalé hranici na výběžku poblíž Deskanij-Kladenac:

čára, jež se určí na místě samém a jde po hřebenu Ruj Planiny přes koty 1199, 1466 a 1706;

odtud na jihozápad až ke kotě 1516 (Golema Rudina) přibližně 17 km na západ od Trnu:

bývalá hranice bulharsko-srbská;

odtud na jih až k bodu, který se zvolí na řece Jermě (Trnské) východně od Strezimirovce:

čára, která se určí na místě samém;

odtud na jih až k řece Dragovičici bezprostředně pod soutokem řek poblíž koty 672:

čára, která se určí na místě samém a jde západně od Dzincovcí přes koty 1112 a 1329, sleduje předělový hřeben mezi oblastí řeky Bozicky a Meljanské a jde přes koty 1731, 1671, 1730 a 1058;

odtud na jiho-západ až k bývalé hranici bulharsko-srbské na kotě 1333, asi 10 km severo-západně od bodu, kde silnice z Kriva (Egri)-Palanky do Kystendilu protíná tuto hranici:

čára, která se určí na místě samém a sleduje vodní předěl mezi Dragovičici na severo-západě a Lomnicí a Sovolsticí na jiho-východě;

odtud na jiho-východ až ke kotě 1445 na Malé Planině jiho-západně od Dobrilaky:

bývalá hranice bulharsko-srbská;

odtud na jiho-jiho-západ až k hoře Tumbě (kota 1253) na Belašické Planině, styčnému

nina, point de jonction des trois frontières de la Grèce, de la Bulgarie et de l'État serbe-croate-slovène:

une ligne à déterminer sur le terrain passant par la côte 1600 sur la Ograjden Planina, passant à l'Est de Stinek et Badilen, à l'Ouest de Bajkovo, coupant la Strumitsa à 3 kilomètres environ à l'Est de la côte 177 et passant à l'Est de Gabrinovo.

### 2<sup>o</sup> Avec la Grèce:

Du point ci-dessus défini et jusqu'au point où la frontière de 1913 quitte la ligne de partage des eaux entre les bassins de la Mesta-Karasu au Sud et de la Maritsa (Marica) au Nord, aux environs de la côte 1587 (Dibikli):

la frontière de 1913 entre la Bulgarie et la Grèce.

3<sup>o</sup> Au Sud, avec des territoires qui seront attribués ultérieurement par les Principales Puissances alliées et associées:

De là, vers l'Est jusqu'à la côte 1295 située à 18 kilomètres environ à l'Ouest de Kuchuk-Derbend:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la ligne de partage des eaux entre le bassin de la Maritsa au Nord, et au Sud les bassins de la Mesta Karasu, puis des rivières se jetant directement dans la mer Égée;

de là, vers l'Est, jusqu'en un point à choisir de l'ancienne frontière de 1913 entre la Bulgarie et la Turquie à environ 4 kilomètres au Nord de Kuchuk-Derbend:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant autant que possible la ligne de crêtes qui limite au Sud le bassin de l'Akčehisar (Dzuma) Suju;

de là, vers le Nord jusqu'au point où elle rencontre la rivière Maritsa:

la frontière de 1913;

de là, jusqu'en un point à choisir à 3 kilomètres environ en aval de la gare de Hadi-K. (Kadikoj):

le cours principal de la Maritsa vers l'aval;

de là, vers le Nord et jusqu'en un point à choisir sur le sommet du saillant que forme la frontière du Traité de Sofia de 1915 à environ 10 kilomètres à l'Est-Sud-Est de Jisr Mustafa Pacha:

une ligne à déterminer sur le terrain;

to bodu tři hranic řecké, bulharské a srbsko-chorvatsko-slovinské:

čára, která se určí na místě samém a jde přes kotu 1600 na Ograjdenské Planině, táhne se východně od Stinku a Badilenu, západně od Bajkova, přetíná Strumici asi 3 km východně od koty 177 a jde východně od Gabrinova.

### 2. s Řeckem:

od bodu svrchu označeného až k bodu, kde hranice z roku 1913 opouští čáru vodního dělu mezi oblastí Mesta-Karasu na jihu a Marice na severu, v okolí koty 1587 (Dibikli):

hranice mezi Bulharskem a Řeckem z roku 1913.

3. na jihu s územími, která budou později přidělena Čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými:

odtud na východ až ke kotě 1295 přibližně 18 km na západ od Kučuk-Derbendu:

čára, která se určí na místě samém a sleduje rozvodí oblasti Marice na severu a oblastí Mesta-Karasu a řek vlévajících se přímo do moře Egejského na jihu;

odtud na východ až k bodu, který se zvolí na bývalé bulharsko-turecké hranici z roku 1913 asi 4 km severně od Kučuk-Derbendu:

čára, která se určí na místě samém a sleduje pokud možná čáru horských hřebenů, jež ohraničuje na jihu oblast Akčehisar (Dzuma) Suju;

odtud na sever až k bodu, kde se stýká s řekou Maricí:

hranice z roku 1913;

odtud až k bodu, který se zvolí asi 3 km pod nádražím v Hadi-K. (Kadikoj):

hlavní tok Marice po proudu;

odtud na sever až k bodu, který se zvolí na špičce výběžku, který tvoří hranice podle smlouvy sofijské z roku 1915 asi 10 km východo-jiho-východně od Svilenu (Jisr Mustafa Paša):

čára, která se určí na místě samém;

de là, vers l'Est et jusqu'à la mer Noire:  
la frontière du Traité de Sofia de 1915,  
puis la frontière de 1913.

4<sup>o</sup> *La mer Noire.*

5<sup>o</sup> *Avec la Roumanie:*

De la mer Noire jusqu'au Danube:

la frontière telle qu'elle existait au 1<sup>er</sup> août  
1914;

de là, jusqu'au confluent du Timok et du  
Danube:

le chenal principal de navigation du Da-  
nube vers l'amont.

#### Article 28.

Les frontières décrites par le présent  
Traité sont tracées, pour leurs parties défi-  
nies, sur une carte au 1/1,000,000<sup>e</sup> annexée  
au présent Traité. En cas de divergences  
entre le texte et la carte, c'est le texte qui  
fera foi.

#### Article 29.

Des Commissions de délimitation, dont la  
composition est ou sera fixée par le présent  
Traité ou par tout autre Traité entre les  
Principales Puissances alliées et associées et  
les ou l'une quelconque des Puissances inté-  
ressées, auront à tracer ces frontières sur le  
terrain.

Elles auront tout pouvoir, non seulement  
pour la détermination des fractions définies  
sous le nom de «ligne à déterminer sur le  
terrain», mais encore si une des Puissances  
intéressées en fait la demande et si la Com-  
mission en approuve l'opportunité, pour la  
revision des fractions définies par des limites  
administratives (sauf pour les frontières  
internationales existant en août 1914, où le  
rôle des Commissions se bornera au récole-  
ment des poteaux ou des bornes). Elles  
s'efforceront, dans ces deux cas, de suivre au  
plus près les définitions données dans les  
Traités, en tenant compte autant que possible  
des limites administratives et des intérêts  
économiques locaux.

Les décisions des Commissions seront  
prises à la majorité des voix et seront obliga-  
toires pour les parties intéressées.

Les dépenses des Commissions de délimi-  
tation seront supportées, par parties égales,  
par les deux États intéressés.

odtud na východ až k Černému moři:

hranice podle smlouvy sofijské z roku 1915,  
potom hranice z roku 1913.

4. *Černé moře.*

5. *s Rumunskem:*

od Černého moře až k Dunaji:

hranice z 1. srpna 1914;

odtud až k soutoku Timoku s Dunajem:

hlavní plavební koryto Dunaje proti  
proudu.

#### Článek 28.

Hranice popsané touto smlouvou zobrazuje,  
pokud jsou již určeny, připojená mapa v mě-  
řítku 1:1,000,000. Byl-li by nesouhlas mezi  
textem a mapou, rozhoduje text.

#### Článek 29.

Vytyčiti tyto hranice v terénu přísluší ko-  
misím rozhraničovacím, jejichž složení je  
nebo bude určeno touto smlouvou, nebo ja-  
koukoli jinou smlouvou mezi čelnými moc-  
nostmi spojenými i sdruženými a jednou nebo  
několika mocnostmi zúčastněnými.

Komise budou míti úplné právo nejen  
určiti části hranic definované výrazem „čára,  
jež se určí na místě samém“, ale i revidovati  
části hranic určené hranicemi správními, po-  
žádá-li o to některá ze zúčastněných mocností  
a uzná-li to komise za vhodné (vyjímajíc hra-  
nice mezinárodní, jak byly v srpnu roku 1914,  
u nichž se úloha komise omezí na přezkou-  
mání hraničních kolů nebo mezníků). Komise  
se vynasnaží v obou případech, aby se co nej-  
přesněji držely určení obsažených ve smlou-  
vách, dbajíc pokud možno hranic správních  
a místních zájmů hospodářských.

Rozhodnutí komisí stanou se většinou hlasů  
a budou závazná pro zúčastněné strany.

Náklady na rozhraničovací komise ponese  
rovným dílem oba zúčastněné státy.

## Article 30.

En ce qui concerne les frontières définies par un cours d'eau, les termes »cours« ou »chenal« employés dans les descriptions du présent Traité signifient: d'une part, pour les fleuves non navigables, la ligne médiane du cours d'eau ou de son bras principal, et d'autre part, pour les fleuves navigables, la ligne médiane du chenal de navigation principal. Toutefois, il appartiendra aux Commissions de délimitation, prévues par le présent Traité, de spécifier si la ligne frontière suivra, dans ses déplacements éventuels, le cours ou le chenal ainsi défini, ou si elle sera déterminée d'une manière définitive par la position du cours ou du chenal au moment de la mise en vigueur du présent Traité.

## Article 31.

Les diverses Puissances intéressées s'engagent à fournir aux Commissions tous documents nécessaires à leurs travaux, notamment des copies authentiques des procès-verbaux de délimitation de frontières actuelles ou anciennes, toutes les cartes à grande échelle existantes, les données géodésiques, les levés exécutés et non publiés, les renseignements sur les divagations des cours d'eau frontières.

Ils s'engagent, en outre, à prescrire aux autorités locales de communiquer aux Commissions tous documents, notamment les plans, cadastres et livres fonciers, et de leur fournir sur leur demande tous renseignements sur la propriété, les courants économiques et autres informations nécessaires.

## Article 32.

Les diverses Puissances intéressées s'engagent à prêter assistance aux Commissions de délimitation, soit directement, soit par l'entremise des autorités locales, pour tout ce qui concerne le transport, le logement, la main-d'œuvre, les matériaux (poteaux, bornes) nécessaires à l'accomplissement de leur mission.

## Article 33.

Les diverses Puissances intéressées s'engagent à faire respecter les repères trigonométriques, signaux, poteaux ou bornes frontières placés par les Commissions.

## Článek 30.

U hranic definovaných tokem vody výrazy „tok“ nebo „koryto“ užitě v popisech této smlouvy znamenají: jednak u řek nesplavných střední čáru vodního toku nebo jeho hlavního ramene, jednak u řek splavných střední čáru hlavního plavebního koryta. Avšak přísluší rozhraničovacím komisím zřízeným touto smlouvou, aby v každém jednotlivém případě určily, zda se bude hraniční čára držeti toku nebo koryta nahoře definovaného i po jeho eventuálním přemístění, či zda bude určena trvale polohou toku nebo koryta v okamžiku, kdy tato smlouva nabude působnosti.

## Článek 31.

Jednotlivé zúčastněné mocnosti se zavazují, že poskytnou komisím všechny doklady nutné pro jejich práce, zvláště autentické opisy protokolů o vytyčení hranic nynějších neb starých, všechny existující mapy velkého měřítká, data geodetická, provedená a neuveřejněná měření a zprávy o změnách řečiště hraničních toků vodních.

Mimo to se zavazují, že nařídí místním úřadům, aby dodaly komisím všechny doklady, hlavně plány, mapy katastrální a knihy pozemkové a na jejich požádání jim poskytly všechna poučení o vlastnictví, poměrech hospodářských i ostatní potřebné informace.

## Článek 32.

Jednotlivé mocnosti zúčastněné se zavazují, že poskytnou komisím ohraničovacím podporu buď přímo, nebo prostřednictvím místních úřadů ve všem, co se týká dopravy, ubytování, pracovních sil a materiálů (kolů, mezníků) potřebných k provedení jim svěřeného úkolu.

## Článek 33.

Jednotlivé mocnosti zúčastněné se zavazují, že se postarají o bezpečnost bodů trigonometrických, značek, kolů nebo mezníků hraničních, jež komise osadí.

## Article 34.

Les bornes seront placées à distance de vue l'une de l'autre; elles seront numérotées et leur emplacement et leur numéro seront portés sur un document cartographique.

## Article 35.

Les procès-verbaux définitifs de délimitation, les cartes et documents annexés seront établis en triple original, dont deux seront transmis aux Gouvernements des États limitrophes, et le troisième sera transmis au Gouvernement de la République française, qui en délivrera des expéditions authentiques aux Puissances signataires du présent Traité.

## PARTIE III.

## CLAUSES POLITIQUES.

## SECTION I.

## ÉTAT SERBE-CROATE-SLOVÈNE.

## Article 36.

La Bulgarie reconnaît, comme l'ont déjà fait les Puissances alliées et associées, l'État serbe-croate-slovène.

## Article 37.

La Bulgarie renonce, en faveur de l'État serbe-croate-slovène, à tous droits et titres sur les territoires de la monarchie bulgare situés au delà des frontières de la Bulgarie, telles qu'elles sont décrites à l'article 27, Partie II (Frontières de la Bulgarie) et reconnus par le présent Traité, ou par tous autres Traités conclus en vue de régler les affaires actuelles, comme faisant partie de l'État serbe-croate-slovène.

## Article 38.

Une Commission composée de sept membres, dont cinq seront nommés par les Principales Puissances alliées et associées, un par l'État serbe-croate-slovène et un par la Bulgarie, sera constituée dans les quinze jours qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, pour fixer sur place le tracé de la ligne frontière décrite à l'article 27-10, Partie II (Frontières de la Bulgarie).

## Article 39.

La nationalité serbe-croate-slovène sera acquise de plein droit, à l'exclusion de la na-

## Článek 34.

Mezníky se osadí tak, aby bylo možno dohlédnouti od jednoho k druhému; očíslojí se a jejich poloha i jejich čísla se zaznamenají do dokladu kartografického.

## Článek 35.

Konečné protokoly rozhraničovací, mapy a doklady vyhotoví se ve třech originálech; z nich dva se dodají vládám sousedících států a třetí vládě republiky francouzské, jež doručí jeho ověřené opisy signatárním mocnostem této smlouvy.

## ČÁST III.

## POLITICKÉ KLAUSULE.

## ODDÍL I.

## STÁT SRBSKO-CHORVATSKO-SLOVINSKÝ.

## Článek 36.

Bulharsko uznává, jak to již učinily mocnosti spojené a sdružené, stát srbsko-chorvatsko-slovinský.

## Článek 37.

Bulharsko se vzdává ve prospěch státu srbsko-chorvatsko-slovinského všech práv a právních titulů na územích mocnářství bulharského, která leží za hranicemi Bulharska, tak, jak jsou popsány v článku 27 Části II (Hranice Bulharska), a která jsou uznána za část státu srbsko-chorvatsko-slovinského touto smlouvou nebo jinými smlouvami uzavřenými pro uspořádání věci doby přítomné.

## Článek 38.

Komise složená ze sedmi členů, z nichž pět bude jmenováno čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými, jeden státem srbsko-chorvatsko-slovinským a jeden Bulharskem, bude ustavena do čtrnácti dnů po tom, kdy nabude působnosti tato smlouva, aby určila na místě samém hraniční čáru popsanou v článku 27-10 Části II (Hranice Bulharska).

## Článek 39.

Příslušníci bulharští usídlení v území postoupeném státu srbsko-chorvatsko-slovin-

tionalité bulgare, aux ressortissants bulgares établis sur les territoires attribués à l'État serbe-croate-slovène.

Toutefois, les ressortissants bulgares qui se seraient établis sur ces territoires postérieurement au 1<sup>er</sup> janvier 1913, ne pourront acquérir la nationalité serbe-croate-slovène qu'avec une autorisation de l'État serbe-croate-slovène.

#### Article 40.

Dans le délai de deux ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les ressortissants bulgares âgés de plus de 18 ans et établis dans les territoires attribués à l'État serbe-croate-slovène en vertu du présent Traité, auront la faculté d'opter pour leur ancienne nationalité. Les Serbes-Croates-Slovènes, ressortissants bulgares âgés de plus de 18 ans et établis en Bulgarie, auront de même la faculté d'opter pour la nationalité serbe-croate-slovène.

L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leur enfants âgés de moins de 18 ans.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus prévu devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'État en faveur duquel elles auront opté.

Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire de l'autre État où elles auraient eu leur domicile antérieurement à leur option. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé, de ce fait, aucun droit soit de sortie, soit d'entrée.

Dans le même délai, les Serbes-Croates-Slovènes ressortissants bulgares se trouvant en pays étranger auront, à moins de dispositions contraires de la loi étrangère et s'ils n'ont pas acquis la nationalité étrangère, le droit d'acquérir la nationalité serbe-croate-slovène, à l'exclusion de la nationalité bulgare, en se conformant aux prescriptions qui seront édictées par l'État serbe-croate-slovène.

#### Article 41.

La proportion et la nature des charges financières de la Bulgarie que l'État serbe-croate-slovène aura à supporter en raison du territoire placé sous sa souveraineté, seront fixées conformément à l'article 141, Partie VIII (Clauses financières), du présent Traité.

skému nabudou ipso facto, pozbývající státního občanství bulharského, státního občanství srbsko-chorvatsko-slovinského.

Příslušníci bulharští však, kteří se usadili v těchto územích po 1. lednu 1913, mohou získati státní občanství srbsko-chorvatsko-slovinského jen se svolením státu srbsko-chorvatsko-slovinského.

#### Článek 40.

Do dvou let po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, bulharští příslušníci starší 18 let a usedlí v územích přidělených státu srbsko-chorvatsko-slovinskému podle této smlouvy, budou míti možnost zvoliti si své bývalé státní občanství. Srbové, Chorvati a Slovinci, bulharští příslušníci, starší 18 let a v Bulharsku usedlí, budou míti rovněž možnost zvoliti si státní občanství srbsko-chorvatsko-slovinské.

Opce manželova zahrnuje opci manželčinu a opce rodičů zahrnuje opci jejich dětí, kterým ještě není 18 let.

Osoby vykonavší svrchu vzpomenuté právo opění budou povinny do následujících dvanácti měsíců přeložiti své bydliště do státu, pro který optovaly.

Bude jim volno podržeti nemovitý majetek, který mají na území druhého státu, kde měly své bydliště před svou opcí. Mohou odnésti svůj majetek movitý jakéhokoli druhu. Nebude jim uložena z tohoto důvodu nijaká dávka vývozní ani dovozní.

V téže lhůtě Srbové, Chorvati a Slovinci, příslušníci bulharští, nalézající se v cizině, budou míti právo, nestanoví-li cizí zákon opak a nenabyli-li cizího státního občanství, nabýti státního občanství srbsko-chorvatsko-slovinského, pozbývající zároveň státního občanství bulharského, zachovají-li se podle předpisů, které stát srbsko-chorvatsko-slovinský vydá.

#### Článek 41.

Podíl a povaha finančních břemen Bulharska, která bude státu srbsko-chorvatsko-slovinskému převzítí za území postavené pod jeho svrchovanost, budou určeny podle článku 141 části VIII (Klausule finanční) této smlouvy.

Des conventions ultérieures régleront toutes questions qui ne seraient pas réglées par le présent Traité et que pourrait faire naître la cession dudit territoire.

## SECTION II.

## GRÈCE.

## Article 42.

La Bulgarie renonce, en faveur de la Grèce, à tous droits et titres sur les territoires de la monarchie bulgare situés au delà des frontières de la Bulgarie, telles qu'elles sont décrites à l'article 27, Partie II (Frontières de la Bulgarie) et reconnus par le présent Traité ou par tous autres Traités conclus en vue de régler les affaires actuelles, comme faisant partie de la Grèce.

## Article 43.

Une Commission composée de sept membres, dont cinq seront nommés par les Principales Puissances alliées et associées, un par la Grèce et un par la Bulgarie, sera constituée dans les quinze jours qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, pour fixer sur place le tracé de la ligne frontière décrite à l'article 27-2<sup>o</sup>, Partie II (Frontières de la Bulgarie).

## Article 44.

La nationalité hellénique sera acquise de plein droit, à l'exclusion de la nationalité bulgare, aux ressortissants bulgares établis sur les territoires attribués à la Grèce.

Toutefois, les ressortissants bulgares qui se seraient établis sur ces territoires postérieurement au 1<sup>er</sup> janvier 1913 ne pourront acquérir la nationalité hellénique qu'avec l'autorisation de la Grèce.

## Article 45.

Dans le délai de deux ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les ressortissants bulgares âgés de plus de 18 ans et établis dans les territoires attribués à la Grèce, conformément au présent Traité, auront la faculté d'opter pour la nationalité bulgare.

L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de 18 ans.

Pozdější úmluvy upraví veškeré otázky, které by nebyly upraveny touto smlouvou a ke kterým by mohlo dáti podnět postoupení řečeného území.

## ODDÍL II.

## ŘECKO.

## Článek 42.

Bulharsko vzdává se ve prospěch Řecka všech práv a právních titulů na území mocnářství bulharského, která leží za hranicemi Bulharska, jak jsou popsány v článku 27 Části II (Hranice Bulharska) a která jsou uznána za část Řecka touto smlouvou nebo jinými smlouvami uzavřenými pro uspořádání věci doby přítomné.

## Článek 43.

Komise složená ze sedmi členů, z nichž pět bude jmenováno Čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými, jeden Řeckem a jeden Bulharskem, bude ustavena do čtrnácti dnů po tom, kdy nabude působnosti tato smlouva, aby určila na místě samém hraniční čáru, popsanou v článku 27—2<sup>o</sup> Části II (Hranice Bulharska).

## Článek 44.

Příslušníci bulharští usedlí na územích přidělených Řecku nabývají ipso facto, pozbývajíce státního občanství bulharského, státního občanství řeckého.

Příslušníci bulharští však, kteří se usadili v těchto územích po 1. lednu 1913, mohou nabýti státního občanství řeckého jen se svolením Řecka.

## Článek 45.

Do dvou let po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, bulharští příslušníci starší 18 let a usedlí v územích přidělených Řecku podle této smlouvy budou míti možnost zvoliti si státní občanství bulharské.

Opce manželova zahrnuje opci manželčinu a opce rodičů zahrnuje opci jejich dětí, kterým ještě není 18 let.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus prévu devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'état en faveur duquel elles auront opté.

Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire de l'autre état où elles auraient eu leur domicile antérieurement à leur option. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé, de ce fait, aucun droit soit de sortie, soit d'entrée.

#### Article 46.

La Grèce accepte, en en agréant l'insertion dans un Traité avec les Principales Puissances alliées et associées, les dispositions que ces Puissances jugeront nécessaires pour protéger en Grèce les intérêts des habitants qui diffèrent de la majorité de la population par la race, la langue ou la religion.

La Grèce agrée également l'insertion dans un Traité avec les Principales Puissances alliées et associées des dispositions que ces Puissances jugeront nécessaires pour protéger la liberté de transit et un régime équitable pour le commerce des autres Nations.

#### Article 47.

La proportion et la nature des charges financières de la Bulgarie que l'état grec aura à supporter en raison du territoire placé sous sa souveraineté, seront fixées conformément à l'article 141, Partie VIII (Clauses financières) du présent Traité.

Des Conventions ultérieures régleront toutes questions qui ne seraient pas réglées par le présent Traité et que pourrait faire naître la cession dudit territoire.

### SECTION III.

#### THRACE.

#### Article 48.

La Bulgarie renonce en faveur des Principales Puissances alliées et associées à tous ses droits et titres sur les territoires de la Thrace qui appartenaient à la Monarchie Bulgare et qui, situées au delà des nouvelles frontières de la Bulgarie telles qu'elles sont décrites à l'article 27-30, Partie II (Frontières de la Bulgarie), ne sont actuellement l'objet d'aucune attribution.

— La Bulgarie s'engage à reconnaître les dispositions que les Principales Puissances

Osoby vykonavší svrchu vzpomenuté právo opění budou povinny do následujících dvanácti měsíců přeložiti své bydliště do státu, pro který optovaly.

Bude jim volno podržeti nemovitý majetek, který mají na území druhého státu, kde měly své bydliště před svou opcí: Mohou odnésti svůj majetek movitý jakéhokoli druhu. Nebude jim uložena z toho důvodu nijaká dávka, ani vývozní ani dovozní.

#### Článek 46.

Řecko svoluje, souhlasí s tím, aby byla do smlouvy s Čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými pojata ustanovení, která tyto mocnosti budou považovati za nutná, aby v Řecku byly chráněny zájmy obyvatelů, kteří se od většiny obyvatelstva liší rasou, jazykem neb náboženstvím.

Řecko rovněž souhlasí, aby byla do smlouvy s Čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými pojata ustanovení, která budou tyto mocnosti pokládati za nutná, aby byly obchodu ostatních států zabezpečeny svoboda průvozu a způsob obchodování vyhovující zásadám slušnosti.

#### Článek 47.

Podíl a povaha finančních břemen Bulharska, která bude řeckému státu převzítí za území postavené pod jeho svrchovanost, budou určeny podle článku 141 Části VIII (Klausule finanční) této smlouvy.

Pozdější úmluvy upraví veškeré otázky, které by nebyly upraveny touto smlouvou a ke kterým by mohlo dáti podnět postoupení řečeného území.

### ODDÍL III.

#### THRAKIE.

#### Článek 48.

Bulharsko se vzdává ve prospěch čelných mocností spojených a sdružených všech svých práv a právních titulů na území Thrakie, která náležela mocnárství bulharskému a která, ležíce za novými hranicemi Bulharska tak, jak jsou popsány v článku 27—30 Části II (Hranice Bulharska), nejsou dosud přidělena nikomu jinému.

Bulharsko se zavazuje, že uzná opatření, která Čelné mocnosti spojené a sdružené učiní

alliées et associées prendront relativement à ces territoires, notamment en ce qui concerne la nationalité des habitants.

Les Principales Puissances alliées et associées s'engagent à ce que la liberté des débouchés économiques de la Bulgarie sur la mer Egée soit garantie.

Les conditions de cette garantie seront fixées ultérieurement.

#### SECTION IV.

#### PROTECTION DES MINORITÉS.

##### Article 49.

La Bulgarie s'engage à ce que les stipulations contenues dans la présente Section soient reconnues comme lois fondamentales, à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne soient en contradiction ou en opposition avec ces stipulations et à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne prévalent contre elles.

##### Article 50.

La Bulgarie s'engage à accorder à tous les habitants de la Bulgarie pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté sans distinction de naissance, de nationalité, de langage, de race ou de religion.

Tous les habitants de la Bulgarie auront droit au libre exercice, tant public que privé, de toute foi, religion ou croyance, dont la pratique ne sera pas incompatible avec l'ordre public ou les bonnes mœurs.

##### Article 51.

La Bulgarie reconnaît comme ressortissants bulgares, de plein droit et sans aucune formalité, toutes les personnes domiciliées sur le territoire bulgare à la date de la mise en vigueur du présent Traité et qui ne sont pas ressortissants d'un autre État.

##### Article 52.

La nationalité bulgare sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire bulgare, à toute personne ne pouvant se prévaloir d'une autre nationalité de naissance.

##### Article 53.

Tous les ressortissants bulgares seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes

o těchto územích, zejména pokud jde o státní občanství obyvatelů.

Čelné mocnosti spojené a sdružené se zavazují zaručiti svobodu hospodářských východisek Bulharska na Egejském moři.

Podmínky této záruky budou stanoveny později.

#### ODDÍL IV.

#### OCHRANA MENŠIN.

##### Článek 49.

Bulharsko se zavazuje, že ustanovení obsažená v tomto Oddíle budou uznána za základní zákony, že žádný zákon, žádné nařízení ani žádný úkon úřední nebude v odporu nebo nesusouhlase s těmito ustanoveními a že žádný zákon, žádné nařízení ani žádný úkon úřední proti nim nebude mítí moci.

##### Článek 50.

Bulharsko se zavazuje, že poskytne všem obyvatelům Bulharska úplnou a naprostou ochranu jejich života a jejich svobody bez ohledu na jejich původ, státní občanství, jazyk, rasu nebo náboženství.

Všichni obyvatelé Bulharska budou mítí právo, aby volně vyznávali jak veřejně tak soukromě jakékoli vyznání, náboženství nebo víru, jejichž vykonávání nebude v neshodě s veřejným pořádkem a dobrými mravy.

##### Článek 51.

Bulharsko uznává za příslušníky bulharské ipso facto a bez jakékoli formality všechny osoby, které mají bydliště na území bulharském v době, kdy tato smlouva nabude působnosti, a nejsou příslušníky jiného státu.

##### Článek 52.

Státního občanství bulharského nabude ipso facto pouhým zrozením na bulharském území každá osoba, která nenabývá státního občanství jiného.

##### Článek 53.

Všichni státní občané bulharští budou si rovni před zákonem a budou požívatí stejných

droits civils et politiques sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant bulgare en ce qui concerne la jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonctions et honneurs ou l'exercice des différentes professions et industries.

Il ne sera édicté aucune restriction contre le libre usage pour tout ressortissant bulgare d'une langue quelconque soit dans les relations privées ou de commerce, soit en matière de religion, de presse, ou de publications de toute nature, soit dans les réunions publiques.

Nonobstant l'établissement par le Gouvernement bulgare d'une langue officielle, des facilités appropriées seront données aux ressortissants bulgares de langue autre que le bulgare, pour l'usage de leur langue, soit oralement, soit par écrit devant les tribunaux.

#### Article 54.

Des ressortissants bulgares, appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, jouiront du même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants bulgares. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leurs frais des institutons charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire librement usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

#### Article 55.

En matière d'enseignement public, le Gouvernement bulgare accordera dans les villes et district où réside une proportion considérable de ressortissants bulgares de langue autre que la langue bulgare, des facilités appropriées pour assurer que dans les écoles primaires, l'instruction sera donnée, dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants bulgares. Cette stipulation n'empêchera pas le Gouvernement bulgare de rendre obligatoire l'enseignement de la langue bulgare dans lesdites écoles.

Dans les villes et districts, où réside une proportion considérable de ressortissants bulgares appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, ces minorités se veront assurer une part équitable dans le bénéfice et l'affectation des sommes qui

prév vočenských a politických bez ohledu na rasu, jazyk nebo náboženství.

Rozdíl v náboženství, víře nebo vyznání nemůže býti žádnému státnímu občanu bulharskému na závalu, pokud jde o požívání práv občanských a politických a zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, úřadů a k hodnostem neb o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.

Státním občanům bulharským nebude ukládáno žádné omezení, pokud jde o volné užívání jakéhokoli jazyka ať ve stycích soukromých neb obchodních, ať ve věcech, týkajících se náboženství, tisku neb veřejných projevů jakéhokoli druhu, ať ve veřejných shromážděních.

Jestliže by vláda bulharská zavedla nějaký oficiální jazyk, bude přes to poskytnuta příslušníkům bulharským jiného jazyka než bulharského přiměřená možnost, aby před soudy používali svého jazyka jak ústně, tak písemně.

#### Článek 54.

S příslušníky bulharskými náležejícími k menšinám ethnickým, náboženským neb jazykovým, bude po právu a ve skutečnosti za stejných záruk zacházeno stejně jak s ostatními příslušníky bulharskými. Zvláště budou míti stejné právo, aby vlastním nákladem zakládali, řídili a pod dozorem měli ústavy lidumilné, náboženské neb sociální, školy a jiné ústavy výchovné s právem používatí tam volně svého jazyka a svobodně tam vykonávatí své náboženství.

#### Článek 55.

Pokud jde o veřejné vyučování, poskytne vláda bulharská v městech a okresích, v nichž je usedlý značný zlomek bulharských příslušníků jiného jazyka než bulharského, přiměřené možnosti zajišťující, aby se dětem těchto bulharských příslušníků dostalo v obecných školách vyučování v jejich vlastní řeči. Toto ustanovení nebude však vládě bulharské brániti, aby učinila povinným vyučování řeči bulharské v řečených školách.

V městech a okresích, v nichž je usedlý značný zlomek příslušníků bulharských, náležejících k menšinám ethnickým, náboženským neb jazykovým, zabezpečí se těmto menšinám slušný podíl v požitku a v použití částek, které mají býti vynaloženy na výchovu,

pouraient être attribuées sur les fonds publics par le budget de l'État, les budgets municipaux ou autres, dans un but d'éducation, de religion ou de charité.

#### Article 56.

La Bulgarie s'engage à n'apporter aucune entrave à l'exercice du droit d'option, prévu par le présent Traité ou par les Traités conclus par les Puissances alliées et associées avec l'Allemagne, l'Autriche, la Hongrie, la Russie ou la Turquie ou entre lesdites Puissances elles-mêmes et permettant aux intéressés de recouvrer ou non la nationalité bulgare.

La Bulgarie s'engage à reconnaître les dispositions que les Principales Puissances alliées et associées jugeront opportunes relativement à l'émigration réciproque et volontaire des minorités ethniques.

#### Article 57.

La Bulgarie agréee que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents de la présente Section affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations. Elles ne pourront être modifiées sans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société des Nations. Les Puissances alliées et associées représentées dans le Conseil s'engagent respectivement à ne pas refuser leur assentiment à toute modification desdits articles, qui serait consentie en due forme par une majorité du Conseil de la Société des Nations.

La Bulgarie agréee que tout Membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

La Bulgarie agréee en outre qu'en cas de divergence d'opinion, sur des questions de droit ou de fait concernant ces articles, entre le Gouvernement bulgare et l'une quelconque des Principales Puissances alliées et associées ou toute autre Puissance membre du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de

náboženství neb lidumilnost z veřejných fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných.

#### Článek 56.

Bulharsko se zavazuje, že nebude klásti žádných překážek výkonu opčního práva, o kterém je řeč v této smlouvě aneb ve smlouvách uzavřených mocnostmi spojenými a sdruženými s Německem, Rakouskem, Maďarskem, Ruskem neb Tureckem, aneb ve smlouvách uzavřených mezi řečenými mocnostmi navzájem, a které dovoluje zájemníkům přijmouti či nepřijmouti státní občanství bulharské.

Bulharsko se zavazuje, že uzná opatření, která čelné mocnosti spojené a sdružené uznají za vhodná pro vzájemné a dobrovolné vystěhování národnostních menšin.

#### Článek 57.

Bulharsko souhlasí s tím, že předpisy předcházejících článků tohoto oddílu, pokud se týkají příslušníků menšiny rasové, náboženské nebo jazykové, zakládají závazky zájmu mezinárodního a budou požívati záruky Společnosti národů. Nesmějí býti měněny bez souhlasu většiny v Radě Společnosti národů. Mocnosti spojené a sdružené zastoupené v Radě se zavazují, každá, pokud se jí týče, že neodeprou svého souhlasu takovým změnám řečených článků, které by v předepsané formě byla schválila většina Rady Společnosti národů.

Bulharsko souhlasí s tím, že každý člen Rady Společnosti národů bude míti právo obrátiti pozornost Rady na každé již nastalé nebo hrozící porušení kteréhokoli z těchto závazků a že Rada bude moci zvoliti postup a vydati pokyny takové, jaké se jí za daných okolností budou zdáti vhodné a účinné.

Bulharsko souhlasí dále s tím, aby každý rozpor mínění, který by o právních nebo skutkových otázkách, souvisících s oněmi články vznikl mezi vládou bulharskou a kteroukoli z čelných mocností spojených a sdružených neb kteroukoli jinou mocností, jež je členem Rady Společnosti národů, byl pokládán za spor rázu mezinárodního podle znění článku 14 úmluvy o Společnosti národů. Vláda

l'article 14 du Pacte de la Société des Nations. Le Gouvernement bulgare agréé que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de Justice internationale. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 13 du Pacte.

## SECTION V. DISPOSITIONS GÉNÉRALES.

### Article 58.

La Bulgarie s'engage à reconnaître la pleine valeur de tous les Traités ou arrangements que les Puissances alliées et associées passeraient avec les États qui se sont constitués ou se constitueront sur tout ou partie des territoires de l'ancien Empire de Russie, tel qu'il existait au 1<sup>er</sup> août 1914, et à reconnaître les frontières de ces États, telles qu'elles seront ainsi fixées.

La Bulgarie reconnaît et s'engage à respecter, comme permanente et inaliénable, l'indépendance desdits États.

Conformément aux dispositions insérées à l'article 143, Partie VIII (Clauses financières) et à l'article 171, Partie IX (Clauses économiques), du présent Traité, la Bulgarie reconnaît définitivement l'annulation des Traités de Brest-Litovsk, ainsi que de tous autres traités, accords ou conventions passés par elle avec le Gouvernement maximaliste en Russie.

Les Puissances alliées et associées réservent expressément les droits de la Russie à obtenir de la Bulgarie toutes restitutions et réparations basées sur les principes du présent Traité.

### Article 59.

La Bulgarie déclare dès à présent reconnaître et agréer les frontières de l'Autriche, de la Grèce, de la Hongrie, de la Pologne, de la Roumanie, de l'État serbe-croate-slovène et de l'État tchéco-slovaque, telles que ces frontières auront été fixées par les Principales Puissances alliées et associées.

### Article 60.

La Bulgarie s'engage à reconnaître la pleine valeur des traités de paix et conventions additionnelles qui sont ou seront conclus par les Puissances alliées et associées, avec les Puissances ayant combattu aux côtés de la

bulharská souhlasí, aby každý takovýto spor, bude-li za to žádati druhá strana, byl vznesen na Stálý mezinárodní soudní dvůr, jehož rozhodnutí bude konečné a bude požívati téže moci a účinnosti jako rozhodnutí podle článku 13 oné úmluvy.

## ODDÍL V.

### USTANOVENÍ OBECNÁ.

#### Článek 58.

Bulharsko se zavazuje uznati plnou platnost veškerých smluv nebo úprav, jež by mocnosti spojené a sdružené uzavřely se státy, které se ustavily nebo ustaví na celém území nebo na části území bývalé říše ruské, jaká byla dne 1. srpna 1914, a uznati hranice těchto států, jak budou takovým způsobem určeny.

Bulharsko uznává a zavazuje se respektovati jakožto stálou a nezadatelnou nezávislost řečených států.

Ve shodě s ustanoveními obsaženými v článku 143 Části VIII (Klausule finanční) a v článku 171 části IX (Klausule hospodářské) této smlouvy, uznává Bulharsko definitivně zrušení smluv brestlitovských, jakož i všech jiných smluv, dohod nebo úmluv, které sjednalo s maximalistickou vládou v Rusku.

Mocnosti spojené a sdružené výslovně vyhrazují Rusku právo, aby dostalo od Bulharska veškeré restituce a náhrady zakládající se na zásadách této smlouvy.

#### Článek 59.

Bulharsko prohlašuje, že již nyní uznává a přijímá hranice Rakouska, Řecka, Maďarska, Polska, Rumunska, státu srbsko-chorvatsko-slovinského a státu československého tak, jak budou hranice tyto stanoveny čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými.

#### Článek 60.

Bulharsko se zavazuje, že uzná plnou platnost mírových smluv a ujednání dodatkových, jež jsou nebo budou uzavřeny mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a mocnostmi, které bojovaly po boku Bulharska, že schválí usta-

Bulgarie, à agréer les dispositions qui ont été ou seront prises concernant les territoires de l'ancien Empire allemand, de l'Autriche, de la Hongrie et de l'Empire ottoman, et à reconnaître les nouveaux États dans les frontières qui leur sont ainsi fixées.

#### Article 61.

Aucun des habitants des territoires cédés par la Bulgarie en conformité du présent Traité ne pourra être inquiété ou molesté, en raison de son attitude politique depuis le 28 juillet 1914 ou en raison du règlement de sa nationalité en vertu du présent Traité.

#### Article 62.

La Bulgarie déclare reconnaître le protectorat de la France sur le Maroc et s'engage à ne réclamer pour elle ni pour ses nationaux le bénéfice d'aucun avantage ou immunité dérivant du régime des capitulations au Maroc. Tous traités, conventions, arrangements ou contrats conclus par la Bulgarie avec le Maroc sont considérés comme caducs à dater du 11 octobre 1915.

Les marchandises marocaines jouiront à l'entrée en Bulgarie du régime appliqué aux marchandises françaises.

#### Article 63.

La Bulgarie déclare reconnaître le protectorat déclaré sur l'Égypte par la Grande-Bretagne le 18 décembre 1914 et s'engage à ne réclamer pour elle ni pour ses nationaux le bénéfice d'aucun avantage ou immunité dérivant du régime des capitulations en Égypte. Tous traités, conventions, arrangements ou contrats conclus par la Bulgarie avec l'Égypte sont réputés abrogés à dater du 11 octobre 1915.

Les marchandises égyptiennes jouiront à l'entrée en Bulgarie du régime appliqué aux marchandises britanniques.

### PARTIE IV.

#### CLAUSES MILITAIRES, NAVALES ET AÉRIENNES.

En vue de rendre possible la préparation d'une limitation générale des armements de toutes les Nations, la Bulgarie s'engage à observer strictement les clauses militaires, navales et aériennes ci-après stipulées.

novení, jež byla nebo budou učiněna o území bývalé říše německé, Rakouska, Maďarska a říše ottomanské, a že uzná nové státy v hranicích, jež jim takto jsou určeny.

#### Článek 61.

Žádný z obyvatelů území postoupených Bulharskem ve smyslu této smlouvy nesmí býti znepokojován nebo obtěžován buď pro svoje politické chování od 28. července 1914 neb pro úpravu svého státního občanství podle této smlouvy.

#### Článek 62.

Bulharsko prohlašuje, že uznává protektorát Francie nad Marokkem, a zavazuje se, že nebude ani pro sebe ani pro své státní občany požadovati dobrodiní nějaké výhody neb immunity zakládající se na platnosti kapitulací v Marokku. Veškeré smlouvy, úmluvy, úpravy neb ujednání uzavřené Bulharskem s Marokkem pokládají se za zrušené ode dne 11. října 1915.

S marockým zbožím bude při dovozu do Bulharska nakládáno podle předpisů platných o zboží francouzském.

#### Článek 63.

Bulharsko prohlašuje, že uznává protektorát prohlášený nad Egyptem Velikou Británií dne 18. prosince 1914 a zavazuje se, že nebude ani pro sebe ani pro své státní občany požadovati dobrodiní nějaké výhody neb immunity zakládající se na platnosti kapitulací v Egyptě. Veškeré smlouvy, úmluvy, úpravy nebo ujednání uzavřené Bulharskem s Egyptem pokládají se za zrušené ode dne 11. října 1915.

Při dovozu do Bulharska bude nakládáno se zbožím egyptským jako se zbožím britským.

### ČÁST IV.

#### KLAUSULE VOJENSKÉ, NÁMOŘNÍ A VZDUCHOPLAVECKÉ.

Aby bylo umožněno připravití obecné omezení zbrojení u všech národů, zavazuje se Bulharsko dbáti přesně klausulí vojenských, námořních a vzduchoplaveckých takto stanovených:

## SECTION I.

## CLAUSES MILITAIRES.

## CHAPITRE I.

## CLAUSES GÉNÉRALES.

## Article 64.

Dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, les forces militaires de la Bulgarie devront être démobilisées dans la mesure prescrite ci-après.

## Article 65.

Le service militaire obligatoire pour tous sera aboli en Bulgarie. L'armée bulgare ne sera, à l'avenir, constituée et recrutée que par engagements volontaires.

## CHAPITRE II.

## EFFECTIFS ET CADRES DE L'ARMÉE BULGARE.

## Article 66.

Le nombre total des forces militaires dans l'armée bulgare ne devra pas dépasser 20,000 hommes, y compris les officiers et les troupes des dépôts.

Les formations composant l'armée bulgare seront déterminées, au gré de la Bulgarie, mais sous les réserves suivantes :

1<sup>o</sup> Que les effectifs des unités formées seront obligatoirement compris entre le chiffre maximum et le chiffre minimum portés au tableau IV annexé à la présente Section ;

2<sup>o</sup> Que la proportion des officiers, y compris le personnel des États-Majors et des Services, ne dépassera pas 1/20<sup>e</sup> de l'effectif total en service, et celle des sous-officiers 1/15<sup>e</sup> également de l'effectif total en service ;

3<sup>o</sup> Que le nombre des mitrailleuses, canons et obusiers ne dépassera pas ceux fixés pour mille hommes de l'effectif total en service, au tableau V annexé à la présente Section.

L'armée bulgare devra être exclusivement employée au maintien de l'ordre dans l'étendue du territoire de la Bulgarie et à la police des frontières.

## Article 67.

En aucun cas, il ne sera formé de grandes unités supérieures à la Division, telle qu'elle est prévue dans les tableaux I, II et IV

## ODDÍL I.

## KLAUSULE VOJENSKÉ.

## HLAVA I.

## KLAUSULE OBECNÉ.

## Článek 64.

Do tří měsíců ode dne, kdy nabude tato smlouva působnosti, budou vojenské síly bulharské demobilisovány způsobem níže předepsaným.

## Článek 65.

Všeobecná branná povinnost bude v Bulharsku zrušena. Bulharská armáda bude příště sestavována a doplňována jenom dobrovolným vstupem.

## HLAVA II.

## POČETNÝ STAV A ROZČLENĚNÍ BULHARSKÉ ARMÁDY.

## Článek 66.

Celkový počet vojenských sil v armádě bulharské nesmí přesahovati 20.000 mužů, čítaje v to důstojníky a doplňovací tělesa.

Bulharsko může určití samo formace tvořící bulharskou armádu, avšak s těmito výhradami :

1. početný stav utvořených jednotek bude se držeti v mezích nejvyšší a nejnižší číslce uvedené v tabulce IV, přiložené k tomuto Oddílu ;

2. poměr důstojnictva, čítaje v to příslušníky štábů a služeb, nebude přesahovati dvacátý a poměr poddůstojníků patnáctý díl celkového početného stavu jsoucího ve službě ;

3. počet kulometů, děl a houfnic nebude přesahovati počet, který je v tabulce V, přiložené k tomuto Oddílu, stanoven na 1000 mužů celkového početného stavu jsoucího ve službě.

Armády bulharské smí se užívati výhradně jen k udržování pořádku v hranicích území bulharského a k střežení hranic.

## Článek 67.

V žádném případě nebudou tvořeny velké jednotky vyšší než divise, jak jest stanovena v tabulkách I, II a IV, přiložených k tomuto

annexés à la présente Section. Les forces maxima des états-Majors et de toutes les formations sont données dans les tableaux annexés à la présente Section; ces chiffres pourront ne pas être suivis exactement, mais, en tous cas, ils ne devront pas être dépassés.

Le maintien ou la formation de tout autre groupe de forces de même que toute autre organisation intéressant le commandement de la troupe ou la préparation à la guerre, sont interdits.

Chacune des unités suivantes pourra avoir un dépôt:

- Régiment d'infanterie,
- Régiment de cavalerie,
- Régiment d'artillerie de campagne,
- Bataillon de pionniers.

#### Article 68.

Toutes mesures de mobilisation ou ayant trait à la mobilisation sont interdites.

Les formations, les services administratifs et les états-Majors ne devront, en aucun cas, comprendre des cadres supplémentaires.

Il est interdit d'exécuter des mesures préparatoires en vue de la réquisition d'animaux ou d'autres moyens de transports militaires.

#### Article 69.

Le nombre de gendarmes, douaniers, gardes forestiers, agents de la police locale ou municipale ou autres fonctionnaires analogues, sera établi par la Commission militaire interalliée de contrôle prévue à l'article 98 et ne devra pas dépasser le nombre d'hommes exerçant une fonction semblable en 1911, dans les limites territoriales de la Bulgarie fixées en conformité du présent Traité. Le nombre de ceux de ces fonctionnaires, qui seront armés du fusil, ne devra, en aucun cas, dépasser le chiffre de 10,000.

Le nombre de ces fonctionnaires ne pourra, à l'avenir, être augmenté que dans une proportion correspondant à celle des augmentations de la population dans les localités ou municipalités qui les emploient.

Ces employés et fonctionnaires, y compris ceux du service des chemins de fer, ne pourront pas être réunis pour participer à un exercice militaire quelconque.

En outre, la Bulgarie pourra constituer un corps de garde-frontières, qui devra être recruté par engagements volontaires et ne

Oddílu. Nejvyšší početnost štábů a všech formací jest uvedena v tabulkách přiložených k tomuto Oddílu. Tyto číslice se nemusí dodržovati přesně, nesmějí se však v žádném případě překročiti.

Udržování neb tvoření jiných vojenských sborů, jakož i každá jiná organizace, týká-li se velení vojsku nebo přípravy k válce, jest zakázána.

Každá z těchto jednotek bude moci míti jedno náhradní těleso:

- Pluk pěchoty.
- Pluk jízdy.
- Pluk polního dělostřelectva.
- Prapor zákopníků.

#### Článek 68.

Všechna opatření mobilisační nebo vztahující se k mobilisaci jsou zakázána.

Vojsková tělesa, pomocné služby ani štáby nesmějí míti v žádném případě doplňovacích kádrů.

Jest zakázáno činiti přípravy k rekvisici zvířat nebo jiných dopravních prostředků vojenských.

#### Článek 69.

Počet četníků, celníků, hajných, místních nebo obecních strážníků a jiných podobných zaměstnanců bude ustanoven mezipojeneckou vojenskou kontrolní komisí, o níž je zmínka v článku 98, a nesmí přesahovati počet osob, které vykonávaly podobné služby v roce 1911 v územních hranicích bulharských, jak byly určeny touto smlouvou. Počet těch zaměstnanců z nich, kteří budou ozbrojeni puškami, nesmí přesahovati číslici 10.000.

Počet těchto zaměstnanců smí v budoucnosti býti rozmnožován jen v poměru odpovídajícím přírůstku obyvatelstva v místech nebo obcích, v jejichž službách jsou.

Tito zřízení a úředníci, jakož i zřízení železniční nesmějí býti svoláváni k tomu, aby se zúčastnili jakéhokoliv vojenského výcviku.

Mimo to může Bulharsko zříditi sbor pohraničních strážníků, který bude doplňován dobrovolným vstupem a nesmí překročiti 3000

pas dépasser 3,000 hommes de façon que le nombre total des fusils en service en Bulgarie n'excède pas 33,000.

#### Article 70.

Toute formation de troupe non prévue par les articles ci-dessus est interdite. Celles qui existeraient en plus de l'effectif fixé seront supprimées dans le délai prévu à l'article 64.

### CHAPITRE III.

#### RECRUTEMENT ET INSTRUCTION MILITAIRE.

#### Article 71.

Tous les officiers, y compris les officiers de gendarmerie, du service des douanes, des forêts ou autres services, devront être des officiers de carrière. Les officiers actuellement en service, qui sont retenus dans l'armée, dans la gendarmerie ou les services sus-indiqués, devront s'engager à servir au moins jusqu'à l'âge de 40 ans. Les officiers actuellement en service qui ne s'engageront pas dans la nouvelle armée, la gendarmerie ou les services sus-indiqués, seront libérés de toute obligation militaire; ils ne devront pas prendre part à un exercice militaire quelconque, théorique ou pratique.

Les officiers nouvellement nommés devront s'engager à servir dans l'armée, dans la gendarmerie ou les services sus-indiqués pendant au moins vingt ans consécutifs.

La proportion des officiers quittant le service pour quelque cause que ce soit, avant l'expiration du terme de leur engagement, ne devra pas dépasser, chaque année, 1/20<sup>e</sup> de l'effectif total des officiers prévu par l'article 66. Si cette proportion est dépassée pour cause de force majeure, le déficit qui en résultera dans les cadres ne pourra pas être comblé par des nominations nouvelles.

#### Article 72.

La durée totale de l'engagement des sous-officiers et hommes de troupe ne devra pas être inférieure à douze années consécutives de service sous les drapeaux.

La proportion des hommes renvoyés avant l'expiration de la durée de leur engagement, pour des raisons de santé ou par mesure disciplinaire ou pour toute autre raison quelconque, ne devra pas dépasser 1/20<sup>e</sup> par an de l'effectif total fixé par l'article 66. Si cette proportion est dépassée pour cause de force

mužů, tak aby celkový počet vojenských pušek v Bulharsku nepřekročil 33.000.

#### Článek 70.

Každé vojenské těleso, které není uvedeno v hořejších člancích, jest zakázáno. Ta, která by tu byla nad stanovený početný stav, budou zrušena ve lhůtě stanovené článkem 64.

### HLAVA III.

#### DOPLŇOVÁNÍ A VÝCVIK VOJSKA.

#### Článek 71.

Všichni důstojníci, počítaje v to důstojníky četnictva, služby celní, lesní a jiné, musí býti důstojníky z povolání. Důstojníci, kteří jsou nyní ve službě a kteří budou ponecháni v armádě, v četnictvu aneb ve službách shora řečených, musí se zavázati, že budou sloužiti nejméně do věku 40 let. Důstojníci, kteří jsou nyní ve službě a kteří se nezaváží k službě v nové armádě, četnictvu neb ve službách shora řečených, budou prosti jakékoliv vojenské povinnosti; nesmějí se zúčastniti žádného výcviku vojenského, teoretického ani praktického.

Nově jmenovaní důstojníci musí se zavázati, že budou sloužiti v armádě, v četnictvu nebo ve službách shora řečených nejméně dvacet po sobě jdoucích let.

Poměrný počet důstojníků opouštějících službu z jakékoli příčiny před uplynutím doby, na niž se zavázali, nesmí přesahovati každoročně dvacitinu celkového početného stavu důstojnictva uvedeného v článku 66. Je-li tento poměr překročen z důvodu vyšší moci, nesmí se úbytek tím v tělese vzniklý nahraditi novým jmenováním.

#### Článek 72.

Celková služební doba poddůstojníků a mužstva nesmí býti nižší než dvanáct po sobě jdoucích let služby pod prapory.

Poměrný počet mužstva propuštěného před uplynutím doby, na kterou se zavázalo, ať již bylo propuštěno z důvodů zdravotních či opatřením disciplinárním či z jakékoli jiné příčiny, nesmí ročně přesahovati dvacitinu celkového stavu stanoveného článkem 66. Je-li tento poměr překročen z důvodu vyšší

majeure, le déficit qui en résultera ne devra pas être comblé par de nouveaux engagements.

#### CHAPITRE IV.

##### ÉCOLES, ÉTABLISSEMENTS D'ENSEIGNEMENT, SOCIÉTÉS ET ASSOCIATIONS MILITAIRES.

###### Article 73.

A l'expiration du délai de trois mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, il ne subsistera en Bulgarie qu'une école militaire au plus, strictement destinée au recrutement des officiers des unités autorisées.

Le nombre des élèves admis à suivre les cours de ladite école sera strictement proportionné aux vacances à pourvoir dans les cadres des officiers. Les élèves et les cadres compteront dans les effectifs fixés dans l'article 66.

En conséquence, et dans le délai ci-dessus fixé, toutes académies de guerre ou institutions similaires en Bulgarie, ainsi que les différentes écoles d'officiers, élèves officiers, cadets, sous-officiers ou élèves sous-officiers autre que l'école ci-dessus prévue, seront supprimées.

###### Article 74.

Les établissements d'enseignement, autres que ceux visés par l'article 73 ci-dessus, les universités, les sociétés de soldats démobilisés, les cercles de tourisme, les sociétés de *boy-scouts* et les associations ou cercles de toutes sortes, ne devront pas s'occuper d'affaires militaires. Ils ne seront, sous aucun prétexte, autorisés à instruire ou à exercer leurs élèves ou membres dans le maniement des armes.

Ces établissements d'enseignement, ces sociétés, cercles, ou autres associations n'auront aucune relation avec le Ministère de la Guerre ou toute autre autorité militaire.

###### Article 75.

Dans les écoles et établissements d'enseignement de toutes sortes, placés sous le contrôle de l'état ou sous une direction particulière, l'enseignement de la gymnastique ne

moci, nesmí se úbytek tím vzniklý nahraditi novým přijímáním.

#### HLAVA IV.

##### ŠKOLY, UČILIŠTĚ, SPOLKY A SDRUŽENÍ VOJENSKA.

###### Článek 73.

Po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, bude v Bulharsku pouze jedna vojenská škola, výhradně určená k výchově důstojnictva dovolených jednotek.

Počet žáků připuštěných k návštěvě jmenované školy bude přesně úměrný uprázdněným místům ve sborech důstojnických. Žáci a i kádry budou se započítavati do početného stavu stanoveného v článku 66.

Budou tudíž v době shora ustanovené v Bulharsku zrušeny všechny válečné akademie neb podobné instituce, jakož i různé školy vojenské pro důstojníky, důstojnické aspiranty, kadety, poddůstojníky nebo poddůstojnické aspiranty, vyjímaje tu, jež byla shora uvedena.

###### Článek 74.

Jiné vyučovací ústavy než ty, které jsou míněny shora článkem 73, university, spolky demobilisovaných vojáků, turistické kroužky, spolky junáků a jakákoli sdružení neb kroužky nesmějí se zabývati věcmi vojenskými. Není jim dovoleno pod jakoukoliv záminkou vyučovati neb cvičiti své žáky neb členy v zacházení se zbraní.

Tyto vyučovací ústavy, tyto společnosti, kroužky neb jiná sdružení nesmějí míti nijakého styku s ministerstvem války nebo jakýmkoli jiným úřadem vojenským.

###### Článek 75.

Vyučování tělocviku ve školách a ústavech vyučovacích všeho druhu, jsoucích pod dozorem státním neb pod řízením soukromým, nesmí zahrnovati nijakého vyučování neb vý-

devra comprendre aucun enseignement, aucune pratique dans le maniement des armes et dans la préparation à la guerre.

## CHAPITRE V.

### ARMEMENT, MUNITIONS, MATÉRIEL ET FORTIFICATIONS.

#### Article 76.

A l'expiration des trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, l'armement de l'armée bulgare ne devra pas dépasser les chiffres fixés pour 1,000 hommes dans le tableau V annexé à la présente Section.

Les excédents, par rapport aux effectifs, serviront uniquement aux remplacements qui pourraient éventuellement être nécessaires.

#### Article 77.

Les approvisionnements de munitions à la disposition de l'armée bulgare ne devront pas dépasser ceux fixés dans le tableau V annexé à la présente Section.

Dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, le Gouvernement bulgare déposera le surplus de l'armement et des munitions existant actuellement, dans les lieux qui lui seront notifiés par les Principales Puissances alliées et associées.

Aucun autre approvisionnement, dépôt ou réserve de munitions ne sera constitué.

#### Article 78.

Le nombre et le calibre des pièces d'artillerie, constituant l'armement fixe normal des places fortes existant actuellement en Bulgarie, seront immédiatement portés à la connaissance des Principales Puissances alliées et associées et constitueront des maxima qui ne devront pas être dépassés.

Dans les trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, l'approvisionnement maximum de munitions pour ces pièces sera réduit et maintenu au taux uniforme de :

1,500 coups par pièce pour celles dont le calibre est égal ou inférieur à 105 millimètres ;

500 coups par pièce pour celles dont le calibre est supérieur à 105 millimètres.

cyklu v zacházení se zbraní a ve válečných přípravách.

## HLAVA V.

### VÝZBROJ, STŘELIVO, MATERIÁL A OPEVNĚNÍ.

#### Článek 76.

Po uplynutí tří měsíců od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, nesmí výzbroj bulharské armády přesahovati číslici stanovenou na 1000 mužů v tabulce V, přiložené k tomuto Oddílu.

Přebytků v poměru k početným stavům bude používáno jedině k doplňování, jehož by snad bylo třeba.

#### Článek 77.

Zásoby střeliva armády bulharské nesmějí přesahovati množství uvedené v tabulce V, přiložené k tomuto Oddílu.

Za tři měsíce od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, složí bulharská vláda nyní přebytek zbraní a střeliva na místech, která jí budou oznámena čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými.

Žádná jiná zásobárna, sklad nebo záloha střeliva nebude zakládána.

#### Článek 78.

Počet a ráže kusů dělostřeleckých, které jsou pevně stanovenou normální výzbrojí pevností nyní v Bulharsku trvajících, budou neprodleně oznámeny čelným mocnostem spojeným a sdruženým a budou maximum, jež se nesmí překročiti.

Do tří měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, bude maximum střeliva pro tato děla sníženo a udržováno na této jednotné výši :

1500 ran na kus pro děla, jejichž ráže je 105 mm nebo menší ;

500 ran na kus pro děla, jejichž ráže je větší než 105 mm.

Aucune place forte ou fortification nouvelle ne pourront être construites en Bulgarie.

#### Article 79.

La fabrication d'armes, de munitions et de tout le matériel de guerre n'aura lieu que dans une seule usine au plus. Celle-ci sera gérée par l'État, qui en aura la propriété et sa production sera strictement limitée aux fabrications, qui seraient nécessaires aux effectifs militaires et aux armements visés dans les articles 66, 69, 77 et 78.

Dans les trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, tous autres établissements ayant pour objet la fabrication, la préparation, l'emmagasinage ou l'étude des armes, des munitions ou de tout autre matériel de guerre seront supprimés ou transformés pour un usage purement commercial.

Dans cette même période, tous les arsenaux seront également supprimés, à l'exception de ceux qui serviront de dépôts pour les stocks de munitions autorisés, et leur personnel sera licencié.

L'outillage des établissements ou arsenaux, dépassant les besoins de la fabrication autorisée, devra être mis hors d'usage ou transformé pour usage purement commercial, conformément aux décisions de la Commission militaire interalliée de contrôle prévue à l'article 98.

#### Article 80.

Dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, toutes les armes, toutes les munitions et tout le matériel de guerre, y compris le matériel quel qu'il soit de défense contre avions, qui existent, de toutes origines, en Bulgarie, et qui sont en excédent de la quantité autorisée, seront livrés aux Principales Puissances alliées et associées.

Cette livraison sera effectuée sur tels points du territoire bulgare qui seront déterminés par lesdites Puissances, lesquelles décideront également de la destination à donner à ce matériel.

#### Article 81.

L'importation en Bulgarie d'armes, de munitions et de matériel de guerre de toute sorte est formellement interdite.

V Bulharsku nesmí se zříditi žádná nová pevnost nebo opevnění.

#### Článek 79.

Zbraně, střelivo a veškerý materiál válečný smějí se vyráběti nanejvýš v jediné toliko továrně. Tato továrna bude řízena státem, který bude jejím vlastníkem, a její výroba bude přesně omezena na práce, které by byly potřebné pro početný stav vojska a pro výzbroj, jak jsou stanoveny v člancích 66, 69, 77 a 78.

Do tří měsíců od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, budou zrušeny nebo k potřebám čistě obchodním proměněny všechny jiné závody, jejichž účelem je výroba, příprava, ukládání nebo zkoumání zbraní, střeliva nebo jakéhokoli jiného válečného materiálu.

V téže době budou taktéž zrušeny všechny zbrojnice, vyjímaje ty, které budou skladišti dovolené zásoby střeliva, a jejich personál bude propuštěn.

Zařízení závodů nebo zbrojnic, přesahující potřeby dovolené výroby, bude vyřaděno z činnosti nebo proměněno k potřebám čistě obchodním podle rozhodnutí mezinárodní komise vojenské, ustanovené článkem 98.

#### Článek 80.

Do tří měsíců od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, budou všechny zbraně, všechno střelivo a všecken válečný materiál, které jsou v Bulharsku, počítajíc v to jakýkoliv obranný materiál proti letadlům, ať už je původ jakýkoli, pokud přesahují dovolené množství, vydány Čelným mocnostem spojeným a sdruženým.

Toto vydání bude provedeno v těch místech území bulharského, která určí jmenované mocnosti; tyto mocnosti rozhodnou rovněž, jak s tím materiálem naložiti.

#### Článek 81.

Dovážeti do Bulharska zbraně, střelivo a válečný materiál jakéhokoli druhu je výslovně zapovězeno.

Il en sera de même de la fabrication d'armes, de munitions et de matériel de guerre de toutes sortes à destination de l'étranger et de leur exportation.

## Article 82.

L'emploi des lance-flammes et celui des gaz asphyxiants, toxiques ou similaires, ainsi que de tous liquides, matières ou procédés analogues étant prohibé, la fabrication et l'importation en sont rigoureusement interdites en Bulgarie.

Il en est de même du matériel spécialement destiné à la fabrication, à la conservation ou à l'usage desdits produits ou procédés.

Sont également prohibées la fabrication et l'importation en Bulgarie des chars blindés, tanks, ou de tout autre engin similaire pouvant servir à des buts de guerre.

## TABLEAU I.

## COMPOSITION ET EFFECTIFS MAXIMA D'UNE DIVISION D'INFANTERIE.

UNITÉS.	EFFECTIF MAXIMUM DE CHAQUE UNITÉ.	
	Officiers.	Hommes.
État-major de la Division d'infanterie . . . . .	25	70
État-major de l'infanterie divisionnaire . . . . .	5	50
État-major de l'artillerie divisionnaire . . . . .	4	30
3 régiments d'infanterie <sup>(1)</sup> (à l'effectif de 65 officiers et 2.000 hommes) . . . . .	195	6.000
1 escadron . . . . .	6	160
1 bataillon d'artillerie de tranchée (3 compagnies) . . . . .	14	500
1 bataillon de pionniers <sup>(2)</sup> . . . . .	14	500
1 régiment d'artillerie de campagne <sup>(3)</sup> . . . . .	80	1.200
1 bataillon cycliste à 3 compagnies . . . . .	18	450
1 détachement de liaison <sup>(4)</sup> . . . . .	11	330
Service de santé divisionnaire . . . . .	28	550
Pares et convois . . . . .	14	940
TOTAL pour une division d'infanterie . . . . .	414	10.780

(1) Chaque régiment comprend 3 bataillons d'infanterie. Chaque bataillon comprend 3 compagnies d'infanterie et 1 compagnie de mitrailleuses.  
 (2) Chaque bataillon comprend 1 État-major, 2 compagnies de pionniers, 1 section de pontonniers et 1 section de projecteurs.  
 (3) Chaque régiment comprend 1 État-major, 3 groupes d'artillerie de campagne ou de montagne, comprenant ensemble 3 batteries ayant chacune 4 canons ou obusiers de campagne ou de montagne.  
 (4) Ce détachement comprend 1 détachement de téléphonistes et télégraphistes, 1 section d'écoute et 1 section de colombers.

Totéž platí o výrobě a vývozu zbraní, střeliva a jakéhokoli válečného materiálu určeného pro cizinu.

## Článek 82.

Ježto je zakázáno užívati chrličů plamenů, dusivých, otravných a podobných plynů, jakož i všech takových kapalin, látek a prostředků, je v Bulharsku přísně zapověděno je vyráběti a tam dovážeti.

Totéž platí o materiálu zvláště určeném k výrobě, uchovávání nebo používání jmenovaných výrobků nebo prostředků.

Rovněž se zakazuje v Bulharsku vyráběti i dovážeti obrněné vozy, tanky a všechny jiné podobné stroje, jež mohou sloužiti válečným účelům.

## TABULKA I.

## SLOŽENÍ A NEJVYŠŠÍ POČETNÝ STAV PĚŠÍ DIVISE.

JEDNOTKY	NEJVYŠŠÍ POČETNÉ STAVY KAŽDÉ JEDNOTKY	
	Důstojníků	Mužstva
Štáb pěší divise . . . . .	25	70
Štáb divisní pěchoty . . . . .	5	50
Štáb divisního dělostřelectva . . . . .	4	30
3 pěší pluky <sup>(1)</sup> (po 65 důstojníků a 2000 mužů) . . . . .	195	6.000
1 eskadrona . . . . .	6	160
1 prapor zákopového dělostřelectva (3 roty) . . . . .	14	500
1 prapor zákopníků <sup>(2)</sup> . . . . .	14	500
1 pluk polního dělostřelectva <sup>(3)</sup> . . . . .	80	1.200
1 prapor cyklistů po 3 rotách . . . . .	18	450
1 spojovací oddíl <sup>(4)</sup> . . . . .	11	330
Divisní služba zdravotní . . . . .	28	550
Parky a vozatajstvo . . . . .	14	940
ÚHRN pro pěší divisi . . . . .	414	10.780

(1) Pluk má 3 prapory pěchoty. Prapor má 3 roty pěchoty a 1 rotu kulometnou.  
 (2) Prapor se skládá ze štábu, ze 2 rot zákopníků, 1 oddílu pontonového, 1 oddílu pro reflektory.  
 (3) Pluk se skládá ze štábu, ze tří skupin polního nebo horského dělostřelectva, které se skládají celkem z 8 baterií po 4 kusech děl nebo houfnic polních nebo horských.  
 (4) Tento oddíl se skládá z 1 oddílu telefonního a telegrafního, z 1 oddělení zvěď a z 1 oddělení holubářů.

TABLEAU II.  
COMPOSITION ET EFFECTIFS MAXIMA D'UNE  
DIVISION DE CAVALERIE.

UNITÉS.	NOMBRE MAXIMUM de ces unités dans une même division.	EFFECTIF MAXIMUM DE CHAQUE UNITÉ.	
		Officiers.	Hommes.
État-major d'une division de cavalerie . . . . .	1	15	50
Régiment de cavalerie (1) . .	6	30	720
Groupe d'artillerie de campagne (3 batteries) . . . . .	1	30	430
Groupe d'autos-mitrailleuses et d'autos-canon (2) . . . . .	1	4	80
Services divers . . . . .		30	500
TOTAL pour la division de cavalerie à 6 régiments . . .		259	5,380

(1) Chaque régiment comprend 4 escadrons.  
(2) Chaque groupe comprend 9 voitures de combat portant chacune 1 canon, 1 mitrailleuse et 1 mitrailleuse de rechange, 4 voitures de liaison, 2 camionnettes de ravitaillement, 7 camions dont 1 camion-atelier, 4 motos.

NOTA. — Les grandes unités de cavalerie peuvent comprendre un nombre variable de régiments et même être constituées en brigades indépendantes dans la limite des effectifs ci-dessus.

TABLEAU III.  
COMPOSITION ET EFFECTIFS MAXIMA D'UNE  
BRIGADE MIXTE.

UNITÉS.	EFFECTIF MAXIMUM DE CHAQUE UNITÉ.	
	Officiers.	Hommes.
État-major de la brigade . . . . .	10	50
2 régiments d'infanterie (1) . . . . .	130	4,000
1 bataillon cycliste à 3 compagnies . .	18	450
1 escadron de cavalerie . . . . .	5	100
1 groupe d'artillerie de campagne ou de montagne à 3 compagnies . . .	20	400
1 compagnie d'artillerie de tranchée .	5	150
Service (détachements de liaison com- pols) . . . . .	10	200
TOTAL pour une brigade mixte . . .	198	5,350

(1) Chaque régiment comprend 3 bataillons d'infanterie. Chaque bataillon comprend 3 compagnies d'infanterie et 1 compagnie de mitrailleuses.

TABULKA II.  
SLOŽENÍ A NEJVYŠŠÍ POČETNÝ STAV JÍZDNÍ  
DIVISE.

JEDNOTKY	NEJVYŠŠÍ POČET TĚCHTO JEDNOTEK V JEDNÉ A TĚŽE DIVISI	NEJVYŠŠÍ POČETNÝ STAV KAŽDÉ JEDNOTKY	
		Důst.	Mužstva
Štáb jízdní divise . . . . .	1	15	50
Pluk jízdy (1) . . . . .	6	30	720
Skupina polního dělostřelectva (3 baterie) . . . . .	1	30	430
Skupina automobilů s kulomety a s děly (2) . . . . .	1	4	80
Různé služby . . . . .	—	30	500
ÚHRN pro jízdní divisi o šesti plucích . . . . .		259	5,380

(1) Pluk má 4 eskadrony.  
(2) Skupina má 9 bitevních vozů, každý s 1 dělem, s 1 kulometem a 1 kulometem náhradním, 4 spojovací vozy, 2 nákladní vozy zásobovací, 7 nákladních vozů, z toho 1 dílenský, 4 motocykly.

POZNÁMKA: Velké jednotky jízdy mohou mít různý počet pluků a mohou též být sdruženy v nezávislé brigády v rámci hořejších početných stavů.

TABULKA III.  
SLOŽENÍ A NEJVYŠŠÍ POČETNÝ STAV SMÍŠENÉ  
BRIGÁDY.

JEDNOTKY	NEJVYŠŠÍ POČETNÝ STAV KAŽDÉ JEDNOTKY	
	Důst.	Mužstva
Štáb brigády . . . . .	10	50
2 pluky pěchoty (1) . . . . .	130	4,000
1 prapor cyklistů po 3 rotách . . . .	18	450
1 eskadrona jízdy . . . . .	5	100
1 skupina polního nebo horského dělostřelectva po 3 bateriích . . . . .	20	400
1 rota zákopového dělostřelectva . .	5	150
Různé služby (spojovací oddíly v to počítaje) . . . . .	10	200
ÚHRN pro smíšenou brigádu . . .	198	5,350

(1) Pluk se skládá ze 3 pěších praporů. Prapor má 3 pěší roty a 1 rotu kulometnou.

TABLEAU IV.

EFFECTIF MINIMUM DES UNITÉS QUELLE  
QUE SOIT L'ORGANISATION ADOPTÉE.

(Divisions, Brigades mixtes, etc.)

UNITÉS.	EFFECTIF MAXIMUM (pour mémoire.)		EFFECTIF MINIMUM	
	Offi- ciers.	Hommes	Offi- ciers.	Hommes.
Division d'infanterie . .	414	10,780	300	8,000
Division de cavalerie . .	259	5,380	180	3,650
Brigade mixte . . . . .	198	5,350	140	4,250
Régiment d'infanterie . .	65	2,000	52	1,600
Bataillon d'infanterie . .	16	650	12	500
Compagnie d'infanterie ou de mitrailleuses . .	3	160	2	120
Groupe cycliste . . . . .	18	450	12	300
Régiment de cavalerie . .	30	720	20	450
Escadron de cavalerie . .	6	160	3	100
Régiment d'artillerie . .	80	1,200	60	1,000
Batterie d'artillerie de campagne . . . . .	4	150	2	120
Compagnie d'artillerie de tranchée . . . . .	3	150	2	100
Bataillon de pionniers . .	14	500	8	300
Batterie d'artillerie de montagne . . . . .	5	320	3	200

TABLEAU V.

MAXIMUM D'ARMEMENT ET D'APPROVISION-  
NEMENT EN MUNITIONS AUTORISÉES.

MATÉRIELS.	QUANTITÉ pour 1,000 HOMMES.	QUANTITÉ de MUNITIONS par arme (fusils, canons, etc.).
Fusils ou carabines (1) .	1,150	500 coups.
Mitrailleuses lourdes ou légères . . . . .	15	10,000 coups.
Mortiers de tranchée lé- gers . . . . .	2	1,000 coups.
Mortiers de tranchée moyens . . . . .		500 coups.
Canons ou obusiers de campagne ou de mon- tagne . . . . .	3	1,000 coups.

(1) Les fusils ou carabines automatiques sont comptés comme mitrailleuses légères.

NOTA. Aucun canon lourd, c'est-à-dire d'un calibre supérieur à 105 mm, n'est autorisé, en dehors de ceux constituant l'armement normal des places fortes.

TABULKA IV.

NEJMENŠÍ POČETNÝ STAV JEDNOTEK, AŽ  
JIŽ JE PŘIJATA JAKAKOLIV ORGANISACE.

(Divise, smíšené brigády atd.)

JEDNOTKY	NEJVYŠŠÍ POČETNÝ STAV (opakování)		NEJNIŽŠÍ POČETNÝ STAV	
	DŮST.	MUŽSTVA	DŮST.	MUŽSTVA
Pěší divise . . . . .	414	10.780	300	8.000
Jízdní divise . . . . .	259	5.380	180	3.650
Smíšená brigáda . . . . .	198	5.350	140	4.250
Pěší pluk . . . . .	65	2.000	52	1.600
Pěší prapor . . . . .	16	650	12	500
Rota pěchoty nebo kulometná . . . . .	3	160	2	120
Skupina cyklistů . . . . .	18	450	12	300
Pluk jízdy . . . . .	30	720	20	450
Eskadrona jízdy . . . . .	6	160	3	100
Pluk dělostřelecký . . . . .	80	1.200	60	1.000
Baterie polního dělo- střelectva . . . . .	4	150	2	120
Rota zákopového dělo- střelectva . . . . .	3	150	2	100
Prapor zákopníků . . . . .	14	500	8	300
Baterie horského dělo- střelectva . . . . .	5	320	3	200

TABULKA V.

NEJVYŠŠÍ DOVOLENÁ VÝZBROJ A ZASOBA  
STŘELIVA.

MATERIÁLY	MNOŽSTVÍ NA 1.000 MUŽŮ	MNOŽSTVÍ STŘELIVA pro zbraň (pušku, dělo atd.)
Puška neb karabina (1)	1.150	500 ran
Těžký neb lehký kulo- met . . . . .	15	10.000 ran
Lehké zákopové mozdíře	2	1.000 ran
Prostřední zákopové mozdíře . . . . .	2	500 ran
Děla nebo houfnice, polní nebo horské . . . . .	3	1.000 ran

(1) Samostřelné pušky nebo karabiny počítají se za lehké kulo-  
mety.POZNÁMKA: Žádné těžké dělo, t. j. s ráží větší než 105 mm,  
není dovoleno kromě těch, která jsou normální výzbrojí pevnosti.

## SECTION II.

## CLAUSES NAVALES.

## Article 83.

A dater de la mise en vigueur du présent Traité, tous les bâtiments de guerre bulgares, y compris les sous-marins, sont déclarés définitivement livrés aux Principales Puissances alliées et associées.

Toutefois, la Bulgarie aura le droit de maintenir sur le Danube et le long de ses côtes, pour la police et la surveillance de la pêche, quatre torpilleurs et six canots automobiles au maximum; toutes ces unités seront démunies de torpilles et d'appareils lance-torpilles. Ces unités seront choisies par la Commission visée à l'article 99.

Les équipages de ces unités devront être constituées sur des bases absolument civiles.

Les bateaux que la Bulgarie est autorisée à conserver ne doivent être remplacés que par des patrouilleurs légèrement armés, ne dépassant pas plus de cent tonnes et de caractère non militaire.

## Article 84.

Tous les bâtiments de guerre, y compris les sous-marins, actuellement en construction en Bulgarie, seront démolis. Le travail de démolition de ces navires devra commencer aussitôt que possible après la mise en vigueur du présent Traité.

## Article 85.

Tous objets, machines et matériaux provenant de la démolition des bâtiments de guerre bulgares, quels qu'ils soient, bâtiments de surface ou sous-marins, ne pourront être utilisés que dans un but purement industriel ou commercial.

Ils ne pourront être ni vendus, ni cédés à l'étranger.

## Article 86.

La construction et l'acquisition de tous bâtiments sous-marins, même de commerce, sont interdites en Bulgarie.

## Article 87.

Toutes les armes, toutes les munitions et tout le matériel naval de guerre, y compris les mines et les torpilles, qui appartenaient à la Bulgarie lors de la signature de l'Armistice

## ODDÍL II.

## KLAUSULE NÁMOŘNÍ.

## Článek 83.

Od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, prohlašují se všechny bulharské válečné lodi i ponorky za vydané s konečnou platností čelným mocnostem spojeným a sdruženým.

Bulharsko má však právo udržovati na Dunaji a po délce svého pobřeží pro policii a dohled na rybolov nejvýše čtyři torpédové čluny a šest motorových člunů; všechny tyto jednotky budou zbaveny torpéd a torpédových vrhačů. Tyto jednotky budou vybrány komisí dotčenou ve článku 99.

Posádky těchto jednotek budou zřízeny na základě ryze občanském.

Lodi, které Bulharsku je dovoleno podržeti, smějí býti nahrazovány jen lehce vyzbrojenými zvědnými čluny, nepřesahujícími tonáž 100 tun a rázu nevojenského.

## Článek 84.

Všechny válečné lodi, počítajíc v to i ponorky, které jsou nyní ve stavbě v Bulharsku, budou rozebrány. S rozbíráním těchto lodí se počne co možno nejdříve po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti.

## Článek 85.

Všech předmětů, strojů a hmot z rozebráných bulharských lodí válečných, ať jsou to lodi povrchové či ponorné, smí se použití pouze k účelům čistě průmyslovým neb obchodním.

Nesmějí se prodati ani postoupiti do ciziny.

## Článek 86.

V Bulharsku se zakazuje stavěti ponorné lodi, byť i obchodní, neb jich nabývati.

## Článek 87.

Všechny zbraně, všechno střelivo a všechnen námořní materiál válečný i miny a torpéda, jež náležely Bulharsku v době podepsání příměří dne 29. září 1918, prohlašují se za vy-

du 29 septembre 1918, sont déclarés définitivement livrés aux Principales Puissances alliées et associées.

#### Article 88.

Pendant les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, la station de télégraphie sans fil à grande puissance de Sofia ne devra pas être employée sans l'autorisation des Principales Puissances alliées et associées, pour transmettre des messages relatifs aux questions d'ordre naval, militaire ou politique, intéressant la Bulgarie ou un État quelconque allié à la Bulgarie pendant la guerre. Cette station pourra transmettre des télégrammes commerciaux, mais seulement sous le contrôle desdites Puissances, qui fixeront les longueurs d'onde à employer.

Pendant le même délai, la Bulgarie ne devra pas construire de stations de télégraphie sans fil à grande puissance, tant sur son propre territoire que sur celui de l'Allemagne, de l'Autriche, de la Hongrie ou de la Turquie.

### SECTION III.

#### CLAUSES CONCERNANT L'AÉRONAUTIQUE MILITAIRE ET NAVALE.

##### Article 89.

Les forces militaires de la Bulgarie ne devront comporter aucune aviation militaire ni navale.

Aucun ballon dirigeable ne sera conservé.

##### Article 90.

Dans le délai de deux mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, le personnel de l'Aéronautique, figurant actuellement sur les contrôles des armées bulgares de terre et de mer, sera démobilisé.

##### Article 91.

Jusqu'à la complète évacuation du territoire bulgare par les troupes alliées et associées, les appareils d'aéronautique des Puissances alliées et associées auront en Bulgarie liberté de passage à travers les airs, liberté de transit et d'atterrissage.

##### Article 92.

Pendant les six mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, la fabrication,

dané s konečnou platností Čelným mocnostem spojeným a sdruženým.

#### Článek 88.

Po tři měsíce ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, nesmí být používáno dalekonosné bezdrátové stanice telegrafické v Sofii bez povolení Čelných mocností spojených a sdružených k zaslání zpráv námořních, vojenských a politických, o něž má zájem Bulharsko nebo kterýkoli stát, spojený za války s Bulharskem. Stanice tato smí zasílati a přijímati obchodní telegramy, avšak jen pod dozorem řečených mocností, které určí délku používaných vln.

Po stejnou dobu nesmí Bulharsko zřizovati dalekonosné bezdrátové stanice telegrafické ani na vlastním území ani na území německém, rakouském, maďarském nebo tureckém.

### ODDÍL III.

#### KLAUSULE TÝKAJÍCÍ SE VZDUCHOPLAVBY VOJENSKÉ I NÁMOŘNÍ.

##### Článek 89.

Vojenská moc Bulharska nesmí míti ani vojenského ani námořního letectva.

Nebude zachována žádná říditelná vzducholoď.

##### Článek 90.

Do dvou měsíců ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, bude demobilisován personál vzduchoplavecký, zapsaný právě v seznamech bulharských pozemních a námořních vojsk.

##### Článek 91.

Do doby, než bude bulharské území úplně vyklizeno od vojsk spojených a sdružených, budou v Bulharsku požívati vzduchoplavecké přístroje mocností spojených a sdružených práva svobodného příletu, svobodného průchodu vzduchem a přistání.

##### Článek 92.

Po šest měsíců od doby, kdy nabude působnosti tato smlouva, jest na celém území bul-

l'importation et l'exportation des aéronefs, pièces d'aéronefs, ainsi que des moteurs d'aéronefs et pièces de moteurs d'aéronefs, seront interdites dans tout le territoire de la Bulgarie.

#### Article 93.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, tout le matériel de l'Aéronautique militaire et navale devra être livré par la Bulgarie, et à ses frais, aux Principales Puissances alliées et associées.

Cette livraison devra être effectuée dans tels lieux que désigneront les Gouvernements desdites Puissances; elle devra être achevée dans un délai de trois mois.

Dans ce matériel sera compris, en particulier, le matériel qui est ou a été employé ou destiné à des buts de guerre, notamment:

Les avions et hydravions complets, ainsi que ceux en cours de fabrication, en réparation ou en montage;

Les ballons dirigeables en état de vol, en cours de fabrication, en réparation ou en montage;

Les appareils pour la fabrication d'hydrogène;

Les hangars des ballons dirigeables et abris de toute sorte pour aéronefs.

Jusqu'à leur livraison, les ballons dirigeables seront, aux frais de la Bulgarie, maintenus gonflés d'hydrogène; les appareils pour la fabrication de l'hydrogène ainsi que les abris pour les ballons dirigeables pourront, à la discrétion desdites Puissances, être laissés à Bulgarie jusqu'à la livraison des ballons dirigeables;

Les moteurs d'aéronefs;

Les cellules;

L'armement (canons, mitrailleuses, fusils-mitrailleurs, lance-bombes, lance-torpilles, appareils de synchronisation, appareils de visée);

Les munitions (cartouches, obus, bombes chargées, corps de bombes, stocks d'explosifs ou matières destinées à leur fabrication);

Les instruments de bord;

Les appareils de télégraphie sans fil et les appareils photographiques ou cinématographiques utilisés par l'Aéronautique;

harském zakázáno vyráběti, dovážeti a vyvážeti letadla, součásti letadel, jakož i motory a součástky motorů pro vzduchoplavbu.

#### Článek 93.

Jakmile tato smlouva nabude působnosti, vydá Bulharsko na svůj náklad všechny materiál vojenské a námořní vzduchoplavby Čelným mocnostem spojeným a sdruženým.

Toto vydání bude provedeno v místech označených vládami řečených mocností; bude ukončeno ve třech měsících.

V tomto materiálu bude zahrnut zvláště materiál, kterého se užívá nebo užívalo nebo který jest nebo byl určen k válečným účelům, zejména:

Úplná letadla a vodní letadla, jakož i ta, která se stavějí, opravují nebo sestavují.

Řiditelné balony schopné plavby, jakož i balony, které se stavějí, opravují neb sestavují.

Přístroje k výrobě vodíku.

Hangary pro říditelné balony a přístřeší všeho druhu pro letadla.

Až do svého odevzdání budou říditelné balony nákladem Bulharska udržovány naplněné vodíkem; přístroje na výrobu vodíku, jakož i přístřeší pro říditelné balony budou moci podle volného uvážení řečených mocností býti ponechány Bulharsku až do doby, kdy budou říditelné balony odevzdány.

Motory letadel.

Lod'ky.

Výzbroj (děla, kulometry, kulometné pušky, vrhače pum a torped, přístroje pro stejnoběh, přístroje mířící).

Střelivo (nábojnice, granáty, nabité pumy, prázdné pumy, zásoby výbušných látek neb suroviny k jejich výrobě).

Nástroje palubní.

Přístroje pro telegrafii bez drátu, fotografické a kinematografické přístroje, kterých se používá ke vzduchoplavbě.

Les pièces détachées se rapportant à chacune des catégories qui précèdent.

Le matériel ci-dessus visé ne devra pas être déplacé sans une autorisation spéciale desdits Gouvernements.

#### SECTION IV.

### COMMISSIONS INTERALLIÉES DE CONTRÔLE.

#### Article 94.

Toutes les clauses militaires, navales et aéronautiques, qui sont contenues dans le présent Traité et pour l'exécution desquelles une limite de temps a été fixée, seront exécutées par la Bulgarie sous le contrôle des Commissions interalliées nommées à cet effet par les Principales Puissances alliées et associées.

Les Commissions susmentionnées représenteront auprès du Gouvernement bulgare les Principales Puissances alliées et associées, pour tout ce qui est relatif à l'exécution des clauses militaires, navales ou aéronautiques. Elles feront connaître aux autorités de la Bulgarie les décisions que les Principales Puissances alliées et associées se sont réservées de prendre ou que l'exécution desdites clauses pourrait nécessiter.

#### Article 95.

Les Commissions interalliées de contrôle pourront installer leurs services à Sofia et auront la faculté, aussi souvent qu'elles le jugeront utile, de se rendre sur un point quelconque du territoire bulgare, ou d'y envoyer des sous-commissions ou de charger un ou plusieurs membres de s'y transporter.

#### Article 96.

Le Gouvernement bulgare devra donner aux Commissions interalliées de contrôle tous les renseignements et documents qu'elles jugeront nécessaires pour l'accomplissement de leur mission, et tous les moyens, tant en personnel qu'en matériel, dont les susdites Commissions pourraient avoir besoin pour assurer la complète exécution des clauses militaires, navales ou aéronautiques.

Le Gouvernement bulgare devra assigner un représentant qualifié auprès de chaque Commission interalliée de contrôle, avec mission de recevoir de celle-ci les communications

Jednotlivé součástky náležející k některé z uvedených skupin.

Materiál shora uvedený nesmí se bez zvláštního povolení jmenovaných vlád přemístiti.

#### ODDÍL IV.

### MEZISPOJENECKÉ KOMISE DOZORČÍ.

#### Článek 94.

Všechny klausule o vojenství, námořní plavbě a vzduchoplavbě, které jsou obsaženy v této smlouvě a k jejichž provedení byla ustanovena časová mez, provede Bulharsko pod dozorem mezispojeneckých komisí, zřízených k tomu cíli čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými.

Komise právě uvedené budou zastupovati u vlády bulharské čelné mocnosti spojené a sdružené ve všem, co se týká provedení klausulí o vojenství, námořní plavbě a vzduchoplavbě, budou oznamovati bulharským úřadům rozhodnutí, která si čelné mocnosti spojené a sdružené vyhradily, nebo která by byla potřebna k provádění těchto klausulí.

#### Článek 95.

Mezispojenecké komise dozorčí mohou úřadovati v Sofii a mají právo, aby se, kdykoli to uznají za vhodné, odebraly na kterékoli místo bulharského území anebo tam vyslaly subkomise nebo uložily některému neb několika členům, aby se tam vydali.

#### Článek 96.

Vláda bulharská musí poskytnouti mezispojeneckým komisím dozorčím všechna vysvětlení a doklady, které budou pokládati za nutné k výkonu svého poslání, a všechny prostředky osobní i věcné, jejichž potřeba by se mohla vyskytnouti, aby bylo zabezpečeno dokonalé provedení klausulí o vojenství, námořní plavbě a vzduchoplavbě.

Vláda bulharská musí ustanoviti při každé mezispojenecké komisi dozorčí kvalifikovaného zástupce, který by přijímal od ní oznámení určená pro vládu bulharskou a podával

qu'elle aurait à adresser au Gouvernement bulgare et de lui fournir ou procurer tous renseignements ou documents demandés.

#### Article 97.

L'entretien et les frais des Commissions de contrôle et les dépenses occasionnées par leur fonctionnement seront supportés par la Bulgarie.

#### Article 98.

La Commission militaire interalliée de contrôle aura notamment pour mission :

1<sup>o</sup> de fixer le nombre des gendarmes, douaniers, gardes forestiers, agents de la police locale et municipale et autres fonctionnaires analogues, que la Bulgarie sera autorisée à conserver conformément à l'article 69 ;

2<sup>o</sup> de recevoir du Gouvernement bulgare les notifications relatives à l'emplacement des stocks et dépôts de munitions, à l'armement des ouvrages fortifiés, forteresses et places fortes, à l'emplacement des usines ou fabriques d'armes, de munitions et de matériel de guerre et à leur fonctionnement.

Elle recevra livraison des armes, munitions, matériel de guerre, outillage destiné aux fabrications de guerre, fixera les lieux où cette livraison devra être effectuée, surveillera les destructions, mises hors d'usage ou transformations prévues par le présent Traité.

#### Article 99.

La Commission navale interalliée de contrôle aura notamment pour mission de recevoir livraison des armes, munitions et matériel naval de guerre et de contrôler les destructions ou démolitions prévues à l'article 84.

Le Gouvernement bulgare devra fournir à la Commission navale interalliée de contrôle tous les renseignements et documents qu'elle jugera nécessaires pour s'assurer de la complète exécution des clauses navales, notamment les plans des navires de guerre, la composition de leurs armements, les caractéristiques et les modèles des canons, munitions, torpilles, mines, explosifs, appareils de télégraphie sans fil, et, en général, tout ce qui concerne le matériel naval de guerre ainsi que tous les documents législatifs, administratifs ou réglementaires.

#### Article 100.

La Commission aéronautique interalliée de contrôle aura notamment pour mission de re-

i obstarával jí veškerá vyžádaná vysvětlení i doklady.

#### Článek 97.

Vydržování a náklady dozorčích komisí i výlohy vzniklé jejich činností ponese Bulharsko.

#### Článek 98.

Úkolem mezispojenecké dozorčí komise vojenské bude zejména :

1. aby ustanovovala počet četníků, celníků, hajných, strážníků místních a obecních a jiných podobných zaměstnanců, jež Bulharsku bude dovoleno podržeti podle článku 69 ;

2. aby přijímala od bulharské vlády zprávy o umístění zásob a skladů střeliva, o výzbroji opevněných míst, tvrzí a pevností a o umístění a činnosti dílen neb továren na zbraně, střelivo a válečný materiál.

Bude přijímati vydané zbraně, střelivo a válečný materiál, nástroje k válečné výrobě, ustanoví místa, kde tyto předměty jest vydati, a bude dohlížeti, aby bylo zničeno, uvedeno v neupotřebitelný stav nebo přeměněno to, co nařizuje tato smlouva.

#### Článek 99.

Úkolem mezispojenecké dozorčí komise námořní bude zejména, aby převzala vydané zbraně, střelivo a válečný námořní materiál a dohlížela na nařízená rozbourání a zničení ve smyslu článku 84.

Vláda bulharská musí podati mezispojenecké dozorčí komisi námořní veškerá vysvětlení a všechny doklady, které bude tato komise pokládati za nutné, aby se přesvědčila o úplném splnění všech klausulí o válečném námořnictvu, zejména plány válečných lodí, složení jejich výzbroje, o zvlátnostech a modelech děl, o střelivu, torpedech, minách, výbušných látkách, o přístrojích bezdrátové telegrafie a vůbec o všem, co se týká válečného materiálu námořního, a konečně všechny doklady týkající se zákonodárství, správy a řádů služebních.

#### Článek 100.

Úkolem mezispojenecké dozorčí komise vzduchoplavecké bude zejména, aby pořídila

censer le matériel aéronautique qui se trouve actuellement entre les mains du Gouvernement bulgare, et d'inspecter les usines d'avions, de ballons et de moteurs d'aéronefs, les fabriques d'armes, munitions et explosifs pouvant être employés par les aéronefs, de visiter tous aérodromes, hangars, terrains d'atterrissage, parcs et dépôts se trouvant sur le territoire bulgare et d'exercer, s'il y a lieu, le déplacement du matériel prévu et d'en prendre livraison.

Le Gouvernement bulgare devra fournir à la Commission aéronautique interalliée de contrôle tous les renseignements et documents législatifs, administratifs ou autres, qu'elle jugera nécessaires pour s'assurer de la complète exécution des clauses aéronautiques, notamment un état numérique du personnel appartenant à tous les services aéronautiques de la Bulgarie, ainsi que du matériel existant, en fabrication ou en commande, une liste complète de tous les établissements travaillant pour l'aéronautique, de leurs emplacements et de tous les hangars et terrains d'atterrissage.

## SECTION V.

## CLAUSES GÉNÉRALES.

## Article 101.

A l'expiration d'un délai de trois mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, la législation bulgare devra avoir été modifiée et devra être maintenue par le Gouvernement bulgare en conformité de la présente Partie du présent Traité.

Dans le même délai, toutes les mesures administratives ou autres relatives à l'exécution des dispositions de la présente Partie du présent Traité devront avoir été prises par le Gouvernement bulgare.

## Article 102.

Les dispositions suivantes de l'armistice du 29 septembre 1918, savoir: les paragraphes 1, 2, 3, 6 restent en vigueur, en tant qu'ils ne sont pas contraires aux stipulations du présent Traité.

## Article 103.

La Bulgarie s'engage, à partir de la mise en vigueur du présent Traité, à n'accréditer en aucun pays étranger aucune mission militaire, navale ou aéronautique, et à n'en envoyer et laisser partir aucune; elle s'engage,

souspis vzduchoplateckého materiálu, který je nyní v rukou vlády bulharské, a dozírala na dílny na letadla, balony a motory pro vzducholodi, na továrny na zbraně, střelivo a výbušné látky, kterých by mohlo býti užito pro vzducholodi, aby prohlížela všechna letiště, hangary a přístaviště, parky a skladiště na bulharském území, a aby, bude-li potřeba, zřídila převoz jmenovaného materiálu a aby jej převzala.

Vláda bulharská musí podati mezispojecké dozorčí komisi vzduchoplatecké všechna vysvětlení a doklady týkající se zákonodárství, správy neb jiné doklady, které komise tato bude pokládati za nutné, aby se přesvědčila o úplném splnění klausulí vzduchoplateckých, zejména číselný výkaz personálu náležejícího ke vzduchoplatecké službě v Bulharsku, jakož i materiálu hotového, rozdělaného nebo objednaného, úplný seznam veškerých závodů pracujících pro vzduchoplavbu, jejich umístění i všech hangarů a přístavišť.

## ODDÍL V.

## KLAUSULE OBECNÉ.

## Článek 101.

Do tří měsíců ode dne, kdy nabude tato smlouva působnosti, musí bulharské zákonodárství býti změněno a dále vládou bulharskou udržováno ve shodě s touto částí této smlouvy.

V téže lhůtě musí bulharská vláda provéstí všechna správní neb jiná opatření, nutná k splnění předpisů této části této smlouvy.

## Článek 102.

Následující ustanovení příměří ze dne 29. září 1918 a to paragrafy 1, 2, 3, 6 zůstávají v platnosti, pokud nejsou v odporu s ustanoveními této smlouvy.

## Článek 103.

Bulharsko se zavazuje, že od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, žádného poselstva vojenského, námořního ani vzduchoplateckého pro žádnou cizí zemi neověří, nevyšle, aniž mu odjeti dovolí; kromě toho se

en outre, à prendre les mesures appropriées pour empêcher les ressortissants bulgares de quitter son territoire pour s'enrôler dans l'armée, la flotte ou le service aéronautique d'aucune Puissance étrangère, ou pour lui être attaché en vue d'aider à son entraînement ou, en général, de donner un concours à l'instruction militaire, navale ou aéronautique dans un pays étranger.

Les Puissances alliées et associées conviennent, en ce qui les concerne, qu'à partir de la mise en vigueur du présent Traité, elles ne devront pas enrôler dans leurs armées, leur flotte, ou leurs forces aéronautiques, ni y attacher aucun ressortissant bulgare en vue d'aider à l'entraînement militaire, ou, en général, d'employer un ressortissant bulgare comme instructeur militaire, naval ou aéronautique.

Toutefois, la présente disposition ne porte aucune atteinte au droit de la France de recruter la Légion étrangère conformément aux lois et règlements militaires français.

#### Article 104.

Aussi longtemps que le présent Traité restera en vigueur, la Bulgarie s'engage à se prêter à toute investigation que le Conseil de la Société des Nations, votant à la majorité, jugerait nécessaire.

### PARTIE V.

## PRISONNIERS DE GUERRE ET SÉPULTURES.

### SECTION I.

#### PRISONNIERS DE GUERRE.

#### Article 105.

Le rapatriement des prisonniers de guerre et internés civils ressortissants de l'État bulgare aura lieu aussitôt que possible après la mise en vigueur du présent Traité et sera effectué avec la plus grande rapidité.

#### Article 106.

Le rapatriement des prisonniers de guerre et internés civils bulgares sera, dans les conditions fixées à l'Article 105, assuré par les soins d'une commission composée de représentants des Puissances alliées et associées d'une part et du Gouvernement bulgare d'autre part.

zavazuje ke vhodným opatřením, aby zabránilo příslušníkům bulharským opustiti jeho území za tím účelem, aby se dali zařaditi do armády, loďstva nebo vzduchoplavectva některé cizí mocnosti, anebo aby jich bylo v cizině užito k výpomoci při výcviku vojenském, nebo aby byli vůbec při vojenském, námořním nebo vzduchoplaveckém školení v některé cizí zemi jakkoli činní.

Mocnosti spojené a sdružené jsou zajedno v tom, že, co se jich samých týká, nebudou od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, zařadovati bulharských příslušníků do svých armád, loďstev a sil vzduchoplaveckých, ani že jich nebudou užívati k výpomoci při výcviku vojenském nebo vůbec jakkoli jako instruktorů vojenských, námořních nebo vzduchoplaveckých.

Toto ustanovení však nikterak není na újmu právu Francie, odváděti pro cizineckou legii podle vojenských zákonů a předpisů francouzských.

#### Článek 104.

Dokud tato smlouva zůstane v působnosti, zavazuje se Bulharsko, že se podrobí jakémukoli vyšetřování, které by Rada Společnosti národů většinou hlasů uznala za nutné.

### ČÁST V.

## VÁLEČNÍ ZAJATCI A HROBY.

### ODDÍL I.

#### VÁLEČNÍ ZAJATCI.

#### Článek 105.

Váleční zajatci a civilní internovaní, příslušníci státu bulharského, budou dopraveni do domova co možno nejdříve po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, a stane se tak se všemožným urychlením.

#### Článek 106.

Doprava válečných zajatců a civilních internovaných osob bulharských do jejich domova bude provedena za podmínek v článku 105 uvedených péčí komise, složené ze zástupců mocností spojených a sdružených s jedné strany a zástupců vlády bulharské se strany druhé.

Pour chacune des Puissances alliées et associées, une sous-commission composée uniquement de représentants de la Puissance intéressée et de délégués du Gouvernement bulgare réglera les détails d'exécution du rapatriement des prisonniers de guerre.

## Article 107.

Dès leur remise aux mains des autorités bulgares, les prisonniers de guerre et internés civils devront, par les soins de ces dernières, être sans délai renvoyés dans leurs foyers.

Ceux d'entre eux, dont le domicile d'avant-guerre se trouve sur les territoires occupés par les troupes des Puissances alliées et associées, devront également y être renvoyés, sous réserve de l'agrément et du contrôle des Autorités militaires des armées d'occupation alliées et associées.

## Article 108.

Tous les frais résultant de ce rapatriement, à partir de la mise en route, seront à la charge du Gouvernement bulgare, lequel sera tenu de fournir les moyens de transport, ainsi que le personnel technique, qui seront considérés comme nécessaires par la Commission prévue à l'article 106.

## Article 109.

Les prisonniers de guerre et internés civils, soit passibles, soit frappés de peines pour fautes contre la discipline, seront rapatriés, sans qu'il soit tenu compte de l'achèvement de leur peine ou de la procédure engagée contre eux.

Cette disposition ne s'applique pas aux prisonniers de guerre et internés civils qui seraient punis pour faits postérieurs au 15 octobre 1919.

Jusqu'à leur rapatriement, tous les prisonniers de guerre et internés civils restent soumis aux règlements en vigueur, notamment au point de vue du travail et de la discipline.

## Article 110.

Les prisonniers de guerre et internés civils, qui sont passibles ou frappés de peines pour des faits autres que des fautes contre la discipline, pourront être maintenus en détention.

## Article 111.

Le Gouvernement bulgare s'engage à recevoir sur son territoire tous les individus rapatriables sans distinction.

Pro každou z mocností spojených a sdružených subkomise složená jediné ze zástupců příslušné mocnosti a z delegátů vlády bulharské upraví podrobnosti, jak návrat válečných zajatců bude proveden.

## Článek 107.

Jakmile budou váleční zajatci a civilní internovaní úřadům bulharským odevzdáni, budou péčí těchto úřadů a bez odkladu dopraveni do svých domovů.

Ti z nich, jejichž předválečné bydliště leží v území obsazeném vojsky mocností spojených a sdružených, budou rovněž dopraveni do svého domova, avšak s výhradou svolení a dozoru vojenských úřadů okupačních vojsk spojených a sdružených.

## Článek 108.

Veškeré náklady spojené s touto dopravou, od vypravení počínaje, jdou na účet vlády bulharské, která je povinna dodati přepravní prostředky a technický personál, jak to komise zřízená podle článku 106 uzná za nutné.

## Článek 109.

Váleční zajatci a civilní internovaní, stíhaní neb odpykávající si tresty za provinění proti kázní, budou dopraveni do domovů bez ohledu na to, zda trest svůj odpykali nebo zda řízení proti nim je skončeno čili nie.

Toto ustanovení se nevztahuje na zajatce a civilní internované, kteří by byli potrestáni pro skutky, jichž se dopustili po 15. říjnu 1919.

Až do svého vstupu do vlasti zůstávají všichni váleční zajatci a všichni civilní internovaní podřízeni řádům nyní platným, zvláště stran práce a kázně.

## Článek 110.

Váleční zajatci a civilní internovaní, stíhaní neb odsouzení k trestům pro skutky jiné než proti kázní, mohou býti podrženi ve vazbě.

## Článek 111.

Vláda bulharská se zavazuje přijmouti na svém území bez rozdílu všechny osoby, jež jest dopravit do domova.

Les prisonniers de guerre ou les nationaux bulgares, qui désireraient ne pas être rapatriés, pourront être exclus du rapatriement; mais les Gouvernements alliés et associés se réservent le droit, soit de les rapatrier, soit de les conduire dans un pays neutre, soit de les autoriser à résider sur leur territoire.

Le Gouvernement bulgare s'engage à ne prendre contre ces individus ou leurs familles aucune mesure d'exception, ni à exercer à leur encontre, pour ce motif, aucune répression ou vexation, de quelque nature qu'elle soit.

#### Article 112.

Les Gouvernements alliés et associés se réservent le droit de subordonner le rapatriement des prisonniers de guerre et des ressortissants bulgares qui sont en leur pouvoir, à la déclaration et à la mise en liberté immédiate par le Gouvernement bulgare de tous les prisonniers de guerre et autres ressortissants des Puissances alliées et associées qui se trouveraient encore retenus contre leur gré en Bulgarie.

#### Article 113.

Une Commission interalliée d'enquête et de contrôle sera instituée pour procéder:

1<sup>o</sup> à la recherche des nationaux alliés et associés non rapatriés;

2<sup>o</sup> à l'identification de ceux qui ont manifesté le désir de rester en territoire bulgare;

3<sup>o</sup> à la constatation des actes criminels passibles des sanctions prévues à la Partie VI (Sanctions) du présent Traité, commis par des Bulgares sur la personne de prisonniers de guerre ou de ressortissants alliés et associés durant leur captivité.

Cette Commission comprendra un Représentant de chacune des Puissances suivantes: Empire britannique, France, Italie, Grèce, Roumanie, État serbe-croate-slovène.

Le résultat de ses enquêtes sera transmis à chacun des Gouvernements intéressés.

Le Gouvernement bulgare s'engage:

1<sup>o</sup> à donner libre accès à la Commission interalliée, à lui fournir tous les moyens de transport utiles, à la laisser pénétrer dans les camps, prisons, hôpitaux, et tous autres locaux, à mettre à sa disposition tous documents d'ordre public ou privé, qui peuvent l'éclairer dans ses recherches;

Váleční zajatci nebo státní občané bulharští, kteří by si přáli, aby nebyli dopraveni do domova, mohou býti z dopravy do domova vyňati; vlády spojené a sdružené vyhrazují si však právo dopravit je buď do jejich domova nebo do země neutrální, nebo dáti jim povolení, aby se usadili na jejich území.

Bulharská vláda se zavazuje, že neužije proti těmto osobám nebo jejich rodinám nijakého výjimečného opatření a že je nebude z toho důvodu nijak stíhati ani jim jakkoli činiti obtíže.

#### Článek 112.

Vlády spojené a sdružené vyhrazují si právo podmíniti návrat válečných zajatců a příslušníků bulharských, kteří jsou v jejich moci, tím, že Bulharsko bez odkladu ohlásí a osvobodí všechny válečné zajatce a jiné příslušníky mocností spojených a sdružených, kteří by snad ještě byli držáni proti své vůli v Bulharsku.

#### Článek 113.

Bude zřízena mezispojenecká vyšetřovací a dozorčí komise, aby se zabývala:

1. vyhledáváním do vlasti se nevrátivších státních občanů spojených a sdružených států;

2. zjišťováním totožnosti těch, kteří projevili přání zůstatí na území bulharském;

3. zjišťováním trestných činů podléhajících trestním ustanovením dotčeným v Části VI (Ustanovení trestní) této smlouvy, spáchaných Bulhary na válečných zajatcích neb příslušnicích států spojených a sdružených během jejich zajetí.

Každá z následujících mocností bude míti v této komisi po jednom zástupci: říše britská, Francie, Italie, Řecko, Rumunsko a stát srbsko-chorvatsko-slovinský.

Výsledek jejího šetření bude oznámen každé ze zúčastněných vlád.

Bulharská vláda se zavazuje:

1. poskytnouti volný přístup mezispojenecké komisi, dodatí jí všechny vhodné prostředky přepravní, povoliti jí přístup do táborů, vězení, nemocnic a všech jiných míst a dáti jí k volnému použití všechny veřejné i soukromé listiny, které by jí při jejím pátrání mohly býti užitečné;

20 à prendre des sanctions contre les fonctionnaires ou particuliers bulgares qui auraient dissimulé la présence d'un ressortissant d'une Puissance alliée ou associée, ou qui auraient négligé d'en révéler la présence après en avoir eu connaissance.

#### Article 114.

Le Gouvernement bulgare s'engage à restituer sans délai, dès la mise en vigueur du présent Traité, tous les objets, valeurs ou documents ayant appartenu à des ressortissants des Puissances alliées ou associées et qui auraient été retenus par les autorités bulgares.

#### Article 115.

Les Hautes Parties Contractantes déclarent renoncer au remboursement réciproque des sommes dues pour l'entretien des prisonniers de guerre sur leurs territoires respectifs.

### SECTION II.

#### SÉPULTURES.

#### Article 116.

Les Gouvernements alliés et associés et le Gouvernement bulgare feront respecter et entretenir les sépultures des soldats et marins inhumés sur leurs territoires respectifs.

Ils s'engagent à reconnaître toute Commission chargée par l'un ou par l'autre des Gouvernements d'identifier, enregistrer, entretenir ou élever des monuments convenables sur lesdites sépultures et à faciliter à cette Commission l'accomplissement de ses devoirs.

Ils conviennent en outre de se donner réciproquement, sous réserve des prescriptions de leur législation nationale et des nécessités de l'hygiène publique, toutes facilités pour satisfaire aux demandes de rapatriement des restes de leurs soldats et de leurs marins.

#### Article 117.

Les sépultures des prisonniers de guerre et internés civils ressortissants des différents États belligérants, décédés en captivité, seront convenablement entretenues, dans les conditions prévues à l'article 116 du présent Traité.

Les Gouvernements alliés et associés d'une part et le Gouvernement bulgare d'autre part s'engagent en outre à se fournir réciproquement:

2. potrestati ty úředníky nebo soukromníky bulharské, kteří by byli zatajili přítomnost příslušníka některé z mocností spojených nebo sdružených, nebo kteří by byli opominuli přítomnost jejich oznámiti, ač o tom věděli.

#### Článek 114.

Vláda bulharská se zavazuje navrátiti bezodkladně, jakmile tato smlouva nabude působnosti, všechny předměty, cenné papíry nebo listiny, které patřily příslušníkům mocností spojených aneb sdružených a které snad byly úřady bulharskými zadrženy.

#### Článek 115.

Vysoké smluvní strany prohlašují, že se vzdávají vzájemné náhrady za částky, vydané na vydržování válečných zajatců na svém území.

### ODDÍL II.

#### HROBY.

#### Článek 116.

Vlády spojené a sdružené i vláda bulharská se postarají o to, aby hroby vojínů a námořníků pohřbených na jejich územích byly chovány v úctě a aby byly udržovány.

Zavazují se, že uznají každou komisi, již bude některou vládou uloženo zjistiti, sepsati, udržovati nebo zříditi přiměřené pomníky na dotčených hrobech, a že budou nápomocny těmto komisím při plnění jejich úkolů.

Kromě toho jsou shodné v tom, že si navzájem poskytnou všechna ulehčení, jež by mohla přispěti k tomu, aby bylo vyhověno žádostem o přenesení pozůstatků jejich vojínů a námořníků, s tou výhradou, že se při tom vyhová jejich státnímu zákonodárství a že bude dbáno potřeb veřejného zdravotnictví.

#### Článek 117.

Hroby válečných zajatců a civilních internovaných, kteří byli příslušníky jednotlivých válčících států a zemřeli v zajetí, budou náležitě udržovány podle ustanovení článku 116 této smlouvy.

Kromě toho se zavazují vlády spojené a sdružené s jedné strany a vláda bulharská s druhé strany, že si navzájem vydají:

1<sup>o</sup> la liste complète des décédés avec tous renseignements utiles à leur identification;

2<sup>o</sup> toutes indications sur le nombre et l'emplacement des tombes de tous les morts enterrés sans identification.

## PARTIE VI.

### SANCTIONS.

#### Article 118.

Le Gouvernement bulgare reconnaît aux Puissances alliées et associées la liberté de traduire devant leurs tribunaux militaires les personnes accusées d'avoir commis des actes contraires aux lois et coutumes de la guerre. Les peines prévues par les lois seront appliquées aux personnes reconnues coupables. Cette disposition s'appliquera nonobstant toutes procédures ou poursuites devant une juridiction de la Bulgarie ou de ses alliés.

Le Gouvernement bulgare devra livrer aux Puissances alliées et associées, ou à celle d'entre elles qui lui en adressera la requête, toutes personnes qui, étant accusées d'avoir commis un acte contraire aux lois et coutumes de la guerre, lui seraient désignées soit nominativement, soit par le grade, la fonction ou l'emploi auxquels ces personnes auraient été affectées par les autorités bulgares.

#### Article 119.

Les auteurs d'actes contre les ressortissants des Puissances alliées et associées seront traduits devant les tribunaux militaires de cette Puissance.

Les auteurs d'actes commis contre des ressortissants de plusieurs Puissances alliées et associées seront traduits devant des tribunaux militaires composés de membres appartenant aux tribunaux militaires des Puissances intéressées.

Dans tous les cas, l'accusé aura droit à désigner lui-même son avocat.

#### Article 120.

Le Gouvernement bulgare s'engage à fournir tous documents et renseignements, de quelque nature que ce soit, dont la production serait jugée nécessaire pour la connaissance complète des faits incriminés, la recherche des coupables et l'appréciation exacte des responsabilités.

1. úplný seznam zesnulých se všemi údaji, jež mohou přispěti ke zjištění totožnosti,

2. všechny údaje o počtu a umístění hrobů všech mrtvých, kteří byli pohřbeni bez zjištění totožnosti.

## ČÁST VI.

### USTANOVENÍ TRESTNÍ.

#### Článek 118.

Vláda bulharská přiznává mocnostem spojeným a sdruženým právo, aby postavily před své vojenské soudy osoby obžalované z činů přičících se zákonům a zvykům válečným. Osobám uznaným vinnými budou vyměřeny tresty zákonem stanovené. Tohoto ustanovení bude použito bez ohledu na jakékoli řízení neb stíhání před soudy Bulharska neb jeho spojenců.

Vláda bulharská musí vydati mocnostem spojeným a sdruženým neb té z nich, jež o to požádá, všechny osoby, jež, jsouce obžalovány z činu přičícího se zákonům a zvykům válečným, jí budou udány buď jménem nebo hodností, úřadem nebo zaměstnáním, které jim určily bulharské úřady.

#### Článek 119.

Pachatelé činů proti příslušníkům některé mocnosti spojené a sdružené budou postaveni před vojenské soudy této mocnosti.

Pachatelé činů proti příslušníkům několika mocností spojených a sdružených budou postaveni před vojenské soudy složené z členů vojenských soudů mocností, o něž jde.

V každém případě bude mít obžalovaný právo určit si sám svého obhájce.

#### Článek 120.

Vláda bulharská se zavazuje, že poskytne všechny doklady a údaje jakéhokoli druhu, jejichž předložení by bylo uznáno za nutné k zevrubnému seznání činů kladených za vinu, k vypátrání vinníků a k přesnému zjištění odpovědnosti.

## PARTIE VII.

## RÉPARATIONS.

## Article 121.

La Bulgarie reconnaît qu'en s'associant à la guerre d'agression que l'Allemagne et l'Autriche-Hongrie ont engagée contre les Puissances alliées et associées elle a causé à ces dernières des pertes et des sacrifices de toutes sortes dont elle devrait assurer la complète réparation.

D'autre part, les Puissances alliées et associées reconnaissent que les ressources de la Bulgarie sont insuffisantes pour lui permettre d'effectuer cette complète réparation.

En conséquence, la Bulgarie s'engage à payer et les Puissances alliées et associées s'engagent à accepter la somme de deux milliards deux cent cinquante millions (2.250.000.000) de francs or comme représentant la réparation dont la Bulgarie est capable d'assumer la charge.

Le règlement de cette somme s'effectuera, sous réserve des dispositions ci-après, au moyen de paiement semestriels venant à échéance le 1<sup>er</sup> janvier et le 1<sup>er</sup> juillet de chaque année. La première échéance aura lieu le 1<sup>er</sup> juillet 1920.

Les paiements effectués les 1<sup>er</sup> juillet 1920 et 1<sup>er</sup> janvier 1921 comprendront un intérêt annuel de 2% (deux pour cent) calculé à dater du 1<sup>er</sup> janvier 1920 sur le montant global de la somme due par la Bulgarie. Chacun des paiements semestriels ultérieurs comprendra, outre le versement des intérêts au taux de 5% l'an (cinq pour cent), le paiement de la dotation nécessaire pour assurer l'amortissement en 37 années, à dater du 1<sup>er</sup> janvier 1921, de la somme globale, due par la Bulgarie.

Ces sommes seront versées, par l'intermédiaire de la Commission interalliée prévue à l'article 130, à la Commission des réparations créée par le Traité avec l'Allemagne du 28 juin 1919, telle qu'elle est composée d'après le Traité avec l'Autriche du 10 septembre 1919, Partie VIII, Annexe II, § 2; cette Commission est désignée dans les articles ci-après sous le nom de Commission des réparations. Cette dernière en assurera l'affectation conformément aux règles précédemment établies.

Les paiements qui doivent être effectués en espèces en vertu des dispositions ci-dessus pourront à tout moment être acceptés par la

## ČÁST VII.

## NÁHRADA ŠKOD.

## Článek 121.

Bulharsko uznává, že přidružením se k útočné válce, kterou zahájilo Německo a Rakousko-Uhersko proti mocnostem spojeným a sdruženým, způsobilo těmto posledním ztráty a oběti všeho druhu, za něž mělo by zajistiti úplnou náhradu.

Na druhé straně uznávají mocnosti spojené a sdružené, že zdroje Bulharska nedostačují k tomu, aby mu dovolily uskutečniti tuto úplnou náhradu.

Bulharsko proto se zavazuje zaplatiti a mocnosti spojené a sdružené se zavazují přijmouti obnos dvou miliard dvou set padesáti milionů (2.250.000.000) franků ve zlatě co náhradu, kterouž jest schopno Bulharsko na sebe vzíti.

Zapravení této částky se provede s výhradou dalších ustanovení pololetními splátkami dospívajícími 1. ledna a 1. července každého roku. 1. červenec 1920 bude prvou lhůtou splatnosti.

Platby provedené 1. července 1920 a 1. ledna 1921 budou obsahovati roční úrok 2% (dvě ze sta), počítaný od 1. ledna 1920 z celkové výše částky dluhované Bulharskem. Každá pozdější pololetní platba bude obsahovati mimo placený úrok ve výši 5% (pět ze sta) placení příspěvku nutného k tomu, aby zajistilo se umoření úhrnné částky dluhované Bulharskem v 37 letech, počítaje od 1. ledna 1921.

Tyto částky budou vypláceny prostřednictvím mezispojenecké komise, dotčené ve článku 130, reparační komisi zřízené smlouvou s Německem ze dne 28. června 1919, tak jak jest složena podle smlouvy s Rakouskem ze dne 10. září 1919, Části VIII přílohy II § 2; tato komise jest v dalších člancích označena jako komise reparační. Reparační komise zajistí jich použití podle pravidel dříve stanovených.

Platby, které jest vykonati podle hořejších ustanovení hotovými penězi, mohou býti kdykoli přijaty reparační komisí na návrh komise

Commission des réparations sur la proposition de la Commission interalliée, sous forme de biens mobiliers et immobiliers, de marchandises, droits et concessions en territoire bulgare ou en dehors de ce territoire, de navires, obligations, actions ou valeurs de toute nature ou monnaie de la Bulgarie ou d'autres États; leur valeur de remplacement par rapport à l'or étant fixée à un taux juste et loyal par la Commission des réparations elle-même.

La Commission des réparations aura le droit à tout moment de mettre en vente ou d'employer de toute autre manière des bons gagés sur les paiements à effectuer par la Bulgarie. En fixant le montant nominal de ces bons, elle tiendra compte des dispositions des articles 122, 123 et 129 de la présente Partie, prendra l'avis de la Commission interalliée et ne pourra en aucun cas dépasser le montant des sommes en capital encore dues par la Bulgarie.

La Bulgarie s'engage en pareil cas à remettre à la Commission des réparations par l'intermédiaire de la Commission interalliée, les quantités de bons nécessaires dans telles conditions de forme, de nombre, de montant et de modes de paiement que fixera la Commission des réparations.

Ces bons constitueront une obligation directe de la part du Gouvernement bulgare; mais toutes les dispositions relatives à leur service seront fixées par la Commission interalliée. Cette dernière prélèvera sur les versements semestriels dus par la Bulgarie en exécution du présent article les sommes nécessaires au paiement des intérêts et de l'amortissement des bons et de toutes autres charges les concernant. Le solde éventuel continuera d'être versé au compte de la Commission des réparations.

Ces bons seront libres de toutes taxes et charges de toute nature établies ou pouvant être établies en Bulgarie.

#### Article 122.

La Commission interalliée devra, de temps à autre, procéder à l'examen des ressources et capacités de la Bulgarie, et, après avoir donné à ses représentants l'équitable faculté de se faire entendre, elle aura tous pouvoirs pour proposer à la Commission des réparations soit une réduction d'un des paiements à effectuer par la Bulgarie, soit le report de ce paiement, soit la réduction de la somme globale due par la Bulgarie.

mezispojenecké v podobě movitých i nemovitých statků, zboží, práv a koncesí na území bulharském aneb mimo toto území, lodí, závezků, akcií, nebo cenných papírů všeho druhu, neb ve méně bulharské aneb jiných států; jejich směnná hodnota oproti zlatu bude určena samotnou reparační komisí podle spravedlivého a slušného kursu.

Reparační komise bude míti právo kdykoliv dáti do prodeje neb jiným způsobem užití, poukázky znějící na zlato a zajištěné na platech, jež má Bulharsko vykonati. Stanovíc nominelní výši těchto poukázek, bude míti zřetel k ustanovením článků 122, 123 a 129 této Části, dotáže se na mínění mezispojenecké komise a nesmí nikdy překročiti výši částek v kapitále Bulharskem ještě dluhovaných.

Bulharsko se zavazuje dodati v takovém případě reparační komisí prostřednictvím mezispojenecké komise nutná množství poukázek v takové formě, počtu, výši a s takovým způsobem placení, jak určí komise reparační.

Tyto poukázky založí přímý dluh bulharské vlády; avšak všechna ustanovení týkající se zúrokování budou určena komisí mezispojeneckou. Tato vybere z pololetních splátek, k nimž Bulharsko jest povinno podle tohoto článku, obnosy nutné k zúročení a umořování poukázek a všelikých jiných břemen jich se týkajících. Případně přebývající obnos bude připisován na účet reparační komise.

Tyto poukázky budou prosty všech poplatků a jakýchkoli dávek v Bulharsku již zavedených neb které snad zavedeny budou.

#### Článek 122.

Povinností mezispojenecké komise bude, aby čas od času zkoumala zdroje a platební schopnosti Bulharska, a bude míti náležitou pravomoc, aby, poskytouc jeho zástupcům slušnou příležitost vyjádřiti se, navrhovala reparační komisí ať omezení některé z plateb, jež má Bulharsko vykonati, ať odklad tohoto placení, ať zmenšení celkové částky dluhované Bulharskem.

La Commission des réparations aura le droit, par un vote à la majorité, et dans la limite des propositions de la Commission interalliée de procéder à toute réduction ou à tout report de dette.

#### Article 123.

La Bulgarie aura la faculté, à toute époque, d'effectuer en plus de ses versements semestriels, des paiements qui viendront en déduction du montant global de sa dette en capital.

#### Article 124.

La Bulgarie reconnaît la validité du transfert aux Puissances alliées et associées de toutes créances de l'Allemagne, de l'Autriche, de la Hongrie et de la Turquie sur la Bulgarie tel qu'il a été prévu à l'article 261 du Traité de Paix avec l'Allemagne et aux articles correspondants des Traités avec l'Autriche, la Hongrie et la Turquie.

Toutefois, les Puissances alliées et associées ayant tenu compte de ces créances pour fixer le montant des sommes à payer par la Bulgarie en exécution de l'article 121, s'engagent à ne plus formuler de ce chef aucune réclamation à son encontre.

#### Article 125.

En sus des paiements prévus à l'article 121, la Bulgarie s'engage à restituer, dans les conditions établies par la Commission interalliée, les objets de toute sorte et les valeurs enlevés, saisis ou séquestrés dans les territoires envahis de la Grèce, de la Roumanie ou de la Serbie, lorsqu'il sera possible de les identifier sur le territoire de la Bulgarie, excepté pour le bétail au regard duquel il sera procédé conformément à l'article 127.

A cet effet, les Gouvernements de la Grèce, de la Roumanie et de l'État serbe-croate-slovene feront connaître à la Commission interalliée, dans le délai de quatre mois, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, la liste des objets et valeurs identifiables, au sujet desquels ils pourront justifier qu'ils ont été enlevés des territoires envahis et qui peuvent être retrouvés sur le territoire bulgare; ils communiqueront en même temps tous renseignements de nature à en permettre la découverte et l'identification.

Le Gouvernement bulgare s'engage à faciliter, par tous moyens en son pouvoir, la recherche des dits objets et valeurs, et à pro-

Reparační komise bude míti právo přikročiti, usnese-li se na tom její většina, a v mezích návrhů mezispojenecké komise k všelikému zmenšení neb odkladu dluhu.

#### Článek 123.

Bulharsko bude míti kdykoli možnost vykonati mimo své pololetní splátky platby, které sníží úhrnou výši jeho dluhu v kapitále.

#### Článek 124.

Bulharsko uznává platnost převodu veškerých pohledávek Německa, Rakouska, Maďarska a Turecka proti Bulharsku, dotčeného ve článku 261 smlouvy s Německem a v souhlasných článcích smluv s Rakouskem, Maďarskem a Tureckem, na mocnosti spojené a sdružené.

Mocnosti spojené a sdružené započítavše však tyto pohledávky při určování výše částek, jež Bulharsko má zaplatiti na splnění článku 121, zavazují se, že nebudou proti němu z tohoto důvodu uplatňovati více žádných nároků.

#### Článek 125.

Mimo platby určené ve článku 121 zavazuje se Bulharsko navrátiti za podmínek stanovených mezispojeneckou komisí předměty všeho druhu a hodnoty, jež byly odvečeny, zabaveny nebo sekvestrovány v napadených územích Řecka, Rumunska nebo Srbska, bude-li možno zjistiti jejich totožnost na bulharském území vyjímaje dobytek, ohledně něhož se bude postupovati podle článku 127.

K tomu cíli předloží vlády řecká, rumunská a srbsko-chorvatsko-slovinská ve lhůtě čtyř měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, mezispojenecké komisí soupis předmětů a hodnot, jichž totožnost lze zjistiti a o nichž budou moci dokázati, že byly odvečeny z území napadených a které mohou býti nalezeny na území bulharském; současně poskytnou všechny údaje, jichž pomocí by bylo umožněno vyhledání a zjištění totožnosti těchto předmětů.

Bulharská vláda se zavazuje usnadniti všemi prostředky v její moci jsoucími vyhledání řečených předmětů a hodnot a vyhlásiti

mulguer dans les trois mois, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, une loi obligant, sous les peines prévues pour le recel, les ressortissants bulgares à faire la déclaration de tous objets et valeurs de cette provenance se trouvant en leur possession.

#### Article 126.

La Bulgarie s'engage à rechercher et à restituer sans délai et respectivement à la Grèce, à la Roumanie et à l'État serbe-croate-slovène, tous documents ou archives et tous objets présentant un intérêt archéologique, historique ou artistique qui ont été enlevés des territoires de ces pays, au cours de la guerre.

Tous conflits nés entre les Puissances ci-dessus visées et la Bulgarie au sujet de la propriété de ces divers biens, seront déférés à un arbitre, qui sera désigné par la Commission interalliée et dont la décision sera définitive.

#### Article 127.

La Bulgarie s'engage, en outre, à livrer à la Grèce, à la Roumanie, et à l'État serbe-croate-slovène dans les six mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, les catégories et les quantités de bétail énumérés ci-après :

	ÉTAT SERBE-CROATE- SLOVÈNE.		
	GRÈCE.	ROUMANIE.	SLOVÈNE.
Taureaux (18 mois à 3 ans)	15	60	50
Vaches laitières (2 à 6 ans)	1,500	6,000	6,000
Chevaux et juments (3 à 7 ans)	2,250	5,250	5,000
Mulets	450	1,050	1,000
Bœufs de trait	1,800	3,400	4,000
Moutons	6,000	15,000	12,000

La livraison de ces animaux s'effectuera en tels lieux que les Gouvernements respectifs auront désignés. Ils seront soumis, préalablement à leur remise, à une inspection par des agents désignés par la Commission interalliée, lesquels devront s'assurer que les animaux sont de santé et de condition normales.

Aucune somme ne sera créditée à la Bulgarie de ce chef. Les animaux seront considérés comme remis en restitution des animaux enlevés par la Bulgarie, au cours de la guerre, des territoires des pays ci-dessus désignés.

En sus des livraisons ci-dessus prévues, la Commission interalliée aura la faculté, si elle en reconnaît la possibilité, d'accorder à la Grèce, à la Roumanie et à l'État serbe-croate-

do tři měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, zákon zavazující příslušníky bulharské pod tresty, které na zatajení budou stanoveny, aby ohlásili všechny předměty a hodnoty tohoto původu, které se nacházejí v jejich držbě.

#### Článek 126.

Bulharsko se zavazuje vyhledati a navrátiti bezodkladně Řecku, Rumunsku a státu srbsko-chorvatsko-slovinskému, pokud jich se týče, veškeré listiny nebo archivy a všechny předměty starožitnického, dějinného nebo uměleckého významu, které byly během války z území těchto zemí odvečeny.

Všechny spory mezi svrchu dotčenými mocnostmi a Bulharskem stran vlastnictví těchto rozličných statků budou předloženy rozhodčímu, kterého stanoví mezispojenecká komise a jehož rozhodnutí bude míti konečnou platnost.

#### Článek 127.

Bulharsko se dále zavazuje vydati Řecku, Rumunsku a státu srbsko-chorvatsko-slovinskému do šesti měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, druhy a množství dobytka, níže udané :

	STÁT RU- SRB.-CHORVAT- SLOVIN.		
	ŘECKU	MUNSKU	SLOVIN.
býků (od 18 měsíců do 3 let)	15	60	50
dojnic (2—6letých)	1.500	6.000	6.000
koní a klisen (3—7letých)	2.250	5.250	5.000
mezků	450	1.050	1.000
tažných volů	1.800	3.400	4.000
skopců	6.000	15.000	12.000

Dodání těchto zvířat stane se v těch místech, která příslušné vlády určí. Zvířata budou před odevzdáním podrobena prohlídce od zřízenců označených mezispojeneckou komisí, kteří se musí přesvědčiti, že zvířata jsou zdravá a v normálním stavu.

Žádná částka nebude z tohoto důvodu připsána Bulharsku k prospěchu. Bude se míti z. to, že jde o vrácení v náhradu za zvířata odvečena průběhem války Bulharskem z území zemí svrchu určených.

Vedle dodávek svrchu dotčených, mezispojenecká komise bude míti možnost přiřknouti, uzná-li to za možné, Řecku, Rumunsku a státu srbsko-chorvatsko-slovinskému do dvou let

slovène, dans les deux ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, telles quantités de bétail qui lui paraîtront justifiées; la valeur de ces livraisons sera portée au crédit de la Bulgarie.

## Article 128.

A titre de compensation spéciale pour les destructions opérées dans les mines de charbon situées en territoire serbe occupé par les armées bulgares, la Bulgarie s'engage, sous réserve de la disposition finale du présent article, à livrer à l'État serbe-croate-slovène, pendant cinq ans, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, 50.000 tonnes de charbon par an, prélevées sur la production des mines de l'État bulgare à Pernik. Ces livraisons seront effectuées franco sur wagon à la frontière serbe-croate-slovène sur la ligne Pirot-Sofia.

La valeur de ces livraisons ne sera pas portée au crédit de la Bulgarie et ne sera pas imputée sur la dette prévue à l'article 121.

Toutefois, ces livraisons ne seront effectuées qu'après approbation de la Commission interalliée, qui appréciera souverainement si, et dans quelle mesure, elles seraient de nature à entraver à l'excès la vie économique de la Bulgarie.

## Article 129.

Sont portées au crédit de la Bulgarie, au titre de ses obligations de réparer:

toutes sommes dues, que la Commission des Réparations jugerait devoir être portées au crédit de la Bulgarie aux termes de la Partie VIII (Clauses financières), de la Partie IX (Clauses économiques), de la Partie XI (Ports, voies d'eau et voies ferrées) du présent Traité.

## Article 130.

Afin de faciliter l'exécution par la Bulgarie des obligations qu'elle assume en exécution du présent Traité, une Commission interalliée sera constituée à Sofia dans le plus bref délai après la mise en vigueur du présent Traité.

La Commission sera composée de trois membres nommés respectivement par les Gouvernements de l'Empire britannique, de la France et de l'Italie. Chacune des Puissances représentées à la Commission aura le droit de s'en retirer après un préavis de six mois notifié à la Commission.

po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, taková množství dobytka, jaká podle jejího zdání budou spravedlivá; hodnota těchto dodávek bude připsána Bulharsku k prospěchu.

## Článek 128.

Jako zvláštní náhradu za zničení způsobená v uhelných dolech na srbském území obsazeném vojsky bulharskými zavazuje se Bulharsko, s výhradou ustanovení na konci tohoto článku, dodávati státu srbsko-chorvatsko-slovinskému po pět let po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, ročně 50.000 tun uhlí, vzatých z těžby státních dolů bulharských v Perniku. Tyto dodávky budou vypraveny vyplaceně za vagon na hranici srbsko-chorvatsko-slovinskou po trati Pirot—Sofia.

Hodnota těchto dodávek nebude připsána Bulharsku k prospěchu a nebude vpočtena do dluhu dotčeného ve článku 121.

Tyto dodávky budou však uskutečněny jen po schválení mezispojeneckou komisí, která neodvisle odhadne, zda a v jaké míře byly by s to přespříliš ohroziti hospodářský život Bulharska.

## Článek 129.

K prospěchu Bulharska na účtu jeho závazků k náhradě škod se připisují:

Všechny dluhované částky, o nichž komise reparační usoudí, že mají býti připsány Bulharsku ku prospěchu podle znění části VIII (Klausule finanční), části IX (Klausule hospodářské), a části XI (Přístavy, cesty vodní a železnice) této smlouvy.

## Článek 130.

Aby se Bulharsku usnadnilo splnění těch závazků, které bere na sebe podle této smlouvy, bude zřízena v Sofii mezispojenecká komise v nejkratší době po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti.

Komise bude se skládati ze tří členů jmenovaných po jednom vládami říše britské, Francie a Italie. Každá z mocností zastoupených v komisi bude míti právo z ní vystoupiti po předchozí šestiměsíční výpovědi oznámené komisi.

La Bulgarie sera représentée auprès d'elle par un commissaire qui sera convoqué aux séances de la Commission, toutes les fois que celle-ci le jugera nécessaire, mais qui n'aura pas le droit de vote.

Cette Commission sera constituée en la forme et possédera les pouvoirs stipulés par le présent Traité, y compris l'Annexe à la présente Partie.

La Commission subsistera tant que n'auront pas été acquittées toutes les sommes dues par le Bulgarie en exécution de la présente Partie du présent Traité.

Les membres de la Commission jouiront des mêmes droits et immunités diplomatiques, dont jouissent en Bulgarie les agents diplomatiques dument accrédités des Puissances amies.

Le Gouvernement bulgare s'engage à promulguer, dans les six mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, une loi prévoyant tous pouvoirs nécessaires au fonctionnement de cette Commission. Le texte de cette loi devra être préalablement approuvé par les Puissances représentées à la Commission. Il devra être rédigé en conformité avec les principes et les règles formulées dans l'Annexe à la présente Partie ainsi qu'avec toutes autres dispositions, y ayant trait, insérées au présent Traité.

#### Article 131.

La Bulgarie s'engage à adopter, à faire promulguer et à maintenir en vigueur toute législation, tous règlements et décrets qui pourraient être nécessaires pour assurer la complète exécution des stipulations de la présente Partie.

#### ANNEXE.

<sup>10</sup> La Commission élira chaque année un Président choisi parmi ses membres; elle fixera elle-même ses méthodes de travail et sa procédure.

Chacun de ses membres aura le droit de désigner un suppléant chargé de le remplacer en son absence.

Les décisions seront prises à la majorité sauf au cas où le présent Traité prévoirait expressément un vote unanime. L'abstention est considérée comme un vote émis contre la proposition en discussion.

Bulharsko bude v ní zastoupeno komisařem, jenž bude povoláván do schůzí komise, kdykoliv to uzná tato za nutné, který však nebude míti práva hlasovacího.

Tato komise bude zřízena v té formě a bude míti ty moci, jaké stanoví tato smlouva, přílohu této části v to počítaje.

Komise bude trvati tak dlouho, pokud nebudou zapraveny všechny částky dluhované Bulharskem podle této části této smlouvy.

Členové komise budou požívati týchž práv a imunit diplomatických, jakých požívají v Bulharsku řádně ověření diplomatictí jednatelé spřátelených mocností.

Bulharská vláda se zavazuje, že vyhlásí do šesti měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, zákon poskytující všechna oprávnění nutná k působení této komise. Znění tohoto zákona bude musiti býti předběžně schváleno mocnostmi zastoupenými v komisi. Bude nutno, aby byl sdělán v souhlasu se zásadami a pravidly obsaženými v příloze k této části, jakož i se všemi ostatními ustanoveními této smlouvy, pokud se k tomu vztahují.

#### Článek 131.

Bulharsko se zavazuje přijmouti, vyhlásiti a zachovávatí jakákoliv zákonná ustanovení, nařízení a výnosy, které mohly by býti nezbytné k zajištění úplného splnění podmínek této části.

#### PŘÍLOHA.

1. Komise zvolí si každoročně předsedu ze svých členů; určí si sama způsoby práce a své řízení.

Každý její člen bude míti právo ustanoviti si náhradníka povinného zastupovati jej za jeho nepřítomnosti.

Rozhodováno bude většinou hlasů vyjímaje případy, kde tato smlouva výslovně vyžaduje jednohlasnost. Zdrží-li se kdo hlasování, sluší k věci hleděti tak, jakoby byl hlasoval proti návrhu projednávanému.

La Commission nommera tels agents et employés qu'elle estimera nécessaires à l'exécution de sa tâche.

Les frais et dépenses de la Commission seront acquittés par la Bulgarie; ils seront prélevés en première ligne sur les sommes qui doivent être versées à la Commission. Les traitements des membres de la Commission seront établis sur des bases raisonnables par des ententes à intervenir de temps à autre entre les Gouvernements représentés à la Commission.

2° La Bulgarie s'engage à donner aux membres, représentants et agents de la Commission, tous pouvoirs nécessaires pour visiter et inspecter, toutes les fois qu'il sera utile, tous lieux, tous travaux et entreprises publics situés en Bulgarie, et à fournir à ladite Commission tous documents et renseignements qu'elle pourrait demander.

3° Le Gouvernement bulgare s'engage également à mettre à la disposition de la Commission, lors de chaque versement semestriel, des sommes suffisantes en francs or, ou toute autre monnaie que la Commission déterminera, pour lui permettre d'effectuer en temps utile les paiements nécessaires pour faire face à son obligation de réparer ainsi qu'aux autres obligations encourues par la Bulgarie en vertu du présent Traité.

La loi relative au fonctionnement de la Commission contiendra la liste des impôts, revenus (existant ou à créer) estimés suffisants en vue de fournir les sommes ci-dessus mentionnées. Cette liste comprendra tous revenus ou recettes à provenir de concessions qui ont été ou seraient accordées sur le territoire bulgare en vue de l'exploitation de mines, minières ou carrières, de l'exécution de travaux publics ou de tous monopoles de fabrication ou de vente de tous articles en Bulgarie. Elle pourra être modifiée de temps à autre avec le consentement unanime de la Commission.

Si, à une époque quelconque, les revenus ainsi affectés à la Commission apparaissent insuffisants, le Gouvernement bulgare s'engage à lui affecter d'autres revenus. Si, dans un délai de trois mois après la demande qui lui sera adressée à cet effet par la Commission, le Gouvernement bulgare ne lui affecte pas des revenus suffisants, la Commission aura le droit d'inscrire, sur cette liste, des revenus supplémentaires existant ou à créer, et le Gouvernement bulgare s'engage à promulguer toutes lois nécessaires à cet effet.

Komise bude si jmenovati takové jednatele a zřízence, jaké uzná za nutné k vykonání svého úkolu.

Výlohy a útraty komise zaplatí Bulharsko; budou na prvním místě vzaty z obnosů, které jest zaplatiti komisi. Požitky členů komise budou ustanoveny na rozumných základech dohodami, k nimž má čas od času dojíti mezi vládami zastoupenými v komisi.

2. Bulharsko se zavazuje, že poskytne členům, zástupcům a jednatelům komise veškerá práva nutná k návštěvám a prohlídkám, kdykoliv toho bude třeba, všech míst, prací a veřejných podniků, ležících v Bulharsku, a že opatří řečené komisi veškeré doklady a zprávy, o které bude žádati.

3. Vláda bulharská se rovněž zavazuje dáti komisi k dispozici při každé pololetní splátce dostatečné obnosy ve zlatých francích nebo v kterékoli jiné měně komisí určené, aby jí umožnila uskutečnit v příhodné době platby nutné pro splnění jejího závazku nahraditi škody, jakož i jiných závazků přijatých Bulharskem podle této smlouvy.

Zákon vztahující se na působení komise bude obsahovati seznam daní a důchodů (stávajících neb jež budou zavedeny), které podle odhadu dostačí k tomu, aby poskytly obnosy svrchu dotčené. Tento seznam bude obsahovati veškeré důchody a příjmy z koncesí, které byly aneb budou povoleny na území bulharském k těžbě v dolech, nalezištích neb lo-mech, k provádění veřejných prací, nebo ze všech monopolů výrobních nebo prodejních všelikých výrobků v Bulharsku. Může býti čas od času měněn za jednohlasného souhlasu komise.

Kdyby důchody komisi takto vykázané objevily se kdykoli nedostatečnými, vláda bulharská se zavazuje vykázati jí příjmy jiné. Nevykáže-li vláda bulharská dostatečných důchodů do tří měsíců po tom, co jí komise podá k tomu cíli žádost, bude komise míti právo vepsati do tohoto seznamu doplňovací příjmy stávající nebo jež budou zavedeny, a vláda bulharská se zavazuje, že vyhlásí veškeré zákony k tomu cíli nutné.

Au cas de manquement par la Bulgarie à l'exécution des obligations prévues par les articles 121 et 130 et par la présente Annexe, la Commission aura le droit d'assurer, dans la mesure et pour la durée qu'elle fixera, le contrôle, la gestion et la perception de ces impôts et revenus, d'en détenir et d'en acquitter le produit et, déduction faite des frais d'administration et de perception d'en verser le produit net au crédit du compte des réparations de la Bulgarie, sous réserve de tous droits de priorité stipulés au présent Traité.

La Bulgarie s'engage dans l'éventualité de cette intervention de la Commission, à reconnaître les droits et pouvoirs de celle-ci, à se conformer à ses décisions et à suivre ses instructions.

4<sup>o</sup> La Commission aura le droit d'assumer, d'accord avec le Gouvernement bulgare et indépendamment de tout manquement par ce dernier à l'exécution de ses obligations, le contrôle, l'administration et la perception de tous impôts.

5<sup>o</sup> La Commission assurera également l'exécution de toutes autres tâches qui pourraient lui être assignées par le présent Traité.

6<sup>o</sup> Aucun membre de la Commission ne sera responsable, si ce n'est vis-à-vis du Gouvernement qui l'a désigné, de tout acte ou omission dérivant de sa fonction. Aucun des Gouvernements alliés ou associés n'assume de responsabilité pour le compte d'aucun autre Gouvernement.

## PARTIE VIII.

### CLAUSES FINANCIÈRES.

#### Article 132.

Sans qu'il soit porté atteinte aux dispositions de l'article 138 et sous réserve des dérogations qui pourront être accordées à la suite d'une décision prise à l'unanimité par la Commission interalliée prévue à l'article 130, Partie VII (Réparations) du présent Traité, un privilège de premier rang est établi sur tous les biens et ressources de la Bulgarie, pour le règlement des réparations et autres charges résultant du présent Traité ou de traités et conventions complémentaires ou des arrangements conclus entre la Bulgarie et les Puissances alliées et associées pendant l'Armistice signé le 29 septembre 1918.

V případě, že Bulharsko by nedostalo vyplnění závazků dotčených ve člancích 121 a 130 a v této příloze, bude komise míti právo zajistiti si v rozsahu a po dobu, kterou sama určí, dohled, správu a vybírání těchto daní a příjmů, podržovati a potvrzovati jejich výnos a po odečtení nákladů na správu a vybírání připsati čistý výtěžek k prospěchu Bulharska na účtu náhrady škod, s výhradou všech práv přednostních stanovených touto smlouvou.

Bulharsko se zavazuje pro případ tohoto zakročení komise, že uzná práva a oprávnění této, že se podřídí jejím rozhodnutím a že uposlechne jejích pokynů.

4. Komise bude míti právo převzít v soulase s vládou bulharskou a nezávisle na tom, že snad tato nějak nedostojí svým závazkům, dohled, správu a vybírání veškerých daní.

5. Komise rovněž zajistí provedení veškerých jiných úkolů, které mohly by jí býti svěřeny touto smlouvou.

6. Žádný člen komise není odpověden za jakýkoliv čin neb opominutí v působnosti jemu svěřené nikomu než vládě, která jej jmenovala. Žádná vláda spojená neb sdružená neběře na sebe ručení za kteroukoli druhou.

## ČÁST VIII.

### KLAUSULE FINANČNÍ.

#### Článek 132.

Bez újmy ustanovení článku 138 a s výhradou výjimek, které by mohly býti povoleny jednohlasným usnesením mezispojenecké komise zmíněné ve článku 130, Část VII (Náhrada škod), této smlouvy, zřizuje se přednostní právo prvního pořadí na všech statcích a důchodech Bulharska pro úhradu náhrad a jiných povinností, plynoucích z této smlouvy, jakož i ze všech jiných doplňujících jí smluv a úmluv nebo z úprav sjednaných mezi Bulharskem a mocnostmi spojenými a sdruženými po dobu příměří podepsaného dne 29. září 1918.

Jusqu'au 1er mai 1921, le Gouvernement bulgare ne pourra exporter de l'or ou en disposer, et il interdira que de l'or soit exporté ou qu'il en soit disposé sans autorisation préalable de la Commission interalliée.

#### Article 133.

Le cout total d'entretien de toutes les armées alliées et associées dans les territoires occupés de la Bulgarie, telles que les limites en sont définies au présent Traité, sera à la charge de la Bulgarie à partir de la signature de l'Armistice du 29 septembre 1918 et jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité. L'entretien des armées comprend la subsistance des hommes et animaux, le logement et le cantonnement, les soldes et accessoires, les traitements et salaires, le couchage, le chauffage, l'éclairage, l'habillement, l'équipement, le harnachement, l'armement et le matériel roulant, les services de l'aéronautique, le traitement des malades et blessés, les services vétérinaires et de la remonte, les services des transports de toute nature (tels que par voie ferrée, maritime ou fluviale, camions automobiles), les communications et correspondances, et en général tous les services administratifs et techniques, dont le fonctionnement est nécessaire à l'entraînement des troupes, au maintien de leurs effectifs et de leur puissance militaire.

Le remboursement de toutes dépenses rentrant dans les catégories ci-dessus, en tant qu'elles correspondent à des achats ou réquisitions effectués par les Gouvernements alliés et associés dans les territoires occupés, sera payé par le Gouvernement bulgare aux Gouvernements alliés et associés en toute monnaie ayant cours légal en Bulgarie. Dans tous les cas où un Gouvernement allié ou associé aura acquitté ces achats ou ces réquisitions en territoire occupé dans une monnaie autre que la monnaie bulgare, ces dépenses lui seront remboursées en monnaie bulgare au taux du changé généralement admis à la date de ce remboursement ou à un taux convenu.

Toutes les autres dépenses ci-dessus énumérées seront remboursées dans la monnaie du pays créancier.

#### Article 134.

En raison de l'acquisitions de territoires ottomans, cédés en vertu du Traité de Constantinople de 1913, ou de territoires dont la cession est confirmée par le présent Traité,

Až do 1. května 1921 nebude moci vláda bulharská ani vyvážeti zlato ani s ním volně nakládati a zapoví, aby zlato bylo vyváženo nebo aby s ním bylo volně nakládáno bez předchozího souhlasu mezispojenecké komise.

#### Článek 133.

Celkový náklad na vydržování všech vojsk mocností spojených a sdružených na obsazených územích Bulharska, jak jeho hranice jsou stanoveny v této smlouvě, ponese Bulharsko ode dne podepsání příměří ze dne 29. září 1918 a až do doby, kdy tato smlouva nabude působnosti. Vydržování vojsk znamená výživu lidí i zvířat, ubytování a umístění v leženích, platy i přídavky, služné i mzdy, nocleh, otop, osvětlení, ošacení, výstroj, postroj, výzbroj a oboz, službu leteckou, ošetřování nemocných a raněných, službu zvěrolékařskou a týkající se remont, službu dopravní všeho druhu (jako dopravu železniční, námořní, říční, automobilovými nákladními vozy), dopravní spojení a přípojky a vůbec náklad na všechnu službu správní a technickou, jež jest nutná k výcviku vojenských oddílů, k udržování jich v plném počtu a k zachování jejich vojenské zdatnosti.

Všechny výdaje spadající do hořejších skupin, pokud souvisí s nákupy nebo rekvisicemi vykonanými od vlád spojených a sdružených v obsazených územích, zaplatí vláda bulharská vládám spojeným a sdruženým v každé měně, která má v Bulharsku zákonný kurs. Ve všech případech, ve kterých některá vláda spojená aneb sdružená zaplatí tyto koupě neb tyto rekvisice v obsazeném území ve měně jiné než bulharské, budou jí tyto náklady nahrazeny ve měně bulharské podle kursu v den zaplacení všeobecně uznaného aneb podle kursu smluveného.

Všechna ostatní vydání svrchu vypočtená budou placena v měně země věřitelské.

#### Článek 134.

Následkem nabytí území tureckých, postoupených podle smlouvy earhradské z roku 1913, nebo území, jichž postoupení potvrzuje se touto smlouvou, zavazuje se Bulharsko

la Bulgarie s'engage à prendre en charge une part de la Dette publique ottomane extérieure d'avant-guerre et elle s'engage à payer, à valoir sur les sommes nécessaires pour assurer le service de cette part de la Dette ottomane, et pour le temps où les territoires cédés ont été ou demeurent placés sous sa souveraineté, telles sommes que pourra fixer ultérieurement une Commission qui sera nommée pour déterminer dans quelle mesure la cession de territoires ottomans entraînera obligation de contribuer à cette dette.

#### Article 135.

L'ordre de priorité dans lequel la Bulgarie fera face aux obligations financières qui résultent pour elle des articles 132, 133 et 134 de la présente Partie est fixé comme suit:

1<sup>o</sup> le coût des armées d'occupation tel qu'il est défini à l'article 133 de la présente Partie;

2<sup>o</sup> le service de la part de la Dette publique ottomane extérieure d'avant-guerre qui pourra être attribuée à la Bulgarie par le présent Traité ou par des traités et conventions complémentaires du fait des cessions à la Bulgarie de territoires ayant appartenu à l'Empire ottoman;

3<sup>o</sup> le montant des réparations résultant du présent Traité ou de traités et conventions complémentaires.

#### Article 136.

La Bulgarie confirme la reddition de tout le matériel livré ou à livrer par elle aux Puissances alliées et associées en exécution de l'Armistice du 29 septembre 1918 et reconnaît le droit des Puissances alliées et associées sur ce matériel.

Sera portée au crédit de la Bulgarie, en déduction des sommes dues pour réparations aux Puissances alliées et associées, la valeur, appréciée par la Commission des réparations, prévue à l'article 121, Partie VII (Réparations) du présent Traité, agissant par l'intermédiaire de la Commission interalliée, du matériel désigné ci-dessus, dont la Commission des réparations estimerait qu'à raison de son caractère non militaire, la valeur doit être portée au crédit de la Bulgarie.

Ne seront pas portés au crédit de la Bulgarie les biens appartenant aux Gouvernements alliés et associés ou à leurs ressortissants rendus ou livrés à l'identique en exécution de la Convention d'Armistice.

vzíti na sebe část předválečného tureckého zahraničního veřejného dluhu a zavazuje se platiti na úhradu částek nutných k zajištění této části tureckého dluhu a po dobu, co tato území byla neb zůstávají pod jeho svrchovaností, takové částky, jaké později stanoví komise, která bude jmenována, aby určila, do jaké míry postoupení území tureckých přivodí závazek přispěti na tento dluh.

#### Článek 135.

Přednostní pořad, v jakém Bulharsko učiní zadost finančním závazkům plynoucím pro ně z článků 132, 133 a 134 této části, stanoví se takto:

1. náklad na vojska okupační, jak je určen v článku 133 této části;

2. úrokování části předválečného veřejného tureckého zahraničního dluhu, jež bude moci býti Bulharsku přidělena touto smlouvou aneb smlouvami a úmluvami ji doplňujícími následkem postoupení Bulharsku území, náleževších říši ottomanské;

3. suma náhrad škod, vyplývající z této smlouvy nebo ze smluv a úmluv ji doplňujících.

#### Článek 136.

Bulharsko potvrzuje, že se vzdává všeho materiálu, který vydalo nebo má vydati mocností spojeným a sdruženým při provádění příměří ze dne 29. září 1918 a uznává právo mocností spojených a sdružených na tento materiál.

Bulharsku bude připsána ku prospěchu cena materiálu shora označeného, stanovená komisí reparační, zmíněnou v článku 121 části VII (Náhrada škod) této smlouvy, jednajícím prostřednictvím mezispojenecké komise, o kterém by komise rozhodla, že hledíc k jeho nevojenskému rázu, je cenu jeho připsati Bulharsku ku prospěchu, a to na srážku částek dlužných mocnostem spojeným a sdruženým z důvodů náhrady škod.

Bulharsku nebudou připsány ku prospěchu statky náležející vládám spojeným a sdruženým nebo jejich státním příslušníkům, odevzané a vydané in specie při provádění podmínek příměří.

## Article 137.

Les dispositions qui précèdent ne portent pas atteinte au droit de chacune des Puissances alliées et associées de disposer des actifs et propriétés ennemis se trouvant sous leur juridiction au moment de la mise en vigueur du présent Traité.

## Article 138.

Les droits et affectations spéciales institués pour les emprunts contractés par l'état bulgare ou garantis par lui antérieurement au 1<sup>er</sup> août 1914 sont maintenus sans aucune modification.

## Article 139.

Quant à l'emprunt contracté par la Bulgarie en Allemagne en juillet 1914, la Commission des réparations pourra se faire céder, conformément aux articles 235 et 260 du Traité de paix avec l'Allemagne, signé le 28 juin 1919, et aux articles correspondants des Traités avec l'Autriche et la Hongrie, tous les droits, intérêts et titres de toute nature concédés à des ressortissants allemands, autrichiens et hongrois par les contrats et conventions relatifs à cet emprunt. Le Gouvernement bulgare s'engage à employer tous moyens en son pouvoir pour faciliter cette cession. Il s'engage, en outre, à transférer à la Commission des réparations, dans un délai de six mois après la mise en vigueur du présent Traité, tous les droits, intérêts et titres de toute nature détenus par des ressortissants bulgares, en vertu des mêmes contrats et conventions d'emprunt. La valeur de tous les droits, intérêts et titres détenus par des ressortissants bulgares sera fixée par la Commission des réparations et portée par elle au crédit de la Bulgarie, à valoir sur les sommes dues au titre des réparations. La Bulgarie prendra la charge d'indemniser ses ressortissants dépossédés en exécution du présent article.

Au cas où aurait lieu le transfert des droits, intérêts et titres, dont il est fait mention ci-dessus, et nonobstant les dispositions de l'article précédent, la Commission des réparations aura tout pouvoir de modifier les termes des contrats et conventions relatifs à l'emprunt et de conclure toutes conventions complémentaires qui lui paraîtraient nécessaires; à condition, toutefois, qu'il ne sera porté aucun préjudice: 1<sup>o</sup> à ceux des droits qui ont été accordés par les contrats et con-

## Článek 137.

Předcházející ustanovení se nedotýkají práva kterékoli z mocností spojených a sdružených volně nakládati s aktivy a vlastnictvím nepřátelským stojícím pod jejich pravomocí ve chvíli, kdy tato smlouva nabude působnosti.

## Článek 138.

Práva a zvláštní záruky dané pro půjčky sjednané státem bulharským neb jím zaručené před 1. srpnem 1914 zůstávají v platnosti beze změny.

## Článek 139.

Pokud se týká půjčky uzavřené Bulharskem v červenci 1914 v Německu, reparační komise bude moci si dáti postoupiti, souhlasně s články 235 a 260 mírové smlouvy s Německem, podepsané dne 28. června 1919, a s příslušnými články smluv s Rakouskem a s Maďarskem, všechna práva, zájmová účastství a právní tituly všeho druhu, postoupené příslušníkům německým, rakouským a maďarským smlouvami a úmluvami vztahujícími se k této půjčce. Bulharská vláda se zavazuje použití všech prostředků v její moci, aby usnadnila toto postoupení. Zavazuje se dále, že převede na reparační komisi ve lhůtě šesti měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, veškerá práva, zájmová účastství a právní tituly všeho druhu v držení příslušníků bulharských podle týchž půjčkových smluv a úmluv. Hodnota všech práv, zájmových účastství a právních titulů držených bulharskými příslušníky bude stanovena reparační komisí a připsána jí Bulharsku k prospěchu na úhradu částek dlužných z důvodu náhrady škod. Bulharsko vezme na sebe povinnost odškodniti své příslušníky zbavené svého majetku při výkonu tohoto článku.

V případě převodu práv, zájmových účastství a právních titulů, o němž jest svrchu učiněna zmínka, a nehledě k ustanovením článku předcházejícího, reparační komise bude míti plnou moc změnití ustanovení smluv a úmluv k půjčce se vztahujících a uzavřítí všechny doplňující úmluvy, které se jí budou zdáti nutnými, pod podmínkou však, že se nestane újma: 1. těm právům, která byla půjčkovými smlouvami a úmluvami poskytnuta osobám jiným než příslušníkům německým.

ventions d'emprunt à toutes personnes autres que des ressortissants allemands, autrichiens, hongrois ou bulgares; 2<sup>o</sup> à tous les droits des porteurs de bons du Trésor bulgare émis en France, en 1912 et 1913 et remboursables sur le produit de la première opération financière à effectuer par la Bulgarie. Après accord entre les parties, les divers intéressés pourront être remboursés soit en espèces, soit au moyen de titres de l'emprunt.

Aucun arrangement touchant à l'emprunt et aux contrats et conventions complémentaires y relatifs ne pourra être conclu sans que la Commission interalliée ait été consultée. La Commission interalliée agira comme représentant de la Commission des réparations pour tout ce qui concerne l'emprunt, chaque fois que cette dernière en aura ainsi décidé.

#### Article 140.

Les dispositions insérées dans la présente Partie ne peuvent affecter en aucune manière les gages ou hypothèques régulièrement constituées au profit des Puissances alliées et associées ou de leurs ressortissants par le Gouvernement bulgare ou par ses ressortissants sur les biens et revenus leur appartenant, dans tous les cas où la constitution de ces gages et hypothèques serait antérieure à l'existence de l'état de guerre entre la Bulgarie et chacune des Puissances intéressées, sauf dans la limite où les modifications de ces gages et hypothèques sont expressément prévues aux termes du présent Traité ou des traités et conventions complémentaires.

#### Article 141.

Les Puissances cessionnaires de territoires bulgares, en conformité du présent Traité, s'engagent à assumer la charge d'une part de la Dette publique bulgare telle qu'elle existait au 11 octobre 1915, y compris la portion de la Dette publique ottomane extrérioritaire d'avant-guerre prise en charge par la Bulgarie dans les conditions fixées à l'article 134.

La Commission des réparations agissant par l'intermédiaire de la Commission interalliée déterminera le montant de la Dette publique bulgare au 11 octobre 1915 en tenant compte pour la dette contractée après le 1<sup>er</sup> août 1914, de la seule fraction de cette dette qui n'aurait pas été employée par la Bulgarie à préparer la guerre d'agression.

kým, rakouským, maďarským nebo bulharským; 2. všem právům majitelů poukázek bulharského Pokladu, vydaných ve Francii 1912 a 1913 a splatných z výtěžku první finanční operace, kterou Bulharsko vykoná. Po dohodě mezi stranami bude lze rozličné zájemníky vyplatiti buď hotově, nebo v dluhopisech.

Žádná úprava ohledně půjčky a smluv i úmluv doplňujících půjčky se týkajících nebude moci býti sjednána, aniž by o tom byla dotázána mezispojenecká komise. Mezispojenecká komise bude jednati jako zástupce reparační komise ve všem, co se týká půjčky, kdykoli tato poslední tak rozhodne.

#### Článek 140.

V této části obsažená ustanovení nemohou žádným způsobem míti vliv na zástavy a hypotéky, ve prospěch mocností spojených a sdružených nebo jejich příslušníků řádně zřízené vládou bulharskou nebo jejími příslušníky na statcích a důchodech jim náležejících, ve všech případech, kde byly tyto zástavy a hypotéky zřízeny dříve, než nastal válečný stav mezi Bulharskem a tou neb onou zúčastněnou mocností, leda že by touto smlouvou nebo smlouvami a úmluvami doplňujícími bylo o těchto zástavách a hypotékách výslovně ustanoveno něco jiného.

#### Článek 141.

Mocnosti, jimž v souhlase s touto smlouvou byla postoupena bulharská území, zavazují se vzítí na sebe část veřejného bulharského dluhu v rozsahu ze dne 11. října 1915, v to počítaje podíl předválečného zahraničního veřejného tureckého dluhu, který na se vzalo Bulharsko za podmínek stanovených ve článku 134.

Reparační komise jednajíc prostřednictvím mezispojenecké komise stanoví výši veřejného bulharského dluhu ze dne 11. října 1915, započítavajíc z dluhu sjednaného po 1. srpna 1914 jedině takovou část tohoto dluhu, které Bulharsko nepoužilo k přípravě útočné války.

La part de la dette publique bulgare dont la charge est à assumer par chaque Puissance cessionnaire sera celle que les Principales Puissances alliées et associées, agissant par l'intermédiaire de la Commission interalliée, jugeront équitable, en tenant compte du rapport qui existe entre les revenus des territoires cédés et la totalité des revenus de la Bulgarie pour la moyenne des trois années financières complètes précédant immédiatement la guerre des Balkans (1912).

#### Article 142.

Les Puissances cessionnaires de territoires bulgares, en conformité du présent Traité, acquerront tous biens et propriétés appartenant au Gouvernement bulgare et situés dans lesdits territoires. La valeur des biens et propriétés acquis sera fixée par la Commission des réparations, et portée par elle au crédit de la Bulgarie, ou de la Turquie s'il s'agit de biens et propriétés cédés à la Bulgarie par le Traité de Constantinople de 1903, et au débit de la Puissance qui acquiert.

Au sens du présent article, les biens et propriétés du Gouvernement bulgare seront considérés comme comprenant toutes les propriétés de la Couronne.

#### Article 143.

La Bulgarie renonce à tout bénéfice résultant pour elle des stipulations insérées dans les Traités de Bucarest et de Brest-Litovsk de 1918 et dans les traités et conventions complémentaires. Elle s'engage, en outre, à transférer respectivement, soit à la Roumanie, soit aux Principales Puissances alliées et associées suivant le cas, tous instruments monétaires, espèces, valeurs et instruments négociables ou marchandises, qu'elle peut avoir reçus en exécution desdits Traités.

Les sommes en espèces qui doivent être payées et le instruments monétaires, valeurs et marchandises quelconques qui doivent être livrés ou transférés en vertu des stipulations du présent article, seront employés par les Principales Puissances alliées et associées suivant les modalités à déterminer ultérieurement par les dites Puissances.

#### Article 144.

Le Gouvernement bulgare s'engage à ne mettre aucun obstacle à l'acquisition par les Gouvernements allemand, autrichien, hongrois ou ture, de tous droits et intérêts des ressortissants allemands, autrichiens, hon-

Podíl na veřejném bulharském dluhu, jež každá mocnost, které bylo postoupeno území, má vzíti na sebe, bude takový, jaký čelné mocnosti spojené a sdružené, jednajíce prostřednictvím mezispojenecké komise, uznají za slušný, řídíce se poměrem mezi příjmy území postoupených a celkovými příjmy Bulharska v průměru tří úplných finančních roků předcházejících bezprostředně válce balkánské (1912).

#### Článek 142.

Mocnosti, jimž v souhlase s touto smlouvou bylo bulharské území postoupeno, získají všechny statky a majetek vlády bulharské, pokud leží v řečených územích. Cena statků a majetku získaných bude stanovena komisí reparační a od ní připsána ku prospěchu Bulharska neb Turecka, jde-li o statky a majetek postoupené Bulharsku smlouvou cařihradskou z roku 1913, a na vrub mocnosti, která nabývá.

Podle tohoto článku bude se míti za to, že statky a majetek vlády bulharské objímají veškerý majetek koruny.

#### Článek 143.

Bulharsko se zříká všech výhod plynoucích pro ně z ustanovení obsažených ve smlouvách bukureštské a brestlitovské z roku 1918 a ve smlouvách a úmluvách je doplňujících. Vedle toho zavazuje se Bulharsko odevzdati dle případu ať Rumunsku ať Čelným mocnostem spojeným a sdruženým všechna platidla, mince, hodnoty a obchodní papíry nebo zboží, které dostalo na splnění jmenovaných smluv.

Částek v hotovosti a v platidlech, které mají být splaceny, a platidel, hodnot i zboží jakéhokoli druhu, které mají být vydány nebo převedeny podle ustanovení tohoto článku, bude použito čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými způsobem, jaký bude jmenovanými mocnostmi později stanoven.

#### Článek 144.

Vláda bulharská se zavazuje, že nebude činiti překážek, aby vlády německá, rakouská, maďarská nebo turecká nabyly veškerých práv a zájmových účastenství příslušníků německých, rakouských, maďarských nebo tu-

grois ou tures dans toute entreprise d'utilité publique au dans toute concession en Bulgarie, qui pourront être réclamés par la Commission des réparations aux termes des Traités de paix, passés entre les Gouvernements allemand, autrichien, hongrois ou turc et les Puissances alliées et associées.

#### Article 145.

La Bulgarie s'engage à transférer à la Commission des réparations toutes les créances ou droits à réparation de la Bulgarie, ou de ses ressortissants ayant agi pour son compte, sur l'Allemagne, l'Autriche, la Hongrie ou la Turquie, ou leurs ressortissants et notamment toutes les créances ou droits à réparation, qui résultent ou résulteront pour elle de l'exécution des engagements qui ont été pris entre elle et ces Puissances pendant la guerre.

Toute somme que la Commission des réparations pourra recouvrer au titre de ces créances ou droit à réparations sera portée au crédit de la Bulgarie à valoir sur les sommes dues au titre des réparations.

#### Article 146.

Toute obligation de payer en espèces, en exécution du présent Traité, sera considérée comme étant libellée en or et, à moins de stipulations contraires insérées dans le présent Traité ou les traités et conventions complémentaires, elle sera payable au choix des créanciers, en livres sterling payables à Londres, dollars or des États-Unis d'Amérique payables à New-York, francs or payables à Paris ou lires or payables à Rome.

Aux fins du présent article, les monnaies or ci-dessus sont convenues être du poids et du titre légalement établis au 1<sup>er</sup> janvier 1914 pour chacune d'entre elles.

### PARTIE IX.

#### CLAUSES ÉCONOMIQUES.

##### SECTION I.

#### RELATIONS COMMERCIALES.

##### CHAPITRE I.

#### RÈGLEMENTATION, TAXES ET RESTRICTIONS DOUANIÈRES.

#### Article 147.

La Bulgarie s'engage à ne pas soumettre les marchandises, produits naturels ou

reckých na jakémkoli veřejně užitečném podniku nebo na jakékoli koncesi v Bulharsku, která mohou být požadována reparační komisí podle mírových smluv sjednaných mezi vládami německou, maďarskou, rakouskou nebo tureckou a mocnostmi spojenými a sdruženými.

#### Článek 145.

Bulharsko se zavazuje převést na komisi reparační všechny pohledávky neb práva na náhradu škod Bulharska, neb jeho příslušníků, jednavších na jeho vrub, proti Německu, Rakousku, Maďarsku neb Turecku, nebo proti jejich příslušníkům a zejména všechny ony pohledávky nebo ona práva na náhradu škod, která jemu vyplývají nebo budou vyplývati z provádění závazků, které byly sjednány mezi ním a těmito mocnostmi během války.

Veškeré částky, které komise reparační bude moci dobytí z těchto pohledávek aneb práv na náhradu, budou připsány ku prospěchu Bulharska na účtu částek dlužných z důvodu náhrady škod.

#### Článek 146.

Jakýkoli závazek platiti hotovými podle této smlouvy bude se pokládati za vyjádřený ve zlatě a bude, nejsou-li pojata do této smlouvy nebo smluv a úmluv ji doplňujících ustanovení opačná, splatný podle volby věřitelů, v librách šterlingů splatných v Londýně, v zlatých dolarech Spojených států amerických splatných v Novém Yorku, v zlatých francích splatných v Paříži, nebo v zlatých lirách splatných v Římě.

Po rozumu tohoto článku jest smluveno, že zlaté mince shora vzpomenuté jsou váhy a zrna, stanovených pro každou z nich zákonem dne 1. ledna 1914.

### ČÁST IX.

#### KLAUSULE HOSPODÁŘSKÉ.

##### ODDÍL I.

#### VZTAHY OBCHODNÍ.

##### HLAVA I.

#### CELNÍ PŘEDPISY, CLA A OMEZENÍ CELNÍ.

#### Článek 147.

Bulharsko se zavazuje, že nepodrobí zboží, ať produkty přírodní či výrobky, kteréhokoli

fabriqués de l'un quelconque des États alliés ou associés, importés sur le territoire bulgare, quel que soit l'endroit d'où ils arrivent, à des droits ou charges y compris les impôts intérieurs, autres ou plus élevés que ceux auxquels sont soumis les mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués d'un autre quelconque desdits États ou d'un autre pays étranger quelconque.

La Bulgarie ne maintiendra ou n'imposera aucune prohibition ou restriction à l'importation sur le territoire bulgare de toutes marchandises, produits naturels ou fabriqués des territoires de l'un quelconque des États alliés ou associés de quelque endroit qu'ils arrivent, qui ne s'étendra pas également à l'importation des mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués d'un autre quelconque desdits États ou d'un autre pays étranger quelconque.

#### Article 148.

La Bulgarie s'engage, en outre, à ne pas établir, en ce qui concerne le régime des importations, de différence au détriment du commerce de l'un quelconque des États alliés ou associés par rapport à un autre quelconque desdits États, ou par rapport à un autre pays étranger quelconque, même par des moyens indirects, tels que ceux résultant de la réglementation ou de la procédure douanière, ou des méthodes de vérification ou d'analyse, ou des conditions de paiement des droits, ou des méthodes de classification ou d'interprétation des tarifs, ou encore de l'exercice de monopole.

#### Article 149.

En ce qui concerne la sortie, la Bulgarie s'engage à ne pas soumettre les marchandises, produits naturels ou fabriqués exportés du territoire bulgare vers les territoires de l'un quelconque des États alliés ou associés, à des droits ou charges, y compris les impôts intérieurs, autres ou plus élevés que ceux payés pour les mêmes marchandises exportées vers un autre quelconque desdits États ou vers un pays étranger quelconque.

La Bulgarie ne maintiendra ou n'imposera aucune prohibition ou restriction à l'exportation de toutes marchandises expédiées du territoire bulgare vers l'un quelconque des États alliés ou associés qui ne s'étendra pas également à l'exportation des mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués ex-

ze států spojených nebo sdružených, dovážené na území bulharské, ať dojdou odkudkoli, jiným než vyšším clům neb poplatkům, počítaje k nim i vnitřní dávky, než jsou cla nebo poplatky, jimž je podrobena stejné zboží, ať produkty přírodní či výrobky kteréhokoli jiného z řečených států aneb kteréhokoli jiné země cizí.

Bulharsko neponechá v platnosti ani neuloží žádného zákazu neb omezení dovážeti na území bulharské jakékoli zboží, ať produkty přírodní či výrobky, z území kteréhokoli ze států spojených neb sdružených, ať dojdou odkudkoli, jež by se nevztahovaly stejně na dovoz téhož zboží, ať produktů přírodních či výrobků, kteréhokoli jiného z řečených států aneb kteréhokoli jiné země cizí.

#### Článek 148.

Bulharsko se mimo to zavazuje, že při úpravě dovozu nebude činiti rozdílu ke škodě obchodu kteréhokoli ze států spojených nebo sdružených vzhledem ke kterémukoli jinému z řečených států nebo ke kterékoli jiné cizí zemi, a to ani prostředky nepřímými, na př. takovými, jaké jsou dány celním řádem neb řízením celním, nebo metodami verifikace neb rozboru, nebo podmínkami placení cel, nebo metodami klasifikace neb výkladem tarifů, nebo konečně monopolisováním.

#### Článek 149.

Pokud jde o vývoz, zavazuje se Bulharsko, že nepodrobí zboží, ať produkty přírodní či výrobky, vyvážené z území bulharského do území kteréhokoli ze států spojených nebo sdružených jiným nebo vyšším clům nebo poplatkům, počítajíc k nim i vnitřní dávky, než takovým, jaké se platí ze stejného zboží vyváženého do kteréhokoli jiného z řečených států nebo do kteréhokoli jiné země cizí.

Bulharsko neponechá v platnosti ani neuloží žádného zákazu neb omezení vyvážeti jakékoli zboží vypravované z území bulharského do kteréhokoli ze států spojených nebo sdružených, jež by se nevztahovaly stejně na vývoz téhož zboží, ať produktů přírodních či výrobků, vy-

pédiés vers un autre quelconque desdits États ou vers un autre pays étranger quelconque.

#### Article 150.

Toute faveur, immunité ou privilège concernant l'importation, l'exportation ou le transit de marchandises, qui serait concédé par la Bulgarie à l'un quelconque des États alliés ou associés ou à un autre pays étranger quelconque, sera simultanément et inconditionnellement, sans qu'il soit besoin de demande ou de compensation, étendu à tous les États alliés ou associés.

#### Article 151.

Pendant un délai d'un an à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les taxes imposées par la Bulgarie aux importations des Puissances alliées et associées ne pourront être supérieures aux taxes les plus favorables qui étaient en application pour leurs importations en Bulgarie à la date du 28 juillet 1914.

Le paiement au taux de l'or des taxes douanières pourra être appliqué à leurs importations, sous réserve de l'article 150, dans tous les cas où, en vertu de la loi bulgare, ce paiement en or était exigible à la date du 28 juillet 1914, à la condition que le taux de conversion des billets or soit périodiquement fixé par la Commission des réparations.

### CHAPITRE II.

#### TRAITEMENT DE LA NAVIGATION.

#### Article 152.

En ce qui concerne la pêche, le cabotage et le remorquage maritimes, les navires et bateaux des États alliés et associées bénéficieront en Bulgarie, même dans les eaux territoriales bulgares, du traitement qui sera accordé aux navires et bateaux de la nation la plus favorisée.

#### Article 153.

Dans les cas de navires et bateaux appartenant à des États alliés et associés, toutes espèces des certificats ou de documents ayant rapport aux navires et bateaux, qui étaient reconnus comme valables par la Bulgarie avant la guerre, ou qui pourront ultérieurement être reconnus comme valables par les principaux États maritimes, seront reconnus par la Bulgarie comme valables et comme équivalents aux certificats correspondants octroyés à des navires et bateaux bulgares.

pravovaných do kteréhokoli jiného z řečených států neb do kterékoli jiné země cizí.

#### Článek 150.

Veškeré výhody, svobody a výsady dovozní, vývozní neb průvozní, které by Bulharsko povolilo kterémukoli ze států spojených neb sdružených nebo kterékoli z jiných zemí cizích, budou se zároveň a bezpodmínečně vztahovati na všechny státy spojené nebo sdružené, aniž musí o to žádati nebo poskytnouti kompensace.

#### Článek 151.

Po dobu jednoho roku ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, nesmějí cla uložena Bulharskem na dovoz ze států spojených a sdružených býti vyšší než nejvýhodnější cla, jež platila pro dovoz do Bulharska dne 28. července 1914.

Placení celních poplatků ve zlatě bude lze uložiti na jejich dovoz, s výhradou článku 150, ve všech případech, kde toto placení ve zlatě vyžadovalo se podle zákona bulharského dne 28. července 1914, pod podmínkou, že přepočítávací kurs poukázek na zlato znějících bude čas od času stanoven reparační komisí.

### HLAVA II.

#### PLAVBA.

#### Článek 152.

Pokud se týče mořského rybolovu, mořské pobřežní plavby a námořní vlečné plavby, bude se s loďmi a čluny států spojených a sdružených v Bulharsku i v pobřežních vodách bulharských zacházeti stejně jako s loďmi a čluny státu pořivajícího nejvyšších výhod.

#### Článek 153.

Pokud jde o lodí a čluny států spojených a sdružených, budou veškerý druhy certifikátů nebo listin vztahujících se na lodí a čluny, jež byly uznány Bulharskem za platné před válkou nebo jež budou snad později uznány za platné čelnými námořskými státy, uznány Bulharskem za platné a rovnocenné s obdobnými certifikáty nařízenými pro bulharské lodí a čluny.

Seront reconnus de la même manière les certificats et documents délivrés à leurs navires et bateaux par les Gouvernements des nouveaux États qu'ils aient ou non un littoral maritime, à condition que ces certificats et documents soient délivrés en conformité avec les usages généralement pratiqués dans les principaux États maritimes.

Les Hautes Parties Contractantes s'accordent à reconnaître le pavillon des navires de toute Puissance alliée ou associée qui n'a pas de littoral maritime, lorsqu'ils sont enregistrés en un lieu unique déterminé situé sur son territoire; ce lieu constituera pour ces navires leur port d'enregistrement.

### CHAPITRE III.

#### CONCURRENCE DÉLOYALE.

##### Article 154.

La Bulgarie s'engage à prendre toutes les mesures législatives ou administratives nécessaires pour garantir les produits naturels ou fabriqués originaires de l'une quelconque des Puissances alliées ou associées contre toute forme de concurrence déloyale dans les transactions commerciales.

La Bulgarie s'oblige à réprimer et à prohiber, par la saisie et par toutes autres sanctions appropriées, l'importation et l'exportation ainsi que la fabrication, la circulation, la vente et la mise en vente à l'intérieur, de tous produits ou marchandises portant sur eux-mêmes, ou sur leur conditionnement immédiat, ou sur leur emballage extérieur, des marques, noms, inscriptions ou signes quelconques, comportant, directement ou indirectement, de fausses indications sur l'origine, l'espèce, la nature ou les qualités spécifiques de ces produits ou marchandises.

##### Article 155.

La Bulgarie, à la condition qu'un traitement réciproque lui soit accordé en cette matière, s'oblige à se conformer aux lois, ainsi qu'aux décisions administratives ou judiciaires prises conformément à ces lois, en vigueur dans un Pays allié ou associé et régulièrement notifiées à la Bulgarie par les autorités compétentes, déterminant ou réglant le droit à une appellation régionale pour les vins ou spiritueux produits dans le pays auquel appartient la région, ou les conditions dans lesquelles l'emploi d'une appellation régionale peut être autorisé;

Týmž způsobem budou uznány certifikáty a listiny, které vydají svým lodím a člunům vlády nových států, bez rozdílu, zdali mají mořské pobřeží či nikoli, s podmínkou, že tyto certifikáty a listiny budou vydány souhlasně s obecnou praxí zachovávanou v čelných námořských státech.

Vysoké smluvní strany se shodují, že uznávají vlajku lodí kterékoli mocnosti spojené neb sdružené, jež nemá mořského pobřeží, jsou-li zapsány v rejstříku v určitém jediném místě, ležícím na jejím území; toto místo bude pro ony lodi přístavem zápisným.

### HLAVA III.

#### NEKALÁ SOUTĚŽ.

##### Článek 154.

Bulharsko se zavazuje, že učiní veškerá opatření zákonodárná neb správní nutná k tomu, aby zabezpečilo produkty přírodní neb výrobky pocházející z kteréhokoli státu spojeného neb sdruženého proti jakémukoli způsobu nekalé soutěže v obchodních stycích.

Bulharsko se zavazuje zamezovati a potlačovati zabavením a všemi jinými vhodnými trestními opatřeními jak dovoz tak vývoz, jakož i domácí výrobu, oběh, prodej a nabídku všech produktů neb zboží, jež jsou přímo neb ve své výpravě neb na svém obalu označeny jakýmikoli známkami, jmény, nápisy neb značkami, vyjadřujícími přímo neb nepřímo falešné označení původu, rázu, druhu neb zvláštních vlastností těchto produktů neb tohoto zboží.

##### Článek 155.

S podmínkou, že mu bude poskytnuta vzájemnost v těchto věcech, zavazuje se Bulharsko, že se přizpůsobí zákonům, rozhodnutím správním nebo soudním vydaným podle těchto zákonů, platícím v některé zemi spojené nebo sdružené a řádně notifikovaným Bulharsku od příslušných úřadů, stanovícím neb upravujícím právo na okrskové pojmenování vín neb lihovin vyrobených v zemi, k níž okrsek přináleží, neb ustanovujícím a upravujícím podmínky, za kterých okrskové pojmenování může býti povoleno; dovoz, vývoz, jakož i výroba, oběh, prodej nebo

et l'importation, l'exportation, ainsi que la fabrication, la circulation, la vente ou la mise en vente des produits ou marchandises portant des appellations régionales contrairement aux lois ou décisions précitées, seront interdites par la Bulgarie et réprimées par les mesures prescrites à l'article qui précède.

#### CHAPITRE IV.

##### TRAITEMENT DES RESSORTISSANTS DES PUISSANCES ALLIÉES ET ASSOCIÉES.

###### Article 156.

La Bulgarie s'engage:

a) à n'imposer aux ressortissants des Puissances alliées et associées en ce qui concerne l'exercice des métiers, professions, commerces et industries, aucune exclusion qui ne serait pas également applicable à tous les étrangers sans exception;

b) à ne soumettre les ressortissants des Puissances alliées et associées à aucun règlement ou restrictions, en ce qui concerne les droits visés au paragraphe a) qui pourraient porter directement ou indirectement atteinte aux stipulations dudit paragraphe, ou qui seraient autres ou plus désavantageux que ceux qui s'appliquent aux étrangers ressortissants de la nation la plus favorisée;

c) à ne soumettre les ressortissants des Puissances alliées et associées, leurs biens, droits ou intérêts, y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ils sont intéressés, à aucune charge, taxe ou impôts directs ou indirects, autres ou plus élevés que ceux qui sont ou pourront être imposés à ses ressortissants ou à leurs biens, droits ou intérêts, ou aux nationaux de toute Puissance plus favorisée, ou à leurs biens, droits ou intérêts;

d) à ne pas imposer aux ressortissants de l'une quelconque des Puissances alliées et associées une restriction quelconque qui n'était pas applicable aux ressortissants de ces Puissances à la date du 1<sup>er</sup> juillet 1914, à moins que la même restriction ne soit également imposée à ses propres nationaux.

###### Article 157.

Les ressortissants des Puissances alliées et associées jouiront sur le territoire bulgare,

nabídka produktů neb zboží opatřených okrskovým pojmenováním proti řečeným zákonům neb rozhodnutím budou Bulharskem zapověděny a potlačovány opatřeními předepsanými v článku předešlém.

#### HLAVA IV.

##### NAKLADÁNÍ SE STATNÍMI PŘÍSLUŠNÍKY MOCNOSTÍ SPOJENÝCH A SDRUŽENÝCH.

###### Článek 156.

Bulharsko se zavazuje:

a) že nebude ukládati příslušníkům mocností spojených a sdružených žádných vylučujících výminek, pokud jde o provozování živností, povolání, obchodu a průmyslu, které by zároveň neplatily pro všechny cizozemce bez výjimky;

b) že nepodřídí příslušníků mocností spojených a sdružených nijakému řádu neb omezení, pokud jde o práva naznačená v odstavci a), jež by mohly přímo neb nepřímo odporovati ustanovením řečeného odstavce anebo jež by byly jiné neb méně příznivé než ty, které se vztahují na příslušníky národa používajícího největších výhod;

c) že nepodřídí příslušníků mocností spojených a sdružených, jejich statků, práv neb zájmových účastenství, čítaje v to i společnosti neb sdružení, v kterých jsou zúčastněni, nižádným dávkám, poplatkům neb daním přímým nebo nepřímým, jež by byly jiné neb vyšší než dávky, poplatky a daně, které jsou nebo budou uloženy vlastním příslušníkům nebo jejich statkům, právům neb zájmovým účastenstvím nebo státním občanům kterékoli mocnosti používající největších výhod, nebo jich statkům, právům neb zájmovým účastenstvím;

d) že nebude ukládati příslušníkům kterékoli mocnosti spojené a sdružené nižádného omezení, které by se nebylo vztahovalo dne 1. července 1914 na příslušníky týchž mocností, leda že by totéž omezení stejně uložilo svým vlastním příslušníkům.

###### Článek 157.

Příslušníci mocností spojených a sdružených budou používatí na území bulharském

d'une constante protection, pour leur personne, leurs biens, droits et intérêts et auront libre accès devant les tribunaux.

#### Article 158.

La Bulgarie s'engage à reconnaître la nouvelle nationalité qui aurait été ou serait acquise par des ressortissants d'après les lois des Puissances alliées ou associées et conformément aux décisions des autorités compétentes de ces Puissances, soit par voie de naturalisation, soit par l'effet d'une clause d'un traité et à dégager à tous les points de vue ces ressortissants, en raison de cette acquisition de nouvelle nationalité, de toute allégeance vis-à-vis de leur état d'origine.

#### Article 159.

Les Puissances alliées et associées pourront nommer des consuls généraux, consuls, vice-consuls et agents consulaires dans les villes et ports de Bulgarie. La Bulgarie s'engage à approuver la désignation de ces consuls généraux, consuls, vice-consuls et agents consulaires, dont les noms lui seront notifiés, et à les admettre à l'exercice de leurs fonctions conformément aux règles et usages habituels.

### CHAPITRE V.

#### CLAUSES GÉNÉRALES.

#### Article 160.

Les obligations imposées à la Bulgarie par le Chapitre I, et par l'article 152 du Chapitre II ci-dessus, cesseront d'être en vigueur cinq ans après la date de la mise en vigueur du présent Traité, à moins que le contraire résulte du texte ou que le Conseil de la Société des Nations décide, douze mois au moins avant l'expiration de cette période, que ces obligations seront maintenues pour une période subséquente avec ou sans amendement.

L'article 156 du Chapitre IV restera en vigueur après cette période de cinq ans, avec ou sans amendement, pour telle période, s'il en est une, que fixera la majorité du Conseil de la Société des Nations, et qui ne pourra dépasser cinq années.

#### Article 161.

Si le Gouvernement bulgare se livre au commerce international, il n'aura à ce point

stálé ochrany svých osob, statků, práv a zájmových účastenství a budou míti volný přístup k soudům.

#### Článek 158.

Bulharsko se zavazuje, že uzná novou státní příslušnost, která byla neb bude získána jeho příslušníky podle zákonů mocností spojených nebo sdružených a ve shodě s rozhodnutími příslušných úřadů oněch mocností buď naturalisací, nebo podle některého ustanovení smluvního, a že je zprostí v každém směru, hledíc k této jejich nově získané státní příslušnosti, veškeré závislosti na státu jejich původu.

#### Článek 159.

Mocnosti spojené a sdružené budou moci jmenovati generální konsuly, konsuly, místokonsuly a konsulární jednatele v bulharských městech a přístavech. Bulharsko se zavazuje, že schválí jmenování těchto generálních konsulů, konsulů, místokonsulů a konsulárních jednatelů, jejichž jména mu budou oznámena, a že je připustí k vykonávání jejich úřadu podle obvyklých pravidel a zvyklostí.

### HLAVA V.

#### OBEČNA USTANOVENÍ.

#### Článek 160.

Závazky uložené svrchu Bulharsku Hlavou I a článkem 152 Hlavy II pozbudou platnosti za pět let po dni, kdy nabude působnosti tato smlouva, leda že by ze znění jejich vyplýval opak anebo že by Rada Společnosti národů rozhodla aspoň dvanáct měsíců před vypršením tohoto období, že tyto závazky zůstanou v platnosti po další období, buď s případnými změnami, anebo bez nich.

Článek 156 Hlavy IV zůstane v působnosti po tomto pětiletém období s případnými změnami nebo bez nich po další období, které snad ustanoví Rada Společnosti národů většinou hlasů, jež však nesmí přesahovati dobu pěti let.

#### Článek 161.

Bude-li vláda bulharská provozovati mezinárodní obchod, nebude požívatí, aniž se bude

de vue, ni ne sera considéré avoir aucun des droits, privilèges et immunités de la souveraineté.

## SECTION II.

## TRAITÉS.

## Article 162.

Dès la mise en vigueur du présent Traité et sous réserve des dispositions qui y sont contenues, les traités, conventions et accords pluri-latéraux, de caractère économique ou technique, énumérés ci-après et aux articles suivants, seront seuls appliqués entre la Bulgarie et celles des Puissances alliées et associées qui y sont Parties:

1<sup>o</sup> Convention du 11 octobre 1909, relative à la circulation internationale des automobiles;

2<sup>o</sup> Accord du 15 mai 1886, relatif au plombage des wagons assujettis à la douane et Protocole du 18 mai 1907;

3<sup>o</sup> Accord du 15 mai 1886, relatif à l'unité technique des chemins de fer;

4<sup>o</sup> Convention du 5 juillet 1890, relative à la publication des tarifs de douane et à l'organisation d'une Union internationale pour la publication des tarifs douaniers;

5<sup>o</sup> Convention du 20 mai 1875, relative à l'unification et au perfectionnement du système métrique;

6<sup>o</sup> Convention du 29 novembre 1906, relative à l'unification de la formule des médicaments héroïques;

7<sup>o</sup> Convention du 7 juin 1905, relative à la création d'un Institut international agricole à Rome;

8<sup>o</sup> Arrangement du 9 décembre 1907 pour la création de l'Office international d'hygiène publique à Paris.

## Article 163.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront de nouveau les conventions et arrangements ci-après désignés, en tant qu'ils les concernent, sous condition de l'application, par la Bulgarie des stipulations particulières contenues dans le présent article:

za to míti, že požívá, po této stránce nijakých práv, výsad a svobod vyplývajících ze svrchovanosti.

## ODDÍL II.

## SMLOUVY.

## Článek 162.

Jakmile tato smlouva nabude působnosti a s výhradou ustanovení v ní obsažených, bude mezi Bulharskem a těmi mocnostmi spojenými a sdruženými, jež jsou jejich smluvními stranami, používáno toliko těch několikastranných smluv, úmluv a dohod rázu hospodářského nebo technického, které jsou vypočteny níže a v člancích následujících:

1. úmluvy ze dne 11. října 1909 o mezinárodním provozu automobilů;

2. dohody ze dne 15. května 1886 o plombování železničních vozů nákladních podléhajících prohlídce celní a protokolu ze dne 18. května 1907;

3. dohody ze dne 15. května 1886 o technické jednotnosti železnic;

4. úmluvy ze dne 5. července 1890 o uveřejňování celních tarifů a o organizaci Mezinárodní jednoty pro uveřejňování celních tarifů;

5. úmluvy ze dne 20. května 1875 o zjednotnění a zdokonalení metrické soustavy;

6. úmluvy ze dne 29. listopadu 1906 o zjednotnění lékárnické formule pro léky drastické;

7. úmluvy ze dne 7. června 1905 o zřízení Mezinárodního zemědělského ústavu v Římě;

8. úpravy ze dne 9. prosince 1907 o zřízení mezinárodního úřadu pro veřejné zdravotnictví v Paříži.

## Článek 163.

Ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, budou Vysoké smluvní strany používatí opět úmluv a úprav níže uvedených, pokud se jich týkají, při čemž se Bulharsko zavazuje, že bude zachovávatí zvláštní ustanovení obsažená v tomto článku:

*Conventions postales:*

Conventions et arrangements de l'Union postale universelle, signés à Vienne, le 4 juillet 1891;

Conventions et arrangements de l'Union postale, signés à Washington, le 15 juin 1897;

Conventions et arrangements de l'Union postale, signés à Rome, le 26 mai 1906;

*Conventions télégraphiques:*

Conventions télégraphiques internationales, signées à Saint-Petersbourg, le 10/22 juillet 1875;

Règlements et tarifs arrêtés par la Conférence télégraphique internationale de Lisbonne, le 11 juin 1908.

La Bulgarie s'engage à ne pas refuser son consentement à la conclusion avec les nouveaux États des arrangements spéciaux prévus par les conventions et arrangements relatifs à l'Union postale universelle et à l'Union télégraphique internationale, dont lesdits nouveaux États font partie ou auxquels ils adhèrent.

## Article 164.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront de nouveau, en tant qu'elle les concerne, la Convention radio-télégraphique internationale du 5 juillet 1912, sous condition de l'application par la Bulgarie des règles provisoires, qui lui seront indiquées par les Puissances alliées et associées.

Si, dans les cinq années qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, une nouvelle convention réglant les relations radio-télégraphiques internationales vient à être conclue en remplacement de la convention du 5 juillet 1912, cette nouvelle convention liera la Bulgarie, même au cas où celle-ci aurait refusé soit de participer à l'élaboration de la convention, soit d'y souscrire.

Cette nouvelle convention remplacera également les règles provisoires en vigueur.

## Article 165.

Jusqu'à la conclusion d'une nouvelle convention relative à la pêche dans les eaux du Danube et destinée à remplacer la Convention du 29 novembre 1901, le régime transitoire à instituer sera fixé par un arbitre désigné par la Commission européenne du Danube.

*Úmluvy poštovní:*

úmluvy a úpravy Světové unie poštovní, podepsané ve Vídni dne 4. července 1891;

úmluvy a úpravy Unie poštovní, podepsané ve Washingtonu dne 15. června 1897;

úmluvy a úpravy Unie poštovní, podepsané v Římě dne 26. května 1906.

*Úmluvy telegrafní:*

mezinárodní telegrafní úmluvy, podepsané v Petrohradě dne 10./22. července 1875;

řády a tarify stanovené mezinárodní telegrafní konferencí v Lisaboně dne 11. června 1908.

Bulharsko se zavazuje, že neodepře svého souhlasu k uzavření zvláštních úprav s novými státy, vztahujících se na úmluvy a úpravy o Světové unii poštovní a Mezinárodní unii telegrafní, k nimž jmenované nové státy přistoupily nebo k nimž přistoupí.

## Článek 164.

Ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, budou Vysoké smluvní strany znovu používat, pokud se jich týká, mezinárodní radiotelegrafické úmluvy ze dne 5. července 1912, při čemž se Bulharsko zavazuje, že bude zachovávatí prozatímní pravidla, která mu budou udána mocnostmi spojenými a sdruženými.

Bude-li do pěti let ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, uzavřena nová úmluva, nahrazující úmluvu ze dne 5. července 1912 a upravující mezinárodní styky radiotelegrafické, bude tato nová úmluva vázati Bulharsko i tehdy, kdyby odmítlo zúčastniti se jejího vypracování nebo ji podepsati.

Tato nová úmluva nahradí též prozatímní pravidla právě platná.

## Článek 165.

Až do sjednání nové dohody o rybolovu ve vodách dunajských, určené k tomu, aby nahradila dohodu ze dne 29. listopadu 1901, bude určen rozhodčím označeným dunajskou evropskou komisí zatímní řád, který má býti vydán.

## Article 166.

La Bulgarie s'engage, avant l'expiration d'un délai de douze mois à partir de la mise en vigueur lu présent Traité:

1<sup>o</sup> à adhérer, dans les formes prescrites, à la Convention internationale de Paris du 20 mars 1883 pour la protection de la propriété industrielle, révisée à Washington le 2 juin 1911 ainsi qu'à la Convention internationale de Berne du 9 septembre 1886 pour la protection des œuvres littéraires et artistiques, révisée à Berlin le 13 novembre 1908 et au Protocole additionnel de Berne du 20 mars 1914;

2<sup>o</sup> à reconnaître et à protéger la propriété industrielle, littéraire et artistique des ressortissants des Pays alliés et associés par des dispositions législatives effectives prises en conformité des principes desdites conventions.

De plus et indépendamment des obligations susvisées, la Bulgarie s'engage à continuer d'assurer la reconnaissance et la protection de toute propriété industrielle, littéraire ou artistique des ressortissants de chacun des Pays alliés ou associés d'une manière au moins aussi étendue qu'à la date du 23 juillet 1914 et dans les mêmes conditions.

## Article 167.

La Bulgarie s'engage à adhérer aux conventions ou accords énumérés ci-après ou à les ratifier:

1<sup>o</sup> Conventions du 14 mars 1884, du 1<sup>er</sup> décembre 1886 et du 23 mars 1887 et Protocole de clôture du 7 juillet 1887, relatifs à la protection des câbles sous-marins;

2<sup>o</sup> Convention du 31 décembre 1913, relative à l'unification des statistiques commerciales;

3<sup>o</sup> Conventions du 23 septembre 1910, relative à l'unification de certaines règles en matière d'abordage, d'assistance et de sauvetage maritimes;

4<sup>o</sup> Convention du 21 décembre 1904, relative à l'exemption pour les bâtiments hospitaliers des droits et taxes dans les ports;

5<sup>o</sup> Convention du 26 septembre 1906 pour la suppression du travail de nuit pour les femmes;

6<sup>o</sup> Convention du 26 septembre 1906 pour la suppression de l'emploi du phosphore blanc dans la fabrication des allumettes;

## Článek 166.

Bulharsko se zavazuje, že před uplynutím dvanáctiměsíční lhůty počínaje dnem, kdy tato smlouva nabude působnosti:

1. přistoupí v předepsané formě k mezinárodní úmluvě pařížské ze dne 20. března 1883 o ochraně průmyslového majetku, revidované ve Washingtoně dne 2. června 1911, jakož i k mezinárodní úmluvě bernské ze dne 9. září 1886 o ochraně děl literárních a uměleckých, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908 a k dodatečnému protokolu, podepsanému v Bernu dne 20. března 1914;

2. bude uznávati a chrániti vlastnictví průmyslové, literární a umělecké příslušníků států spojených a sdružených účinnými zákonnými opatřeními, jež učiní ve shodě se zásadami řečených úmluv.

Nehledíc k výše dotčeným závazkům zavazuje se nadto Bulharsko, že bude i nadále uznávati a chrániti veškeré vlastnictví průmyslové, literární nebo umělecké příslušníků kteréhokoli státu spojeného nebo sdruženého nejméně v tomtéž rozsahu jako dne 28. července 1914 a za týchž podmínek.

## Článek 167.

Bulharsko se zavazuje, že se připojí k úmlouvám a dohodám níže uvedeným neb že je bude ratifikovati:

1. úmluvy ze dne 14. března 1884, 1. prosince 1886 a 23. března 1887 a závěrečného protokolu ze dne 7. července 1887 o ochraně podmořských kabelů;

2. úmluvu ze dne 31. prosince 1913 o zjednotnění obchodní statistiky;

3. úmluvy ze dne 23. září 1910 o zjednotnění některých pravidel o srážkách, výpomoci a záchraně na moři;

4. úmluvu ze dne 21. prosince 1904 o osvobození nemocničních lodí od dávek a poplatků v přístavech;

5. úmluvu ze dne 26. září 1906 o odstranění noční práce žen;

6. úmluvu ze dne 26. září 1906, aby potlačeno bylo užívání bílého kostíku při výrobě zápalek;

7<sup>o</sup> Convention des 18 mai 1904 et 4 mai 1910, relatives à la répression de la traite des blanches;

8<sup>o</sup> Convention du 4 mai 1910, relative à la suppression des publications pornographiques;

9<sup>o</sup> Conventions sanitaires du 30 janvier 1892, du 15 avril 1893, du 3 avril 1894, du 19 mars 1897 et du 3 décembre 1903;

10<sup>o</sup> Conventions des 3 novembre 1881 et 15 avril 1889, relatives aux mesures à prendre contre le phylloxera;

11<sup>o</sup> Convention du 19 mars 1902 relative à la protection des oiseaux utiles à l'agriculture.

#### Article 168.

Chacune des Puissances alliées ou associées, s'inspirant des principes généraux ou des stipulations particulières du présent Traité, notifiera à la Bulgarie les conventions bilatérales de toute nature, dont elle exigera la remise en vigueur avec elle.

La notification prévue au présent article sera faite soit directement soit par l'entremise d'une autre Puissance. Il en sera accusé réception par écrit par la Bulgarie; la date de la remise en vigueur sera celle de la notification.

Les Puissances alliées ou associées s'engagent entre elles, à ne remettre en vigueur avec la Bulgarie que les conventions ou traités qui sont conformes aux stipulations du présent Traité.

La notification mentionnera éventuellement celles des dispositions de ces conventions ou traités qui, n'étant pas conformes aux stipulations du présent Traité, ne seront pas considérées comme remises en vigueur.

En cas de divergence d'avis, la Société des Nations sera appelée à se pronocer.

Un délai de six mois, qui courra depuis la mise en vigueur du présent Traité, est imparti aux Puissances alliées ou associées pour procéder à la notification.

Les Conventions bilatérales et Traités bilatéraux, qui auront fait l'objet d'une telle notification, seront seuls remis en vigueur entre les Puissances alliées ou associées et la Bulgarie; tous les autres sont et demeureront abrogés.

7. úmluvy ze dne 18. května 1904 a 4. května 1910 o potlačování obchodu s děvčaty;

8. úmluvu ze dne 4. května 1910 o potlačování pornografických publikací;

9. zdravotní úmluvy ze dne 30. ledna 1892, 15. dubna 1893 a 3. dubna 1894 a 19. března 1897 a ze dne 3. prosince 1903;

10. úmluvy ze dne 3. listopadu 1881 a 15. dubna 1889 o opatřeních proti révokazu;

11. úmluvu ze dne 19. března 1902 o ochraně ptáků užitečných zemědělství.

#### Článek 168.

Každá z mocností spojených neb sdružených bude notifikovati v duchu obecných zásad neb zvláštních ustanovení této smlouvy Bulharsku všechny dvoustranné úmluvy jakéhokoli druhu, v příčině nichž bude požadovati, aby vzhledem k ní nabyly znovu působnosti.

Notifikace, o kterou jde v tomto článku, stane se buď přímo, nebo skrze třetí mocnost. Její přijetí bude Bulharskem potvrzeno písemně. Den notifikace platí za den, kdy smlouva znovu nabude působnosti.

Mocnosti spojené nebo sdružené se vzájemně zavazují, že uvedou znovu v platnost s Bulharskem jen úmluvy a smlouvy, které jsou ve shodě s ustanoveními této smlouvy.

V notifikaci budou po případě uvedena ona ustanovení oněch úmluv nebo smluv, která, nejsouce v souhlasu s ustanoveními této smlouvy, nebudou pokládána za znovu v platnost uvedená.

Při různosti mínění bude Společnost národů požádána o vyjádření.

Spojeným neb sdruženým mocnostem vyhrazena jest k notifikaci lhůta šesti měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti.

Jenom ty dvoustranné úmluvy a dvoustranné smlouvy, které byly předmětem takovéto notifikace, nabudou znovu působnosti mezi mocnostmi spojenými nebo sdruženými a Bulharskem; všechny ostatní jsou a zůstanou zrušeny.

Les règles ci-dessus sont applicables à toutes conventions bilatérales ou traités bilatéraux existant entre toutes Puissances alliées et associées et la Bulgarie, même si lesdites Puissances alliées et associées n'ont pas été en état de guerre avec elle.

#### Article 169.

La Bulgarie reconnaît comme étant et demeurant abrogés par le présent Traité tous les traités, conventions ou accords qu'elle a conclus avec l'Allemagne, l'Autriche, la Hongrie ou la Turquie depuis le 1<sup>er</sup> août 1914 jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité.

#### Article 170.

La Bulgarie s'engage à assurer de plein droit aux Puissances alliées et associées ainsi qu'aux fonctionnaires et ressortissants desdites Puissances, le bénéfice de tous les droits et avantages de quelque nature que ce soit qu'elle a pu concéder à l'Allemagne, à l'Autriche, à la Hongrie ou à la Turquie, ou concéder aux fonctionnaires et ressortissants de ces États, par traités, conventions ou accords, conclus avant le 1<sup>er</sup> août 1914, aussi longtemps que ces traités, conventions ou accords resteront en vigueur.

Les Puissances alliées et associées se réservent le droit d'accepter ou on le bénéfice de ces droits et avantages.

#### Article 171.

La Bulgarie reconnaît comme étant et demeurant abrogés tous les traités, conventions ou accords qu'elle a conclus, avant le 1<sup>er</sup> août 1914 ou depuis cette date jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité, avec la Russie ou avec tout État ou Gouvernement dont le territoire constituait antérieurement une partie de la Russie ainsi qu'avec la Roumanie, après le 15 août 1916, jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité.

#### Article 172.

Au cas où, depuis le 1<sup>er</sup> août 1914, une Puissance alliée ou associée, la Russie ou un État ou Gouvernement dont le territoire constituait antérieurement une partie de la Russie, aurait été contraint à la suite d'une occupation militaire, par tout autre moyen ou pour toute autre cause, d'accorder ou de laisser accorder par un acte émanant d'une autorité publique quelconque des concessions, privilèges et faveurs de quelque nature que

Hořejších pravidel možno používatí o všech dvoustranných úmluvách nebo dvoustranných smlouvách, existujících mezi kteroukoli mocností spojenou a sdruženou a Bulharskem, i když ony mocnosti spojené a sdružené nebyly s Bulharskem ve stavu válečném.

#### Článek 169.

Bulharsko uznává, že touto smlouvou jsou a zůstanou zrušeny všechny smlouvy, úmluvy nebo dohody, které uzavřelo s Německem, Rakouskem, Maďarskem neb Tureckem ode dne 1. srpna 1914 až do dne, kdy tato smlouva nabude působnosti.

#### Článek 170.

Bulharsko se zavazuje, že zajistí ipso facto mocnostem spojeným a sdruženým, jakož i úředníkům a příslušníkům řečených mocností výhody vyplývající ze všech práv a předností jakéhokoli druhu, jež snad poskytlo Německu, Rakousku, Maďarsku neb Turecku, nebo jež poskytlo úředníkům neb příslušníkům těchto států smlouvami, úmluvami neb dohodami uzavřenými před 1. srpnem 1914, na tak dlouho, dokud tyto smlouvy, úmluvy neb dohody zůstanou v působnosti.

Mocnosti spojené a sdružené si vyhrazují právo přijmouti neb nepřijmouti výhody plynoucí z těchto práv a předností.

#### Článek 171.

Bulharsko uznává, že jsou a zůstanou zrušeny všechny smlouvy, úmluvy a dohody, které uzavřelo před 1. srpnem 1914 neb od tohoto dne až do dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, s Ruskem neb s kterýmkoliv státem nebo vládou, jejichž území bylo dříve součástí Ruska, jakož i s Rumunskem, po 15. srpnu 1916 až do dne, kdy tato smlouva nabude působnosti.

#### Článek 172.

Jestliže by po 1. srpnu 1914 některá z mocností spojených nebo sdružených, Rusko nebo některý stát nebo vláda, jejichž území bylo dříve součástí Ruska, byly bývaly přinuceny následkem vojenského obsazení neb jakýmkoli jiným prostředkem neb z jakékoli jiné příčiny povolití neb dáti povolití jakýmkoli úředním jednáním koncese, výsady neb výhody jakéhokoli druhu Bulharsku nebo příslušníku bulharskému, jsou tyto koncese, vý-

ce soit à la Bulgarie ou à un ressortissants bulgare, ces concessions, privilèges et faveurs sont annulés de plein droit par le présent Traité.

Toutes charges ou indemnités pouvant éventuellement résulter de cette annulation ne seront en aucun cas supportées par les Puissances alliées et associées, ni par les Puissances, États, Gouvernements ou autorités publiques que le présent article délie de leurs engagements.

#### Article 173.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, la Bulgarie s'engage à faire bénéficier de plein droit les Puissances alliées et associées, ainsi que leurs ressortissants, des droits et avantages de quelque nature que ce soit qu'elle a concédés depuis le 1<sup>er</sup> août 1914 jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité, par traités, conventions ou accords, à des États non belligérants ou ressortissants de ces États; aussi longtemps que ces traités, conventions ou accords resteront en vigueur.

#### Article 174.

Celles des Hautes Parties Contractantes qui n'auraient pas encore signé ou qui, après avoir signé, n'auraient pas encore ratifié la Convention sur l'opium, signée à la Haye le 23 janvier 1912, sont d'accord pour mettre cette Convention en vigueur, et, à cette fin, pour édicter la législation nécessaire aussitôt qu'il sera possible et, au plus tard, dans les douze mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent, en outre, pour celles d'entre elles qui n'ont pas encore ratifié ladite Convention, que la ratification du présent Traité équivaldra, à tous égards, à cette ratification et à la signature du Protocole spécial ouvert à la Haye conformément aux résolutions de la troisième Conférence sur l'opium, tenue en 1914 pour la mise en vigueur de ladite Convention.

Le Gouvernement de la République française communiquera au Gouvernement des Pays-Bas une copie certifiée conforme du procès-verbal de dépôt des ratifications du présent Traité et invitera le Gouvernement des Pays-Bas à accepter et recevoir ce document comme dépôt des ratifications de la Convention du 23 janvier 1912 et comme signature du Protocole additionnel de 1914.

sady a výhody ipso facto zrušeny touto smlouvou.

Náklady neb náhrady jakéhokoli druhu, které by snad vyplývaly z tohoto zrušení, nebudou v žádném případě hrazeny mocnostmi spojenými a sdruženými, aniž mocnostmi, státy, vládami nebo veřejnými úřady, jež tento článek zproštuje jejich závazků.

#### Článek 173.

Ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, zavazuje se Bulharsko, že ipso facto poskytne mocnostem spojeným a sdruženým i jejich příslušníkům práva a výhody jakéhokoli druhu, jež vyhradilo ode dne 1. srpna 1914 až do dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, státům, jež se nezúčastnily války, neb jejich příslušníkům smlouvami, úmluvami neb dohodami, na tak dlouho, dokud tyto smlouvy, úmluvy neb dohody zůstanou v působnosti.

#### Článek 174.

Ony Vysoké smluvní strany, jež doposud nepodepsaly nebo jež podepsavše doposud neratifikovaly úmluvy o opiu, podepsané v Haagu dne 23. ledna 1912, jsou zajedno v tom, že uvedou tuto úmluvu v působnost a že k tomu dříve vydají potřebné zákony co možno nejdříve, nejdéle do dvanácti měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti.

Mimo to ujednávají smluvní strany, pokud jde o ty z nich, které ještě neratifikovaly řečené úmluvy, že ratifikace této smlouvy bude ve všech směrech platiti za ratifikaci a za podpis zvláštního protokolu, který byl vyložen v Haagu ve shodě s resolucí třetí konference opiové z roku 1914 k tomu cíli, aby tato úmluva byla uvedena v působnost.

Za tím účelem odevzdá vláda republiky francouzské vládě nizozemské ověřený souhlasný opis protokolu o složení ratifikací této smlouvy a vyzve vládu nizozemskou, aby přijala a pokládala tento dokument za složení ratifikací úmluvy ze dne 23. ledna 1912 a za podpis dodatečného protokolu z r. 1914.

## Article 175.

Les immunités et privilèges des sujets étrangers ainsi que les droits de juridiction et de protection consulaires attribués en Bulgarie aux Puissances alliées et associées, en vertu des capitulations et usages ainsi que des traités, pourront faire l'objet de conventions spéciales entre chacune des Puissances alliées et associées intéressées et la Bulgarie.

En ce qui concerne les avantages mentionnés ci-dessus, les Principales Puissances alliées ou associées bénéficieront du traitement de la nation la plus favorisée, en Bulgarie.

Les Puissances alliées et associées intéressées s'engagent entre elles à ne conclure que des conventions conformes aux stipulations du présent Traité. En cas de divergence d'avis entre elles, la Société des Nations sera appelée à se prononcer.

## SECTION III.

## DETTES.

## Article 176.

Seront réglées par l'intermédiaire d'Offices de vérification et de compensation qui seront constitués par chacune des Hautes Parties Contractantes dans un délai de trois mois à dater de la notification prévue à l'alinéa e) ci-après, les catégories suivantes d'obligations pécuniaires:

1<sup>o</sup> Les dettes exigibles avant la guerre et dues par les ressortissants d'une des Puissances Contractantes, résidant sur le territoire de cette Puissance, aux ressortissants d'une Puissance adverse résidant sur le territoire de cette Puissance;

2<sup>o</sup> Les dettes devenues exigibles pendant la guerre, et dues aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes résidant sur le territoire de cette Puissance et résultant des transactions ou des contrats, passés avec les ressortissants d'une Puissance adverse résidant sur le territoire de cette Puissance, dont l'exécution totale ou partielle a été suspendue du fait de la déclaration de guerre;

3<sup>o</sup> Les intérêts échus avant et pendant la guerre, et dus à un ressortissant d'une des Puissances Contractantes, provenant des valeurs émises ou reprises par une Puissance adverse, pourvu que le paiement de ces inté-

## Článek 175.

Imunity a výsady cizích státních poddaných, jakož i práva konsulárního soudnictví a konsulární ochrany přiznaná v Bulharsku mocnostem spojeným a sdruženým podle kapitulací a zvyklostí, jakož i smluv, budou moci býti předmětem zvláštních úmluv mezi každou z příslušných mocností spojených a sdružených a Bulharskem.

Pokud se týká výhod svrchu dotčených, bude s čelnými mocnostmi spojenými nebo sdruženými nakládáno jako se státem, který požívá v Bulharsku největších výhod.

Příslušné mocnosti spojené a sdružené vzájemně se zavazují, že sjednají jen dohody souhlasné s ustanoveními této smlouvy. V případě rozporu v jejich názorech bude povolána Společnost národů, aby se vyjádřila.

## ODDÍL III.

## DLUHY.

## Článek 176.

Tyto druhy peněžních závazků budou vyrovnávány prostřednictvím úřadů verifikačních a kompenzačních, které budou zřízeny každou z Vysokých smluvních stran do tří měsíců po notifikaci vzpomenuté v odstavci e) níže:

1. dluhy splatné před válkou, jimiž jsou povinni příslušníci jedné ze smluvních mocností, sídlící na území této mocnosti, příslušníkům mocnosti protivné, sídlícím na území této mocnosti;

2. dluhy dospělé za války, jimiž jest někdo povinen příslušníkům některé ze smluvních mocností, sídlícím na území této mocnosti, a jež vyplývají z transakcí neb smluv ujednaných s příslušníky protivné mocnosti, sídlícími na území této mocnosti, a jejichž celkové nebo částečné vymáhání bylo přerušeno následkem vypovězení války;

3. úroky před válkou neb za války dospělé a dlužné příslušníkům některé ze smluvních mocností, jež vyplývají z cenných papírů vydaných neb převzatých protivnou mocností, předpokládajíc, že vyplácení těchto úroků

rêts aux ressortissants de cette Puissance ou aux neutres n'ait pas été suspendu pendant la guerre;

40 Les capitaux remboursables avant et pendant la guerre, payables aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes, représentant des valeurs émises par une Puissance adverse, pourvu que le paiement de ce capital aux ressortissants de cette Puissance ou aux neutres n'ait pas été suspendu pendant la guerre.

Les produits des liquidations des biens, droits et intérêts ennemis visés dans la Section IV et son Annexe, seront pris en charge dans la monnaie et au change prévus ci-après à l'alinéa d), par les Offices de vérification et de compensation et affectés par eux dans les conditions prévues par lesdites Section et Annexe.

Les opérations visées dans le présent article seront effectuées selon les principes suivants et conformément à l'Annexe de la présente Section:

a) Chacune des Hautes Parties Contractantes interdira, dès la mise en vigueur du présent Traité tous paiements, acceptations de paiements et généralement toutes communications entre les parties intéressées, relativement au règlement desdites dettes, autrement que par l'intermédiaire des Offices de vérification et de compensation susvisés;

b) Chacune des Hautes Parties Contractantes sera respectivement responsable du paiement desdites dettes de ses nationaux, sauf dans le cas où le débiteur était, avant la guerre, en faillite, en déconfiture ou en état d'insolvabilité déclarée ou si la dette était due par une société, dont les affaires ont été liquidées pendant la guerre conformément à la législation exceptionnelle de guerre. Néanmoins les dettes des habitants des territoires envahis ou occupés par l'ennemi avant l'Armistice ne seront pas garanties par les États dont ces territoires font partie;

c) Les sommes dues aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes par les ressortissants d'une Puissance adverse seront portées au débit de l'Office de vérification et de compensation du pays du débiteur et versées au créancier par l'Office du pays de ce dernier;

d) Les dettes seront payées ou créditées dans la monnaie de celle des Puissances

vlastním příslušníkům této mocnosti nebo neutrálním nebylo po dobu války zastaveno;

4. jistiny, které se staly splatnými před válkou a za války a které mají být vyplaceny příslušníkům některé smluvní mocnosti, představující cenné papíry vydané protivnou mocností, předpokládají, že vyplacení takovéhoho kapitálu vlastním příslušníkům této mocnosti neb neutrálním nebylo po dobu války zastaveno.

Výtěžky likvidací nepřátelských majetků, práv a zájmových účastenství, uvedených v Oddílu IV a jeho příloze, budou účtovány verifikačními a kompenzačními úřady v měně a za kurs stanovený níže v odstavci d) a bude s nimi naloženo podle podmínek stanovených v řečeném Oddílu a příloze.

Operace tímto článkem stanovené budou se prováděti podle těchto zásad a v souhlase s přílohou tohoto Oddílu:

a) Každá z Vysokých smluvních stran zapoví ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, veškeré platby, přijímání plateb a vůbec veškeren styk mezi zájemníky týkající se vyrovnání řečených dluhů jinak než prostřednictvím shora zmíněných úřadů verifikačních a kompenzačních.

b) Každá z Vysokých smluvních stran, o kterou jde, bude ručiti za placení řečených dluhů svých příslušníků státních, vyjímajíc případ, byl-li dlužník před válkou ve stavu úpadku, insolvence, nebo bylo-li vyhlášeno zastavení jeho platů, aneb byla-li dlužníkem společnost, jejíž obchody byly za války likvidovány podle výjimečných zákonů válečných. Nicméně neručí za dluhy obyvatelů území napadených neb obsazených nepřítelem před příměřím státy, jichž částí jsou tato území.

c) Částky dlužné příslušníkům jedné smluvní mocnosti příslušníky protivné mocnosti připíší se na vrub verifikačního a kompenzačního úřadu země dlužníkovy a budou zapraveny věřitelovi úřadem státu věřitelova.

d) Dluhy budou placeny neb uvěřeny v měně té mocnosti spojené a sdružené

alliées et associées (y compris les colonies et protectorats des Puissances alliées, les Dominions britanniques et l'Inde), qui sera intéressée. Si les dettes doivent être réglées dans toute autre monnaie, elles seront payées ou créditées dans la monnaie de la Puissance alliée ou associée intéressée (colonie, protectorat, Dominion britannique ou Inde). La conversion se fera au taux du change d'avant-guerre.

Pour l'application de cette disposition, on considère que le taux du change d'avant-guerre est égal à la moyenne des taux des transferts télégraphiques de la Puissance alliée ou associée intéressée pendant le mois précédant immédiatement l'ouverture des hostilités entre ladite Puissance intéressée et la Bulgarie.

Dans le cas où un contrat stipulerait expressément un taux fixe de change pour la conversion de la monnaie, dans laquelle l'obligation est exprimée, en la monnaie de la Puissance alliée ou associée intéressée, la disposition ci-dessus, relative aux taux du change, ne sera pas applicable.

En ce qui concerne les nouveaux États de Pologne et de Tchéco-Slovaquie, la monnaie de règlement et le taux du change applicables aux dettes à payer ou à créditer seront fixés par la Commission des réparations prévue par la Partie VII (Réparations), à moins que les États intéressés ne soient au préalable parvenus à un accord réglant les questions en suspens.

e) Les prescriptions du présent article et de l'Annexe ci-jointe ne s'appliqueront pas entre la Bulgarie d'une part et, d'autre part, l'une quelconque des Puissances alliées ou associées, leurs colonies et pays de protectorat, ou l'un quelconque des Dominions britanniques, ou l'Inde, à moins que, dans un délai d'un mois, à dater du dépôt de la ratification du présent Traité par la Puissance en question ou de la ratification pour le compte de ce Dominion ou de l'Inde, notification à cet effet ne soit donnée à la Bulgarie par les Gouvernements de telle Puissance alliée ou associée, de tel Dominion britannique, ou de l'Inde, suivant le cas.

f) Les Puissances alliées et associées qui ont adhéré au présent article et à l'Annexe ci-jointe, pourront convenir entre elles de les appliquer à leurs ressortissants respectifs établis sur leur territoire, en ce qui concerne les rapports entre ces ressortissants et les

(k nimž se počítají i kolonie a protektoráty mocností spojených, britská dominia a Indie), o kterou jde. Mají-li dluhy býti vyrovnány v jiné měně, budou spláceny neb uvěřeny v měně interesované mocnosti spojené nebo sdružené (kolonie, protektorátu, britského dominia neb Indie), o kterou jde. Konverse se provede v kursu předválečném.

Pro použití tohoto ustanovení bude se míti za to, že se předválečný kurs rovná průměru přepočítacích kursů telegrafních, které platily pro mocnost spojenou nebo sdruženou, o kterou jde, v měsíci, který předcházal přímo před začatím stavu válečného mezi řečenou mocností, o kterou jde, a Bulharskem.

Jestliže smlouva ustanovuje výslovně pevný kurs konverse měny, v níž je závazek vyjádřen, v měnu mocnosti spojené nebo sdružené, o kterou jde, nebude hořejších ustanovení o kursu použito.

Pokud jde o nové státy, Polsko a stát československý, budou měna a kurs, v kterých mají býti vyrovnány dluhy, jež mají býti zapláceny neb uvěřeny, ustanoveny komisí reparační, o níž jedná Část VII (Náhrada škod), leda že by byly zúčastněné státy napřed došly k dohodě, upravující otázky nerozhodnuté.

e) Předpisy tohoto článku a připojené přílohy nebudou platiti mezi Bulharskem s jedné strany a kteroukoliv mocností spojenou nebo sdruženou, její kolonií, protektorátem, kterýmkoli dominiem britským nebo Indií se strany druhé, leda že do měsíce po dni, kdy bude uložena ratifikace této smlouvy mocností, o niž jde, nebo ratifikace jménem onoho dominia nebo Indie, se dostane Bulharsku v tom směru notifikace vládou oné mocnosti spojené neb sdružené, onoho britského dominia neb Indie, podle toho, o koho jde.

f) Mocnosti spojené a sdružené, které přijaly tento článek a připojenou přílohu, mohou se mezi sebou dohodnouti, že jich použijí o svých příslušnících, sídlících na jejich území, pokud jde o vztahy mezi těmito příslušníky a příslušníky bulharskými. V tomto případě

ressortissants bulgares. Dans ce cas, les paiements effectués par application de la présente disposition feront l'objet de règlement entre les Offices de vérification et de compensation alliés et associés intéressés.

## ANNEXE.

### § 1.

Chacune des Hautes Parties Contractantes créera, dans un délai de trois mois, à dater de la notification prévue à l'article 176, § e, un „Office de vérification et de compensation“ pour le paiement et le recouvrement des dettes ennemies.

Il pourra être créé des Offices locaux pour une partie des territoires des Hautes Parties Contractantes. Ces Offices agiront sur ces territoires comme les Offices centraux; mais tous les rapports avec l'Office établi dans le pays adverse auront lieu par l'intermédiaire de l'Office central.

### § 2.

Dans la présente Annexe, on désigne par les mots „dettes ennemies“ les obligations pécuniaires visées au premier paragraphe de l'article 176, par „débiteurs ennemis“ les personnes qui doivent ces sommes, par „créanciers ennemis“ les personnes à qui elles sont dues, par „Office créancier“ l'Office de vérification et compensation fonctionnant dans le pays du créancier et par „Office débiteur“ l'Office de vérification et compensation fonctionnant dans le pays du débiteur.

### § 3.

Les Hautes Parties Contractantes sanctionneront les infractions aux dispositions du paragraphe a) de l'article 176 par les peines prévues actuellement, dans leur législation, pour le commerce avec l'ennemi. Elles interdiront également sur leur territoire toute action en justice relative au paiement des dettes ennemies en dehors des cas prévus par la présente Annexe.

### § 4.

La garantie gouvernementale prévue au paragraphe b) de l'article 176 s'applique, lorsque le recouvrement ne peut être effectué, pour quelque cause que ce soit, sauf dans le cas où, selon la législation du pays débiteur, la dette était prescrite au moment de la déclaration de guerre ou si, à ce moment, le débi-

teur seront payés conformément à ce qui est prévu dans l'article 176, § e, de la présente disposition.

budou platby provedené podle tohoto předpisu vyrovnávány mezi úřady verifikačními a kompenzačními států spojených a sdružených, kterých se věc týká.

## PŘÍLOHA.

### § 1.

Každá z Vysokých stran smluvních zřídí do tří měsíců od notifikace podle článku 176, odstavce e), „úřad verifikační a kompenzační“ pro placení a vymáhání nepřátelských dluhů.

Pro jednotlivé díly území Vysokých stran smluvních mohou být zřízeny místní úřady. Tyto úřady budou ve svém obvodu zastávat veškeré funkce ústředních úřadů; ale veškeré styky s úřadem v protivné zemi musí být prováděny skrze ústřední úřad.

### § 2.

V této příloze jsou označeny slovy „nepřátelské dluhy“ závazky peněžní uvedené v prvním odstavci článku 176, slovy „nepřátelští dlužníci“ osoby, které jsou tyto částky dlužny, slovy „nepřátelští věřitelé“ osoby, kterým jsou dlužny, slovy „úřad věřitelský“ úřad verifikační a kompenzační působící v zemi věřitelově a slovy „úřad dlužnický“ úřad verifikační a kompenzační působící v zemi dlužníkově.

### § 3.

Vysoké strany smluvní podrobí přestoupení odstavce a) článku 176 týmž trestům, jaké jsou nyní v zákonné platnosti na obchodování s nepřítelem. Rovněž zakáží na svém území veškeré právní spory vztahující se na placení nepřátelských dluhů, vyjímajíc případy vypočtené v této příloze.

### § 4.

Vládní záruky uvedené v odstavci b) článku 176 bude použito, je-li dluh z jakéhokoli důvodu nedobytný, vyjímajíc případ, byl-li v době vypovědění války dluh již promlčen podle zákonů v zemi dlužníkově, nebo byl-li dlužník v té chvíli ve stavu úpadku, insolvence, nebo bylo-li vyhlášeno zastavení jeho

teur était en faillite, en déconfiture ou en état d'insolvabilité déclarée ou si la dette était due par une société dont les affaires ont été liquidées conformément à la législation exceptionnelle de guerre. Dans ce cas, la procédure prévue par la présente Annexe s'appliquera au paiement des réparations.

Les termes «en faillite, en déconfiture» visent l'application des législations qui prévoient ces situations juridiques. L'expression «en état d'insolvabilité déclarée» a la même signification qu'en droit anglais.

#### § 5.

Les créanciers notifieront, à l'Office créancier, dans le délai de six mois, à dater de sa création, les dettes qui leur sont dues et fourniront à cet Office tous les documents et renseignements qui leur seront demandés.

Les Hautes Parties Contractantes prendront toutes mesures utiles pour poursuivre et punir les collusions qui pourraient se produire entre créanciers et débiteurs ennemis. Les Offices se communiqueront toutes les indications et renseignements pouvant aider à découvrir et à punir de semblables collusions.

Les Hautes Parties Contractantes faciliteront autant que possible la communication postale et télégraphique, aux frais des parties et par l'intermédiaire des Offices, entre débiteurs et créanciers désireux d'arriver à un accord sur le montant de leur dette.

L'Office créancier notifiera à l'Office débiteur toutes les dettes qui lui auront été déclarées. L'Office débiteur fera, en temps utile, connaître à l'Office créancier les dettes reconnues et les dettes contestées. Dans ce dernier cas, l'Office débiteur mentionnera les motifs de la non - reconnaissance de la dette.

#### § 6.

Lorsqu'une dette aura été reconnue, en tout ou partie, l'Office débiteur créditera aussitôt du montant reconnu l'Office créancier qui sera, en même temps, avisé de ce crédit.

#### § 7.

La dette sera considérée comme reconnue pour sa totalité et le montant en sera immédiatement porté au crédit de l'Office créancier, à moins que, dans un délai de trois mois à partir de la réception de la notification qui lui aura été faite (sauf prolongation de

platů aneb byla-li dlužníkem společnost, jejíž obchody byly likvidovány podle výjimečných zákonů válečných. V tomto případě bude řízení stanovené v této příloze platiti pro placení repartie z massy.

Výrazy „stav úpadku“ a „insolvence“ míří na zákony, které znají tyto právní stavy. Výraz „vyhlášení zastavení platů“ má též význam jako v právu anglickém.

#### § 5.

Věřitelé podají úřadu věřitelskému do šesti měsíců od jeho ustavení zprávu o svých pohledávkách a opatří mu veškeré písemné doklady a vysvětlení, které na nich budou žádány.

Vysoké strany smluvní učiní veškerá opatření potřebná k stíhání a potrestání tajného dorozumění mezi nepřátelskými věřiteli a dlužníky. Úřady tyto oznámí si vespolek veškerý údaje a zprávy, které by pomáhaly odkrýtí a potrestati taková dorozumění.

Dlužníkům a věřitelům přejícím si dorozumět se o výši dluhu usnadní Vysoké smluvní strany co možno nejvíce poštovní a telegrafní spojení na útraty zúčastněných stran skrze úřady.

Úřad věřitelský oznámí úřadu dlužnickému veškeré dluhy, které mu budou přihlášeny. Úřad dlužnický zpraví v pravý čas úřad věřitelský o dlužích uznaných a dlužích sporných. V tomto případě úřad dlužnický udá, proč dluh nebyl uznán.

#### § 6.

Kdykoli bude některý dluh uznán zcela nebo z části, připíše úřad dlužnický ihned uznanou částku ku prospěchu úřadu věřitelskému, který bude současně o této kreditní položce zpraven.

#### § 7.

Dluh bude pokládán za uznáný v celku a bude připsán ku prospěchu úřadu věřitelskému, jestliže do tří měsíců od přijetí zprávy nebo do delší lhůty, kterou povolí úřad věřitelský, úřad dlužnický nedá zprávy, že dluh uznán nebyl.

ce délai acceptée par l'Office créancier), l'Office débiteur ne fasse connaître que la dette n'est pas reconnue.

## § 8.

Dans le cas où la dette ne serait pas reconnue, en tout ou partie, les deux Offices examineront l'affaire d'un commun accord et tenteront de concilier les parties.

## § 9.

L'Office créancier payera aux particuliers créanciers les sommes portées à son crédit en utilisant à cet effet les fonds mis à sa disposition par le Gouvernement de son pays et dans les conditions fixées par ce Gouvernement, en opérant notamment toute retenue jugée nécessaire pour risques, frais ou droits de commission.

## § 10.

Toute personne qui aura réclamé la payement d'une dette ennemie dont le montant n'aura pas été reconnu en tout ou en partie devra payer à l'Office, à titre d'amende, un intérêt de 5 p. o/o sur la partie non reconnue de la dette. De même, toute personne qui aura indûment refusé de reconnaître tout ou partie d'une dette à elle réclamée devra payer, à titre d'amende, un intérêt de 5 p. o/o sur le montant au sujet duquel son refus n'aura pas été reconnu justifié.

Cet intérêt sera dû à partir du jour de l'expiration du délai prévu au paragraphe 7 jusqu'au jour où la réclamation aura été reconnue injustifiée ou la dette payée.

Les Offices, chacun en ce qui le concerne, poursuivront le recouvrement des amendes ci-dessus visées et seront responsables dans le cas où ces amendes ne pourront pas être recouvrées.

Les amendes seront portées au crédit de l'Office adverse, qui les conservera à titre de contribution aux frais d'exécution des présentes dispositions.

## § 11.

La balance des opérations entre les Offices sera établie tous les trois mois et le solde réglé par l'État débiteur dans un délai d'un mois et par versement effectif de numéraire.

Toutefois, les soldes pouvant être dus par une ou plusieurs Puissances alliées ou asso-

## § 8.

Jestliže dluh nebude uznán v celku nebo z části, vyšetří oba úřady společně tu věc a pokusí se o to, aby se strany dohodly.

## § 9.

Úřad věřitelský zaplatí jednotlivým věřitelům částky jemu ku prospěchu připsané, používaje k tomu cíli prostředků daných mu k dispozici vládou jeho státu a za podmínek ustanovených touto vládou, zadrží však částku, již uzná za potřebnou k úhradě risika, výloh a provisí.

## § 10.

Kdokoli bude požadovati zaplacení nepřátelského dluhu, který nebude uznán v celku nebo z části, musí zaplatiti úřadu jako pokutu 5% ní úrok z neuznané částky dluhu. Rovněž, kdokoli neoprávněně odmítne zcela nebo z části uznati dluh od něho požadovaný, musí zaplatiti jako pokutu 5% ní úrok z částky, stran které jeho odmítnutí nebude uznáno za oprávněné.

Tento úrok se bude počítati od konce lhůty naznačené v paragrafu 7 do dne, kdy požadavek bude uznán za neoprávněný, nebo kdy dluh bude splacen.

Každý úřad se musí ve svém oboru působnosti postarati o vymození pokut shora naznačených a bude ručiti v případech, kde tyto pokuty nebudou vymoženy.

Pokuty budou připsány ku prospěchu protivnému úřadu, který je zadrží jako příspěvek na výlohy spojené s provedením těchto předpisů.

## § 11.

Zúčtování mezi úřady bude konáno každý třetí měsíc a saldo zapravováno v hotovosti státem dlužníkovým v době jednoho měsíce.

Salda však, jež by snad měla platiti jedna nebo několik mocností spojených nebo sdru-

ciées seront retenus jusqu'au paiement intégral des sommes dues aux Puissances alliées ou associées ou à leurs ressortissants du chef de la guerre.

## § 12.

En vue de faciliter la discussion entre les Offices, chacun d'eux aura un Représentant dans la ville où fonctionnera l'autre.

## § 13.

Sauf exception motivée, les affaires seront discutées autant que possible dans les bureaux de l'Office débiteur.

## § 14.

Par application de l'article 176, paragraphe b), les Hautes Parties Contractantes sont responsables du paiement des dettes ennemies de leurs ressortissants débiteurs.

L'Office débiteur devra donc créditer l'Office créancier de toutes les dettes reconnues, alors même que le recouvrement sur le particulier aurait été impossible. Les Gouvernements devront néanmoins donner à leur Office tout pouvoir nécessaire pour poursuivre le recouvrement des créances reconnues.

Exceptionnellement, les dettes reconnues qui sont dues par des personnes ayant subi des dommages de guerre ne seront inscrites au crédit de l'Office créancier que lorsque l'indemnité qui pourrait leur être due pour ces dommages aura été payée.

## § 15.

Chaque Gouvernement garantira les frais de l'Office installé sur son territoire, y compris les appointements du personnel.

## § 16.

En cas de désaccord entre deux Offices sur la réalité de la dette ou en cas de conflit entre le débiteur et le créancier ennemi ou entre les Offices, la contestation sera ou soumise à un arbitrage (si les parties y consentent et dans les conditions fixées par elles d'un commun accord), ou portée devant le Tribunal arbitral mixte prévu dans la Section VI ci-après.

La contestation peut toutefois, à la demande de l'Office créancier, être soumise à la juridiction des Tribunaux de droit commun du domicile du débiteur.

žených, budou zadržena až do úplného zaplacení částek příslušejících mocností spojeným nebo sdruženým nebo jejich příslušníkům z důvodů válečných.

## § 12.

Aby bylo usnadněno jednání mezi úřady, bude míti každý z nich zástupce v sídle druhého úřadu.

## § 13.

Veškerá jednání budou, nehledíc k odůvodněným výjimkám, konána pokud možno v místnostech úřadu dlužnického.

## § 14.

Podle článku 176, odstavce b), ručí Vysoké strany smluvní za to, že jejich příslušníci zaplatí nepřátelské pohledávky.

Úřad dlužnický bude tedy povinen připsati ku prospěchu úřadu věřitelskému veškeré dluhy uznané, třeba by byly u jednotlivého dlužníka nedobytné. Avšak zúčastněné vlády musí svým úřadům dáti veškerou moc potřebnou k dobytí uznaných dluhů.

Výjimečně, uznané dluhy, dluhované osobami, utrpěvšími válečné škody, nebudou připsány k prospěchu úřadu věřitelskému dříve, než jim bude zaplacená náhrada, jež by jim za tyto škody přislušela.

## § 15.

Každá vláda zaručí náklady úřadu zřízeného na jejím území, počítajíc v to plat úřednictva.

## § 16.

Vznikla-li by neshoda mezi dvěma úřady o oprávněnosti nároků nebo spor mezi dlužníkem a věřitelem nepřátelským nebo mezi úřady, bude spor podroben buď řízení rozhodčímu (jestliže strany s tím vysloví souhlas, a za podmínek stanovených vzájemnou dohodou), anebo bude předložen smíšenému rozhodčímu soudu ustanovenému v následujícím Oddílu VI.

Spor může však býti na žádost úřadu věřitelského předložen k rozhodnutí řádným soudům v bydlišti dlužníkově.

## § 17.

Les sommes allouées par le Tribunal arbitral mixte, par les Tribunaux de droit commun ou par le Tribunal d'arbitrage seront recouvrées par l'intermédiaire des Offices comme si ces sommes avaient été reconnues dues par l'Office débiteur.

## § 18.

Les Gouvernements intéressés désigneront un agent chargé d'introduire les instances devant le Tribunal arbitral mixte pour le compte de son office. Cent agent exercera un contrôle général sur les mandataires ou avocats des ressortissants de son pays.

Le Tribunal juge sur pièces. Il peut toutefois entendre les parties comparissant en personne ou représentées, à leur gré, soit par des mandataires agréés par les deux Gouvernements, soit par l'agent visé ci-dessus, qui a pouvoir d'intervenir aux côtés de la partie comme de reprendre et soutenir la demande abandonnée par elle.

## § 19.

Les Offices intéressés fourniront au Tribunal arbitral mixte tous renseignements et documents qu'ils auront en leur possession, afin de permettre au Tribunal de statuer rapidement sur les affaires qui lui sont soumises.

## § 20.

Les appels de l'une des parties contre la décision conjointe des deux Offices entraînent à la charge de l'appelant, une consignation qui n'est restituée que lorsque la première décision est réformée en faveur de l'appelant et dans la mesure du succès de ce dernier, son adversaire devant, en ce cas, être, dans une égale proportion, condamné aux dommages et dépens. La consignation peut être remplacée par une caution acceptée par le Tribunal.

Un droit de 5 p. o/o sur le montant de la somme en litige sera prélevé pour toutes les affaires soumises au Tribunal. Sauf décision contraire du Tribunal, le droit sera supporté par la partie perdante. Ce droit se cumulera avec la consignation visée ci-dessus. Il est également indépendant de la caution.

Le Tribunal peut allouer à l'une des Parties des dommages et intérêts à concurrence des frais du procès.

## § 17.

Částky přiznané smíšeným rozhodčím soudem, soudy řádnými nebo soudem rozhodčím budou vymáhány skrze úřad, jako kdyby byly uznány úřadem dlužnickým.

## § 18.

Každá ze zúčastněných vlád ustanoví zástupce, kterému bude uloženo vznášeti jménem jejího úřadu žaloby před smíšeným rozhodčím soudem. Tento zástupce bude vykonávat všeobecný dohled nad zmocněnci nebo právními zástupci příslušníků svého státu.

Soud rozhoduje podle spisů. Může však slyšeti strany předstupující osobně nebo podle vlastní vůle zastoupené buď zmocněnci schválenými oběma vládami nebo zástupcem shora uvedeným, který má právo přidružit se ke straně, jakož i převzítí a držeti žalobní nárok jí opuštěný.

## § 19.

Zúčastněné úřady předloží smíšenému rozhodčímu soudu všechny informace a listinné doklady, které budou mít, aby umožnily soudu rychle rozhodnouti o právních věcech naň vznesených.

## § 20.

Kde se jedna ze zúčastněných stran odvolá ze spojeného rozhodnutí obou úřadů, musí složit jistotu k úhradě nákladů, kterážto jistota bude vrácena toliko, jestliže první rozsudek bude změněn ve prospěch odvolatelův, a v poměru k úspěchu, jehož dosáhne, v kterémžto případě bude jeho odpůrce přidružen zaplatiti poměrný podíl škod a výloh. Jistota může býti nahrazena jinou zárukou, kterou by soud přijal.

5%ní poplatek sporné částky bude vyměřen ve všech případech přednesených soudu. Tento poplatek ponese strana podlehnuvší, nerozhodne-li soud jinak. Tento poplatek platí se vedle jistoty shora vzpomenuté. Rovněž není závislý na záruce.

Soud může přiznati jedné ze stran odškodné až do výše útrat vzniklých procesem.

Toute somme due par application du présent paragraphe sera portée au crédit de l'Office de la partie gagnante et fera l'objet d'un compte séparé.

### § 21.

En vue de l'expédition rapide des affaires, il sera tenu compte, pour la désignation du personnel des Offices et du Tribunal arbitral mixte, de la connaissance de la langue du pays adverse intéressé.

Les Offices pourront correspondre librement entre eux et se transmettre des documents dans leur langue.

### § 22.

Sauf accord contraire entre les Gouvernements intéressés, les dettes porteront intérêt dans les conditions suivantes:

Aucun intérêt n'est dû sur les sommes dues à titre de dividendes, intérêts ou autres paiements périodiques représentant l'intérêt du capital.

Le taux de l'intérêt sera de 5 o/o par an sauf si, en vertu d'un contrat, de la loi ou de la coutume locale, le créancier devait recevoir un intérêt d'un taux différent. Dans ce cas, c'est ce taux qui sera appliqué.

Les intérêts courent du jour de l'ouverture des hostilités ou du jour de l'échéance si la dette à recouvrer est échue au cours de la guerre, et jusqu'au jour où le montant de la dette aura été porté au crédit de l'Office créancier.

Les intérêts, en tant qu'ils sont dus, seront considérés comme des dettes reconnues par les Offices et portés, dans les mêmes conditions, au crédit de l'Office créancier.

### § 23.

Si, à la suite d'une décision des Offices ou du Tribunal arbitral mixte, une réclamation n'est pas considérée, comme rentrant dans les cas prévus dans l'article 176, le créancier aura la faculté de poursuivre le recouvrement de sa créance devant les tribunaux de droit commun ou par toute autre voie de droit.

Le demande adressée à l'Office est inter-ruptive de prescription.

### § 24.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent de considérer les décisions du Tri-

Každá částka dlužná podle tohoto paragrafu bude připsána ku prospěchu úřadu vítězné strany a bude zúčtována odděleně.

### § 21.

K rychlému vyřizování sporů bude při jmenování všech osob pro úřady a pro smíšený rozhodčí soud přihlíženo k znalosti řeči druhého zúčastněného státu.

Každý z úřadů bude moci volně dopisovati i předkládati listiny druhému ve svém vlastním jazyku.

### § 22.

Nebude-li opačné dohody mezi zúčastněnými vládami, zúrokuje se dluhy podle těchto pravidel:

Žádný úrok se nebude platiti z dlužných dividend, úroků nebo jiných občasných platů, které samy jsou úrokem z kapitálu.

Úroková míra bude 5% ročně, leda že by podle smlouvy, zákona nebo místního zvyku věřitel měl právo na úrok podle jiné míry; v těchto případech bude platiti tato míra.

Úrok se bude počítati ode dne zahájení nepřátelství nebo, jestliže částka, která má býti uhrazena, dospěla během války, ode dne dospělosti, až do dne, kdy dluh bude připsán ku prospěchu úřadu věřitelskému.

Pokud jsou úroky dluhovány, budou pokládány za dluhy uznané od úřadů a budou za týchž podmínek připsány ku prospěchu úřadu věřitelskému.

### § 23.

Jestliže rozhodnutím úřadů nebo smíšeného soudu rozhodčího bude o některém nároku uznáno, že nespadá pod článek 176, může věřitel vymáhati svoji pohledávku před řádnými soudy nebo kteroukoli jinou právní cestou.

Přednese-li se nárok úřadu, přetrhují se lhůty promlčecí.

### § 24.

Vysoké strany smluvní se zavazují, že uznají nálezy smíšeného soudu rozhodčího za

bunal arbitral mixte comme définitives et de les rendre obligatoires pour leurs ressortissants.

## § 25.

Si un Office créancier se refuse à notifier à l'Office débiteur une réclamation ou à accomplir un acte de procédure prévu à la présente Annexe pour faire valoir, pour tout ou partie, une demande qui lui aura été dûment notifiée, il sera tenu de délivrer au créancier un certificat indiquant la somme réclamée et ledit créancier aura la faculté de poursuivre le recouvrement de la créance devant les tribunaux de droit commun ou par toute autre voie de droit.

## SECTION IV.

## BIENS, DROITS ET INTÉRÊTS.

## Article 177.

La question des biens, droits et intérêts privés en pays ennemis recevra sa solution conformément aux principes posés dans la présente Section et aux dispositions de l'Annexe ci-jointe.

a) Les mesures exceptionnelles de guerre et les mesures de disposition, telles qu'elles sont définies dans l'Annexe ci-jointe, paragraphe 3, prises par la Bulgarie, concernant les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, seront immédiatement levées ou arrêtées lorsque la liquidation n'en aura pas été terminée, et les biens, droits et intérêts, dont il s'agit, seront restitués aux ayants droit, qui en auront la pleine jouissance dans les conditions fixées par l'article 178. Le Gouvernement bulgare rapportera toutes les dispositions législatives ou réglementaires qu'il aurait prises pendant la guerre pour interdire aux sociétés de nationalité alliée ou associée, ou dans lesquelles des ressortissants alliés ou associés sont intéressés, de bénéficier de concessions ou de contrats en Bulgarie.

b) Sous réserve des dispositions contraires qui pourraient résulter du présent Traité, les Puissances alliées ou associées se réservent le droit de retenir et de liquider tous les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares ou des sociétés contrôlées par eux sur leur territoire, dans leurs colonies, possessions et

konečné a že je učiní závaznými pro své příslušníky.

## § 25.

Jestliže úřad věřitelský odmítne oznámiti úřadu dlužnickému nárok nebo postupovati podle této přílohy k tomu cíli, aby byl vyvozen zcela nebo z části nárok, který mu byl řádně ohlášen, bude povinen vydati věřiteli osvědčení udávající požadovanou částku, a řečený věřitel bude oprávněn vymáhati pohledávku před řádnými soudy nebo jakoukoli jinou právní cestou.

## ODDÍL IV.

## MAJETEK, PRAVA A ZÁJMOVÁ ÚČASTENSTVÍ.

## Článek 177.

Otázka soukromého majetku, soukromých práv a zájmových účastenství v zemích nepřátelských bude rozřešena podle zásad vyslovených v tomto Oddíle a podle ustanovení připojené přílohy.

a) Mimořádná opatření válečná, jakož i opatření disposiční, tak jak jsou vymezena v příloze paragrafu 3, která byla Bulharskem učiněna o majetku, právech a zájmových účastenstvích příslušníků mocností spojených nebo sdružených, počítajíc v to společnosti a družstva, v nichž tito příslušníci byli zúčastněni, budou, nebude-li likvidace již ukončena, neprodleně zrušena aneb zastavena, a budou majetek, práva a zájmová účastenství, o něž jde, vrácena oprávněným, kteří je budou plně požívatí za podmínek stanovených článkem 178. Vláda bulharská odstraní všechna opatření, která učinila cestou zákona neb nařízení během války, aby zapověděla společněm příslušným do států spojených a sdružených, neb na nichž příslušníci států spojených a sdružených jsou zúčastněni, požívatí výhod plynoucích z koncesí a smluv v Bulharsku.

b) S výhradou opačných ustanovení, která by snad vyplývala z této smlouvy, vyhrazují si mocnosti spojené nebo sdružené právo zadržeti a likvidovati veškerý majetek, práva a zájmová účastenství příslušníků bulharských nebo společností jimi kontrolovaných na jejich území, v jejich osadách, državách a

pays de protectorat, y compris les territoires qui leur ont été cédés en vertu du présent Traité.

La liquidation aura lieu conformément aux lois de l'État allié ou associé intéressé et le propriétaire bulgare ne pourra disposer de ces biens, droits et intérêts, ni les grever d'aucune charge, sans le consentement de cet État.

Ne seront pas considérés, au sens du présent paragraphe, comme ressortissants bulgares, les ressortissants bulgares qui acquièrent de plein droit la nationalité d'une Puissance alliée ou associée, par application du présent Traité.

c) Les prix ou indemnités résultant de l'exercice du droit visé au paragraphe b) seront fixés d'après les modes d'évaluation et de liquidation déterminés par la législation du pays, dans lequel les biens ont été retenus ou liquidés.

d) Dans les rapports entre les Puissances alliées ou associées ou leurs ressortissants d'une part, et la Bulgarie ou ses ressortissants d'autre part, seront considérées comme définitives et opposables à toute personne, sous les réserves prévues au présent Traité, toutes mesures exceptionnelles de guerre ou de disposition mises en application par les Puissances alliées et associées, ou actes accomplis ou à accomplir en vertu de ces mesures, telles qu'elles sont définies dans les paragraphes 1 et 3 de l'Annexe ci-jointe. Néanmoins, si dans les États visés au paragraphe i) du présent article, des mesures portant préjudice aux biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares et non conformes à la législation locale, ont été prises, l'ayant droit bulgare aura droit à une indemnité pour le préjudice qui lui a été causé. Cette indemnité sera fixée par le Tribunal arbitral mixte prévu à la Section VI. Les mêmes mesures et toutes autres affectant les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées et associées, notamment les actes de réquisition ou de saisie effectués ou bien par les autorités civiles ou militaires, les populations ou les troupes bulgares en quelque lieu que ce soit, ou bien en Bulgarie par les autorités civiles ou militaires ou les troupes des Puissances alliées de la Bulgarie, seront reconnues nulles et le Gouvernement bulgare prendra toutes les mesures nécessaires en vue de la restitution de ces biens, droits et intérêts.

protektorátech, počítajíc v to i území, která jim byla postoupena podle této smlouvy.

Likvidace bude provedena podle zákonů zúčastněného státu spojeného anebo sdruženého, a nebude vlastník bulharský smětí nakládati s tímto majetkem, právy a zájmovými účastenstvími, aniž jest mu dovoleno uvaliti na ně jakékoli břemeno bez svolení tohoto státu.

Za bulharské příslušníky ve smyslu tohoto odstavce nebudou pokládáni ti příslušníci bulharští, kteří podle ustanovení této smlouvy nabyli ipso facto státního občanství některé mocnosti spojené nebo sdružené.

c) Platy nebo náhrady vyplývající z výkonu práva, o kterém se mluví v odstavci b), určí se podle způsobu ocenění a likvidace stanoveného zákonodárstvím země, v níž byl majetek zadržen nebo likvidován.

d) S výhradou ustanovení této smlouvy budou ve vztazích mezi mocnostmi spojenými a sdruženými nebo jejich příslušníky se strany jedné a Bulharskem neb jeho příslušníky se strany druhé všechna válečná opatření mimořádná, dále opatření disposiční, uvedená v platnost mocnostmi spojenými a sdruženými, nebo všechny akty, jež byly vykonány anebo mají býti vykonány na základě těchto opatření po smyslu paragrafů 1 a 3 připojené přílohy, pokládána za definitivní a mohou vůči každému býti namítnuta. Nicméně byla-li ve státech dotčených v odstavci i) tohoto článku učiněna opatření na újmu majetku, právům a zájmovým účastenstvím příslušníků bulharských a nesouhlasící s tuzemským zákonodárstvím, oprávněný bulharský poddaný bude míti právo na odškodnění za újmu, která mu byla způsobena. Toto odškodnění bude stanoveno rozhodčím smíšeným soudem dotčeným v Oddílu VI. Tatáž a i všechna jiná opatření postihující majetek, práva a zájmová účastenství příslušníků mocností spojených a sdružených, jmenovitě úkony rekvisiční neb úkony zabavení provedené ať úřady civilními neb vojenskými, obyvatelstvem neb vojenskými sbory bulharskými kdekoliv, ať civilními neb vojenskými úřady neb vojenskými sbory mocností spojených s Bulharskem v Bulharsku, budou uznána za neplatná, a vláda bulharská učiní veškerá opatření nutná k vrácení tohoto majetku, práv a zájmových účastenství.

e) Les ressortissants des Puissances alliées ou associées auront droit à une indemnité pour les dommages ou préjudices causés à leurs biens, droits ou intérêts, y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ils étaient intéressés sur le territoire bulgare, tel qu'il existait au 20 septembre 1915, par l'application, tant des mesures exceptionnelles de guerre que des mesures de disposition qui font l'objet des paragraphes 1 et 3 de l'Annexe ci-jointe. Les réclamations formulées à ce sujet par ces ressortissants seront examinées et le montant des indemnités sera fixé par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI ou par un arbitre désigné par ledit Tribunal; les indemnités seront à la charge de la Bulgarie et pourront être prélevées sur les biens des ressortissants bulgares, existant sur le territoire ou se trouvant sous le contrôle de l'État du réclamant. Ces biens pourront être constitués en gage des obligations ennemies, dans les conditions fixées par le paragraphe 4 de l'Annexe ci-jointe. Le paiement de ces indemnités pourra être effectué par la Puissance alliée ou associée et le montant porté au débit de la Bulgarie.

f) Toutes les fois que le ressortissant d'une Puissance alliée ou associée, propriétaire d'un bien, droit ou intérêt qui a fait l'objet d'une mesure de disposition sur le territoire bulgare en exprimera le désir, il sera satisfait à la réclamation prévue au paragraphe e), lorsque le bien existe encore en nature, par la restitution dudit bien.

Dans ce cas, la Bulgarie devra prendre toutes les mesures nécessaires pour remettre le propriétaire évincé en possession de son bien, libre de toutes charges ou servitudes dont il aurait été grevé après la liquidation, et indemniser tout tiers lésé par la restitution.

Si la restitution visée au présent paragraphe ne peut être effectuée, des accords particuliers, négociés par l'intermédiaire des Puissances intéressées ou des Offices de vérification et de compensation visés à l'Annexe jointe à la Section III, pourront intervenir pour assurer que le ressortissant d'une Puissance alliée ou associée soit indemnisé du préjudice visé au paragraphe e) par l'attribution d'avantages ou d'équivalents, qu'il consent à accepter en représentation du bien, des droits ou des intérêts dont il a été évincé.

En raison des restitutions effectuées conformément au présent article, les prix ou

e) Příslušníci mocností spojených nebo sdružených budou mít právo na náhradu škod nebo újem, které byly způsobeny jejich majetku, právům nebo zájmovým účastenstvím, počítajíc v to i společnosti nebo družstva, v nichž byli zúčastněni na území bulharském v rozsahu ze dne 20. září 1915, buď mimořádnými opatřeními válečnými anebo opatřeními disposičními, o nichž jest řeč v paragrafu 1 a 3 v připojené příloze. Reklamace podané v té příčině od těchto příslušníků budou vyšetřeny a bude peníz náhrad určen smíšeným soudem rozhodčím stanoveným v Oddíle VI anebo rozhodčím jmenovaným od tohoto soudu. Náhrady půjdou na vrub Bulharska a mohou být hrazeny ze jmění příslušníků bulharských, které je na území anebo pod kontrolou státu, jemuž přísluší reklamant. Tento majetek může být prohlášen za zástavu, ručící za závazky nepřátelské, za podmínek stanovených v paragrafu 4 připojené přílohy. Tato náhrada může být splacena mocností spojenou anebo sdruženou a peníz bude připsán Bulharsku dluhem.

f) V každém případě, kdy si příslušník mocností spojené anebo sdružené, vlastník majetku, práva nebo zájmového účastenství, na které se vztahovalo opatření disposiční na území bulharském, bude toho práti, bude reklamaci, o níž se jedná v odstavci e), vyhověno vrácením tohoto majetku, je-li tu ještě in natura.

V tomto případě bude Bulharsko povinno učiniti veškerá opatření nutná, aby byl vlastník z držby vypuzený uveden v držení svého majetku, zproštěného všech břemen nebo služebností, kterými by byl zatížen po likvidaci, a odškodniti třetí osoby, které by byly vrácením poškozeny.

Není-li vrácení, o kterém je řeč v předešlém odstavci, možné, mohou prostřednictvím zúčastněných mocností nebo úřadů ověřovacích a kompenzačních, o nichž je řeč v příloze připojené k Oddílu III, býti uzavřena zvláštní ujednání za tím účelem, aby příslušníku některé mocnosti spojené anebo sdružené bylo zajištěno odškodnění za újmu, o níž je řeč v odstavci e), přiřčením výhod aneb ekvivalentů, které se uvolí přijmouti na místě majetku, práv nebo zájmových účastenství, kterých byl zbaven.

Z důvodů restitucí učiněných podle tohoto článku budou platy nebo náhrady stanovené

indemnités fixés par application du paragraphe e) seront diminués de la valeur actuelle du bien restitué, compte tenu des indemnités pour privation de jouissance ou détérioration.

g) La faculté prévue au paragraphe f) est réservée aux propriétaires ressortissants des Puissances alliées ou associées sur le territoire desquels des mesures législatives, ordonnant la liquidation générale des biens, droits ou intérêts ennemis, n'étaient pas en application avant la signature de l'Armistice.

h) Sauf le cas où, par application du paragraphe f), des restitutions en nature ont été effectuées, le produit net des liquidations de biens, droits et intérêts ennemis où qu'ils aient été situés, faites soient en vertu de la législation exceptionnelle de guerre, soit par application du présent article et généralement tous les avoirs en numéraire des ennemis recevront l'affectation suivante:

1<sup>o</sup> En ce qui concerne les Puissances adoptant la Section III et l'Annexe jointe, lesdits produits et avoirs seront portés au crédit de la Puissance dont le propriétaire est ressortissant, par l'intermédiaire de l'Office de vérification et de compensation institué par lesdites Section et Annexe; tout solde créditeur en résultant en faveur de la Bulgarie sera traité conformément à l'article 129, Partie VII (Réparations), du présent Traité.

2<sup>o</sup> En ce qui concerne les Puissances n'adoptant pas la Section III et l'Annexe jointe, le produit des biens, droits et intérêts et les avoirs en numéraires des ressortissants des Puissances alliées ou associées, détenus par la Bulgarie sera immédiatement payé à l'ayant droit ou à son Gouvernement. Chaque Puissance alliée ou associée pourra disposer du produit des biens, droits et intérêts et des avoirs en numéraire des ressortissants bulgares qu'elle a saisis conformément à ses lois et règlements et pourra l'affecter au paiement des réclamations et créances définies par le présent article ou par le paragraphe 4 de l'Annexe ci-jointe. Tout bien, droit ou intérêt ou produit de la liquidation de ce bien ou tout avoir en numéraire, dont il n'aura pas été disposé conformément à ce qui est dit ci-dessus, peut être retenu par ladite Puissance alliée ou associée, et, dans ce cas, sa valeur en numéraire sera traité conformément à l'article 129, Partie VII (Réparations), du présent Traité.

podle odstavce e) zmenšeny o nynější cenu vráceného majetku, přihlížeje k náhradám za ztrátu poživacího práva anebo za zhoršení.

g) Oprávnění stanovené v odstavci f) jest vyhrazeno vlastníkům, kteří jsou příslušníky oněch mocností spojených nebo sdružených, na jejichž území zákonodárná opatření nařizující obecnou likvidaci majetku, práv a zájmových účastenství nepřátelských nebyla v platnosti před podepsáním smlouvy o příměří.

h) Vyjímaje případ, kdy bylo provedeno vrácení in natura po smyslu odstavce f), bude s čistým výtěžkem likvidace majetku, práv a zájmových účastenství nepřátelských, ať se nalézaly kdekoli, byla-li tato likvidace provedena buď na základě mimořádného válečného zákonodárství anebo podle tohoto článku, jakož i vůbec se všemi nepřátelskými aktivity peněžními, naloženo tímto způsobem:

1. Pokud jde o mocnosti, které přijmou Oddíl III a připojenou přílohu, budou jmenované výtěžky a aktiva prostřednictvím úřadu verifikačního a kompenzačního, stanoveného tímto Oddílem a přílohou, připsány ku prospěchu oně mocnosti, jejímž příslušníkem jest vlastník. S každým saldem, jež odtud vyplývá ve prospěch Bulharska, bude naloženo podle článku 129 části VII (Náhrada škod) této smlouvy.

2. Pokud se týče mocností, které nepřijmou Oddílu III a připojené přílohy, budou výtěžek majetku, práv a zájmových účastenství, jakož i peněžní aktiva příslušníků mocností spojených nebo sdružených, Bulharskem zadržené, přímo vyplaceny oprávněnému anebo jeho vládě. Každá mocnost spojená nebo sdružená bude moci nakládati s výtěžkem majetku, práv a zájmových účastenství, jakož i s peněžními aktivity příslušníků bulharských, které zabavila podle svých zákonů a nařízení a bude jich moci použít k uspokojení reklamací a pohledávek stanovených v tomto článku nebo v paragrafu 4 připojené přílohy. Každý majetek, právo anebo zájmové účastenství anebo výtěžek jejich likvidace nebo jakékoli peněžní aktivum, jimiž nebude disponováno tak, jak bylo svrchu řečeno, může být zadrženo jmenovanou mocností spojenou nebo sdruženou, v kterémžto případě bude s jeho cenou v penězích naloženo podle článku 129 části VII (Náhrada škod) této smlouvy.

i) Dans le cas des liquidations effectuées soit dans les nouveaux États signataires du présent Traité comme Puissances alliées et associées, soit dans les États auxquels une partie du territoire bulgare est transférée par le présent Traité, soit dans les États qui ne participent pas aux réparations à payer par la Bulgarie, le produit des liquidations effectuées par le Gouvernement desdits États devra être versé directement aux propriétaires sous réserve des droits de la Commission des réparations en vertu du présent Traité, notamment de l'article 121, Partie VII (Réparations). Si le propriétaire établit devant le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI de la présente Partie, ou devant un arbitre désigné par ce Tribunal, que les conditions de la vente ou que des mesures prises par le gouvernement de l'État, dont il s'agit, en dehors de sa législation générale, ont été injustement préjudiciables au prix, le Tribunal ou l'arbitre aura la faculté d'accorder à l'ayant droit une indemnité équitable qui devra être payée par ledit État.

j) La Bulgarie s'engage à indemniser ses ressortissants en raison de la liquidation ou de la rétention de leurs biens, droits ou intérêts en Pays alliés ou associés.

k) Le montant des taxes et impôts sur le capital qui ont été levés ou pourraient être levés par la Bulgarie sur les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées depuis le 29 septembre 1918 jusqu'à l'expiration de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité ou s'il s'agit des biens, droits et intérêts qui ont été soumis à des mesures exceptionnelles de guerre, jusqu'à la restitution conforme aux dispositions du présent Traité, sera reversé aux ayants droit.

#### Article 178.

La Bulgarie s'engage, en ce qui concerne les biens, droits et intérêts restitués, par application de l'article 177, aux ressortissants des Puissances alliées ou associées, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés:

a) à placer et maintenir, sauf les exceptions expresément prévues dans le présent Traité, les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées dans la situation de droit où se trouvaient, du fait des lois en vigueur avant la guerre, les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares;

i) Jestliže byly provedeny likvidace v nových státech, které podpisují tuto smlouvu jako mocnosti spojené a sdružené, nebo ve státech, jimiž byla touto smlouvou postoupena část území bulharského, nebo ve státech, které nejsou účastny náhrad, jež má platiti Bulharsko, musí býti výtěžek likvidační provedených vládou řečených států vyplacen přímo vlastníkům, při čemž arci práva daná komisi reparační touto smlouvou, a zejména článkem 121 Části VII (Náhrada škod), zůstávají vyhrazena. Dokáže-li vlastník před smíšeným soudem rozhodčím, který se zavádí Oddílem VI této Části, anebo před rozhodčím, kterého pojmenuje tento soud, že podmínky prodejové nebo opatření učiněná vládou státu, o který jde, nesrovnávající se s jeho obecným zákonodárstvím, byly nespravedlivým způsobem na újmu ceně, budou moci soud nebo rozhodčí přiznati oprávněnému přiměřenou náhradu, kterou zaplatí onen stát.

j) Bulharsko se zavazuje odškodniti své příslušníky za likvidaci nebo zadrženi jejich majetku, práv anebo zájmových účastenství v zemích spojených nebo sdružených.

k) Peníz dávek a daní z majetku, které Bulharskem byly anebo by mohly býti vybrány z majetku, práv anebo zájmových účastenství příslušníků mocností spojených nebo sdružených od 29. září 1918 až do té doby, kdy uplynou tři měsíce po tom, co nabude tato smlouva působnosti, anebo, jde-li o majetek, práva nebo zájmová účastenství podrobená mimořádným opatřením válečným, až do doby jejich navrácení podle této smlouvy, bude taktéž navrácen oprávněným.

#### Článek 178.

Bulharsko se zavazuje, pokud jde o majetek, práva a zájmová účastenství vrácená podle článku 177, příslušníkům mocností spojených nebo sdružených, počítaje v to společnosti a družstva, v nichž tito příslušníci byli zúčastněni:

a) uvéstí a udržovati práva a zájmová účastenství příslušníků mocností spojených nebo sdružených s výhradou výjimek výslovně v této smlouvě stanovených v tom právním stavu, v kterém byly podle zákonů předválečných majetek, práva a zájmová účastenství příslušníků bulharských;

b) à ne soumettre les biens, droits ou intérêts des ressortissants des États alliés ou associés à aucunes mesures portant atteinte à la propriété, qui ne soient pas appliquées également aux biens, droits ou intérêts de ressortissants bulgares et à payer des indemnités convenables dans le cas où ces mesures seraient prises.

#### Article 179.

Les réclamations diplomatiques ou consulaires formulées par les représentants ou agents des Puissances alliées ou associées et concernant les biens, droits et intérêts privés des ressortissants de ces Puissances, seront, à la demande de ces Puissances, soumises au Tribunal arbitral mixte, prévu par la Section VI.

#### ANNEXE.

##### § 1.

Aux termes de l'article 177 paragraphe d), est confirmée la validité de toutes mesures attributives de propriété, de toutes ordonnances pour la liquidation d'entreprises ou de sociétés ou de toutes autres ordonnances, règlements, décisions ou instructions rendues ou données pour\*) tout tribunal ou administration d'une des Puissances alliées ou associées ou réputées avoir été rendues ou donnés par application de la législation de guerre concernant les biens, droits ou intérêts ennemis. Les intérêts de toutes personnes devront être considérés comme ayant valablement fait l'objet de tous règlements, ordonnances, décisions ou instructions concernant les biens dans lesquels sont compris les intérêts dont il s'agit, que ces intérêts aient été ou non expressément visés dans lesdits ordonnances, règlements, décisions ou instructions. Il ne sera soulevé aucune contestation relativement à la régularité d'un transfert de biens, droits ou d'intérêts effectué en vertu des règlements, ordonnances, décisions ou instructions susvisés. Est également confirmée la validité de toutes mesures prises à l'égard d'une propriété, d'une entreprise, ou société, qu'il s'agisse d'enquête, de séquestre, d'administration forcée, d'utilisation, de réquisition, de surveillance ou de liquidation, de la vente, ou de l'administration des biens, droits et intérêts, du recouvrement et du paiement des dettes, du paiement des frais, charges, dépenses ou de toutes autres mesures quelconques effectuées en exécution d'ordonnances, de règlements, de décisions ou d'in-

b) nepodrobiti majetek, práva nebo zájmová účastenství příslušníků států spolejných nebo sdružených žádným opatřením, která by se nepříznivě dotýkala vlastnictví a která by neplatila stejně o majetku, právech a zájmových účastenstvích příslušníků bulharských, a zaplatiti přiměřenou náhradu, kdyby takováto opatření byla učiněna.

#### Článek 179.

Diplomatické neb konsulární reklamace podané zástupci neb jednately mocností spolejných nebo sdružených a týkající se majetku, práv a soukromého zájmového účastenství příslušníků těchto mocností budou přiděleny na žádost těchto mocností smíšenému rozhodčímu soudu, dotčenému v Oddílu VI.

#### PŘÍLOHA.

##### § 1.

Ve shodě s ustanoveními článku 177, odstave d), potvrzuje se platnost všech opatření propůjčujících vlastnictví, všech nařízení o likvidaci podniků neb společností, nebo všech jiných nařízení, předpisů, rozhodnutí neb instrukcí, které byly učiněny nebo vydány od kterýchkoli soudů neb správních úřadů jedné z mocností spojených neb sdružených podle zákonodárství válečného o majetku, právech nebo zájmových účastenstvích nepřátelských, jakož i opatření takových, o kterých nutno míti za to, že byla podle tohoto válečného zákonodárství učiněna nebo vydána. Bude se míti za to, že zájmy všech osob byly platně upraveny nařízenými, předpisy, rozhodnutími neb instrukcemi jednajícímí o majetku, v němž jsou tyto osoby zúčastněny, bez rozdílu, zdali v oněch nařízeních, předpisech, rozhodnutích neb instrukcích byly tyto zájmy výslovně uvedeny čili nic. Nebude brána v odpor správnost převodu majetku, práv neb zájmových účastenství skutečného podle řečených nařízení, předpisů, rozhodnutí neb instrukcí. Rovněž se potvrzuje platnost veškerých opatření učiněných o majetcích, obchodních podnicích neb společnostech, pokud se týče jejich zjištění, sekvestrace, vnučené správy, využití, rekvisice, dozoru neb likvidace, prodeje nebo správy majetku, práv nebo zájmových-úcastenství, vymáhání neb placení dluhů, placení útrat, nákladů nebo výloh, nebo jakéhokoli jiného opatření předsevzatého v důsledku nařízení, předpisů, rozhodnutí neb instrukcí učiněných, vydaných nebo provedených kterýmkoli sou-

\*) chyba v originálu; správně má býti „par“.

structions rendues, données ou exécutées par tous tribunaux ou administration d'une des Puissances alliées et associées ou réputées avoir été rendues, données ou exécutées par application de la législation exceptionnelle de guerre concernant les biens, droits ou intérêts ennemis, à condition que les dispositions de ce paragraphe ne portent pas préjudice aux droits de propriété précédemment acquis de bonne foi et à un juste prix, conformément à la loi de la situation des biens, par les ressortissants des Puissances alliées et associées.

## § 2.

Aucune réclamation ni action de la Bulgarie ou de ses ressortissants, en quelque lieu qu'ils aient leur résidence, n'est recevable contre une Puissance alliée et associée ou contre une personne quelconque agissant au nom ou sous les ordres de toute juridiction ou administration de ladite Puissance alliée et associée, relativement à tout acte ou toute omission concernant les biens, droits ou intérêts des ressortissants bulgares et effectués pendant la guerre ou en vue de la préparation de la guerre. Est également irrecevable toute réclamation ou action contre toute personne à l'égard de tout acte ou omission résultant des mesures exceptionnelles de guerre, lois et règlements de toute Puissance alliée ou associée.

## § 3.

Dans l'article 177 et la présente Annexe, l'expression «mesures exceptionnelles de guerre» comprend les mesures de toute nature, législatives, administratives, judiciaires ou autres prises ou qui seront prises ultérieurement à l'égard de biens ennemis et qui ont eu ou auront pour effet, sans affecter la propriété, d'enlever aux propriétaires la disposition de leurs biens, notamment les mesures de surveillance, d'administration forcée, de séquestre, ou les mesures qui ont eu ou auront pour objet de saisir, d'utiliser ou de bloquer les avoirs ennemis, et cela pour quelque motif, sous quelque forme et en quelque lieu que ce soit. Les actes accomplis en exécution de ces mesures sont tous les arrêtés, instructions, ordres ou ordonnances des administrations ou tribunaux appliquant ces mesures aux biens ennemis, comme tous les actes accomplis par toute personne commise à l'administration ou à la surveillance des biens ennemis tels que paiement de dettes, encaissements de créances, paiement de frais, charges ou dépenses, encaissements d'honoraires.

dem nebo správním úřadem jedné z mocností spojených a sdružených podle mimořádných zákonů válečných o majetku, právech a zájmových účastenstvích nepřátelských, jakož i v důsledku takových opatření, o kterých nutno mít za to, že byla podle těchto mimořádných zákonů učiněna, s výhradou, že ustanovení tohoto paragrafu nejsou na újmu majetkovým právům, jichž příslušníci mocností spojených a sdružených před tím nabyli bezelstně a za přiměřenou cenu v souhlase se zákony státu, v jehož území majetek leží.

## § 2.

Žádná reklamace ani žaloba nesmí být vznesena Bulharskem nebo jeho příslušníky, necht' osoby tyto sídlí kdekoli, proti kterékoli mocnosti spojené a sdružené nebo proti kterékoli osobě jednající jménem nebo z příkazu kterékoli úřadu soudního nebo správního řečené mocnosti spojené a sdružené ve věci jakéhokoli jednání neb opominutí, které se týká majetku, práv nebo zájmových účastenství příslušníků bulharských a zběhlo se za války neb za příprav válečných. Rovněž nebude připuštěna žádná reklamace ani žaloba proti nikomu, pokud jde o jakékoli jednání nebo opominutí vyplývající z mimořádných opatření válečných, zákonů a nařízení kterékoli mocnosti spojené nebo sdružené.

## § 3.

V článku 177 a v této příloze zahrnuje výraz „mimořádná opatření válečná“ všeliká opatření zákonodárná, správní, soudní nebo jiná, která byla nebo budou později učiněna ve věci majetku nepřátelského a jejichž účinkem bylo nebo bude odnětí dispozice vlastníků nad jejich majetkem, avšak bez dotčení podstaty práva vlastnického, zejména opatření o dohledu, vnučené správě a sekvestraci, neb opatření, jejichž účelem bylo neb bude zabaviti, zužítkovati nebo obstativiti aktiva nepřátelská, a to z jakéhokoli důvodu, v jakékoli formě a na kterémkoli místě. Akty, kterými se tato opatření proti majetku nepřátelskému provádějí, jsou veškerá rozhodnutí, instrukce, rozkazy neb nařízení správních úřadů nebo soudů, uplatňující tato opatření na majetek nepřátelský, jakož i veškerá jednání osob pověřených správou nebo dozorem nad majetkem nepřátelským, jako na př. placení dluhů, vybírání pohledávek, zapravování útrat, nákladů neb výloh, vybírání platů.

Les «mesures de disposition» sont celles qui ont affecté ou affecteront la propriété des biens ennemis en en transférant tout ou partie à une autre personne que le propriétaire ennemi et sans son consentement, notamment les mesures ordonnat la vente, la liquidation, la dévolution de propriété des biens ennemis, l'annulation des titres ou valeurs mobilières.

## § 4.

Les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares dans les territoires d'une Puissance alliée ou associée, ainsi que le produit net de leur vente, liquidation ou autres mesures de disposition, pourront être grevés par cette Puissance alliée ou associée: en premier lieu, du paiement des indemnités dues à l'occasion des réclamations des ressortissants de cette Puissance concernant leurs biens, droits et intérêts y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés en territoire bulgare ou des créances qu'ils ont sur les ressortissants bulgares ainsi que du paiement des réclamations introduites pour des actes commis par le Gouvernement bulgare ou par toute autorité bulgare postérieurement au 11 octobre 1915 et avant que cette Puissance alliée ou associée ne participât à la guerre.

Le montant de ces sortes de réclamations pourra être fixé par un arbitre désigné par M. Gustave Ador, si celui-ci y consent, ou, à défaut, par le Tribunal arbitral mixte prévu à la Section VI. Ils pourront être grevés en second lieu, du paiement des indemnités dues à l'occasion des réclamations des ressortissants de la Puissance alliée ou associée concernant leurs biens, droits et intérêts sur le territoire des autres Puissances ennemies, en tant que ces indemnités n'ont pas été acquittées d'une autre manière.

## § 5.

Nonobstant les dispositions de l'article 177 lorsque, immédiatement avant le début de la guerre, une société autorisée dans un État allié ou associé avait, en commun avec une société contrôlée par elle et autorisée en Bulgarie, des droits à l'utilisation dans d'autres pays, de marques de fabrique ou commerciales, ou lorsqu'elle avait la jouissance avec cette société de procédés exclusifs de fabrication de marchandises ou d'articles pour la vente dans d'autres pays, la première société aura seule le droit d'utiliser ces

„Opatření disposiční“ jsou taková, jimiž byla nebo bude dotčena podstata vlastnictví k majetku nepřátelskému převodem celku nebo části na osobu jinou než vlastníka nepřátelského a bez jeho souhlasu, zejména opatření nařizující prodej, likvidaci, propadnutí vlastnického práva k majetku nepřátelskému, anulování právních titulů aneb cenných papírů.

## § 4.

Majetek, práva a zájmová účastenství příslušníků bulharských na územích kterékoli mocnosti spojené nebo sdružené, jakož i čistý výtěžek jejich prodeje, likvidace nebo jiných opatření disposičních mohou býti touto mocností spojenou nebo sdruženou předně zatíženy tím, že se zaplatí náhrady dlužné podle reklamaci příslušníků této mocnosti za jejich majetek, práva a zájmová účastenství, počítaje k nim společnosti nebo družstva, v nichž tito příslušníci byli zúčastněni na území bulharském, nebo pohledávky, jež mají za příslušníky bulharskými, jakož i tím, že se uspokojí reklamace vzniklé z jednání vlády bulharské nebo kteréhokoli bulharského úřadu po 11. říjnu 1915 a dřív, nežli tato mocnost spojená nebo sdružená vstoupila do války.

Výše takovýchto požadavků může býti určena rozhodčím, kterého určí pan Gustav Ador, uvolí-li se, nebo, neučiní-li tak, smíšeným rozhodčím soudem zavedeným v Oddílu VI. Na druhém místě mohou býti zatíženy tím, že se zaplatí náhrady dlužné podle reklamaci příslušníků mocnosti spojené nebo sdružené za jejich majetek, práva a zájmová účastenství na území ostatních mocností nepřátelských, pokud tato odškodnění nebudou poskytnuta jinakým způsobem.

## § 5.

Nehledíc k ustanovením článku 177, jestliže bezprostředně před vypuknutím války některá společnost povolená ve státě spojeném nebo sdruženém měla společně se společností od ní kontrolovanou a povolenou v Bulharsku právo používati známek továrních neb obchodních ve třetích státech, nebo jestliže používala spolu s takovou společností práva ke zvláštním procesům při výrobě zboží nebo předmětů potřebných pro třetí státy, bude prvá společnost samojediná oprávněna užívati oněch známek továrních ve třetích státech

marques de fabrique dans d'autres pays, à l'exclusion de la société bulgare; et les procédés de fabrication communs seront remis à la première société nonobstant toute mesure prise en application de la législation de guerre bulgare à l'égard de la seconde société ou de ses intérêts, propriétés commerciales ou actions. Néanmoins, la première société, si demande lui en est faite, remettra à la seconde société des modèles permettant de continuer la fabrication de marchandises qui devront être consommées en Bulgarie.

## § 6.

Jusqu'au moment où la restitution pourra être effectuée conformément à l'article 177, la Bulgarie est responsable de la conservation des biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, qui ont été soumis par elle à une mesure exceptionnelle de guerre.

## § 7.

Les Puissances alliées ou associées devront faire connaître, dans le délai d'un an, à la date de la mise en vigueur du présent Traité, les biens, droits et intérêts sur lesquels ils comptent exercer le droit prévu à l'article 177, paragraphe f).

## § 8.

Les restitutions prévues par l'article 177 seront effectuées sur l'ordre du Gouvernement bulgare ou des autorités qui lui auront été substituées. Des renseignements détaillés sur la gestion des administrateurs seront fournis aux intéressés par les autorisés bulgares, sur demande qui peut être adressée dès la mise en vigueur du présent Traité.

## § 9.

Les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares continueront, jusqu'à l'achèvement de la liquidation prévue à l'article 177, paragraphe b), à être soumis aux mesures exceptionnelles de guerre prises ou à prendre à leur égard.

## § 10.

La Bulgarie remettra, dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, à chaque Puissance alliée ou associée, tous les contrats, certificats, actes et autres titres de propriété, se trouvant entre les

s vyloučením společnosti bulharské; a společné právo k procesu výrobnímu bude vydáno této první společnosti bez ohledu na jakékoli opatření učiněné podle válečného zákonodárství bulharského vzhledem k této druhé společnosti nebo jejím zájmům, obchodnímu vlastnictví nebo akciím. Nieměně první společnost, bude-li za to žádáno, vyřídí druhé společnosti modely dovolující pokračovati ve výrobě zboží, které se má spotřebovati v Bulharsku.

## § 6.

Až do okamžiku, kdy bude provedena restituce podle článku 177, ručí Bulharsko za zachování majetku, práv a zájmových účastenství příslušníků mocností spojených nebo sdružených — počítaje v to společnosti a družstva, v nichž byli tito příslušníci zúčastněni —, jež byly podrobeny v Bulharsku nějakému mimořádnému opatření válečnému.

## § 7.

Do roka po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, ohlásí mocnosti spojené nebo sdružené majetek, práva a zájmová účastenství, o kterých míní použití práva uvedeného v článku 177, odstavci f).

## § 8.

Restituce uvedené v článku 177 budou vykonány na rozkaz vlády bulharské nebo úřadů, které na místě ní budou ustanoveny. Podrobné výkazy o vedení správy budou podány zúčastněným osobám úřady bulharskými na žádost, která může býti vznesena, jakmile tato smlouva nabude působnosti.

## § 9.

Až do ukončení likvidace uvedené v článku 177, odstavci b), zůstanou majetek, práva a zájmová účastenství příslušníků bulharských podrobeny mimořádným opatřením válečným, která byla nebo budou o nich učiněna.

## § 10.

Do šesti měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, vydá Bulharsko každé mocnosti spojené nebo sdružené všechny smlouvy, osvědčení, akty a jiné právní tituly vlastnického práva, jež jsou v rukou jeho pří-

mains de ses ressortissants et se rapportant à des biens, droits et intérêts situés sur le territoire de ladite Puissance alliée ou associée, y compris les actions, obligations ou autres valeurs mobilières de toutes sociétés autorisées par la législation de cette Puissance.

La Bulgarie fournira à tous moments, sur la demande de la Puissance alliée ou associée intéressée, tous renseignements concernant les biens, droits et intérêts des nationaux bulgares dans ladite Puissance alliée ou associée, ainsi que sur les transactions qui ont pu être effectuées depuis le 1<sup>er</sup> septembre 1915 en ce qui concerne lesdits biens, droits ou intérêts.

### § 11.

Dans le terme «avoir en numéraire», il faut comprendre tous les dépôts ou provisions constitués avant ou après la déclaration de guerre, ainsi que tous les avoirs provenant de dépôts, de revenus ou de bénéfices encaissés par les administrateurs, séquestres ou autres, de provisions constituées en banque ou de toute autre source, à l'exclusion de toute somme d'argent appartenant aux Puissances alliées ou associées, ou à leurs États particuliers, provinces ou municipalités.

### § 12.

Seront annulés les placements effectués, où que ce soit, avec les avoirs en numéraire des ressortissants des Hautes Parties Contractantes, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, par les personnes responsables de l'administration des biens ennemis ou contrôlant cette administration, ou par l'ordre de ces personnes ou d'une autorité quelconque; le règlement de ces avoirs se fera sans tenir compte de ces placements.

### § 13.

La Bulgarie remettra respectivement aux Puissances alliées ou associées, dans le délai d'un mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, ou sur demande, à n'importe quel moment par la suite, tous les comptes ou pièces comptables, archives, documents et renseignements de toute nature qui peuvent se trouver sur son territoire et qui concernent les biens, droits et intérêts des ressortissants de ces Puissances, y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, qui ont fait

slušníků a vztahují se k majetku, právům nebo zájmovým účastenstvím nalézajícím se na území řečené mocnosti spojené nebo sdružené, čítaje v to akcie, obligace nebo jiné cenné papíry všech společností povolených podle zákonů této mocnosti.

Bulharsko podá kdykoli na žádost mocnosti spojené nebo sdružené všechna vysvětlení o majetku, právech a zájmových účastenstvích státních občanů bulharských na území této mocnosti spojené nebo sdružené, jakož i o všech transakcích, které byly s řečeným majetkem, právy nebo zájmovými účastenstvími snad provedeny po 1. září 1915.

### § 11.

Výraz „peněžní aktiva“ zahrnuje všechny vklady nebo fondy zřízené před vypověděním války nebo po něm, jakož i všechna aktiva pocházející ze vkladů, důhodů neb užitek inkasovaných správci, sekvestry nebo jinými z úhrad bankovních nebo z jakéhokoli jiného pramene, avšak nezahrnuje peněz náležejících spojené anebo sdružené mocnosti anebo státům, provinciím neb obcím, které ji tvoří.

### § 12.

Všechna kdekoli učiněná umístění peněžních aktiv příslušníků Vysokých stran smluvních, počítaje v to společnosti a družstva, v nichž tito příslušníci byli zúčastněni, osobami odpovědnými za správu nepřátelského majetku nebo majícími dozor nad takovou správou anebo na rozkaz těchto osob nebo kteréhokoli úřadu budou prohlášena za neplatná. Tato peněžní aktiva budou vyúčtována bez ohledu k oněm umístěním.

### § 13.

Do měsíce po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, nebo na žádost vznesenou kdykoli poté, vydá Bulharsko mocnostem spojeným nebo sdruženým všechny účty nebo doklady účetní, archivy, listiny a vysvětlení všeho druhu, nalézající se snad na jeho území a týkající se majetku, práv a zájmových účastenství příslušníků těchto mocností — počítaje v to společnosti nebo družstva, v nichž tito příslušníci byli zúčastněni —, jež byly podrobeny mimořádným opatřením válečným neb jakémukoli opatření dispozičnímu

l'objet d'une mesure exceptionnelle de guerre ou d'une mesure de disposition, soit en Bulgarie, soit dans les territoires qui ont été occupés par la Bulgarie ou ses alliés.

Les contrôleurs, surveillants, gérants, administrateurs, séquestres, liquidateurs et curateurs seront, sous la garantie du Gouvernement bulgare personnellement responsables de la remise immédiate au complet et de l'exactitude de ces comptes et documents.

#### § 14.

Les dispositions de l'article 177 et de la présente Annexe, relatives aux biens, droits et intérêts en pays ennemis et au produit de leur liquidation, s'appliqueront aux dettes, crédits et comptes, la Section III ne réglant que les méthodes de payement.

Pour le règlement des questions visées par l'article 177 entre la Bulgarie et les Puissances alliées et associées, leurs colonies ou protectorats ou l'un des Dominions britanniques ou l'Inde, par rapport auxquels la déclaration n'aura pas été faite qu'elles adoptent la Section III et entre leurs nationaux respectifs, les dispositions de la Section III relatives à la monnaie dans laquelle le payement doit être fait et au taux de change et aux intérêts seront applicables, à moins que le Gouvernement de la Puissance alliée ou associée intéressée ne notifie à la Bulgarie, dans les six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, qu'une ou plusieurs desdites clauses ne seront pas applicables.

#### § 15.

Les dispositions de l'article 177 et de la présente Annexe s'appliquent aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique qui sont ou seront compris dans la liquidation de biens, droits, intérêts, sociétés ou entreprises, effectuée par application de la législation exceptionnelle de guerre par les Puissances alliées ou associées ou par application des stipulations de l'article 177, paragraphe b).

### SECTION V.

#### CONTRATS, PRESCRIPTIONS, JUGEMENTS.

##### Article 180.

a) Les contrats conclus entre ennemis seront considérés comme ayant été annulés à partir du moment où deux quelconques des

bud' v Bulharsku nebo v územích, která byla obsazena Bulharskem nebo jeho spojenci.

Kontroloři, dozorcí, vedoucí ředitelé, správci, vnučení správci, likvidátoři a opatrovníci budou za ručení vlády bulharské osobně odpovědní za neprodlené a úplné vydání těchto účtů a listinných dokladů a za jejich přesnost.

#### § 14.

Ustanovení článku 177 a této přílohy o majetku, právech a zájmových účastenstvích v nepřátelských státech a o výtěžku jejich likvidace vztahují se na dluhy, úvěry a účty, kdežto Oddíl III upravuje toliko způsoby placení.

Pro úpravu otázek uvedených v článku 177 mezi Bulharskem a mocnostmi spojenými a sdruženými, jejich koloniemi nebo protektoráty nebo kterýmkoli z britských dominií nebo Indií, o kterých nebude prohlášeno, že přijímají Oddíl III, a mezi jejich příslušníky budou platiti ustanovení Oddílu III o měně, v které se mají díti platy, o kursu a úrocích, ačli zúčastněná vláda spojené nebo sdružené mocnosti neoznámí Bulharsku do šesti měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, že se jednoho nebo několika řečených ustanovení nemá použítí.

#### § 15.

Ustanovení článku 177 a této přílohy platí o vlastnictví průmyslovém, literárním a uměleckém, která jsou nebo budou pojata do likvidace majetku, práv, zájmových účastenství, společností nebo podniků, provedené podle výjimečného válečného zákonodárství mocnostmi spojenými nebo sdruženými nebo podle podmínek článku 177, odstavce b).

### ODDÍL V.

#### SMLOUVY, PROMLČENÍ, ROZSUDKY.

##### Článek 180.

a) Smlouvy uzavřené mezi nepřáteli budou pokládány za zrušené od okamžiku, kdy se kterékoli dvě strany staly nepřáteli, vyjíma-

parties sont devenues ennemies, sauf en ce qui concerne les dettes et autres obligations pécuniaires résultant de l'exécution d'un acte ou paiement prévu par ces contrats et sous réserve des exceptions et des règles spéciales à certains contrats ou catégories de contrats prévues ci-après ou dans l'Annexe ci-jointe.

b) Seront exceptés de l'annulation, aux termes du présent article, les contrats dont, dans un intérêt général, les Gouvernements des Puissances alliées ou associées, dont l'une des parties est un ressortissant, réclameront l'exécution, dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité.

Lorsque l'exécution des contrats ainsi maintenus entraîne, pour une des parties, par suite du changement dans les conditions du commerce, un préjudice considérable, le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI pourra attribuer à la partie lésée une indemnité équitable.

c) En raison des dispositions de la Constitution et du droit des États-Unis d'Amérique, du Brésil et du Japon, le présent article ainsi que l'article 183 et l'Annexe ci-jointe ne s'appliquent pas aux contrats conclus par des ressortissants de ces États avec des ressortissants bulgares, et de même, l'article 189 ne s'applique pas aux États-Unis d'Amérique ou à leurs ressortissants.

d) Le présent article ainsi que l'Annexe ci-jointe ne s'appliquent pas aux contrats dont les parties sont devenues ennemies du fait que l'une d'elle était un habitant d'un territoire qui change de souveraineté, en tant que cette partie aura acquis, par application du présent Traité, la nationalité d'une Puissance alliée ou associée, ni aux contrats conclus entre ressortissants des Puissances alliées ou associées entre lesquelles le commerce s'est trouvé interdit du fait que l'une des parties se trouvait dans un territoire d'une Puissance alliée ou associée occupé par l'ennemi.

e) Aucune disposition du présent article et de l'Annexe ci-jointe ne peut être regardée comme invalidant une opération, qui a été effectuée légalement en vertu d'un contrat passé entre ennemis avec l'autorisation d'une des Puissances belligérantes.

#### Article 181.

Les transferts de territoires effectués en exécution du présent Traité ne porteront aucune atteinte aux droits privés visés dans les Traités de Constantinople de 1913, d'Athènes de 1913 et de Stamboul de 1914.

jíc případ, kde jde o dluhy nebo jiné povinnosti peněžní, které vznikly tím, že bylo něco podle smlouvy vykonáno nebo placeno, a s výhradou výjimek a zvláštních pravidel platných pro jisté smlouvy nebo druhy smluv uvedených níže nebo v připojené příloze.

b) Vyňaty jsou ze zrušení ve smyslu tohoto článku smlouvy, jichž splnění bude ve všeobecném zájmu žádáno vládami mocností spojených nebo sdružených, jejichž příslušníkem jest jedna ze stran, do šesti měsíců od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti.

Způsobí-li splnění smluv takto v platnosti zachovaných následkem změny obchodních poměrů jedné ze stran značnou újmu, může smíšený rozhodčí soud, o němž jest řeč v Oddíle VI, přičknouti poškozené straně přiměřenou náhradu.

c) Hledíc k předpisům ústavním a právním ve Spojených státech amerických, v Brasílii a Japonsku, neplatí tento článek ani článek 183 s připojenou přílohou o smlouvách uzavřených mezi příslušníky těchto států a příslušníky bulharskými; stejně neplatí článek 189 pro Spojené státy americké nebo jejich příslušníky.

d) Tento článek jakož i připojená příloha neplatí pro smlouvy, jejichž strany se staly nepřáteli tím, že jedna nebo druhá bydlila v území, jehož suverenita se mění, pokud tato strana nabude na základě této smlouvy státní příslušnosti mocnosti spojené nebo sdružené, ani pro smlouvy uzavřené mezi příslušníky mocností spojených nebo sdružených, mezi kterými byly obchodní styky zakázány proto, že jedna ze stran byla na území některé z mocností spojených nebo sdružených, které bylo obsazeno nepřitelem.

e) O žádném ustanovení tohoto článku a připojené přílohy nelze míti za to, že by činilo neplatným obchodní jednání zákonitě vykonané na základě smlouvy uzavřené mezi nepřáteli se schválením jedné z mocností válčících.

#### Článek 181.

Postoupení území provedená podle této smlouvy nebudou nikterak na újmu soukromým právům zmíněným ve smlouvách cařihradské z roku 1913, athenské z roku 1913 a stambulské z roku 1914.

Tous transferts de territoires effectués par ou à la Bulgarie en exécution du présent Traité comporteront également et aux mêmes conditions le respect de ces droits privés.

En cas de désaccord relatif à l'application du présent article, le différend sera soumis à un arbitre nommé par le Conseil de la Société des Nations.

#### Article 182.

En cas d'exploitation anormale ou de dé-  
possession résultant de faits ou de mesures de  
guerre, les concessions sur le territoire bul-  
gare tel qu'il résulte du présent Traité et les  
garanties de recettes et formules d'exploita-  
tion concernant des ressortissants des Puis-  
sances alliées ou associées ou des sociétés ou  
associations contrôlées par ces ressortissants  
pourront, sur la demande de l'intéressé,  
laquelle devra être présentée dans un délai  
de trois mois après la mise en vigueur du  
présent Traité, être prolongées pour une durée  
déterminée par le Tribunal arbitral mixte qui  
tiendra compte de la période de dépossession  
ou d'exploitation anormale.

Les diverses conventions approuvées ou les  
accords intervenus antérieurement à l'entrée  
en guerre de la Bulgarie entre les autorités  
bulgares et les sociétés ou associations con-  
trôlées par des groupes financiers alliés, sont  
confirmés; toutefois les délais, prix et con-  
ditions seront révisés en tenant compte des  
nouvelles circonstances économiques. En cas  
de désaccord, le Tribunal arbitral mixte sta-  
tuera.

#### Article 183.

a) Sur le territoire des Hautes Parties  
Contractantes, dans les rapports entre enne-  
mis, tous délais quelconques de prescriptions,  
péremption ou forclusion de procédure seront  
suspendus pendant la durée de la guerre,  
qu'ils aient commencé à courir avant le début  
de la guerre ou après; ils recommenceront à  
courir au plus tôt trois mois après la mise en  
vigueur du présent Traité. Cette disposition  
s'appliquera aux délais de présentation de  
coupons d'intérêts ou de dividendes, et de  
présentation, en vue du remboursement, des  
valeurs sorties au tirage ou remboursables à  
tout autre titre.

b) Dans le cas où, en raison du non-  
accomplissement d'un acte ou d'une formalité  
pendant la guerre, des mesures d'exécution  
ont été prises sur le territoire bulgare,  
portent préjudice à un ressortissant des Puis-

Při veškerých postupech území, provede-  
ných Bulharskem nebo ve prospěch Bulharska  
podle této smlouvy, budou zachována zároveň  
a za stejných podmínek tato soukromá práva.

V případě neshody o použití tohoto článku,  
předloží se spor rozhodčímu jmenovanému  
Radou Společnosti národů.

#### Článek 182.

V případě neoprávněného těžení neb zba-  
vení držby následkem událostí neb opatření  
válečných, koncese, záruky příjmové a pro-  
vozovací povolení příslušníků mocností spo-  
jených a sdružených neb společností a sdru-  
žení spravovaných těmito příslušníky na  
území bulharském tak, jak se podává z této  
smlouvy, mohou být na žádost zájemníka,  
podá-li ji v tříměsíční lhůtě po tom, kdy tato  
smlouva nabude působnosti, prodlouženy na  
dobu určenou smíšeným rozhodčím soudem,  
který započítá dobu zbavení držby a neopráv-  
něného těžení.

Různé úmluvy schválené neb dohody sjed-  
nané před vstupem Bulharska do války mezi  
úřady bulharskými a společnostmi neb sdru-  
ženími spravovanými finančními dohodovými  
skupinami, se potvrzují; nicméně lhůty, ceny  
a podmínky budou revidovány podle nových  
hospodářských okolností. V případě rozporu  
rozhodne smíšený rozhodčí soud.

#### Článek 183.

a) Na území Vysokých stran smluvních  
staví se ve vztazích mezi nepřáteli veškeré  
lhůty promlčecí, práva omezující nebo pre-  
klusivní lhůty procesní po dobu války, ať po-  
čaly běžeti před vypuknutím války či po něm;  
počnou znovu běžeti nejdříve tři měsíce po  
tom, kdy tato smlouva nabude působnosti.  
Toto ustanovení platí o lhůtách k předložení  
kuponů úrokových anebo dividendových a  
o lhůtách k předložení cenných papírů vy-  
losovaných nebo z jakéhokoli jiného důvodu  
splatných, pokud jde o jejich placení.

b) Byly-li následkem nevykonání nějakého  
aktu anebo nevyhovění formálnímu předpisu  
za války na území bulharském provedeny  
úkony exekuční na újmu příslušníka některé  
z mocností spojených nebo sdružených, bude

sances alliées ou associées, la réclamation formulée par le ressortissant d'une Puissance alliée ou associée sera portée devant le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI, à moins que l'affaire ne soit de la compétence d'un Tribunal d'une Puissance alliée ou associée.

c) Sur la demande du ressortissant intéressé d'une Puissance alliée ou associée, le Tribunal arbitral mixte prononcera la restauration des droits lésés par les mesures d'exécution mentionnées au paragraphe b), toutes les fois qu'en raison des circonstances spéciales de l'affaire cela sera équitable et possible.

Dans le cas où cette restauration serait injuste ou impossible, le Tribunal arbitral mixte pourra accorder à la partie lésée une indemnité qui sera à la charge du Gouvernement bulgare.

d) Lorsqu'un contrat entre ennemis a été invalidé, soit en raison du fait qu'une des parties n'en a pas exécuté une clause, soit en raison de l'exercice d'un droit stipulé au contrat, la partie lésée pourra s'adresser au Tribunal arbitral mixte pour obtenir réparation. Le Tribunal aura, dans ce cas, les pouvoirs prévus au paragraphe c).

e) Les dispositions des paragraphes précédents du présent article s'appliqueront aux ressortissants des Puissances alliées et associées qui ont subi un préjudice en raison de mesures ci-dessus prévues, prises par la Bulgarie en territoire envahi ou occupé, s'ils n'en ont été indemnisés autrement.

f) La Bulgarie indemniserá tout tiers lésé, par les restitutions ou restaurations de droit prononcées par le Tribunal arbitral mixte, conformément aux dispositions des paragraphes précédents du présent article.

g) En ce qui concerne les effets de commerce, le délai de trois mois, prévu au paragraphe a), partira du jour où auront pris fin définitivement les mesures exceptionnelles appliquées dans les territoires de la Puissance intéressée relativement aux effets de commerce.

#### Article 184.

Dans les rapports entre ennemis, aucun effet de commerce passé avant la guerre ne sera considéré comme invalidé par le seul fait de n'avoir pas été présenté pour acceptation ou pour paiement dans les délais voulus, ni pour défaut d'avis aux tireurs ou aux

reklamace podaná příslušníkem některé mocnosti spojené nebo sdružené vznesena na smíšený rozhodčí soud, stanovený v Oddíle VI, nespadá-li ta věc do pravomoci soudu některé mocnosti spojené nebo sdružené.

c) Na žádost interesovaného příslušníka mocnosti spojené nebo sdružené nalezne smíšený rozhodčí soud na znovuzřízení práv porušených úkony exekučními, vzpomenutými v odstavci b), kdykoli to, hledíc k zvláštním poměrům věci, bude spravedливо a možno.

Bylo-li by toto znovuzřízení nespravedливо nebo nemožno, může smíšený rozhodčí soud poskytnouti poškozené straně náhradu na vrub vlády bulharské.

d) Stala-li se smlouva mezi nepřáteli neplatnou buď tím, že jedna ze stran nespĺnila nějakou podmínku smluvní, anebo tím, že použila práva smlouvou stanoveného, může se poškozená strana obrátiti o náhradu škody na smíšený rozhodčí soud. Soud bude mít v tomto případě práva stanovená v odstavci c).

e) Ustanovení předešlých odstavců tohoto článku budou platiti pro příslušníky mocností spojených a sdružených, kterým se stala útjma opatřeními svrchu vzpomenutými, provedenými Bulharskem v území přepadeném nebo obsazeném, nedostalo-li se těmto příslušníkům za to jiné náhrady.

f) Bulharsko nahradí třetím osobám škodu, kterou utrpěly vrácením neb znovuzřízením práva, na něž nalezl smíšený rozhodčí soud podle ustanovení předcházejících odstavců tohoto článku.

g) Co se týče skriptur obchodních, začne tříměsíční lhůta, o níž je řeč v odstavci a), běžeti ode dne, kdy se definitivně ukončí mimořádná opatření platící o skripturách obchodních v území příslušné mocnosti.

#### Článek 184.

V poměru mezi nepřáteli bude se mít za to, že žádná obchodní skriptura sepsaná před válkou nepozbyla platnosti jen z toho důvodu, že nebyla předložena ku přijetí nebo k placení v předepsaných lhůtách, nebo že vydatelé neb indosanti nebyli zpraveni o nepřijetí neb

endosseurs de non-acceptation ou de non-paiement, ni en raison du défaut de protêt, ni pour défaut d'accomplissement d'une formalité quelconque pendant la guerre.

Si la période pendant laquelle un effet de commerce aurait dû être présenté à l'acceptation ou au paiement ou pendant laquelle l'avis de non-acceptation ou de non-paiement aurait dû être donné au tireur ou aux endosseurs ou pendant laquelle l'effet aurait dû être protesté, est échue pendant la guerre, et si la partie qui aurait dû présenter ou protester l'effet ou donner avis de la non-acceptation ou du non-paiement ne l'a pas fait pendant la guerre, il lui sera accordé au moins trois mois après la mise en vigueur du présent Traité pour présenter l'effet, donner avis de non-acceptation ou de non-paiement ou dresser protêt.

#### Article 185.

Les jugements rendus par les tribunaux d'une Puissance alliée ou associée, dans le cas où ces tribunaux sont compétents d'après le présent Traité, seront considérés en Bulgarie comme ayant l'autorité de la chose jugée et y seront exécutés sans qu'il soit besoin d'exequatur.

Si, en quelque matière qu'ils soient intervenus, un jugement a été rendu ou une mesure d'exécution a été ordonnée, pendant la guerre, par un tribunal bulgare contre un ressortissant des Puissances alliées ou associées ou une société ou association dans laquelle un de ces ressortissants était intéressé, dans une instance où soit le ressortissant, soit la société n'ont pas pu se défendre, le ressortissant allié ou associé qui aura subi, de ce chef, un préjudice, pourra obtenir une réparation qui sera déterminée par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI.

Sur la demande du ressortissant de la Puissance alliée ou associée, la réparation ci-dessus pourra être, sur l'ordre du Tribunal arbitral mixte et lorsque cela sera possible, effectuée en replaçant les parties dans la situation où elles se trouvaient avant le jugement rendu par le tribunal bulgare.

La réparation ci-dessus pourra être également obtenue devant le Tribunal mixte, par les ressortissants des Puissances alliées et associées qui ont subi un préjudice du fait des mesures judiciaires prises dans les territoires envahis ou occupés, s'ils n'ont pas été dédommagés autrement.

o nezaplacení, nebo že schází protest, nebo z toho důvodu, že za války nebylo vyhověno jakémukoli formálnímu předpisu.

Jestliže lhůta, v které měla obchodní skriptura býti předložena ku přijetí nebo k placení, nebo v které měli vydatel neb indosanti býti zpraveni o nepřijetí neb o neplacení, nebo v které měla býti skriptura protestována, vypršela za války, a jestliže strana, která měla předložiti nebo dáti protestovati skripturu nebo dáti zprávu o nepřijetí neb o neplacení, tak neučinila za války, bude jí od té doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, povolena lhůta nejméně tři měsíců, v níž bude moci předložiti skripturu, zpravit o nepřijetí neb o neplacení nebo dáti jí protestovati.

#### Článek 185.

Rozsudky vynesené soudy kterékoli mocnosti spojené nebo sdružené v případech, v kterých jsou tyto soudy příslušné podle této smlouvy, budou uznány v Bulharsku za pravomocné a budou vykonány, aniž bude potřebí je opatřovati doložkou vykonatelnosti.

Jestliže byl v jakémkoli sporu za války proti příslušníku mocností spojených nebo sdružených nebo proti společnosti neb družstvu, v nichž byl některý z těchto příslušníků zúčastněn, od soudu bulharského vynesena rozsudek nebo nařízen exekuční výkon v některé instanci, v které se onen příslušník nebo společnost nebo družstvo nemohli hájiti, bude moci příslušník mocnosti spojené nebo sdružené, jemuž se takto stala újma, dostati náhradu, která bude určena smíšeným rozhodčím soudem ustanoveným v Oddíle VI.

K žalobě příslušníka mocnosti spojené nebo sdružené smí náhrada shora vzpomenutá na rozkaz smíšeného rozhodčího soudu, kde to bude možno, býti dána tím způsobem, že se strany znovu uvedou ve stav, v němž byly před rozsudkem vynesným od bulharského soudu.

Náhradu shora vzpomenutou mohou před smíšeným soudem dostati rovněž příslušníci mocností spojených a sdružených, kterým se stala újma soudními rozhodnutími v územích přepadených nebo obsazených, jestliže nebyli odškodněni jinak.

## Article 186.

Toute Société, constituée conformément à toute loi autre que la loi bulgare et possédant des biens, droits ou intérêts en Bulgare, qui est ou sera contrôlée par des ressortissants des Puissances alliées et associées, aura, pendant cinq ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, le droit de transférer ses biens, droits et intérêts à toute autre Société constituée en conformité de la loi bulgare ou de la loi de l'un des États alliés ou associés dont les ressortissants la contrôlent, et la Société, à qui les biens sont transférés, continuera à jouir des mêmes droits et privilèges, dont jouissait la Société précédente sous la loi bulgare et aux termes du présent Traité. Cette Société ne sera soumise à aucune taxe spéciale du fait de ce transfert.

## Article 187.

Au sens des Sections III, IV, V et VII, l'expression «pendant la guerre» comprend, pour chaque Puissance alliée ou associée, la période s'étendant entre le moment où l'état de guerre a existé entre la Bulgarie et cette Puissance et la mise en vigueur du présent Traité.

## ANNEXE.

## I. Dispositions générales.

## § 1.

Au sens des articles 180, 183 et 184, les personnes parties à un contrat sont considérées comme ennemis lorsque le commerce entre elles aura été interdit ou sera devenu illégal en vertu des lois, décrets ou règlements auxquels une de ces parties était soumise, et ce à dater, soit du jour où ce commerce a été interdit, soit du jour où il est devenu illégal de quelque manière que ce soit.

## § 2.

Sont exceptées de l'annulation prévue à l'article 180, et restent en vigueur, sans préjudice des droits prévus à l'article 177, paragraphe b), de la Section IV, et sous réserve de l'application des lois, décrets et règlements internes pris pendant la guerre par les Puissances alliées ou associées, ainsi que les clauses des contrats:

a) Les contrats ayant pour but le transfert de propriétés, de biens et effets mobiliers ou immobiliers, lorsque la propriété aura été

## Článek 186.

Každá společnost zřízená podle kteréhokoli zákona jiného než bulharského a mající majetek, práva nebo zájmová účastenství v Bulharsku, a která jest neb bude spravována příslušníky mocností spojených a sdružených, bude míti během pěti let po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, právo přenéstí svůj majetek, práva a zájmová účastenství na kteroukoli jinou společnost zřízenou v soulase se zákony bulharskými neb se zákony kteréhokoliv ze států spojených nebo sdružených, jehož příslušníci ji spravují, a společnost, na kterou jmění bude přeneseno, bude nadále požívati týchž práv a výsad, jichž požívala předešlá společnost za platnosti zákonů bulharských a podle znění této smlouvy. Tato společnost nebude z důvodu tohoto převodu podrobena žádnému zvláštnímu poplatku.

## Článek 187.

Ve smyslu Oddílu III, IV, V a VII znamená výraz „za války“ pro každou mocnost spojenou nebo sdruženou období od okamžiku, kdy nastal válečný stav mezi Bulharskem a touto mocností, až do doby, kdy tato smlouva nabude působnosti.

## PŘÍLOHA.

## I. Obecná ustanovení.

## § 1.

Ve smyslu článku 180, 183 a 184 pokládají se smluvní strany za nepřátelské, byli-li obchod mezi nimi zakázán nebo stal-li se jinak nezákonným podle zákonů, nařízení nebo předpisů, kterým byla jedna z těchto stran podrobena, a to buď ode dne, kdy tento obchod byl zakázán, nebo ode dne, kdy se stal nezákonným jakýmkoli jiným způsobem.

## § 2.

Následující druhy smluv jsou vyňaty ze zrušení, o kterém je řeč v článku 180, a zůstávají v působnosti bez újmy práv uvedených v článku 177, odstavec b), Oddílu IV a s výhradou použití domácích zákonů, nařízení a předpisů vydaných za války mocnostmi spojenými nebo sdruženými, jakož i ustanovení smluvních:

a) smlouvy, jejichž předmětem je převod statků, majetku a věcí movitých neb nemovitých, jestliže vlastnictví bylo převedeno nebo

transférée ou l'objet livré avant que les parties ne soient devenues ennemies;

b) Les baux, locations, et promesses de location;

c) Les contrats d'hypothèque, de gage et de nantissement;

d) Les concessions concernant les mines, minières, carrières ou gisements;

e) Les contrats passés entre des particuliers et des États, provinces, municipalités et autres personnes juridiques administratives analogues et les concessions données par lesdits États, provinces, municipalités ou autres personnes juridiques administratives analogues y compris les contrats et concessions conclus ou accordés par le Gouvernement turc dans les territoires cédés à la Bulgarie par l'Empire ottoman, avant l'entrée en vigueur du présent Traité.

### § 3.

Si les dispositions d'un contrat sont en partie annulées, conformément à l'article 180 et si la disjonction peut être effectuée, les autres dispositions de ce contrat subsisteront, sous réserve de l'application des lois, décrets et règlements internes prévus au paragraphe 2 ci-dessus. Si la disjonction ne peut être effectuée, le contrat sera considéré comme annulé dans sa totalité.

### II. Dispositions particulières à certaines catégories de contrats.

#### *Positions dans les Bourses de valeurs et de commerce.*

### § 4.

a) Les règlements faits pendant la guerre par les bourses de valeur ou de commerce reconnues, stipulant la liquidation des positions de bourse prises avant la guerre par un particulier ennemi, sont confirmés par les Hautes Parties Contractantes, ainsi que les mesures prises en application de ces règlements, sous réserve:

1<sup>o</sup> Qu'il ait été prévu expressément que l'opération serait soumise au règlement des dites bourses;

2<sup>o</sup> Que ces règlements aient été obligatoires pour tous;

3<sup>o</sup> Que les conditions de la liquidation aient été justes et raisonnables.

předmět vydán před tím, nežli se strany staly nepřáteli;

b) pachtý, nájmy a smlouvy o budoucím nájmu;

c) smlouvy o zástavu nemovitou, movitou a právo retenční;

d) koncese na doly, důlní jámy, lomy nebo ložiska;

e) smlouvy mezi osobami soukromými a státy, zeměmi, obcemi a jinými obdobnými právními osobami, které jsou pověřeny správními úkoly, a koncese udělené řečenými státy, zeměmi, obcemi nebo jinými obdobnými právními osobami, které jsou pověřeny správními úkoly, v to čítaje smlouvy a koncese uzavřené neb poskytnuté vládou tureckou v územích postoupených Bulharsku říší tureckou před tím, než tato smlouva nabude působnosti.

### § 3.

Jsou-li ustanovení některé smlouvy zrušena z části podle článku 180 a lze-li odloučení provést, zůstanou ostatní ustanovení této smlouvy v platnosti s výhradou použití domácích zákonů, nařízení a předpisů vzpomenutých shora v paragrafu 2. Nelze-li odloučení provést, bude se míti za to, že smlouva byla zrušena v celku.

### II. Zvláštní předpisy o určitých druzích smluv.

#### *Smlouvy na bursách cenných papírů a zboží.*

### § 4.

a) Pravidla vydaná za války uznanými bursami na cenné papíry nebo na zboží a stanovící likvidaci obchodů bursovních, uzavřených před válkou nepřátelským jednotlivcem, potvrzují se Vysokými stranami smluvními, rovněž i opatření k provedení těchto pravidel, s výhradou:

1. že bylo výslovně řečeno, že obchod bude podléhati pravidlům řečených burs,

2. že tato pravidla byla všeobecně závazná,

3. že podmínky likvidace byly slušné a přiměřené.

b) Le paragraphe précédent ne s'applique pas aux mesures prises, pendant l'occupation, dans les bourses des régions qui ont été occupées par l'ennemi.

*Gage.*

§ 5.

Sera considérée comme valable, en cas de non-paiement, la vente d'un gage constitué pour garantie d'une dette due par un ennemi, alors même qu'avis n'a pu être donné au propriétaire, si le créancier a agi de bonne foi et en prenant les soins et précautions raisonnables et, dans ce cas, le propriétaire ne pourra formuler aucune réclamation en raison de la vente du gage.

Cette disposition ne s'applique pas aux ventes de gage faites par l'ennemi pendant l'occupation dans les régions envahies ou occupées par l'ennemi.

*Effets de commerce.*

§ 6.

En ce qui concerne les Puissances qui ont adhéré à la Section III et à l'Annexe jointe, les obligations pécuniaires existant entre ennemis et résultant de l'émission d'effets de commerce, seront réglées conformément à ladite Annexe par l'intermédiaire des Offices de vérification et de compensation qui sont subrogés dans les droits du porteur en ce qui concerne les différents recours que possède ce dernier.

§ 7.

Si une personne s'est obligée, soit avant, soit pendant la guerre, au paiement d'un effet de commerce, à la suite d'un engagement pris envers elle par une autre personne devenue ennemie, celle-ci reste tenue, malgré l'ouverture des hostilités, de garantir la première des conséquences de son obligation.

III. *Contrats d'assurances.*

§ 8.

Les contrats d'assurances conclus entre une personne et une autre devenue par la suite ennemie seront réglés conformément aux articles\*) suivants.

*Assurances contre l'incendie.*

§ 9.

Les contrats d'assurance contre l'incendie, concernant des propriétés, passés entre une

\*) chyba v originálu; správně má být „paragraphe“.

b) Předchozí odstavec se nevztahuje na opatření učiněná za okupace na bursách v krajích, které byly obsazeny nepřitelem.

*Zástava.*

§ 5.

Prodej zástavy zřízené k zaručení dluhu nepřítelova bude se v případě nezaplacení pokládati za platný, třeba že vlastník nemohl býti zpraven, jestliže věřitel jednal bezelstně a s náležitou péčí a opatrností; v tom případě nebude moci vlastník vznésti nijakého nároku na prodej zástavy.

Toto ustanovení se nevztahuje na prodeje zástav vykonané nepřitelem za okupace v krajích, do kterých nepřítel vpadl nebo jež obsadil.

*Obchodní skriptury.*

§ 6.

Pokud se týče mocností, které přijaly Oddíl III a připojenou k němu přílohu, budou peněžní závazky trvající mezi nepřáteli a plynoucí z vydání obchodních skriptur vyrovnány podle řečené přílohy prostřednictvím úřadů verifikačních a kompenzačních, jež vstoupí v práva majetníka, pokud jde o různé opravné prostředky, které jsou majetníku přístupny.

§ 7.

Jestliže se některá osoba buď před válkou nebo za války zavázala zaplatiti obchodní skripturu následkem závazku, jež k ní přejala jiná osoba, která se stala později nepřátelskou, bude tato osoba nucena přes zahájení nepřátelství ručiti oné za následky svého závazku.

III. *Pojišťovací smlouvy.*

§ 8.

Pojišťovací smlouvy, které uzavřela jedna osoba s druhou, jež se stala později nepřátelskou, budou upraveny podle následujících paragrafů.

*Pojištění proti požáru.*

§ 9.

Smlouvy o pojištění proti požáru týkající se majetku, které uzavřela osoba mající zájmy

personne ayant des intérêts dans cette propriété et une personne devenue par la suite ennemie, ne seront pas considérés comme annulés par l'ouverture des hostilités ou par le fait que la personne est devenue ennemie ou parce qu'une des parties n'a pas accompli une clause du contrat pendant la guerre ou pendant une période de trois mois après la guerre, mais seront annulés à partir de la première échéance de la prime annuelle survenant trois mois après la mise en vigueur du présent *Traité*.

Un règlement sera effectué pour les primes non payées, échues pendant la guerre, ou pour les réclamations pour les pertes encourues pendant la guerre.

## § 10.

Si, par suite d'un acte administratif ou législatif, une assurance contre l'incendie, conclue antérieurement à la guerre, a été pendant la guerre transférée de l'assureur primitif à un autre assureur, le transfert sera reconnu et la responsabilité de l'assureur primitif sera considérée comme ayant cessé à partir du jour du transfert. Cependant, l'assureur primitif aura le droit d'être, sur sa demande, pleinement informé des conditions du transfert, et s'il apparaît que ces conditions n'étaient pas équitables, elles seront modifiées pour autant que cela sera nécessaire pour les rendre équitables.

En outre, l'assuré aura droit, d'accord avec l'assureur primitif, de retransférer le contrat à l'assureur primitif à dater du jour de la demande.

*Assurances sur la vie.*

## § 11.

Les contrats d'assurances sur la vie passés entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemie ne seront pas considérés comme annulés par la déclaration de guerre ou par le fait que la personne est devenue ennemie.

## § 12.

Toute somme devenue exigible pendant la guerre, aux termes d'un contrat qui, en vertu du paragraphe 11, n'est pas considéré comme annulé, sera recouvrable après la guerre. Cette somme sera augmentée des intérêts à 5 p. % l'an depuis la date de son exigibilité jusqu'au jour du paiement.

na tomto majetku s osobou, jež se stala později nepřátelskou, nebudou se pokládati za zrušené zahájením nepřátelství nebo následkem toho, že se osoba stala nepřátelskou, nebo že jedna ze stran nesplnila některého smluvního závazku za války nebo ve lhůtě tří měsíců po válce, nýbrž budou zrušeny dnem, kdy roční prémie po prvé dospěje splatnosti po vypršení tříměsíční lhůty po tom, kdy tato mírová smlouva nabude působnosti.

Provede se vyrovnání nezaplacených premií, jež dospěly splatnosti za války, nebo nároků za škody vzešlé za války.

## § 10.

Jestliže pojištění požární uzavřené před válkou bylo správním nebo zákonodárným aktem za války převedeno s původního pojistitele na pojistitele jiného, bude převod uznán a o ručení původního pojistitele bude se míti za to, že přestalo dnem převodu. Původní pojistitel bude však oprávněn k tomu, aby se mu na jeho žádost dostalo úplné informace o podmínkách převodu, a bude-li patrné, že tyto podmínky nebyly přiměřené, budou změněny tak dalece, pokud je nutno, aby se staly přiměřenými.

Nad to bude míti pojistník v dohodě s původním pojistitelem právo, aby byla smlouva převedena na původního pojistitele, počínajíc dnem žádosti.

*Pojištění na život.*

## § 11.

Pojišťovací smlouvy na život uzavřené mezi pojistitelem a osobou, jež se stala později nepřátelskou, nebudou se pokládati za zrušené prohlášením války nebo tím, že se osoba stala nepřátelskou.

## § 12.

Každá částka, která se stala splatnou za války za podmínek smlouvy, jež se podle paragrafu 11 nepokládá za zrušenou, bude vymahatelná po válce. Tato částka se zvýší o 5%ní roční úroky od dospělosti až do dne splacení.

Si le contrat est devenu caduc pendant la guerre par suite du non-paiement des primes, ou s'il est devenu sans effet par suite du non-accomplissement des clauses du contrat, l'assuré ou ses représentants ou ayants droit auront droit à tout moment, pendant douze mois à dater du jour de la mise en vigueur du présent Traité, de réclamer à l'assureur la valeur de la police au jour de sa caducité ou de son annulation.

Lorsque le contrat est devenu caduc pendant la guerre, par suite du non-paiement des primes par application des mesures de guerre, l'assuré ou ses représentants, ou ayants droit, ont le droit, dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, de remettre le contrat en vigueur moyennant le paiement des primes éventuellement échues, augmentées des intérêts de 5 p. % l'an.

### § 13.

Si des contrats d'assurance sur la vie ont été conclus par une succursale d'une Compagnie d'assurances établie dans un pays devenu, par la suite, ennemi, le contrat devra, en l'absence de toute stipulation contraire contenue dans le contrat lui-même, être régi par la loi locale, mais l'assureur aura droit de demander à l'assuré ou à ses représentants le remboursement des sommes payées sur des demandes faites ou imposées, par application de mesures prises pendant la guerre, contrairement aux termes du contrat lui-même, et aux lois et traités existant à l'époque où il a été conclu.

### § 14.

Dans tous les cas où, en vertu de la loi applicable au contrat, l'assureur reste lié par le contrat nonobstant le non-paiement des primes, jusqu'à ce que l'on ait fait part à l'assuré de la déchéance du contrat, il aura le droit là où, par suite de la guerre, il n'aurait pu donner cet avertissement, de recouvrer sur l'assuré les primes non payées, augmentées des intérêts à 5 p. % l'an.

### § 15.

Pour l'application des paragraphes 11 à 14, seront considérés comme contrats d'assurances sur la vie les contrats d'assurances qui se basent sur les probabilités de la vie humaine, combinés avec le taux d'intérêt, pour le calcul des engagements réciproques des deux parties.

Jestliže smlouva za války propadla pro neplacení premií nebo stala-li se bezúčinnou pro nesplnění smluvních podmínek, budou pojištěnec nebo jeho zástupci nebo právní nástupci míti právo kdykoli ve lhůtě dvanácti měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, žádati od pojistitele hodnotu, kterou měla pojistka v den svého propadnutí nebo zrušení.

Když smlouva propadla za války proto, že nebyly následkem válečných opatření placeny premie, mají pojištěnec nebo jeho zástupci nebo právní nástupci právo do tří měsíců, jež budou následovati po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, obnoviti platnost smlouvy tím, že zaplatí premie případně dopřel s 5%ním ročním úrokem.

### § 13.

Jestliže byly pojišťovací smlouvy na život uzavřeny pobočkou některé pojišťovací společnosti zřízenou ve státě, který se později stal nepřátelským, bude se tato smlouva, nebude-li obsaženo ustanovení opačné ve smlouvě samé, řídit místními zákony, avšak pojistitel bude směti požadovati na pojištěnci nebo jeho zástupcích vrácení částek zaplacených k uspokojení požadavků vznesených nebo uložených následkem opatření válečných proti podmínkám smlouvy samé a proti zákonům a státním smlouvám platným v době, kdy pojišťovací smlouva byla uzavřena.

### § 14.

Ve všech případech, kde podle zákona platného pro smlouvu zůstane pojistitel přes to, že premie nejsou zaplaceny, zavázán smlouvou až do té doby, kdy se dá pojištěnci zpráva, že smlouva došla, bude míti právo, jestliže mu bylo válkou znemožněno tuto zprávu podati, vymáhati od pojištěnce nezaplacené premie zvýšené o 5%ní roční úrok.

### § 15.

Pro použití paragrafů 11—14 budou se za pojišťovací smlouvy na život pokládati pojišťovací smlouvy, které se, pokud jde o výpočet vzájemných závazků mezi dvěma stranami, zakládají na pravděpodobnostech lidského života, kombinovaných s úrokovou mírou.

*Assurances maritimes.*

## § 16.

Les contrats d'assurance maritime, y compris les polices à temps et les polices de voyage passées entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemie, seront considérés comme annulés au moment où cette personne est devenue ennemie, sauf dans le cas où, antérieurement à ce moment, le risque prévu dans le contrat avait commencé à être couru.

Dans le cas où le risque n'a pas commensé à courir, les sommes payées au moyen de primes ou autrement seront recouvrables sur l'assureur.

Dans le cas où le risque a commencé à courir, le contrat sera considéré comme valable bien que la partie soit devenue ennemie, et les paiements des sommes dues aux termes du contrat, soit comme prises, soit comme sinistres, seront exigibles après la mise en vigueur du présent Traité.

Dans le cas où une convention sera conclue pour le paiement d'intrérêts pour des sommes dues antérieurement à la guerre, ou par des ressortissants des États belligérants, et recouvrées après la guerre, cet intérêt devra, dans le cas de pertes recouvrables en vertu de contrat d'assurance maritime, courir à partir de l'expiration d'une période d'un an à compter du jour de ces pertes.

## § 17.

Aucun contrat d'assurance maritime avec un assuré devenu par la suite ennemi ne devra être considéré comme couvrant les sinistres causés par des actes de guerre de la Puissance dont l'assureur est ressortissant, ou des alliés ou associés de cette Puissance.

## § 18.

S'il est démontré qu'une personne qui, avant la guerre, avait passé un contrat d'assurance maritime avec un assureur devenu par la suite ennemi, a passé après l'ouverture des hostilités un nouveau contrat couvrant le même risque avec un assureur non ennemi, le nouveau contrat sera considéré comme substitué au contrat primitif à compter du jour où il aura été passé, et les primes échues seront réglées sur le principe que l'assureur primitif n'aura été responsable du fait du contrat que jusqu'au moment où le nouveau contrat aura été passé.

*Pojištění námořní.*

## § 16.

Smlouvy o pojištění námořním, počítajíc v to pojistky na čas a pojistky cestovní, uzavřené mezi pojistitelem a osobou, jež se později stala nepřátelskou, budou se pokládati za zrušené tím okamžikem, kdy se tato osoba stala nepřátelskou, vyjímajíc případy, že risiko, o němž je řeč ve smlouvě, počalo běžeti před tímto okamžikem.

Nepočalo-li risiko běžeti, bude možno částky zaplacené jako prémie neb jinak vymáhati na pojistiteli.

Počalo-li risiko běžeti, bude se smlouva pokládati za platnou přes to, že se strana stala nepřátelskou, a zaplacení částek dlužných podle podmínek smlouvy buď jako prémie nebo jako škody bude vymahatelné, až tato smlouva nabude působnosti.

Jestliže byla uzavřena dohoda o placení úroku z částek, jež byly dluhovány před válkou příslušníkům nebo příslušníky států válčících a byly vymoženy po válce, poběží tento úrok v případě ztrát vymahatelných podle pojišťovacích smluv námořních od té chvíle, kdy vypršela lhůta jednorozční ode dne těchto ztrát.

## § 17.

Žádná smlouva o námořním pojištění s pojistníkem, jenž se později stal nepřítelem, nesmí se vykládati tak, že by kryla škody způsobené válečnými činy mocnosti, jejímž příslušníkem je pojistitel, nebo válečnými činy států spojených nebo sdružených s touto mocností.

## § 18.

Prokáže-li se, že některá osoba, která před válkou uzavřela smlouvu o námořním pojištění s pojistitelem, jenž se později stal nepřítelem, uzavřela po zahájení nepřátelství novou smlouvu kryjící totéž risiko s pojistitelem nikoli nepřátelským, bude se míti za to, že nová smlouva nahradila původní smlouvu dnem, kdy byla uzavřena, a dospělé prémie budou upraveny na tom základě, že původní pojistitel bude zavázán smlouvou jen do okamžiku, kdy byla uzavřena smlouva nová.

*Autres assurances.*

## § 19.

Des contrats d'assurances passés avant la guerre entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemie, autres que les contrats dont il est question dans les paragraphes 9 à 18, seront traités, à tous égards, de la même manière que seraient traités, d'après lesdits articles, les contrats d'assurances contre l'incendie entre les mêmes parties.

*Réassurances.*

## § 20.

Tous les traités de réassurance passés avec une personne devenue ennemie seront considérés comme abrogés par le fait que cette personne est devenue ennemie, mais sans préjudice, dans le cas de risque sur la vie ou maritime, qui avait commencé à être couru antérieurement à la guerre, du droit de recouvrer après la guerre le payement des sommes dues en raison de ces risques.

Toutefois, si la partie réassurée a été mise, par suite de l'invasion, dans l'impossibilité de trouver un autre réassureur, le traité subsiste jusqu'à l'expiration d'une période de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité.

Si un traité de réassurance est annulé en vertu de cet article, un compte sera établi entre les parties en ce qui concerne à la fois les primes payées et payables et les responsabilités pour pertes subies, au sujet des risques sur la vie ou maritimes qui auraient commencé à être courus avant la guerre. Dans le cas de risque autres que ceux mentionnés aux paragraphes 11 à 18, le règlement des comptes sera établi à la date à laquelle les parties sont devenues ennemies, sans tenir compte des réclamations pour pertes subies depuis cette date.

## § 21.

Les dispositions du paragraphe précédent s'étendent également aux réassurances existant au jour où les parties sont devenues ennemies, des risques particuliers acceptés par l'assureur dans un contrat d'assurance, autres que les risques sur la vie ou maritimes.

## § 22.

La réassurance d'un contrat d'assurance sur la vie, faite par contrat particulier et non

*Jiná pojištění.*

## § 19.

S jinými pojišťovacími smlouvami uzavřenými před válkou mezi pojistitelem a osobou, jež se stala později nepřátelskou, nežli smlouvami, o nichž jest řeč v paragrafech 9 až 18, naloží se ve všech směrech stejným způsobem, jako by se naložilo podle řečených článků se smlouvami o požárním pojištění mezi týmiž stranami.

*Zajišťovací smlouvy.*

## § 20.

Všechny zajišťovací smlouvy uzavřené s osobou, jež se stala nepřátelskou, budou se pokládati za zrušeny tím, že se tato osoba stala nepřátelskou, avšak v případě rizika v pojištění životním nebo námořním, jež počalo běžeti před válkou, bez újmy práva vymáhati po válce zaplacení částek dlužných vzhledem na tato rizika.

Jestliže se však zajištění stalo následkem vpádu nemožným naléztí jiného zajištětele, potrvá smlouva v platnosti až do vypršení lhůty tříměsíční po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti.

Bude-li některá smlouva zajišťovací zrušena podle tohoto článku, provede se vyúčtování mezi stranami, pokud se týče i prémii zaplacených a splatných, i závazků za ztráty utrpěné vzhledem na rizika v pojištění životním neb námořním, jež počala běžeti před válkou. V případě jiných rizik nežli těch, která jsou uvedena v paragrafech 11 až 18, upraví se účty ke dni, kterého se strany staly nepřátelskými, bez ohledu na nároky za ztráty utrpěné po tomto dnu.

## § 21.

Ustanovení předchozího paragrafu vztahují se také na ta zajištění trvajících v den, kdy se strany staly nepřátelskými, která zajišťují zvláštní rizika přejatá pojistitelem v pojišťovací smlouvě stran jakéhokoli jiného rizika než rizika života neb rizika námořního.

## § 22.

Zajištění pojišťovací smlouvy na život, jež bylo uzavřeno zvláštní smlouvou a nebylo za-

comprise dans un traité général de réassurance, restera en vigueur.

## § 23.

Dans le cas d'une réassurance effectuée avant la guerre, d'un contrat d'assurance maritime, la cession du risque s'édifie au réassureur restera valable si ce risque a commencé à être couru avant l'ouverture des hostilités, et le contrat restera valable malgré l'ouverture des hostilités. Les sommes dues en vertu du contrat de réassurance, en ce qui concerne soit des primes, soit des pertes subies, seront recouvrables après la guerre.

## § 24.

Les dispositions des paragraphes 17 et 18 et le dernier alinéa du paragraphe 16 s'appliqueront aux contrats de réassurances de risques maritimes.

## SECTION VI.

## TRIBUNAL ARBITRAL MIXTE.

## Article 188.

a) Un Tribunal arbitral mixte sera constitué entre chacune des Puissances alliées ou associées d'une part et la Bulgarie d'autre part, dans un délai de trois mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité. Chacun de ces Tribunaux sera composé de trois membres. Chacun des Gouvernements intéressés désignera un de ces membres. Le Président sera choisi à la suite d'un accord entre les deux Gouvernements intéressés.

Au cas où cet accord ne pourrait intervenir, le Président du Tribunal et deux autres personnes susceptibles l'une et l'autre, en cas de besoin, de le remplacer, seront choisies par le Conseil de la Société des Nations et, jusqu'au moment où il sera constitué, par M. Gustave Ador, s'il y consent. Ces personnes appartiendront à des Puissances qui sont restées neutres au cours de la guerre.

Si, en cas de vacance, un Gouvernement ne pourvoit pas, dans un délai d'un mois, à la désignation ci-dessus prévue d'un membre du Tribunal, ce membre sera choisi par le Gouvernement adverse parmi les deux personnes mentionnées ci-dessus, autres que le Président.

La décision de la majorité des membres sera celle du Tribunal.

hrnuto ve všeobecné smlouvě zajišťovací, zůstane v platnosti.

## § 23.

Bylo-li před válkou skutečně zajištění smlouvy v pojištění námořním, zůstane postup rizika postoupeného zajistiteli v platnosti, jestliže toto riziko počalo běžeti před zahájením nepřátelství, a smlouva zůstane platná přes zahájení nepřátelství; částky dlužné podle smlouvy zajišťovací jak stran premií, tak stran ztrát budou vymahatelné po válce.

## § 24.

Ustanovení paragrafů 17 a 18 a poslední odstavec paragrafu 16 budou se vztahovati na smlouvy zajišťující rizika námořní.

## ODDÍL VI.

## SMÍŠENÝ ROZHODČÍ SOUD.

## Článek 188.

a) Ve lhůtě tří měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, bude zřízen smíšený rozhodčí soud mezi každou z mocností spojených nebo sdružených na straně jedné a Bulharskem na straně druhé. Každý z těchto soudů bude složen ze tří členů. Každá ze zúčastněných vlád bude jmenovati jednoho z těchto členů. Předseda bude zvolen po dohodě mezi oběma zúčastněnými vládami.

Nebylo-li by možno dosíci o tom dohody, budou předseda soudu a dvě jiné osoby jako jeho náhradníci pro případ potřeby zvoleni Radou Společnosti národů nebo, nežli bude tato Rada ustavena, panem Gustavem Adorem, svolí-li k tomu. Osoby tyto mají býti příslušníky mocností, které zůstaly za války neutrální.

Jestliže se některá vláda nepostará při uprázdnění místa způsobem shora vytčeným do měsíce o člena soudu, bude člen soudu vybrán protivnou vládou z obou osob shora vzpomenutých, vyjímajíc předsedu.

Rozhodnutí většiny členů bude rozhodnutím soudu.

b) Les Tribunaux arbitraux mixtes créés par application du paragraphe a) jugeront les différends qui sont de leur compétence, aux termes des Sections III, IV, V, VII et VIII.

En outre, tous les différends, quels qu'ils soient, relatifs aux contrats conclus avant la mise en vigueur du présent Traité, entre les ressortissants des Puissances alliées et associées et les ressortissants bulgares, seront réglés par le Tribunal arbitral mixte, à l'exception toutefois des différends qui, par application des lois des Puissances alliées, associées ou neutres, sont de la compétence des tribunaux nationaux de ces dernières Puissances. Dans ce cas, ces différends seront réglés par ces tribunaux nationaux, à l'exclusion du Tribunal arbitral mixte. Le ressortissant intéressé d'une Puissance alliée ou associée pourra toutefois porter l'affaire devant le Tribunal arbitral mixte à moins que sa loi nationale ne s'y oppose.

c) Si le nombre des affaires le justifie, d'autres membres devront être désignés pour que chaque Tribunal arbitral mixte puisse se diviser en plusieurs sections. Chacune de ces sections devra être composée ainsi qu'il est dit ci-dessus.

d) Chaque tribunal arbitral mixte établira lui-même sa procédure en tant qu'elle ne sera pas réglée par les dispositions de l'Annexe au présent article. Il aura pouvoir pour fixer les dépens à payer par la partie perdante pour frais et débours de procédure.

e) Chaque Gouvernement payera les honoraires du membre du Tribunal arbitral mixte qu'il nomme et de tout agent qu'il désignera pour le représenter devant le Tribunal. Les honoraires du Président seront fixés par accord spécial entre les Gouvernements intéressés et ces honoraires ainsi que les dépenses communes de chaque Tribunal seront payés par moitié par les deux Gouvernements.

f) Les Hautes Parties Contractantes s'engagent à ce que leurs tribunaux et autorités prêtent directement aux Tribunaux arbitraux mixtes toute l'aide qui sera en leur pouvoir, spécialement en ce qui concerne la transmission des notifications et la réunion des preuves.

g) Les Hautes Parties Contractantes conviennent de considérer les décisions du Tribunal arbitral mixte comme définitives, et de les rendre obligatoires pour leurs ressortissants.

b) Smíšené rozhodčí soudy zřízené podle odstavce a) budou rozhodovati o sporech spadajících do jejich příslušnosti podle Oddílů III, IV, V, VII a VIII.

Kromě toho budou všechny spory jakéhokoliv rázu týkající se smluv uzavřených dříve, než nabyla působnosti tato smlouva, mezi příslušníky mocností spojených a sdružených a příslušníky bulharskými vyřizovány smíšeným rozhodčím soudem; vyjímají se však spory, které podle zákonů mocností spojených, sdružených nebo neutrálních spadají pod příslušnost státních soudů těchto mocností. V tomto případě budou tyto spory vyřizovány těmito státními soudy s vyloučením smíšeného rozhodčího soudu. Zúčastněný příslušník mocnosti spojené nebo sdružené bude však nicméně moci záležitost vznést na smíšený rozhodčí soud, nebrání-li tomu zákony jeho státu.

c) Bude-li to odůvodňovati počet sporů, budou moci býti ustanoveni další členové, aby se smíšený rozhodčí soud mohl rozdělit v několik oddělení. Každé z těchto oddělení bude složeno, jak shora udáno.

d) Každý smíšený rozhodčí soud stanoví sám svůj jednací řád, pokud není upraven ustanoveními v příloze k tomuto článku. Bude mít právo určití peníz nákladů a výloh procesních, jež má nésti strana prohrávající.

e) Každá vláda bude hraditi plat člena smíšeného rozhodčího soudu, jež jmenuje, i každého zmocněnce, ježž určí, aby ji zastupoval před soudem. Plat předsedův bude vyměřen zvláštní dohodou zúčastněných vlád, a tento plat, jakož i společná vydání každého soudu ponese tyto dvě vlády na polovic.

f) Vysoké strany smluvní se zavazují, že jejich soudy a úřady poskytnou smíšeným rozhodčím soudům přímo jakoukoli možnou právní pomoc, zejména při zprostředkování zpráv a při sbírání důkazů.

g) Vysoké strany smluvní se shodují v tom, že budou rozhodnutí smíšeného rozhodčího soudu pokládati za konečná a učiní je závaznými pro své příslušníky.

## ANNEXE.

## § 1.

En cas de décès ou de démission d'un membre du Tribunal, ou si un membre du Tribunal se trouve, pour une raison quelconque, dans l'impossibilité de remplir ses fonctions, la procédure, qui a été suivie pour sa nomination, sera employée pour pourvoir à son remplacement.

## § 2.

Le Tribunal adoptera pour sa procédure des règles conformes à la justice et à l'équité. Il décidera de l'ordre et des délais dans lesquels chaque partie devra présenter ses conclusions et réglera les formalités requises pour l'administration des preuves.

## § 3.

Les avocats et conseils des deux parties seront autorisés à présenter oralement et par écrit au Tribunal leur argumentation pour soutenir ou défendre leur cause.

## § 4.

Le Tribunal conservera les archives des procès et causes qui lui seront soumis et de la procédure y relative avec mention des dates.

## § 5.

Chacune des Puissances intéressées pourra nommer un secrétaire. Ces secrétaires constitueront le Secrétariat mixte du Tribunal et seront sous ses ordres. Le Tribunal peut nommer et employer un ou plusieurs fonctionnaires qui seront nécessaires pour l'assister dans l'accomplissement de sa tâche.

## § 6.

Le Tribunal décidera de toutes questions et espèces qui lui seront soumises, d'après les preuves, témoignages et informations qui pourront être produits par les parties intéressés.

## § 7.

La Bulgarie s'engage à donner au Tribunal toutes facilités et informations nécessaires pour poursuivre ses enquêtes.

## § 8.

La langue dans laquelle la procédure sera poursuivie, sera, à défaut de convention contraire l'anglais, le français ou l'italien, selon ce qui sera décidé par la Puissance alliée ou associée intéressée.

## PŘÍLOHA.

## § 1.

Jestliže některý člen soudu zemře nebo se vzdá úřadu, nebo jestliže bude některému členu soudu z jakéhokoli důvodu nemožno zastávat svůj úřad, bude postup, podle kterého se dělo jmenování, zachován i při ustanovení jeho náhradníka.

## § 2.

Soud se přidrží ve svém řízení pravidel shodujících se se spravedlností a slušností. Rozhodne o pořadu a lhůtách, v kterých má každá strana podati své návrhy, a upraví formalities potřebné k vedení důkazů.

## § 3.

Právní zástupci a rádcové obou stran budou míti právo přednésti soudu ústně i písemně důvody na podporu neb obhájení své pře.

## § 4.

Soud uschová spisy o sporných otázkách a případech jemu předložených a o příslušném řízení s udáním dat.

## § 5.

Každá ze zúčastněných mocností může jmenovati tajemníka. Tito tajemníci budou tvořiti smíšený úřad tajemnický při soudu a budou podřízeni jeho rozkazům. Soud smí jmenovati a užívati jednoho neb několika funkcionářů, jichž bude potřeba, aby mu pomáhali při plnění jeho úkolů.

## § 6.

Soud bude rozhodovati o všech sporných otázkách a věcech naň vznesených podle důkazů, svědectví a informací, jež opatří zúčastněné strany.

## § 7.

Bulharsko se zavazuje poskytnouti soudu všechnu pomoc a vysvětlení, kterých potřebuje, aby provedl svá šetření.

## § 8.

Nedojde-li k jinaké dohodě, bude se řízení konati v jazyku anglickém, francouzském nebo italském podle toho, jak rozhodne mocnost spojená nebo sdružená, o kterou jde.

## § 9.

Les lieu et date des audiences de chaque Tribunal seront déterminés par le Président du Tribunal.

## Article 189.

Si un tribunal compétent a rendu ou rend un jugement dans une affaire visée par les Sections III, IV, V, VII ou VIII et si ce jugement n'est pas conforme aux dispositions desdites Sections, la partie qui aura subi, de se chef, un préjudice aura droit à une réparation qui sera déterminée par le Tribunal arbitral mixte. Sur la demande du ressortissant d'une Puissance alliée ou associée, la réparation ci-dessus visée pourra être effectuée, lorsque cela sera possible, par le Tribunal arbitral mixte en replaçant les parties dans la situation où elles se trouvaient avant le jugement rendu par le tribunal bulgare.

## SECTION VII.

## PROPRIÉTÉ INDUSTRIELLE.

## Article 190.

Sous réserve des stipulations du présent Traité, les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, telle que cette propriété est définie par les Conventions internationales de Paris et de Berne visées à l'article 166, seront rétablis ou restaurés, à partir de la mise en vigueur du présent Traité dans les territoires des Hautes Parties Contractantes, en faveur des personnes qui en étaient bénéficiaires, au moment où l'état de guerre a commencé d'exister, ou de leurs ayants droit. De même les droits qui, si la guerre n'avait pas eu lieu, auraient pu être acquis pendant la durée de la guerre, à la suite d'une demande formée pour la protection de la propriété industrielle ou de la publication d'une œuvre littéraire ou artistique, seront reconnus et établis en faveur des personnes qui y auraient des titres, à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

Toutefois, les actes faits en vertu des mesures spéciales qui auront été prises pendant la guerre, par une autorité législative, exécutive ou administrative d'une Puissance alliée ou associée à l'égard des droits des ressortissants bulgares, en matière de propriété industrielle, littéraire ou artistique, demeureront valables et continueront à avoir leurs pleins effets.

## § 9.

Místo a čas zasedání každého soudu určí předseda soudu.

## Článek 189.

Jestliže některý příslušný soud vynese nebo vynese rozsudek ve věci uvedené v Oddílech III, IV, V, VII nebo VIII a jestliže se rozsudek takový nebude shodovati s ustanoveními řečených Oddílů, bude míti strana, která tím utrpí újmu, právo na náhradu, jež bude určena smíšeným rozhodčím soudem. Na žádost příslušníka mocnosti spojené nebo sdružené smí náhrada shora uvedená býti dána, možno-li, smíšeným rozhodčím soudem tak, že strany budou uvedeny v právní stav, v jakém byly, nežli byl vynesen rozsudek soudem bulharským.

## ODDÍL VII.

## VLASTNICTVÍ PRŮMYSLOVÉ.

## Článek 190.

S výhradou ustanovení této smlouvy budou práva z vlastnictví průmyslového, literárního neb uměleckého, jak je toto vlastnictví vymezeno mezinárodními úmluvami pařížskou a bernskou, vzpomenutými v článku 166, znovuzřízena neb obnovena ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, v územích Vysokých smluvních stran ve prospěch osob, které byly jejich nositeli v okamžiku, kdy začal stav válečný, anebo jejich právních nástupců. Rovněž i práva, jež, nebýti války, by byla mohla býti získána za války na základě podané žádosti za ochranu vlastnictví průmyslového nebo na základě uveřejnění díla literárního nebo uměleckého, budou uznána a vyhazena ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, ve prospěch osob, jež by byly měly k tomu právní titul.

Avšak právní jednání předsevzatá na základě zvláštních opatření, která snad byla zavedena za války vrchností zákonodárnou, výkonnou neb správní některé mocnosti spojené nebo sdružené, pokud jde o práva příslušníků bulharských ve věcech vlastnictví průmyslového, literárního neb uměleckého, zůstanou v platnosti a zachovají všechny své účinky.

Il n'y aura lieu à aucune revendication ou action de la part de la Bulgarie ou des ressortissants bulgares contre l'utilisation qui aura été faite pendant la durée de la guerre, par le Gouvernement d'une Puissance alliée ou associée ou par toute personne, pour le compte de ce Gouvernement ou avec son assentiment, de droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, ni contre la vente, la mise en vente ou l'emploi de produits, appareils, articles ou objets quelconques auxquels s'appliquaient ces droits.

Si la législation d'une des Puissances alliées ou associées n'en a pas disposé autrement, les sommes dues ou payées, par application de tout acte de toute opération effectués en exécution des mesures spéciales visées à l'alinéa 2 du présent article, recevront la même affectation que les autres créances des ressortissants bulgares, conformément aux dispositions du présent Traité et les sommes produites par des mesures spéciales prises par le Gouvernement bulgare en ce qui concerne les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique des ressortissants des Puissances alliées ou associées, seront considérées et traitées comme toutes les autres dettes des ressortissants bulgares.

Chacune des Puissances alliées ou associées se réserve la faculté d'apporter aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique (à l'exception des marques de fabrique ou de commerce) acquis avant la guerre, ou pendant sa durée, ou qui seraient acquis ultérieurement suivant sa législation par des ressortissants bulgares, soit en les exploitant, soit en accordant des licences pour leur exploitation, soit en conservant le contrôle de cette exploitation, soit autrement, telles limitations, conditions ou restrictions qui pourraient être considérées comme nécessaires pour les besoins de la défense nationale, ou dans l'intérêt public, ou pour assurer un traitement équitable par la Bulgarie des droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique possédés sur le territoire bulgare par ses ressortissants, ou pour garantir l'entier accomplissement de toutes les obligations contractées par la Bulgarie en vertu du présent Traité. Pour les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, qui seraient acquis après la mise en vigueur du présent Traité, la faculté ci-dessus réservée aux Puissances alliées ou associées, ne pourra être exercée que dans le cas où les limitations, conditions

Ani Bulharsko ani príslušníci bulharští nebudou moci činiti právních nároků ani vznášeti žaloby z toho důvodu, že vláda mocnosti spojené nebo sdružené neb kterákoli osoba na účet této vlády neb s jejím svolením těžily po dobu války z práv ve věcech vlastnictví průmyslového, literárního neb uměleckého, ani z důvodu prodeje, nabízení neb používání výrobků, přístrojů, zboží nebo předmětů jakéhokoli druhu, na něž se tato práva vztahovala.

Jestliže zákonodárství některé mocnosti spojené nebo sdružené nestanovilo nic jiného, naloží se s částkami dlužnými neb zaplacenými na základě právních jednání neb operací, uskutečněných v důsledku zvláštních opatření uvedených v odstavci druhém tohoto článku, stejně jako s ostatními pohledávkami příslušníků bulharských podle předpisů této smlouvy; na částky, jež vyplynuly ze zvláštních opatření učiněných vládou bulharskou ve věci práv z průmyslového, literárního nebo uměleckého vlastnictví příslušníků mocností spojených neb sdružených, bude se hleděti jako na jiné dluhy příslušníků bulharských a naloží se s nimi jako s jinými dluhy.

Každá z mocností spojených nebo sdružených vyhrazuje si volnost omeziti, podmínkami vázati nebo ztenčiti práva z vlastnictví průmyslového, literárního nebo uměleckého (vyjímajíc ochranné známky tovární neb obchodní), získaná před válkou nebo za války, nebo jež budou získána později podle jejího zákonodárství příslušníky bulharskými, ať tím, že je zužitkuje, ať tím, že bude poskytovat licence na jejich zužitkování, ať tím, že si vyhradí dozor nad tímto zužitkováním, ať jiným způsobem, a to do té míry, jakou bude pokládati za nutnou pro potřeby obrany státu nebo v zájmu veřejném nebo k tomu cíli, aby zabezpečila to, by Bulharsko slušně nakládalo s právy z vlastnictví průmyslového, literárního neb uměleckého, která na území bulharském drží její příslušníci, aneb aby měla záruku za úplné splnění všech závazků, jež podle této smlouvy Bulharsko vzalo na sebe. Pokud jde o práva z vlastnictví průmyslového, literárního neb uměleckého, která budou získána po době, kdy tato smlouva nabude působnosti, bude se směti volnosti svrchu vyhrazené mocnostem spojeným nebo sdruženým používatí jen tehdy, mohla-li by ona omezení, podmínky nebo ztenčení býti pokládána

ou restrictions pourraient être considérées comme nécessaires pour les besoins de la défense nationale ou de l'intérêt public.

Dans le cas où il serait fait application par les Puissances alliées ou associées des dispositions qui précèdent, il sera accordé des indemnités ou des redevances raisonnables, qui recevront la même affectation que toutes les autres sommes dues à des ressortissants bulgares, conformément aux dispositions du présent Traité.

Chacune des Puissances alliées ou associées se réserve la faculté de considérer comme nulles et de nul effet toute cession totale ou partielle, et toute concession de droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, qui auraient été effectuées depuis le 1<sup>er</sup> août 1914 ou qui le seraient à l'avenir et qui auraient pour résultat de faire obstacle à l'application des dispositions du présent article.

Les dispositions du présent article ne sont pas applicables aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique compris dans les Sociétés ou entreprises, dont la liquidation a été effectuée par les Puissances alliées ou associées, conformément à la législation exceptionnelle de guerre, ou sera effectuée en vertu de l'article 177, paragraphe b).

#### Article 191.

Un délai minimum d'une année, à partir de la mise en vigueur du présent Traité sans surtaxe ni pénalité d'aucune sorte, sera accordé aux ressortissants de chacune des Hautes Parties Contractantes pour accomplir tout acte, remplir toute formalité, payer toute taxe et généralement satisfaire à toute obligation prescrite par les lois et règlements de chaque État pour conserver ou obtenir les droits de propriété industrielle déjà acquis au 1<sup>er</sup> août 1914 ou qui, si la guerre n'avait pas eu lieu, auraient pu être acquis depuis cette date, à la suite d'une demande faite, avant la guerre ou pendant sa durée, ainsi que pour y former opposition. Toutefois, cet article ne pourra conférer aucun droit pour obtenir aux États-Unis d'Amérique la reprise d'une procédure d'interférence dans laquelle aurait été tenue l'audience finale.

Les droits de propriété industrielle qui auraient été frappés de déchéance par suite du défaut d'accomplissement d'un acte, d'exécution d'une formalité ou de paiement d'une taxe seront remis en vigueur, sous la réserve

za nutná pro potřeby obrany státu nebo v zájmu veřejném.

Jestliže by mocnosti spojené nebo sdružené použily předcházejících ustanovení, budou přiznány přiměřené náhrady nebo odškodné, s nimiž se naloží stejně, jako se má podle ustanovení této smlouvy naložiti s ostatními částkami dlužnými příslušníkům bulharským.

Každá z mocností spojených nebo sdružených si vyhrazuje právo pokládati za neplatný a bezúčinný jakýkoli úplný nebo částečný postup a jakékoli vyhrazení práv z vlastnictví průmyslového, literárního nebo uměleckého, ke kterým snad došlo po 1. srpnu 1914 aneb ke kterým snad dojde příště, a kterými by se ztížilo provedení předpisů tohoto článku.

Ustanovení tohoto článku nelze užiti, pokud jde o práva z vlastnictví průmyslového, literárního nebo uměleckého, příslušející společnostem nebo podnikům, jež byly mocnostmi spojenými nebo sdruženými likvidovány podle výjimečného zákonodárství válečného anebo s nimiž se tak stane podle článku 177, odstavec b).

#### Článek 191.

Lhůta nejméně roční ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, bude povolena příslušníkům každé z Vysokých smluvních stran, aby bez příplatku a jakýchkoli poplatků provedli úkon, splnili formalitu, zaplatili poplatek a vůbec dostáli jakýmkoli závazkům předepsaným zákony a nařízeními jednoho každého státu k tomu cíli, aby zachovali nebo dostali práva z vlastnictví průmyslového, získána již před 1. srpnem 1914 nebo která, nebýti války, by byla mohla býti získána po tomto dni na základě žádosti podané před válkou nebo za války, jakož i k tomu cíli, aby vznesli odpor proti takovému právu. Tento článek však nemůže poskytnouti práva na obnovu řízení zakročovacího ve Spojených státech amerických, bylo-li již provedeno závěrečné líčení.

Práva z vlastnictví průmyslového, která snad propadla následkem toho, že nebyl proveden některý úkon nebo formalita neb že nebyl zaplacen poplatek, znovu ožívou. Pokud se však týká patentů a vzorků,

toutefois en ce qui concerne les brevets et dessins, que chaque Puissance alliée ou associée pourra prendre les mesures qu'elle jugerait équitablement nécessaires pour la sauvegarde des droits des tiers qui auraient exploité ou employé des brevets ou des dessins pendant le temps où ils étaient frappés de déchéance. De plus, les brevets d'invention ou dessins appartenant à des ressortissants bulgares et qui seront ainsi remis en vigueur, demeureront soumis aux prescriptions qui leur auraient été applicables, pendant la guerre, ainsi qu'à toutes les dispositions du présent Traité.

La période comprise entre le 1<sup>er</sup> août 1914 et la date de la mise en vigueur du présent Traité n'entrera pas en ligne de compte dans le délai prévu pour la mise en exploitation d'un brevet ou pour l'usage de marques de fabrique ou de commerce ou de dessins et il est convenu en outre qu'aucun brevet, marque de fabrique ou de commerce ou dessin qui était encore en vigueur au 1<sup>er</sup> août 1914, ne pourra être frappé de déchéance ou d'annulation du seul chef de non-exploitation ou de non-usage avant l'expiration d'un délai de deux ans à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

#### Article 192.

Aucune action ne pourra être intentée ni aucune revendication exercée, d'une part, par des ressortissants bulgares, ou par des personnes résidant ou exerçant leur industrie en Bulgarie, et d'autre part, par des ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des personnes résidant ou exerçant leur industrie sur le territoire de ces Puissances ni par les tiers auxquels ces personnes auraient cédé leurs droits pendant la guerre, à raison de faits qui se seraient produits sur le territoire de l'autre Partie, entre la date de l'état de guerre et celle de la mise en vigueur du présent Traité et qui auraient pu être considérés comme portant atteinte à des droits de propriété industrielle ou de propriété littéraire ou artistique ayant existé à un moment quelconque pendant la guerre ou qui seront rétablis conformément à l'article 191.

Aucune action ne sera également recevable de la part des mêmes personnes, pour infraction aux droits de propriété industrielle ou artistique, à aucun moment, à l'occasion de la vente ou de la mise en vente, pendant un an à dater de la signature du présent Traité sur les territoires des Puissances alliées ou as-

bude moci každá mocnost spojená nebo sdružená učiniti opatření, která uzná podle zásad slušnosti za nutná, aby obhájila práva osob třetích, které snad těžily z patentů nebo vzorků, nebo jich používaly po dobu, kdy byly zbaveny platnosti. Mimo to patenty a vzorky náležející příslušníkům bulharským, které nabudou takto opět platnosti, zůstanou podřízeny předpisům, které by byly o nich platily za války, jakož i všem ustanovením této smlouvy.

Období mezi 1. srpnem 1914 a dnem, kdy nabude působnosti tato smlouva, nebude započítáno do lhůty stanovené pro zužitkování patentu nebo pro užívání ochranných známek továrních neb obchodních neb užívání vzorků, a platí mimo to, že žádný patent, ochranná známka tovární neb obchodní nebo vzorek, který požíval ochrany dne 1. srpna 1914, nemůže dříve, než uplynula dvě léta ode dne, kdy nabyla působnosti tato smlouva, býti prohlášen za propadlý nebo zrušený jen z toho důvodu, že nebylo z něho těženo nebo ho nebylo používáno.

#### Článek 192.

Příslušníci bulharští neb osoby sídlící nebo vykonávající svou živnost v Bulharsku se strany jedné a příslušníci mocností spojených nebo sdružených neb osoby sídlící nebo živnost svou vykonávající na území těchto mocností se strany druhé, ani osoby třetí, jimž tyto osoby postoupily svá práva za války, nebudou moci podati žalobu ani uplatňovati žádný nárok, odvolávajíce se na skutečnosti, jež se udály na území druhé strany mezi dnem, kdy nastal stav válečný, a dnem, kdy tato smlouva nabyla působnosti, a o nichž by se mohlo míti za to, že porušují práva z vlastnictví průmyslového, literárního neb uměleckého, jež existovala v kterýkoli okamžik za války nebo která budou obnovena hledíc k článku 191.

Rovněž nebude v žádnou dobu přípustná žaloba se strany týchž osob pro porušení práv z vlastnictví průmyslového neb uměleckého, odvolávající se na to, že byly prodávány neb nabízeny po jeden rok od podpisu této smlouvy na území mocností spojených neb sdružených na straně jedné neb na území Bulhar-

sociées, d'une part, ou de la Bulgarie, d'autre part, de produits ou articles fabriqués, ou d'œuvres littéraires ou artistiques publiées durant la période comprise entre la date de l'État de guerre et celle de la signature du présent Traité, ni à l'occasion de leur acquisition et de leur emploi ou usage, étant entendu toutefois que cette disposition ne s'appliquera pas lorsque les possesseurs des droits avaient leur domicile ou des établissements industriels ou commerciaux situés dans les régions occupées par la Bulgarie au cours de la guerre.

Cet article ne sera pas applicable aux rapports entre les États-Unis d'Amérique, d'une part, et la Bulgarie d'autre part.

#### Article 193.

Les contrats de licence d'exploitation de droits de propriété industrielle ou de reproduction d'œuvres littéraires ou artistiques conclus avant l'état de guerre entre des ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des personnes résidant sur leur territoire ou y exerçant leur industrie d'une part et des ressortissants bulgares d'autre part, seront considérés comme résiliés, à dater de l'État de guerre entre la Bulgarie et la Puissance alliée ou associée. Mais, dans tous les cas, le bénéficiaire primitif d'un contrat de ce genre aura le droit, dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, d'exiger du titulaire des droits la concession d'une nouvelle licence, dont les conditions, à défaut d'entente entre les parties, seront fixées par le tribunal dûment qualifié à cet effet dans le pays sous la législation duquel les droits ont été acquis, sauf dans le cas de licences obtenues en vertu de droits acquis sous la législation bulgare; dans ce cas, les conditions seraient fixées par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI de la présente partie. Le Tribunal pourra, s'il y a lieu, fixer alors le montant des redevances qui lui paraîtraient justifiées, en raison de l'utilisation des droits pendant la durée de la guerre.

Les licences relatives à des droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique qui auront été concédés suivant la législation spéciale de guerre d'une Puissance alliée ou associée ne pourront se trouver atteintes par la continuation d'une licence existant avant la guerre, mais elles demeureront valables et continueront à avoir leurs pleins effets, et dans le cas où une de ces licences aurait été

ská na straně druhé produkty neb výrobky vyrobené anebo literární neb umělecká díla uveřejněná v době mezi dnem, kdy nastal stav válečný, a dnem podpisu této smlouvy, nebo odvolávající se na to, že tyto věci byly někým získány, že z nich bylo těženo neb jich používáno, při čemž se však rozumí, že toto ustanovení nebude platiti, jestliže držitelé těchto práv měli bydliště anebo průmyslové neb obchodní závody v územích, jež za války byla obsazena Bulharskem.

Tento článek nebude platiti ve vztazích mezi Spojenými státy americkými se strany jedné a Bulharskem se strany druhé.

#### Článek 193.

Licenční smlouvy týkající se těžení z vlastnictví průmyslového nebo smlouvy o reprodukování děl literárních nebo uměleckých, které byly uzavřeny dříve, než nastal stav válečný, mezi příslušníky mocností spojených nebo sdružených nebo osobami sídlícími na území těchto mocností nebo vykonávajícími tam svou živnost se strany jedné a příslušníky bulharskými se strany druhé, budou pokládány za rozvázané ode dne, kdy nastal stav válečný mezi Bulharskem a mocností spojenou nebo sdruženou. Původní oprávněný ze smlouvy tohoto druhu bude však v každém případě míti právo, aby do šesti měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, žádal od vlastníka těchto práv udělení nové licence, jejíž podmínky, nedohodnou-li se strany mezi sebou, budou stanoveny příslušným v tomto směru soudem té země, podle jejíhož zákonodárství ona práva byla získána, vyjímajíc případ, že se licence dosáhlo na základě práv získaných podle zákonodárství bulharského; v tomto případě budou podmínky ustanoveny smíšeným rozhodčím soudem, o němž mluví Oddíl VI této části. Soud může po případě zároveň určit náhradu, kterou pokládá za oprávněnou vzhledem na užívání těchto práv po dobu války.

Licence vztahující se na práva z vlastnictví průmyslového, literárního nebo uměleckého, které byly vyhrazeny podle zvláštního zákonodárství válečného některé mocnosti spojené nebo sdružené, nebudou dotčeny tím, že byla prodloužena licence, která existovala před válkou. Tyto licence zůstanou v platnosti neomezeně, a byla-li takováto licence udělena původnímu oprávněnému z licenční smlouvy

accordée au bénéficiaire primitif d'un contrat de licence passé avant la guerre, elle sera considérée comme s'y substituant.

Lorsque des sommes auront été payées pendant la guerre, en vertu de contrat ou licence quelconques intervenus avant la guerre pour l'exploitation des droits de propriété industrielle ou pour la reproduction ou la représentation d'œuvres littéraires, dramatiques ou artistiques, ces sommes recevront la même affectation que les autres dettes ou créances des ressortissants bulgares, conformément au présent Traité.

Cet article ne sera pas applicable aux rapports entre les États-Unis d'Amérique, d'une part, et la Bulgarie d'autre part.

#### Article 194.

Les habitants des territoires séparés de la Bulgarie en vertu du présent Traité, conserveront, nonobstant cette séparation et le changement de nationalité qui en résultera, la pleine et entière jouissance en Bulgarie, de tous les droits de propriété industrielle et de propriété littéraire et artistique, dont ils étaient titulaires suivant la législation bulgare, au moment de cette séparation.

Les droits de propriété industrielle, littéraire et artistique en vigueur sur les territoires séparés de la Bulgarie, conformément au présent Traité, au moment de la séparation de ces territoires d'avec la Bulgarie ou qui seront rétablis ou restaurés par application de l'article 190 seront reconnus par l'État auquel sera transféré ledit territoire et demeureront en vigueur sur ce territoire, pour la durée qui leur sera accordée suivant la législation bulgare.

#### Article 195.

Une convention spéciale règlera toutes questions concernant les archives, registres et plans relatifs au service de la propriété industrielle, littéraire et artistique ainsi que leur transmission ou communication éventuelle par les Offices de la Bulgarie aux Offices des États cessionnaires des territoires de la Bulgarie.

### SECTION VIII.

#### DISPOSITIONS SPÉCIALES AUX TERRITOIRES TRANSFÉRÉS.

#### Article 196.

Parmi les personnes physiques et morales, précédemment ressortissantes de la Bulgarie,

uzavřené před válkou, bude se míti za to, že nastoupila na její místo.

Byly-li za války placeny nějaké částky podle nějaké smlouvy neb licence smlouvené před válkou o těžení z vlastnictví průmyslového nebo o rozmnožování nebo provozování děl literárních, dramatických neb uměleckých, naloží se s těmito částkami stejně jako s ostatními dluhy nebo pohledávkami příslušníků bulharských ve shodě s touto smlouvou.

Tento článek nebude platiti ve vztazích mezi Spojenými státy americkými se strany jedné a Bulharskem se strany druhé.

#### Článek 194.

Obyvatelé území oddělených od Bulharska podle této smlouvy budou nadále, nehledě k tomuto odloučení a změně státního občanství z něho plynoucí, požívati v Bulharsku plně a naprosto veškerých práv z vlastnictví průmyslového a z vlastnictví literárního a uměleckého, jichž majiteli byli podle zákonodárství bulharského v okamžiku tohoto odloučení.

Práva z vlastnictví průmyslového, literárního a uměleckého platná na územích oddělených od Bulharska podle této smlouvy v okamžiku odloučení těchto území od Bulharska neb práva, která budou podle článku 190 znovuzřízena nebo obnovena, budou uznána státem, kterému řečené území bude postoupeno, a zůstanou v působnosti na tomto území po dobu, která jim bude přiznána podle zákonodárství bulharského.

#### Článek 195.

Zvláštní úmluvou budou upraveny všechny otázky týkající se archivů, záznamů a plánů sloužících k ochraně vlastnictví průmyslového, literárního a uměleckého, jakož i způsob, jak je mají úřady bulharské po případě posílati nebo k nahlédnutí dávatí úřadům států, kterým byla postoupena území bulharská.

### ODDÍL VIII.

#### ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ O ÚZEMÍCH POSTOUPENÝCH.

#### Článek 196.

Z fyzických a právnických osob, které byly dříve příslušníky Bulharska, označují se

celles qui acquièrent de plein droit, par application du présent Traité, la nationalité d'une Puissance alliée ou associée, sont désignées, dans les stipulations qui vont suivre, par l'expression «anciens ressortissants bulgares». L'expression «ressortissants bulgares» désigne les mêmes personnes qui conservent la nationalité bulgare.

#### Article 197.

La Bulgarie remettra sans délai les anciens ressortissants bulgares en possession de leurs biens, droits et intérêts situés sur le territoire bulgare. Ces biens, droits et intérêts seront restitués libres de toute charge ou taxe créées ou augmentées depuis le 29 septembre 1918.

Le montant des taxes et impôts sur le capital qui ont été levés ou augmentés sur les biens, droits et intérêts des anciens ressortissants bulgares depuis le 29 septembre 1918, ou qui pourraient être levés ou augmentés jusqu'à la restitution conforme aux dispositions du présent Traité ou, s'il s'agit de biens, droits et intérêts qui n'ont pas été soumis à des mesures exceptionnelles de guerre, jusqu'à l'expiration de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, sera reversé aux ayants droit.

Les biens, droits et intérêts restitués ne seront soumis à aucune taxe imposée à l'égard de tout autre bien ou de toute autre entreprise appartenant à la même personne, dès l'instant que ces biens auront été retirés de Bulgarie, ou que ces entreprises auront cessé d'y être exploitées.

Si des taxes de toute nature ont été payées par anticipation pour les biens, droits et intérêts retirés de Bulgarie, la proportion de ces taxes payées pour toute période postérieure au retrait de ces biens, droits et intérêts, sera reversée aux ayants droit.

Les legs, donations, bourses, fondations de toutes sortes fondés ou créés en Bulgarie et destinés aux anciens ressortissants bulgares seront mis par la Bulgarie, en tant que ces fondations se trouvent sur son territoire, à la disposition de la Puissance alliée ou associée, dont lesdits anciens ressortissants bulgares sont actuellement ressortissants, dans l'état où ces fondations se trouvaient à la date du 20 septembre 1915 compte tenu du paiement régulièrement effectué pour l'objet de la fondation.

v těchto ustanoveních ti, kdo podle této smlouvy nabývají státního občanství některé mocnosti spojené nebo sdružené ipso facto, výrazem „bývalí příslušníci bulharští“; tytéž osoby, které podržely státní občanství bulharské, jsou označeny výrazem „příslušníci bulharští“.

#### Článek 197.

Bulharsko vrátí bývalým příslušníkům bulharským bez odkladu držbu jejich statků, práv a zájmových účastenství ležících na území bulharském. Tyto statky, práva a zájmová účastenství budou vráceny prosty všech dávek a poplatků, zavedených neb zvýšených po 29. září 1918.

Peníz dávek a daní z majetku, které byly zavedeny neb zvýšeny po 29. září 1918 a postihují majetek, práva a zájmová účastenství bývalých příslušníků bulharských, nebo které by mohly býti zavedeny neb zvýšeny až do navrácení podle ustanovení této smlouvy neb, jde-li o majetek, práva a zájmová účastenství, jež nebyly podrobeny mimořádným opatřením válečným, až do uplynutí tří měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, bude vrácen oprávněným.

Navrácený majetek, práva a zájmová účastenství nebudou podrobeny nižádné dávce, uložené na kterékoli jiné jmění nebo kterýkoli jiný podnik téže osoby, od okamžiku, kdy bude tento majetek odvezen z Bulharska nebo kdy provozování takového podniku tam přestane.

Jestliže jakékoli daně byly předem zaplacené z majetku, práv a zájmových účastenství vzatých z Bulharska, bude oprávněným vrácen onen podíl těchto dávek, který byl zaplacen za celou dobu následující po tom, co majetek, práva a zájmová účastenství byly vzaty jinam.

Odkazy, dary, stipendia a nadání všech druhů, založené neb zřízené v Bulharsku a určené bývalým příslušníkům bulharským, budou Bulharskem, pokud jsou tato nadání na jeho území, dány k dispozici té mocnosti spojené nebo sdružené, jejímiž příslušníky tyto bývalí příslušníci bulharští nyní jsou, a to v takovém stavu, v jakém byly dne 20. září 1915, přihlížejíc k platu, jež byl k účelům nadací řádně vykonán.

## Article 198.

Sont maintenus tous contrats conclus avant le 29 septembre 1918 et qui étaient en vigueur à cette date entre anciens ressortissants bulgares, d'une part, et le Gouvernement ou les ressortissants bulgares, d'autre part.

Toutefois seront annulés les contrats ci-dessus visés dont, dans un intérêt général, le Gouvernement de la Puissance alliée ou associée dont l'ancien ressortissant bulgare a acquis la nationalité, aurait notifié la résiliation à la Bulgarie dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, sauf en ce qui concerne les dettes et autres obligations pécuniaires résultant de l'exécution d'un acte ou paiement prévu à ces contrats.

L'annulation ci-dessus visée ne pourra être prononcée lorsque le ressortissant bulgare aura été autorisé à résider sur le territoire cédé à la Puissance alliée ou associée intéressée.

## Article 199.

Si l'annulation prévue à l'article 198 entraîne pour une des Parties un préjudice considérable, le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI de la présente Partie pourra accorder à la partie lésée une indemnité calculée uniquement sur le capital engagé et sans tenir compte du manque à gagner.

## Article 200.

En matière de prescription, forclusion et déchéance, dans les territoires détachés de la Bulgarie seront applicables les dispositions prévues aux articles 183 et 184 de la présente Partie étant entendu que l'expression «début de la guerre» doit être remplacée par l'expression «date, qui sera fixée administrativement par chaque Puissance alliée et associée, à laquelle les rapports entre les Parties sont devenus impossibles en fait ou en droit», et que l'expression «durée de la guerre» doit être remplacée par celle «période entre la date ci-dessus visée et celle de la mise en vigueur du présent Traité».

## Article 201.

La Bulgarie s'engage à reconnaître, en tant qu'ils peuvent la concerner, tous accords ou conventions conclus ou à conclure entre les Puissances alliées ou associées dans le but de sauvegarder les droits et intérêts des ressortissants de ces Puissances, engagés dans des Sociétés ou associations constituées

## Článek 198.

Veškeré smlouvy sjednané před 29. zářím 1918 a té doby ještě působící mezi bývalými příslušníky bulharskými se strany jedné a vládou bulharskou neb bulharskými příslušníky se strany druhé, zůstávají v platnosti.

Nicméně zrušeny budou ty svrchu dotčené smlouvy, jejichž soudní zrušení v obecném zájmu oznámí vláda mocnosti spojené aneb sdružené, jejíž státní občanství bývalý příslušník bulharský získal, do šesti měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, Bulharsku, pokud nejde o dluhy nebo jiné peněžní závazky, které vznikly tím, že bylo podle těchto smluv něco vykonáno nebo placeno.

Zrušení svrchu dotčené nebude lze prohlásiti, bude-li bulharskému příslušníku povoleno sídliti na území postoupeném příslušné mocnosti spojené aneb sdružené.

## Článek 199.

Přivodí-li zrušení, o němž je řeč v článku 198, pro některou stranu závažnou újmu, bude smíšený rozhodčí soud dotčený v Oddíle VI této Části moci přiknouti poškozené straně náhradu vypočítanou jediné podle vloženého kapitálu a bez zřetele na úšlý zisk.

## Článek 200.

O promlčení, preklusi a propadnutí práv platí v územích oddělených od Bulharska ustanovení článků 183 a 184 této Části, při čemž výraz „počátek války“ bude nahrazen výrazem „den, který určí správním opatřením každá mocnost spojená a sdružená jako den, jímž počínajíc vztahy mezi stranami smluvními staly se ve skutečnosti nebo po právu nemožnými“, a výraz „čas války“ bude nahrazen výrazem „doba mezi dnem právě řečeným a dnem, kdy tato smlouva nabude působnosti“.

## Článek 201.

Bulharsko se zavazuje, že uzná, pokud se snad jeho týkají, všechny dohody nebo úmluvy, které jsou nebo budou sjednány mezi mocnostmi spojenými nebo sdruženými za účelem ochrany práv a zájmů příslušníků těchto mocností, zúčastněných ve společnostech a sdruženích zřízených podle zákonů

d'après les lois bulgares et déployant une activité quelconque dans les territoires détachés de la Bulgarie. Elle s'engage à faciliter tous transferts, à restituer tous documents ou valeurs, à fournir tous renseignements et généralement à accomplir tous actes ou formalités afférents auxdits accords ou conventions.

#### Article 202.

Le règlement des questions concernant les dettes contractées avant le 29 septembre 1918, entre la Bulgarie ou les ressortissants bulgares résidant en Bulgarie, d'une part, et les anciens ressortissants bulgares, d'autre part, sera effectué conformément aux dispositions de l'article 176 et de son annexe, étant entendu que l'expression «avant la guerre» doit être remplacée par l'expression «avant la date; qui sera fixée administrativement par chaque Puissance alliée et associée, à laquelle les rapports entre Parties sont devenus impossibles en fait ou en droit».

Si les dettes étaient exprimées en monnaie bulgare elles seront payées dans cette monnaie; si la dette était exprimée en toute autre monnaie que la monnaie bulgare elle sera réglée dans la monnaie stipulée.

#### Article 203.

Sans préjudice des autres stipulations du présent Traité, le Gouvernement bulgare s'engage à remettre à la Puissance à laquelle des territoires bulgares sont transférés, telle fraction des réserves accumulées par le Gouvernement ou les administrations de la Bulgarie ou par des organismes publics ou privés opérant sous leur contrôle, destinée à faire face au fonctionnement, dans ces territoires, de toutes assurances sociales et assurances d'État.

Les Puissances auxquelles ces fonds seront remis devront nécessairement les affecter à l'exécution des obligations résultant de ces assurances.

Les conditions de cette remise seront réglées par des conventions spéciales, conclues entre le Gouvernement bulgare et les Gouvernements intéressés.

Dans le cas où ces conventions spéciales ne seraient pas conclues conformément à l'alinéa précédent dans les trois mois de la mise en vigueur du présent Traité, les conditions du transfert seront, dans chaque cas, soumises à une Commission de cinq membres, dont un sera nommé par le Gouvernement

bulharských a vyvíjejících jakoukoli činnost na územích oddělených od Bulharska. Zavazuje se usnadnit všechny převody, navrátiti všechny listiny a cenné papíry, poskytnouti veškeré zprávy a vůbec učiniti zadost všem jednáním a formalitám majícím vztah k řečeným dohodám a úmluvám.

#### Článek 202.

Uspořádání otázek týkajících se dluhů kontrahovaných před 29. zářím 1918 mezi Bulharskem neb v Bulharsku sídlícími příslušníky bulharskými na straně jedné a bývalými příslušníky bulharskými na straně druhé, bude provedeno v souhlasu s ustanoveními článku 176 a jeho přílohy, při čemž výraz „před válkou“ bude nahrazen výrazem „před dnem, který určí správním opatřením každá mocnost spojená a sdružená jako den, jímž počínají vztahy mezi stranami smluvními staly se ve skutečnosti nebo po právu nemožnými“.

Byly-li dluhy vyjádřeny v měně bulharské, budou splaceny v této měně; byl-li dluh vyjádřen v jakékoliv jiné měně než bulharské, bude zapraven v měně smluvené.

#### Článek 203.

Bez újmy ostatních ustanovení této smlouvy zavazuje se vláda bulharská, že vydá mocnosti, které byla postoupena nějaká území bulharská, poměrnou část rezerv nashromážděných vládou nebo správními úřady bulharskými nebo veřejnými neb soukromými organizacemi činnými pod jejich dozorem, určenou k tomu, aby na těchto územích mohlo působiti pojištění sociální a státní.

Mocnosti, kterým budou tyto fondy vydány, musí je za všech okolností obrátiti na splnění závazků vyplývajících z těchto pojištění.

Podmínky tohoto vydání budou stanoveny zvláštními úmluvami, uzavřenými mezi vládou bulharskou a vládami, o které jde.

Jestliže by tyto zvláštní úmluvy podle předšlého odstavce nebyly sjednány do tří měsíců po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, podmínky převodu budou předloženy v každém případě pětičlenné komisi; jednoho člena jmenuje vláda bulharská, jednoho druhá vláda, o níž jde, a tři správní rada Mezi-

bulgare et un par l'autre Gouvernement intéressé et trois seront nommés par le Conseil d'Administration du Bureau international du Travail parmi les ressortissants des autres États. Cette Commission votant à la majorité des voix, devra dans les trois mois de sa constitution adopter des recommandations à soumettre au Conseil de la Société des Nations; les décisions du Conseil devront être immédiatement considérés par la Bulgarie et par l'autre État intéressé comme définitives.

## PARTIE X.

### NAVIGATION AÉRIENNE.

#### Article 204.

Les aéronefs ressortissant aux Puissances alliées ou associées auront pleine liberté de survol et d'atterrissage sur le territoire et les eaux territoriales de la Bulgarie et jouiront des mêmes avantages que les aéronefs bulgares, notamment en cas de détresse à terre ou en mer.

#### Article 205.

Les aéronefs ressortissant aux Puissances alliées ou associées en transit pour un pays étranger quelconque jouiront du droit de survoler sans atterrir, le territoire et les eaux territoriales de la Bulgarie, sous réserve des règlements que la Bulgarie pourra établir, qui seront également applicables aux aéronefs de la Bulgarie et à ceux des Pays alliés et associés.

#### Article 206.

Les aérodrômes établis en Bulgare et ouverts au trafic public national seront ouverts aux aéronefs ressortissant aux Puissances alliées et associées qui seront traités sur un pied d'égalité avec les aéronefs bulgares, en ce qui concerne les taxes de toute nature, y compris les taxes d'atterrissage et d'aménagement.

#### Article 207.

Sous réserve des présentes dispositions, le droit de passage, de transit et d'atterrissage, prévu aux articles 204, 205 et 206 est subordonné à l'observation des règlements que la Bulgarie pourra juger nécessaire d'édicter, étant entendu que ces règlements seront appliqués sans distinction aux aéronefs bulgares et à ceux des Pays alliés et associés.

národního úřadu práce z příslušníků jiných států. Tato komise, jež rozhoduje většinou hlasů, bude povinna do tří měsíců po tom, co bude zřízena, usnésti se o návrzích, které předloží Radě Společnosti národů. Rozhodnutí Rady buďtež Bulharskem i druhým státem, o který jde, pokládána ihned za konečná.

## ČÁST X.

### VZDUCHOPLAVBA.

#### Článek 204.

Vzducholodi mocností spojených nebo sdružených budou požívati plné svobody přeletu a přistání na území a na pobřežních vodách Bulharska a budou účastny stejných výhod jako vzducholodi bulharské, zvláště v případě nouze na zemi nebo na moři.

#### Článek 205.

Vzducholodi mocností spojených nebo sdružených budou na cestě do kterékoliv cizí země požívati práva přeletěti bez přistání území a pobřežní vody Bulharska, šetříce řádů, jež by Bulharsko snad zavedlo a jež budou stejně platiti pro vzducholodi bulharské i pro vzducholodi zemí spojených a sdružených.

#### Článek 206.

Letiště pro vzducholodi v Bulharsku otevřená veřejné domácí dopravě budou otevřena i vzducholodím mocností spojených a sdružených, jež tam budou rovnoprávně se vzducholodmi bulharskými co do poplatků všech druhů, čítaje v to dávky z přistání a zaopatření.

#### Článek 207.

S výhradou hořejších ustanovení podléhá právo letu, průletu a přistání, obsažené v článcích 204, 205 a 206, řádům, které by Bulharsko uznalo za nutno zavést; rozumí se, že těchto řádů bude užito bez rozdílu i na vzducholodi bulharské i na vzducholodi zemí spojených a sdružených.

## Article 208.

Les certificats de nationalité, de navigabilité, les brevets de capacité et les licences délivrés ou reconnus valables par l'une quelconque des Puissances alliées et associées, seront admis en Bulgarie comme valables et équivalents aux certificats, brevets et licences délivrés par la Bulgarie.

## Article 209.

Au point de vue du trafic commercial aérien interne, les aéronefs ressortissant aux Puissances alliées et associées jouiront en Bulgarie du traitement de la nation la plus favorisée.

## Article 210.

La Bulgarie s'engage à mettre en vigueur des mesures propres à assurer que tout aéronef bulgare survolant son territoire se conformera aux règles sur les feux et signaux, règles de l'air et règles sur le trafic aérien sur ou dans le voisinage des aérodromes, tels que ces règles son fixées par la Convention passée entre les Puissances alliées et associées relativement à la navigation aérienne.

## Article 211.

Les obligation imposées par les dispositions de la présente Partie resteront en vigueur jusqu'au 1<sup>er</sup> janvier 1923, à moins qu'auparavant la Bulgarie ait été admise dans la Société des Nations ou ait été autorisée, du consentement des Puissances alliées et associées, à adhérer à la Convention passée entre lesdites Puissances, relativement à la navigation aérienne.

## PARTIE XI.

PORTS, VOIES D'EAU ET VOIES  
FERRÉES.

## SECTION I.

## DISPOSITIONS GÉNÉRALES.

## Article 212.

La Bulgarie s'engage à accorder la liberté du transit à travers son territoire sur les voies les plus appropriées au transit international, par chemin de fer, par cours d'eau navigable ou par canal, aux personnes, marchandises, navires, bateaux, wagons et

## Článek 208.

Vysvědčení o státní příslušnosti, o schopnosti k letu, průkazy o letecké způsobilosti, jakož i povolení vydaná nebo za pravoplatná uznaná kteroukoli z mocností spojených a sdružených budou uznány v Bulharsku za platné a rovnocenné s vysvědčeními, průkazy a povoleními vydanými Bulharskem samým.

## Článek 209.

Pokud jde o vnitrostátní obchodní vzduchoplavbu, bude v Bulharsku se vzducholoďmi mocností spojených a sdružených nakládáno jako se vzducholoďmi státu požívajícího největších výhod.

## Článek 210.

Bulharsko se zavazuje zavést vhodná opatření, aby se zajistilo, že se vzducholoď bulharská letící nad jeho vlastním územím podrobí pravidlům o světlech a signálech, o plavbě vzduchem a o pohybech poblíž letišť a nad nimi tak, jak jsou tato pravidla stanovena úmluvou o vzduchoplavbě, sjednanou mezi mocnostmi spojenými a sdruženými.

## Článek 211.

Závazky uložené ustanoveními této části zůstanou v platnosti až do 1. ledna 1923, leda že by před tím Bulharsko bylo přijato do Společnosti národů nebo že by mu bylo dovoleno se souhlasem mocností spojených a sdružených přistoupení k úmluvě těchto mocností o plavbě vzduchem.

## ČÁST XI.

PŘÍSTAVY, VODNÍ CESTY  
A ŽELEZNICE.

## ODDÍL I.

## OBEČNÁ USTANOVENÍ.

## Článek 212.

Bulharsko se zavazuje poskytnouti svobodu průvozu přes své území osobám, zboží, lodím, člunům, vagonům a poště, pocházejícím z území nebo určeným do území kterékoli mocnosti spojené nebo sdružené, ať už jde o mocnost pohraniční čili nie, a to na cestách pro mezi-

services postaux en provenance ou à destination des territoires de l'une quelconque des Puissances alliées et associées limitrophes ou non; et, à cet effet, la traversée des eaux territoriales sera permise.

Les personnes, marchandises, navires, bateaux, wagons et services postaux ne seront soumis à aucun droit de transit, ni à aucun délai ou restriction inutiles, et ils auront droit, en Bulgarie, au traitement national, en tout ce qui concerne les taxes et les facilités, ainsi qu'à tous autres égards.

Les marchandises en transit seront exemptes de tous droits de douane ou autres droits analogues.

Toutes taxes ou charges, grevant le transport en transit, devront être raisonnables, eu égard aux conditions du trafic. Nulle redevance, facilité ou restriction ne devra dépendre, directement ou indirectement, de la qualité du propriétaire ou de la nationalité du navire ou autre moyen de transport qui aurait été ou qui devrait être employé sur une partie quelconque du parcours total.

#### Article 213.

La Bulgarie s'engage à n'imposer ni maintenir un contrôle quelconque sur les entreprises de transport, en transit aller et retour, des émigrants à travers son territoire, en dehors de mesures nécessaires pour constater que les voyageurs sont réellement en transit; elle ne permettra à aucune compagnie de navigation ni à aucune autre organisation, société ou personne privée intéressée au trafic, de participer d'une façon quelconque à un service administratif organisé dans ce but, ni d'exercer une influence directe ou indirecte à cet égard.

#### Article 214.

La Bulgarie s'interdit d'établir une distinction ou une préférence directe ou indirecte, en ce qui concerne les droits, taxes et prohibitions relatifs aux importations dans son territoire ou aux exportations de son territoire et, sous réserve de stipulations particulières contenues dans le présent Traité, en ce qui concerne les conditions et le prix du transport des marchandises ou des personnes à destination ou en provenance de son territoire, en raison soit de la frontière d'entrée ou de sortie, soit de la nature, de la propriété ou du pavillon des moyens de transports employés

národní průvoz nejvhodnějších, buď po železnicích, po splavných vodních tocích nebo průplavech; a k tomu cíli bude povolen průjezd pobřežními vodami.

Takové osoby, zboží, lodi, čluny, vagony a pošta nebudou podrobeny žádným průvozním poplatkům ani zbytečným průtahům neb omezením a budou mít v Bulharsku právo, aby s nimi bylo nakládáno stejně jako s domácími ve všem, co se týká poplatků a úlev, i ve všech jiných směrech.

Průvozní zboží bude prosto jakéhokoli cla i jiných podobných poplatků.

Všechny poplatky nebo dávky ukládané průvozní dopravě musí býti rozumné hledíce k podmínkám dopravním. Žádný poplatek, výhoda neb omezení nesmí záviseti ať přímo či nepřímo na vlastnictví nebo na státní příslušnosti lodi neb jiného prostředku dopravního, jehož by bylo aneb mělo býti použito na kterékoli části celkové průvozní trati.

#### Článek 213.

Bulharsko se zavazuje, že nezavede aniž bude udržovati jakéhokoliv dozoru na podniky pro přepravu vystěhovalců přes své území tam i zpět, mimo opatření nutná k zjištění, že jde vskutku o cestující projíždějící; nedovolí žádné společnosti plavební ani žádné jiné organizaci, společnosti ani soukromé osobě interesované na dopravě, aby jakýmkoli způsobem působily při službě správní k onomu účelu zřízené, nebo vykonávaly v tomto směru přímý neb nepřímý vliv.

#### Článek 214.

Bulharsko má zakázáno, aby nedělalo přímo ani nepřímo rozdílu a neposkytovalo výhod co do dávek, poplatků aneb zákazů týkajících se dovozu do svého území aneb vývozu z něho, šetříc zvláštních závazků obsažených v této smlouvě, co do podmínek a cen přepravních pro zboží aneb pro osoby určené do jeho území aneb z něho přicházející, ať už by šlo o rozdíly podle pohraničního místa vstupního aneb výstupního, či podle povahy, podle vlastnictví nebo podle vlajky použitých prostředků dopravních (počítajíc v to i dopravu vzduchovou), či o rozdíly podle toho,

(y compris les transports aériens), soit du point de départ primitif ou immédiat du navire ou bateau, du wagon, de l'aéronef ou autre moyen de transport, de sa destination finale ou intermédiaire, de l'itinéraire suivi ou des points de transbordement, soit du fait que les marchandises sont importées ou exportées directement par un port bulgare ou indirectement par un port étranger, soit du fait que les marchandises sont importées ou exportées par mer, par terre ou par voie aérienne.

La Bulgarie s'interdit notamment d'établir, au préjudice des ports, navires ou bateaux de l'une quelconque des Puissances alliées et associées, aucune surtaxe, aucune prime directe ou indirecte à l'exportation ou l'importation par les ports ou par les navires ou bateaux bulgares, ou par ceux d'une autre Puissance, en particulier sous forme de tarifs combinés, et de soumettre les personnes ou les marchandises, passant par un port ou utilisant un navire ou bateau d'une quelconque des Puissances alliées ou associées, à des formalités ou à des délais quelconques, auxquels ces personnes ou ces marchandises ne seraient pas soumises, si elles passaient par un port bulgare ou par le port d'une autre Puissance, ou si elles utilisaient un navire ou bateau bulgare ou un navire ou bateau d'une autre Puissance.

#### Article 215.

Toutes les dispositions utiles devront être prises, au point de vue administratif et technique, pour abrégier, autant que possible, la pénétration des marchandises par les frontières de la Bulgarie et pour assurer, à partir desdites frontières, l'expédition et le transport de ces marchandises sans distinguer selon qu'elles sont en provenance ou à destination des territoires des Puissances alliées ou associées, ou en transit de ou pour ces territoires, dans des conditions matérielles, notamment au point de vue de la rapidité et des soins de route, identiques à celles dont bénéficieraient les marchandises de même nature, voyageant sur le territoire bulgare dans des conditions semblables de transport.

En particulier, le transport des marchandises périssables sera effectué avec promptitude et régularité et les formalités douanières auront lieu de façon à permettre la continuation directe du transport des marchandises par les trains en correspondance.

odkud loď nebo člun, vagon, vzducholod' aneb jiný prostředek dopravní původně aneb na- posled vyjel, nebo podle jeho konečného aneb nejbližšího určení, podle směru cesty aneb podle míst překladišních, či podle toho, zda bylo zboží dovezeno aneb vyvezeno přímo přístavem bulharským nebo nepřímo kterýmkoli cizím přístavem, či podle toho, bylo-li zboží dovezeno aneb vyvezeno po moři, po zemi aneb vzduchem.

Bulharsko má zejména zakázáno, aby ne- zavádělo v neprospěch přístavů, lodí aneb člunů kterékoli z mocností spojených a sdružených žádného příplatku, nebo přímé neb nepřímé odměny pro vývoz nebo dovoz přes přístavy bulharské neb cizí, po lodích a člunech bulharských aneb cizích, zejména ve formě tarifů kombinovaných. Bulharsko má zakázáno, aby nepodrobovalo osob neb zboží dopravovaného přes přístav aneb po lodi nebo člunu některé z mocností spojených nebo sdružených žádným formalitám a průtahům, kterým by tyto osoby anebo toto zboží ne- byly podrobovány, kdyby byly dopravovány přes přístav bulharský nebo přes přístav ně- které jiné mocnosti, aneb kdyby použily lodi neb člunu bulharského nebo lodí neb člunu některé jiné mocnosti.

#### Článek 215.

Musí se učiniti veškerá vhodná opatření správní i technická, aby byl přechod zboží přes hranice Bulharska co možno zkrácen a aby byla výprava a přeprava zboží od těchto hranic, bez rozdílu, pochází-li zboží z území mocností spojených a sdružených či je-li do nich určeno, zda je v průvozu z těchto území či v průvozu do nich, zajištěna co do hmot- ných podmínek, zejména pokud se týče rych- losti a péče dopravní tak, aby podmínky ty byly stejné, jaké platí pro zboží téhož druhu, dopravované územím bulharským za podob- ných podmínek přepravních.

Zvláště přeprava zboží podléhajícího rychlé zkáze bude se dítí dochvilně a pravidelně a prohlídka celní bude prováděna tak, aby se mohlo v přepravě zboží přímo pokračovati vlaky přípojnými.

## Article 216.

Les ports maritimes des Puissances alliées et associées bénéficieront de toutes les fa-veurs et de tous les tarifs réduits accordés, sur les voies ferrées ou les voies navigables de la Bulgarie, au profit des ports bulgares ou d'un port quelconque d'une autre Puissance.

La Bulgarie ne pourra refuser de participer aux tarifs ou combinaisons de tarifs qui auraient pour objet d'assurer aux ports d'une des Puissances alliées et associées des avantages analogues à ceux qu'elle aurait accordés à ses propres ports ou à ceux d'une autre Puissance.

## Article 217.

Nonobstant toute stipulation contraire des conventions existantes, la Bulgarie s'engage à accorder, sur les lignes les plus appropriées au transit international et conformément aux tarifs en vigueur, la liberté du transit aux correspondances télégraphiques et communications téléphoniques en provenance ou à destination de l'une quelconque des Puissances alliées et associées, limitrophe ou non. Ces correspondances et communications ne seront soumises à aucuns délai ni restriction inutiles; elles jouiront en Bulgarie du traitement national en tout ce qui concerne les facilités et notamment la célérité des transmissions. Nulle redevance, facilité ou restriction ne devra dépendre directement ou indirectement de la nationalité de l'expéditeur ou du destinataire.

## SECTION II.

## NAVIGATION.

## CHAPITRE I.

## LIBERTÉ DE NAVIGATION.

## Article 218.

Les ressortissants des Puissances alliées et associées, ainsi que leurs biens, navires et bateaux, jouiront, dans tous les ports et sur les voies de navigation intérieure de la Bulgarie d'un traitement égal, à tous égards, à celui des ressortissants, des biens et des navires et bateaux bulgares.

En particulier, les navires et bateaux de l'une quelconque des Puissances alliées et associées seront autorisés à transporter des marchandises de toute nature et des pas-

## Článek 216.

Námořní přístavy mocností spojených a sdružených budou požívati všech výhod a všech snížených tarifů poskytovaných na bulharských železnicích aneb splavných vodách bulharských ve prospěch přístavů bulharských nebo přístavu kterékoli jiné mocnosti.

Bulharsko nesmí odmítnouti účast při tarifech neb sestavách tarifních, které by měly za účel zajistiti přístavům některé z mocností spojených a sdružených stejné výhody, jaké by Bulharsko bylo poskytlo svým vlastním přístavům nebo přístavům některé jiné mocnosti.

## Článek 217.

Bulharsko se zavazuje, že bez ohledu na jakákoli opačná ustanovení trvajících úmluv poskytne na tratích pro mezinárodní transit nejvhodnějších a podle platných sazeb svobodu transitu telegrafickým zprávám a telefonickým hovorům z kteréhokoli nebo do kteréhokoli ze států spojených a sdružených, ať sousedních či nikoli. Tyto zprávy a tyto hovory nebudou zbytečně nijak zdržovány ani omezovány; v Bulharsku bude s nimi nakládáno jako s domácími ve všem, co se týče výhod a zvláště rychlosti přepravy. Žádný poplatek, výhoda ani omezení nesmí záviseti ať přímo či nepřímo na státní příslušnosti odesílatele nebo příjemce.

## ODDÍL II.

## PLAVBA.

## HLAVA I.

## SVOBODA PLAVBY.

## Článek 218.

Se státními příslušníky mocností spojených a sdružených, jakož i s jejich majetkem, loďmi a čluny bude se v každé příčině jednati stejně ve všech přístavech a na vnitrozemských vodních cestách bulharských jako s příslušníky bulharskými, jejich majetkem, loďmi a čluny.

Zvláště pak budou oprávněny lodi a čluny kterékoli mocnosti spojené a sdružené dopravovati zboží všeho druhu i cestující do všech nebo ze všech přístavů neb míst na území bul-

sagers à destination ou en provenance de tous ports ou localités situés sur les territoires de la Bulgarie auxquels les navires et bateaux bulgares peuvent avoir accès, à des conditions qui ne seront pas plus onéreuses que celles appliquées dans le cas de navires et bateaux nationaux; ils seront traités sur le pied d'égalité avec les navires et bateaux nationaux, en ce qui concerne les facilités et charges de ports et de quai de toute sorte, y compris les facilités de stationnement, de chargement et de déchargement, les droits et charges de tonnage, de quai, de pilotage, de phare, de quarantaine et tous droits et charges analogues, de quelque nature qu'ils soient, perçus au nom et au profit du Gouvernement, de fonctionnaires publics, de particuliers, de corporations ou d'établissements de quelque espèce que ce soit.

Au cas où la Bulgarie accorderait à l'une quelconque des Puissances alliées et associées ou à toute autre Puissance étrangère, un traitement préférentiel, ce régime sera étendu sans délai et sans conditions à toutes les Puissances alliées et associées.

Il ne sera apporté à la circulation des personnes et des navires et bateaux d'autres entraves que celles résultant des dispositions relatives aux douanes, à la police, aux prescriptions sanitaires, à l'émigration ou à l'immigration, ainsi qu'à l'importation ou à l'exportation des marchandises prohibées. Ces dispositions, raisonnables et uniformes, ne devront pas entraver inutilement le trafic.

## CHAPITRE II.

### CLAUSES RELATIVES AU DANUBE.

#### 1<sup>o</sup> DISPOSITIONS COMMUNES AUX RÉSEAUX FLUVIAUX DÉCLARÉS INTERNATIONAUX.

##### Article 219.

Est déclaré international: le Danube depuis Ulm, ensemble toute partie navigable de ce réseau fluvial servant naturellement d'accès à la mer à plus d'un État, avec ou sans transbordement, d'un bateau à un autre, ainsi que les canaux latéraux et chenaux qui seraient établis, soit pour doubler ou améliorer des sections naturellement navigables dudit réseau fluvial, soit pour réunir deux sections naturellement navigables du même cours d'eau.

Un accord conclu entre les États riverains pourra étendre le régime international à

harském, jež mohou býti přístupny lodím a člunům bulharským, a to za podmínky, které nebudou obtížnější než podmínky platící pro lodí a čluny domácí; bude se s nimi nakládati stejně jako s lodmi a čluny domácími, pokud jde o jakékoli výhody a dávky přístavní a nábrežní, počítajíc v to výhody při pobytu, při nakládání a skládání, dále pokud jde o dávky a poplatky z nosnosti, z přistání, ze služby lodivodské, poplatky majákové a karantenní a vůbec podobné dávky a poplatky jakéhokoli rázu, vybírané jménem a ve prospěch vlády, úředníků veřejných, jednotlivců, společností nebo závodů jakýchkoliv.

Poskytlo-li by Bulharsko zvláštní výhody některé mocnosti spojené nebo sdružené nebo jiné cizí mocnosti, budou tyto výhody rozšířeny ihned a bezpodmínečně na všechny mocnosti spojené a sdružené.

Dopravě osob a lodí i člunů nebudou činěny jiné překážky než ty, které vyplývají z ustanovení celních, policejních, zdravotních, vystěhovaleckých a přistěhovaleckých neb z předpisů o dovozu a vývozu zakázaného zboží. Tato ustanovení musí býti rozumná a jednotná a nesmějí zbytečně dopravě překážeti.

## HLAVA II.

### KLAUSULE O DUNAJI.

#### I. USTANOVENÍ SPOLEČNÁ ŘIČNÍM SÍTÍM PROHLAŠENÝM ZA MEZINÁRODNÍ.

##### Článek 219.

Dunaj od Ulmu prohlašuje se za mezinárodní a spolu s ním každá splavná část této vodní sítě, která slouží více než jednomu státu za přirozený přístup k moři, ať už s překládáním s lodí na loď či bez něho, rovněž průplavy poboční a koryta plavební, které by byly postaveny buď k zdvojení nebo k zdokonalení přirozeně splavných částí řečených říčních sítí, anebo k spojení dvou přirozeně splavných částí téhož vodního toku.

Dohoda sjednaná mezi pořičními státy může mezinárodní režim rozšířiti na kaž-

toute partie de réseau fluvial susnommé, qui ne sera pas comprise dans la définition générale.

#### Article 220.

Sur le voies déclarées internationales à l'article précédent, les ressortissants, les biens et les pavillons de toutes les Puissances seront traités sur le pied d'une parfaite égalité, de telle sorte qu'aucune distinction ne soit faite, au détriment des ressortissants, des biens et du pavillon d'une quelconque de ces Puissances, entre ceux-ci et les ressortissants, les biens et le pavillon de l'État riverain lui-même ou de l'État dont les ressortissants, les biens et le pavillon jouissent du traitement le plus favorable.

#### Article 221.

Les bateaux bulgares ne pourront exécuter le transport, par lignes régulières de voyageurs et de marchandises, entre les ports d'une Puissance alliée et associée qu'avec une autorisation spéciale de celle-ci.

La Bulgarie s'engage à maintenir en faveur des Puissances alliées et associées et de leurs ressortissants toutes les facilités dont ceux-ci bénéficiaient avant la guerre dans les ports bulgares.

#### Article 222.

Des taxes, susceptibles de varier avec les différentes sections du fleuve, pourront être perçues sur des bateaux empruntant la voie navigable ou ses accès, à moins de dispositions contraires d'une convention existante. Elles devront être exclusivement destinées à couvrir d'une façon équitable les frais d'entretien de la navigabilité ou d'amélioration du fleuve et de ses accès ou à subvenir à des dépenses faites dans l'intérêt de la navigation. Le tarif en sera calculé d'après ces dépenses et affiché dans les ports. Ces taxes seront établies de manière à ne pas rendre nécessaire un examen détaillé de la cargaison, à moins qu'il n'y ait soupçon de fraude ou de contravention.

#### Article 223.

Le transit des voyageurs, bateaux et marchandises s'effectuera conformément aux conditions générales fixées à la Section I.

Lorsque les deux rives d'un fleuve international font partie d'un même État, les marchandises en transit pourront être mises sous scellés ou sous la garde des agents des

dou část shora uvedené říční sítě, která není pojata v obecné definici.

#### Článek 220.

Na cestách prohlášených v předcházejícím článku za mezinárodní bude se jednati s příslušníky, s majetkem a s vlajkami všech mocností na základě naprosté rovnosti, takže se nebude ke škodě příslušníků, majetku a vlajky kterékoli z těchto mocností činiti rozdíl mezi nimi a příslušníky, majetkem a vlajkou státu poříčního samého nebo státu, jehož příslušníci, majetek nebo vlajka by požívali největších výhod.

#### Článek 221.

Bulharské lodi nesmějí provozovati přepravu osobní a nákladní na pravidelných liniích mezi přístavy některé mocnosti spojené a sdružené bez jejího zvláštního povolení.

Bulharsko se zavazuje, že zachová ve prospěch mocností spojených a sdružených a jejich příslušníků veškerý úlevy, jichž tito požívali před válkou v bulharských přístavech.

#### Článek 222.

Pokud není opačného ustanovení některé trvající dohody, mohou se z člunů používajících splavné cesty nebo přístupu k ní vybírat poplatky, které mohou býti proměnlivé podle jednotlivých oddílů řeky. Poplatky musí býti výhradně určeny k tomu, aby byl přiměřeným způsobem kryt náklad na udržování splavnosti nebo na zlepšení řeky a přístupů k ní nebo k úhradě výdajů věnovaných zájmům plavby. Sazby poplatků budou vypočteny podle těchto nákladů a vyvěšeny v přístavech. Poplatky ty budou stanoveny tak, aby nebylo nutno prováděti podrobnou prohlídku nákladu kromě při podezření z podloudnictví nebo z přestupku.

#### Článek 223.

Průvoz cestujících, lodí a zboží bude se díti podle obecných podmínek stanovených v Oděle I.

Náleží-li oba břehy mezinárodní řeky témuž státu, může se díti transitující zboží pod pečeti nebo pod dozor celníků. Pokud řeka tvoří hranici, zboží i cestující transitující

douanes. Lorsque le fleuve forme frontière, les marchandises et les voyageurs en transit seront exempts de toute formalité douanière; le chargement et le déchargement des marchandises, ainsi que l'embarquement et le débarquement des voyageurs, ne pourront s'effectuer que dans les ports désignés par l'État riverain.

#### Article 224.

Sur le parcours comme à l'embouchure des voies navigables susmentionnées, il ne pourra être perçu de redevances d'aucune espèce, autres que celles prévues à la présente Partie.

Cette disposition ne fera pas obstacle à l'établissement, par les États riverains, de droits de douane, d'octroi local ou de consommation, non plus qu'à la création de taxes raisonnables et uniformes prélevées dans les ports, d'après des tarifs publics, pour l'usage des grues, élévateurs, quais, magasins et autres installations analogues.

#### Article 225.

A défaut d'une organisation spéciale relative à l'exécution des travaux d'entretien et d'amélioration de la partie internationale d'un réseau navigable, chaque État riverain sera tenu de prendre, dans la mesure convenable, des dispositions nécessaires à l'effet d'écarter tous obstacles ou dangers pour la navigation et d'assurer le maintien de la navigation dans de bonnes conditions.

Si un État néglige de se conformer à cette obligation, tout État riverain ou représenté à la Commission internationale, pourra en appeler à la juridiction instituée, à cet effet, par la Société des Nations.

#### Article 226.

Il sera procédé, de la même manière, dans le cas où un État riverain entreprendrait des travaux de nature à porter atteinte à la navigation dans la partie internationale. La juridiction visée à l'article précédent pourra prescrire la suspension ou la suppression de ces travaux, en tenant compte, dans ses décisions, des droits relatifs à l'irrigation, à la force hydraulique, aux pêcheries et aux autres intérêts nationaux, qui, en cas d'accord de tous les États riverains ou de tous les États représentés à la Commission internationale, auront la priorité sur les besoins de la navigation.

jsou prosti všech celních formalit. Nakládání a skládání zboží, jakož i nalodování a vyloďování cestujících smí se díti jen v přístavech určených státem pořičním.

#### Článek 224.

Ani podél toku, ani v ústí shora uvedených vodních cest nesmějí se vybírat žádné dávky kromě těch, jež jsou ustanoveny v této části.

Toto ustanovení nebrání, aby státy pobřežní zavedly cla, místní a spotřební dávky, jakož i rozumné a jednotné poplatky přístavní za používání jeřábů, vytahovadel, nábřeží, skladišť a jiných obdobných zařízení podle sazeb veřejně vyhlášených.

#### Článek 225.

Není-li zvláštní organizace ku provádění udržovacích a zlepšovacích prací na mezinárodní části splavné sítě, jest každý pořiční stát povinen učiniti vhodným způsobem opatření nutná k odstranění plavebních překážek nebo nebezpečí a k zajištění doorych plavebních podmínek.

Kdyby některý stát této povinnosti nevyhověl, může každý pořiční stát nebo stát zastoupený v mezinárodní komisi obrátiti se na soud, ustanovený k tomu účelu Společností národů.

#### Článek 226.

Stejně se bude postupovati, kdyby některý pořiční stát podnikl takové práce, které by mohly býti na újmu plavbě v mezinárodní části. Soud uvedený v předchozím článku může naříditi zastavení nebo zrušení těchto prací, dbaje při svých rozhodnutích práv týkajících se zavodňování, vodních sil a rybníků, jakož i ostatních zájmů státních, které při souhlasu všech pořičních států nebo všech států zastoupených v mezinárodní komisi budou míti přednost před potřebami plavby.

Le recours à la juridiction de la Société des Nations ne sera pas suspensif.

#### Article 227.

Le régime formulé par les articles 220 et 222 à 226 ci-dessus sera remplacé par celui qui serait institué dans une Convention générale établie par les Puissances alliées et associées et approuvée par la Société des Nations, relativement aux voies navigables dont ladite Convention reconnaîtrait le caractère international. Cette Convention pourra s'appliquer notamment à tout ou partie du réseau fluvial du Danube ci-dessus mentionné, ainsi qu'aux autres éléments de ce réseau fluvial, qui pourraient y être compris dans une définition générale.

La Bulgarie s'engage, conformément aux dispositions de l'article 248, à adhérer à ladite Convention générale.

#### Article 228.

La Bulgarie cédera aux Puissances alliées et associées intéressées, dans le délai maximum de trois mois après la notification qui lui en sera faite, une partie des remorqueurs et des bateaux qui resteront immatriculés dans les ports des réseaux fluviaux visés à l'article 219, après les prélèvements à opérer à titre de restitution ou de réparation. La Bulgarie cédera de même le matériel de toute nature nécessaire aux Puissances alliées et associées intéressées pour l'utilisation de ces réseaux.

Le nombre des remorqueurs et bateaux et l'importance du matériel cédés, ainsi que leur répartition, seront déterminés par un ou plusieurs arbitres désignés par les États-Unis d'Amérique, en tenant compte des besoins légitimes des parties en cause, et en se basant notamment sur le trafic de la navigation dans les cinq années qui ont précédé la guerre.

Tous les bâtiments cédés devront être munis de leurs agrès et appareils, être en bon état, capables de transporter des marchandises, et choisis parmi les plus récemment construits.

Lorsque les cessions prévues au présent article nécessiteront l'acquisition de la propriété qui, au 15 octobre 1918 ou depuis cette date, appartenait à une personne privée, l'arbitre ou les arbitres fixeront les droits des anciens propriétaires ainsi que le montant de l'indemnité à payer aux dits pro-

Stížnost k soudu Společnosti národů nebude mítí účinků odkladných.

#### Článek 227.

Řád vyjádřený hořejšími články 220 a 222 až 226 bude nahrazen řádem zavedeným obecnou úmluvou, jež bude ujednána mocnostmi spojenými a sdruženými a schválena Společností národů a jež se bude týkatí vodních cest, kterým by řečená úmluva přiznala ráz mezinárodní. Tato úmluva bude se moci vztahovati zvláště k celku nebo k části říční sítě dunajské, jak je vzpomenua svrchu, jakož i k jiným částem této říční sítě, které by tu mohly býti pojaty v obecné definici.

Bulharsko se zavazuje ve shodě s ustanoveními článku 248, že přistoupí k této obecné úmluvě.

#### Článek 228.

Bulharsko postoupí zúčastněným mocnostem spojeným a sdruženým nejdéle do tří měsíců po době, kdy mu to bude notifikováno, část vlečných parníků a člunů, které zbudou v matrikách přístavů říčních sítí, uvedených v článku 219, až budou vyloučeny ty, které mají býti napřed odevzdány proto, že se na ně vztahuje právní důvod vrácení nebo náhrady. Bulharsko postoupí rovněž materiál všeho druhu, nezbytný k užívání těchto říčních sítí, mocnostem spojeným a sdruženým.

Počet postoupených vlečných parníků a člunů a úhrn postoupených pomůcek i rozdělení jich budou určeny od rozhodčího nebo rozhodčích jmenovaných Spojenými státy americkými; toto určení se stane s ohledem na odůvodněné potřeby zúčastněných stran, zejména na základě dopravy plavební v posledních pěti letech před válkou.

Všechny postoupené lodí musí býti opatřeny svým ráhnovím a příslušenstvím, musí býti v dobrém stavu, schopny k dopravě zboží a budou vybrány z lodí poslední postavených.

V případech, kdy postupy dle tohoto článku budou vyžadovati nabytí vlastnictví, jež 15. října 1918 nebo od tohoto dne náleželo osobě soukromé, budou rozhodčím nebo rozhodčími stanovena práva bývalých vlastníků i výše odškodného, jež má býti těmto vlastníkům zapláceno a v každém jednotlivém případě

priétaires, et, dans chaque cas particulier, le mode de règlement de cette indemnité. Si l'arbitre ou les arbitres reconnaissent que tout ou partie de cette indemnité doit revenir directement ou indirectement à des Puissances tenues à des réparations, ils détermineront la somme à porter de ce chef au crédit desdites Puissances.

En ce qui concerne le Danube, sont également soumises à la décision de l'arbitre ou des arbitres susmentionnés, toutes questions ayant trait à la répartition permanente des navires, dont la propriété ou la nationalité donneraient lieu à un différend entre États et aux conditions de ladite répartition.

Une Commission formée des Représentants des États-Unis d'Amérique, de l'Empire britannique, de la France et de l'Italie sera investie, jusqu'à la répartition définitive, du contrôle de ces navires. Cette Commission fera provisoirement le nécessaire pour assurer l'exploitation de ces navires dans l'intérêt général par un organisme local quelconque, ou, sinon, elle l'entreprendra elle-même sans cependant porter atteinte à la répartition définitive.

Cette exploitation provisoire sera, dans la mesure du possible, établie sur des bases commerciales, et les recettes nettes perçues par la dite Commission pour la location des navires seront employées de la manière qui sera indiquée par la Commission des réparations.

## 2<sup>o</sup> DISPOSITIONS SPÉCIALES AU DANUBE.

### Article 229.

La Commission européenne du Danube exercera de nouveau les pouvoirs qu'elle avait avant la guerre. Toutefois et provisoirement les représentants de la Grande-Bretagne, de la France, de l'Italie et de la Roumanie feront seuls partie de cette Commission.

### Article 230.

A partir du point où cesse la compétence de la Commission européenne, le réseau du Danube visé à l'article 219 sera placé sous l'administration d'une Commission internationale composée comme suit:

2 représentants des États allemands riverains;

1 représentant de chacun des autres États riverains;

způsob úhrady tohoto odškodnění. Kdyby bylo rozhodčím nebo rozhodčími nalezeno, že úhrn nebo část tohoto odškodnění náleží přímo nebo nepřímo mocnostem povinným k náhradám, určí tito rozhodčí částku, která z tohoto důvodu bude připsána těmto mocnostem ku prospěchu.

Pokud se týče Dunaje, jsou rovněž podrobeny rozhodnutí rozhodčího nebo rozhodčích svrchu vzpomenutých všechny otázky týkající se trvalého rozdělení lodí, jejichž vlastnictví nebo státní příslušnost by byly příčinou rozporu mezi státy, a otázky týkající se podmínek tohoto rozdělení.

Správa těchto lodí až do trvalého rozdělení bude svěřena komisi utvořené ze zástupců Spojených států amerických, říše britské, Francie a Itálie. Tato komise podnikne prozatím vše, co je nezbytno, aby se zabezpečilo využití těchto lodí pro zájmy obecné, prostřednictvím některé místní organizace anebo, nebude-li to možné, ujme se tohoto úkolu sama, aniž však bude tím ublíženo rozdělení trvalému.

Toto prozatímní využití bude pokud možno založeno na zásadách obchodnických a čistého výnosu získaného komisí za nájem lodí bude užito způsobem, který určí komise reparační.

## II. ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ O DUNAJI.

### Článek 229.

Evropská dunajská komise bude vykonávat znovu svoji předválečnou pravomoc. Zatím budou však v ní zastoupeny toliko Velká Británie, Francie, Itálie a Rumunsko.

### Článek 230.

Od místa, kde přestává pravomoc evropské komise, bude síť dunajská vzpomenutá v článku 219 podléhati správě mezinárodní komise složené takto:

2 zástupci pobřežních států německých;

po 1 zástupci každého z ostatních poričních států a

1 représentant de chacun des États non riverains représentés à l'avenir à la Commission européenne du Danube.

Si quelques-uns de ces représentants ne peuvent être désignés au moment de la mise en vigueur du présent Traité, les décisions de la Commission seront néanmoins valables.

#### Article 231.

La Commission internationale prévue à l'article précédent se réunira aussitôt que possible après la mise en vigueur du présent Traité et assumera provisoirement l'administration du fleuve en conformité des dispositions des articles 220 et 222 à 226, jusqu'à ce qu'un statut définitif du Danube soit établi par les Puissances désignées par les Puissances alliées et associées.

Les décisions de cette Commission internationale seront prises à la majorité des voix. Les appointements des commissaires seront fixés et payés par leurs pays respectifs.

Provisoirement, tout déficit qui se produirait dans les dépenses d'administration de la Commission internationale sera supporté à parts égales par les États représentés à la Commission.

La Commission sera chargée notamment de réglementer l'attribution des licences des pilotes, les frais de pilotage et de surveiller le service des pilotes.

#### Article 232.

La Bulgarie s'engage à agréer le régime qui sera établi pour le Danube par une Conférence des Puissances désignées par les Puissances alliées et associées; cette Conférence, à laquelle des représentants de la Bulgarie pourront être présents, se réunira dans le délai d'un an après la mise en vigueur du présent Traité.

#### Article 233.

Il est mis fin au mandat donné par l'article 57 du Traité de Berlin du 13 juillet 1878 à l'Autriche-Hongrie et cédé par celle-ci à la Hongrie, pour l'exécution des travaux aux Portes-de-Fer. La Commission chargée de l'administration de cette partie du fleuve statuera sur le règlement des comptes, sous réserve des dispositions financières du présent Traité. Les taxes qui pourraient être nécessaires ne seront, en aucun cas, perçues par la Hongrie.

po 1 zástupci každého v evropské dunajské komisi příště zastoupeného státu, který není státem pořícním.

Nebude-li možno jmenovati některého z těchto zástupců v době, kdy tato smlouva nabude působnosti, budou rozhodnutí komise přes to pravoplatná.

#### Článek 231.

Mezinárodní komise stanovená v předcházejícím článku sestoupí se co možno nejdříve po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti, a ujme se zatímně správy řeky podle ustanovení článků 220 a 222 až 226, a to až do doby, kdy bude konečný řád dunajský zaveden mocnostmi, které budou určeny mocnostmi spojenými a sdruženými.

Tato mezinárodní komise bude rozhodovati většinou hlasů. Požitky členů komise určí a zaplatí státy, které členové ti zastupují.

Prozatím bude veškerý nehrazený náklad na správní výdaje mezinárodní komise hrazen stejným dílem od států v komisi zastoupených.

Komisi náleží zvláště, upravití řády pro vydávání oprávnění lodivodských, pro sazby za služby lodivodské a bdíti nad výkonem lodivodství.

#### Článek 232.

Bulharsko se zavazuje, že přijme řád, který pro Dunaj bude zaveden konferencí mocností určených mocnostmi spojenými a sdruženými; tato konference, při které zástupci Bulharska mohou býti přítomni, sejde se do roka po tom, kdy tato smlouva nabude působnosti.

#### Článek 233.

Mandát k provedení prací v železných Vratech, který byl článkem 57 berlínské smlouvy ze dne 13. července 1878 dán Rakousko-Uhersku a jím postoupen Uhrám, prohlašuje se za skončený. S výhradou finančních ustanovení této smlouvy rozhodne komise, jíž je svěřena správa této části řeky, o vyrovnání účtů. Poplatky, které by snad bylo třeba odváděti, nebudou však v žádném případě vybirány Maďarskem.

## Article 234.

Au cas où l'État tchéco-slovaque, l'État serbo-croate-slovène ou la Roumanie entreprendraient, après autorisation ou sur mandat de la Commission internationale, des travaux d'aménagement, d'amélioration, de barrage ou autre sur une section du réseau fluvial formant frontière, ces États jouiraient sur la rive opposée, ainsi que sur la partie du lit située hors de leur territoire, de toutes les facilités nécessaires pour procéder aux études, à l'exécution et à l'entretien de ces travaux.

## Article 235.

La Bulgarie sera tenue, vis-à-vis de la Commission européenne du Danube, à toutes restitutions, réparations et indemnités pour les dommages subis pendant la guerre par cette Commission.

SECTION III.  
CHEMINS DE FER.

## CHAPITRE I.

CLAUSES RELATIVES AUX TRANSPORTS  
INTERNATIONAUX.

## Article 236.

Les marchandises en provenance des territoires des Puissances alliées et associées et à destination de la Bulgarie, ainsi que les marchandises en transit par la Bulgarie et en provenance ou à destination des territoires des Puissances alliées ou associées, bénéficieront de plein droit sur les chemins de fer bulgares, au point de vue des taxes à percevoir (compte tenu de toutes ristournes et primes), des facilités et à tous autres égards, du régime le plus favorable appliqué aux marchandises de même nature transportées sur une quelconque des lignes bulgares, soit en trafic intérieur, soit à l'exportation, à l'importation ou en transit, dans des conditions semblables de transport, notamment au point de vue de la longueur du parcours. La même règle sera appliquée sur la demande d'une ou plusieurs Puissances alliées ou associées, aux marchandises nommément désignées par ces Puissances, en provenance de la Bulgarie et à destination de leurs territoires.

Des tarifs internationaux, établis d'après les taux prévus à l'alinéa précédent et comportant des lettres de voiture directes,

## Článek 234.

Jestliže by na části říční sítě, která tvoří hranici, stát československý, stát srbsko-chorvatsko-slovinský nebo Rumunsko se zmocněním nebo jako mandatáři mezinárodní komise podnikly práce k úpravě, regulaci, zřízení jezů a pod., budou na protějším břehu, jakož i na části řečiště ležící mimo jejich území požívatí práva na všechna usnadnění, potřebná k vyměřování, k provedení a udržování těchto prací.

## Článek 235.

Bulharsko jest vůči evropské dunajské komisi zavázáno ke každému navrácení, každé nápravě a každé náhradě za škody, jež tato komise utrpěla za války.

## ODDÍL III.

## ŽELEZNICE.

## HLAVA I.

## KLAUSULE O MEZINÁRODNÍ DOPRAVĚ.

## Článek 236.

Zboží přicházející z území mocností spojených a sdružených, určené do Bulharska, jakož i zboží Bulharskem transitující, jež přichází z území mocností spojených a sdružených nebo je do něho určeno, bude míti v příčině vybíraných poplatků (přihlížeje ke všem refakcím a prémiím), v příčině výhod, i v každém jiném směru, na železnicích bulharských plné právo na nejvýhodnější podmínky, které platí pro zboží téhož rázu, přepravované na kterékoli trati bulharské, ať v dopravě vnitřní ať při vývozu, dovozu či průvozu za podobných podmínek přepravních, zvláště co se týče přepravní délky. Na žádost jedné nebo několika mocností spojených nebo sdružených bude téhož pravidla užito při zboží těmito mocnostmi jmenovitě označeném, jež přicházejíc z Bulharska, jest určeno do jejich území.

Jakmile některá z mocností spojených a sdružených Bulharsko o to požádá, musí býti zavedeny mezinárodní tarify, sestavené podle

devront être créés lorsqu'une des Puissances alliées et associées le requerra de la Bulgarie.

#### Article 237.

A partir de la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes renouvelleront, en ce qui les concerne et sous les réserves indiquées au second paragraphe du présent article, les conventions et arrangements signés à Berne le 14 octobre 1890, le 20 septembre 1893, le 16 juillet 1895, le 16 juin 1898 et le 19 septembre 1906, sur le transport des marchandises par voies ferrées.

Si, dans un délai de cinq ans après la mise en vigueur du présent Traité, une nouvelle convention pour le transport par chemin de fer des voyageurs, des bagages et des marchandises est conclue pour remplacer la Convention de Berne du 14 octobre 1890 et les additions subsequentes visées ci-dessus, cette nouvelle convention, ainsi que les conditions complémentaires régissant le transport international par voie ferrée qui pourront être basées sur elle, lieront la Bulgarie, même si cette Puissance refuse de prendre part à la préparation de la convention ou d'y adhérer. Jusqu'à la conclusion d'une nouvelle convention, la Bulgarie se conformera aux dispositions de la Convention de Berne et aux additions subséquentes visées ci-dessus, ainsi qu'aux conditions complémentaires.

#### Article 238.

La Bulgarie sera tenue de coopérer à l'établissement des services avec billets directs pour les voyageurs et leurs bagages, qui lui seront demandés par une ou plusieurs Puissances alliées et associées pour assurer, par chemin de fer, les relations de ces Puissances entre elles ou avec tous autres pays, en transit à travers le territoire bulgare; la Bulgarie devra notamment recevoir, à cet effet, les trains et les voitures en provenance des Puissances alliées et associées et les acheminer avec une célérité au moins égale à celle de ses meilleurs trains à long parcours sur les mêmes lignes. En aucun cas, les prix applicables à ces services directs ne seront supérieurs aux prix perçus, sur le même parcours, pour les services intérieurs bulgares effectués dans les mêmes conditions de vitesse et de confort.

Les tarifs applicables, dans les mêmes conditions de vitesse et de confort, au transport

sazeb, o nichž je řeč v odstavci předešlém, a zahrnující přepravu s přímými nákladními listy.

#### Článek 237.

Jakmile nabude tato smlouva působnosti, obnoví Vysoké smluvní strany, pokud se které z nich týče, a s výhradami stanovenými v druhém odstavci tohoto článku, konvence a úpravy o přepravě zboží po železnicích, podepsané v Bernu 14. října 1890, 20. září 1893, 16. července 1895, 16. června 1898 a 19. září 1906.

Bude-li do pěti let od doby, kdy nabude tato smlouva působnosti, o dopravě osob, zavazadel a zboží po železnicích smluvena nová konvence v náhradu za bernskou konvenci ze dne 14. října 1890 a za dodatečné úmluvy výše uvedené, bude tato nová konvence, jakož i podmínky doplňující, platné pro mezinárodní přepravu po železnicích, jimž tato konvence bude moci býti základem, Bulharsko vázati i tenkrát, jestliže odmítla tato moc účastniti se projednávání této konvence nebo k ní přistoupiti. Dokud nebude uzavřena nová konvence, bude se Bulharsko řídit ustanoveními konvence bernské s dodatky jejími nahoře uvedenými, jakož i podmínkami doplňujícími.

#### Článek 238.

Bulharsko bude povinno účastniti se práce o zavedení dopravy s přímými jízdenkami pro osoby a jejich zavazadla, požádá-li o to jedna nebo několik mocností spojených a sdružených, aby zajistila železniční spojení těchto mocností mezi sebou anebo se všemi jinými zeměmi v transitu přes území bulharské; Bulharsko bude za tím účelem zejména povinno přejímati vlaky a vozidla, přijíždějící z území mocností spojených a sdružených, a dopravovati je alespoň takovou rychlostí, jako své nejlepší vlaky jezdící na týchž tratích na veliké vzdálenosti. V žádném případě nebudou sazby platné pro tato přímá spojení větší nežli sazby platné pro touž cestu přepravní ve vnitřní dopravě bulharské za stejných podmínek rychlosti a pohodlí.

Tarify platné za stejných podmínek rychlosti a pohodlí pro přepravu vystěhovalců na

des émigrants sur les chemins de fer bulgares à destination ou en provenance de ports des Puissances alliées et associées, ne pourront jamais ressortir à une taxe kilométrique supérieure à celle des tarifs les plus favorables, compte tenu de toutes primes ou ristournes, dont bénéficieraient, sur lesdits chemins de fer, les émigrants à destination ou en provenance d'autres ports quelconques.

#### Article 239.

La Bulgarie s'engage à n'adopter aucune mesure technique, fiscale ou administrative, telle que la visite en douane, les mesures de police générale, de police sanitaire ou de contrôle, qui serait spéciale aux services directs prévus à l'article précédent ou aux transports d'émigrants, à destination ou en provenance des ports des Puissances alliées et associées, et qui aurait pour effet d'entraver ou de retarder ces services.

#### Article 240.

En cas de transport, partie par chemin de fer et partie par navigation intérieure, avec ou sans lettre de voiture directe, les stipulations qui précèdent seront applicables à la partie du trajet effectuée par chemin de fer.

### CHAPITRE II.

#### MATÉRIEL ROULANT.

#### Article 241.

La Bulgarie s'engage à ce que les wagons bulgares soient munis de dispositifs permettant :

1<sup>o</sup> de les introduire dans les trains de marchandises circulant sur les lignes de celles des Puissances alliées et associées, qui sont parties à la Convention de Berne du 15 mai 1886, modifiées le 18 mai 1907, sans entraver le fonctionnement du frein continu qui pourrait, dans les dix ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, être adopté dans ces pays;

2<sup>o</sup> d'introduire les wagons de ces Puissances dans tous les trains de marchandises circulant sur les lignes bulgares.

Le matériel roulant des Puissances alliées et associées jouira, sur les lignes bulgares, du même traitement que le matériel bulgare en ce qui concerne la circulation, l'entretien et les réparations.

bulharských železnicích do přístavů anebo z přístavů mocností spojených a sdružených nesmějí nikdy ukládati vyšší sazbu kilometrovou, nežli budou nejvýhodnější tarify, které platí na řečených železnicích pro vystěhovalce jedoucí do některého jiného přístavu nebo z něho příjíždějící, hledě i ke všem přímím anebo refakcím.

#### Článek 239.

Bulharsko se zavazuje, že nezavede žádného opatření technického, fiskálního nebo správního, jako celní prohlídku, opatření policejní, zdravotní nebo kontrolní, jež by platilo jen pro přímou dopravu uvedenou v článku předchozím anebo pro přepravu vystěhovalců do přístavů nebo z přístavů mocností spojených a sdružených, a jež by dopravě té překáželo anebo ji zdržovalo.

#### Článek 240.

Koná-li se přeprava z části po železnicích a z části plavbou vnitrozemskou, ať z přímým nákladním listem či bez něho, budou předchozí ustanovení platiti pro část projetou po železnici.

### HLAVA II.

#### VOZIDLA.

#### Článek 241.

Bulharsko se zavazuje, že bulharské vagony budou vystrojeny tak,

1. aby mohly býti zařaděny do nákladních vlaků jezdících po tratích oněch mocností spojených a sdružených, které přistoupily k bernské konvenci z 15. května 1886, změněné 18. května 1907, a aby se tím neporušilo působení průběžné brzdy, která by snad do desíti let ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, v oněch zemích byla zavedena;

2. aby vozy těchto mocností mohly býti zařaděny do všech nákladních vlaků jezdících po tratích bulharských.

S vozidly mocností spojených a sdružených bude na tratích bulharských nakládáno v příčině oběhu, udržování a oprav stejně jako s vozidly bulharskými.

## CHAPITRE III.

TRANSFERT DE LIGNES DE CHEMINS  
DE FER.

## Article 242.

Sous réserve de stipulations particulières, relatives au transfert des ports, voies d'eau et voies ferrées situés dans les territoires transférés en vertu du présent Traité, ainsi que des dispositions financières concernant les concessionnaires et le service des pensions de retraite du personnel, le transfert des voies ferrées aura lieu dans les conditions suivantes:

1<sup>o</sup> Les ouvrages et installations de toutes les voies ferrées seront livrés au complet et en bon état;

2<sup>o</sup> La fraction à livrer du matériel existant sur le réseau sera déterminée par des Commissions d'experts désignés par les Puissances alliées et associées, dans lesquelles la Bulgarie sera représentée. Ces Commissions devront prendre en considération l'importance du matériel immatriculé sur ces lignes, après le dernier inventaire avant le 29 septembre 1918, la longueur des voies, y compris les voies de service, la nature et l'importance du trafic; elles désigneront également les locomotives, voitures et wagons à transférer dans chaque cas, fixeront les conditions de réception et régleront les arrangements provisoires nécessaires pour assurer leur réparation dans les ateliers bulgares;

3<sup>o</sup> Les approvisionnements, le mobilier et l'outillage seront livrés dans les mêmes conditions que le matériel roulant.

## Article 243.

L'établissement de toutes les nouvelles gares-frontière entre la Bulgarie et les états alliés ou associées limitrophes, ainsi que l'exploitation des lignes entre ces gares, seront réglés par un arrangement conclu entre les administrations de chemins de fer intéressées. Au cas où ces administrations ne parviendraient pas à se mettre d'accord sur les conditions de cet arrangement, les conflits seraient tranchés par des Commissions d'experts constituées comme il est dit ci-dessus.

## CHAPITRE IV.

## DISPOSITIONS TRANSITOIRES.

## Article 244.

La Bulgarie exécutera les instructions qui lui seront données en matière de transport,

## HLAVA III.

## POSTOUPENÍ ŽELEZNIČNÍCH TRATÍ.

## Článek 242.

S výhradou zvláštních ustanovení vztahujících se na postoupení přístavů, vodních cest a železnic, ležících na územích postoupených podle této smlouvy, a s výhradou ustanovení finančních, týkajících se koncesionářů a placení odpočinkových platů personálu, provede se postoupení železnic za těchto podmínek:

1. Stavby a výstroj všech železnic odevzdají se úplna a v dobrém stavu.

2. Část, jež má býti vydána z materiálu, jsoučího na síti, bude stanovena komisemi znalců, jmenovanými mocnostmi spojenými a sdruženými, ve kterých Bulharsko bude zastoupeno. Tyto komise přihlédnou k množství vozidel připsaných k těmto tratím podle posledního inventáře před 29. zářím 1918, k délce tratí, počítaje v to i koleje služební, jakož i k rázu a rozsahu dopravy. Tyto komise určí rovněž lokomotivy, vozy osobní a nákladní, které jest v jednotlivých případech postoupiti, stanoví podmínky jejich převzetí a opatří zatímně, čeho třeba k zajištění jejich oprav v dílnách bulharských.

3. Zásoby, výstroj a nástroje budou odevzdány za týchž podmínek jako vozidla.

## Článek 243.

Zřízování veškerých nových pohraničních nádraží mezi Bulharskem a sousedními státy spojenými nebo sdruženými, jakož i provoz na tratích mezi těmito nádražími, budou uspořádány úpravou sjednanou mezi příslušnými železničními správami. V případě, že by se tyto správy neshodly o podmínkách této úpravy, budou spory řešeny komisemi znalců, zřízenými jak shora řečeno.

## HLAVA IV.

## USTANOVENÍ PŘECHODNA.

## Článek 244.

Bulharsko vyhoví poukazům, které mu ve věcech přepravy budou dány úřadem jedna-

par une autorité agissant au nom des Puissances alliées et associées :

1<sup>o</sup> Pour les transports de troupes effectués en exécution du présent Traité, ainsi que pour le transport du matériel, de munitions et d'approvisionnements à l'usage des armées ;

2<sup>o</sup> Et provisoirement, pour le transport du ravitaillement de certaines régions, pour le rétablissement aussi rapide que possible des conditions normales des transports et pour l'organisation des services postaux et télégraphiques.

#### SECTION IV.

### JUGEMENT DES LITIGES ET RÉVISION DES CLAUSES PERMANENTES.

#### Article 245.

Les différends qui pourront s'élever entre les Puissances intéressées au sujet de l'interprétation et de l'application des dispositions de la présente partie du présent Traité, seront réglés ainsi qu'il sera prévu par la Société des Nations.

#### Article 246.

A tout moment la Société des Nations pourra proposer la revision de deux\*) des articles ci-dessus qui ont trait à un régime administratif permanent.

#### Article 247.

A l'expiration d'un délai de trois ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les dispositions des articles 212 à 218, 221, 236, 238 à 240 pourront, à tout moment être révisées par le Conseil de la Société des Nations.

A défaut de revision, le bénéfice d'une quelconque des stipulations contenues dans les articles énumérés ci-dessus ne pourra, à l'expiration du délai prévu au paragraphe précédent, être réclamé par une des Puissances alliées et associées en faveur d'une portion quelconque de ses territoires pour laquelle la réciprocité ne serait pas accordée. Le délai de trois ans, pendant lequel la réciprocité ne pourra être exigée, pourra être prolongé par le Conseil de la Société des Nations.

\*) chyba v originálu; správně má být „ceux“.

jícím jménem mocností spojených a sdružených :

1. stran přepravy vojska prováděné na základě této smlouvy, jakož i přepravy materiálu, střeliva a zásob pro potřeby vojenské ;

2. zatímně stran přepravy potravin pro určité kraje, ve věci co možná rychlého obnovení pravidelných podmínek přepravních a ve věci upravení služby poštovní a telegrafní.

#### ODDÍL IV.

### ŘEŠENÍ SPORŮ A REVISE TRVALÝCH KLAUSULÍ.

#### Článek 245.

Spory, které by mezi mocnostmi zúčastněnými vznikly o výkladu a o použití ustanovení této části této smlouvy, budou řešeny tak, jak určí Společnost národů.

#### Článek 246.

Společnost národů může kdykoli navrhnouti revisi oněch předcházejících článků, které se vztahují k trvalému správnímu řádu.

#### Článek 247.

Po třech letech od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, může Rada společnosti národů kdykoli zrevidovati ustanovení článků 212 až 218, 221, 236, 238 až 240.

Nedojde-li k revisi, nebude se po uplynutí lhůty stanovené v předešlém odstavci žádná mocnost spojená a sdružená moci dovolávati výhod kteréhokoli ustanovení obsaženého v člancích shora výtčených ve prospěch kterékoli části svého území, pro kterou by nebyla poskytnuta vzájemnosti. Doba tří let, do které vzájemnosti nelze požadovati, může být prodloužena Radou společnosti národů.

## SECTION V.

## DISPOSITION PARTICULIÈRE.

## Article 248.

Sans préjudice des obligations particulières qui lui sont imposées par le présent Traité au profit des Puissances alliées et associées, la Bulgarie s'engage à adhérer à toute Convention générale concernant le régime international du transit, des voies navigables, des ports et des voies ferrées qui pourrait être conclue entre les Puissances alliées et associées, avec l'approbation de la Société des Nations, dans un délai de cinq années à dater de la mise en vigueur du présent Traité.

## PARTIE XII.

## TRAVAIL.

## SECTION I.

## ORGANISATION DU TRAVAIL.

Attendu que la Société des Nations a pour but d'établir la paix universelle et qu'une telle paix ne peut être fondée que sur la base de la justice sociale;

Attendu qu'il existe des conditions de travail impliquant pour un grand nombre de personnes l'injustice, la misère et les privations, ce qui engendre un tel mécontentement que la paix et l'harmonie universelles sont mises en danger, et attendu qu'il est urgent d'améliorer ces conditions: par exemple, en ce qui concerne la réglementation des heures de travail, la fixation d'une durée maxima de la journée et de la semaine de travail, le recrutement de la main-d'œuvre, la lutte contre le chômage, la garantie d'un salaire assurant des conditions d'existence convenables, la protection des travailleurs contre les maladies générales ou professionnelles et les accidents résultant du travail, la protection des enfants, des adolescents et des femmes, les pensions de vieillesse et d'invalidité, la défense des intérêts des travailleurs occupés à l'étranger, l'affirmation du principe de la liberté syndicale, l'organisation de l'enseignement professionnel et technique et autres mesures analogues;

Attendu que la non-adoption par une Nation quelconque d'un régime de travail réellement humain fait obstacle aux efforts des autres nations désireuses d'améliorer le sort des travailleurs dans leurs propres pays;

## ODDÍL V.

## ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ.

## Článek 248.

Bez újmy zvláštních závazků uložených touto smlouvou ve prospěch mocností spojených a sdružených zavazuje se Bulharsko, že přistoupí ke každé obecné úmluvě o mezinárodním řádu pro transit, pro cesty vodní, přístavy a železnice, kterou by se schválením Společnosti národů mocností spojené a sdružené mezi sebou snad sjednaly do pěti let od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti.

## ČÁST XII.

## PRÁCE.

## ODDÍL I.

## ORGANISACE PRÁCE.

Ježto Společnost národů má za účel založiti obecný mír a takovýto mír může spočívati jen na podkladě sociální spravedlnosti;

ježto platné podmínky pracovní znamenají pro velký počet osob nespravedlnost, bídu a strádání, což působí takovou nespokojenost, že obecný mír a soulad jsou ohroženy a je naléhavé tyto podmínky zlepšiti; na příklad, pokud jde o uspořádání pracovních hodin, ustálení maximálního trvání pracovního dne, a týdne, o najímání pracovních sil, boj proti nezaměstnanosti, o záruku mzdy zabezpečující slušné životní podmínky, o ochranu dělníků proti všeobecným chorobám a chorobám z povolání i úrazům přivoděným prací, o ochranu dětí, nedospělých a žen, o důchody starobní a invalidní, o ochranu zájmů pracovníků zaměstnaných v cizině, zajištění zásady svobody odborového sdružování, organizaci odborného a technického vyučování a o jiná obdobná opatření;

ježto tím, že některý stát nepřijme řád práce vskutku lidský, překáží se úsilí ostatních států přejících si zlepšiti osudy pracovníků ve svých vlastních zemích;

Les Hautes Parties Contractantes, mues par des sentiments de justice et d'humanité aussi bien que par le désir d'assurer une paix mondiale durable, ont convenu ce qui suit:

## CHAPITRE I.

### ORGANISATION.

#### Article 249.

Il est fondé une organisation permanente chargée de travailler à la réalisation du programme exposé dans le préambule.

Les Membres originaires de la Société des Nations seront Membres originaires de cette organisation, et, désormais, la qualité de Membre de la Société des Nations entraînera celle de Membre de ladite organisation.

#### Article 250.

L'organisation permanente comprendra:

1. Une Conférence générale des représentants des Membres;

2. Un bureau international du Travail sous la direction du Conseil d'administration prévu à l'article 255.

#### Article 251.

La Conférence générale des représentants des Membres tiendra des sessions chaque fois que besoin sera et, au moins, une fois par an. Elle sera composée de quatre représentants de chacun des Membres dont deux seront les Délégués du Gouvernement et dont les deux autres représenteront respectivement, d'une part, les employeurs, d'autre part, les travailleurs ressortissant à chacun des Membres.

Chaque Délégué pourra être accompagné par des conseillers techniques dont le nombre pourra être de deux au plus pour chacune des matières distinctes inscrites à l'ordre du jour de la session. Quand des questions intéressant spécialement des femmes doivent venir en discussion à la Conférence, une au moins parmi les personnes désignées comme conseillers techniques devra être une femme.

Les Membres s'engagent à désigner les délégués et conseillers techniques non gouvernementaux d'accord avec les organisations professionnelles les plus représentatives, soit des employeurs, soit des travailleurs du pays considéré, sous la réserve que de telles organisations existent.

Les conseillers techniques ne seront autorisés à prendre la parole que sur la demande

Vysoké smluvní strany, vedeny jsoucye city spravedlnosti a lidskosti, právě tak jako touhou zabezpečiti trvalý světový mír, dohodly se na tomto:

## HLAVA I.

### ORGANISACE.

#### Článek 249.

Zakládá se stálá organizace mající za úlohu pracovati o uskutečnění programu vyloženého v úvodě.

Zakládající členové Společnosti národů budou zakládajícími členy této organizace a na příště členství ve Společnosti národů zakládá i členství v řečené organizaci.

#### Článek 250.

Stálá organizace bude se skládati:

1. z Valného shromáždění zástupců členů;

2. z Mezinárodního úřadu práce pod řízením Správní rady stanovené v článku 255.

#### Článek 251.

Schůze Valného shromáždění zástupců členů budou se konati, kdykoli toho bude třeba, a nejméně jednou ročně. Složeno bude ze čtyř zástupců každého členu, z nichž dva budou delegáty vlády a dva ostatní budou zastupovati jednak zaměstnavatele, jednak pracovníky příslušné k onomu členskému státu.

Každý delegát bude moci býti provázen odbornými poradci, jichž bude moci býti nejvýše dvě pro každou z jednotlivých věcí, které jsou dány na denní pořad zasedání. Budou-li předmětem jednání otázky týkající se zvláště zájmů žen, nejméně jedna z osob označených za odborné poradce musí býti žena.

Členové se zavazují, že určí delegáty a odborné poradce mimovládní ve shodě a nejvýznačnějšími odborovými organizacemi jednak zaměstnavatelů, jednak pracovníků své země, pokud takové organizace tam působí.

Odborní poradcové mohou se ujmouti slova jen na žádost delegáta, kterému jsou při-

faite par le délégué auquel ils sont adjoints et avec l'autorisation spéciale du Président de la Conférence; ils ne pourront prendre part aux votes.

Un délégué peut, par une note écrite adressée au Président, désigner l'un de ses conseillers techniques comme son suppléant, et ledit suppléant, en cette qualité, pourra prendre part aux délibérations et aux votes.

Les noms des délégués et de leurs conseillers techniques seront communiqués au Bureau international du Travail par le Gouvernement de chacun des Membres.

Les pouvoirs des délégués et de leurs conseillers techniques seront soumis à la vérification de la Conférence, laquelle pourra, par une majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les délégués présents, refuser d'admettre tout délégué ou tout conseiller technique qu'elle ne jugera pas avoir été désigné conformément aux termes du présent article.

#### Article 252.

Chaque délégué aura le droit de voter individuellement sur toutes les questions soumises aux délibérations de la Conférence.

Dans le cas où l'un des Membres n'aurait pas désigné l'un des délégués non gouvernementaux auquel il a droit, l'autre délégué non gouvernemental aura le droit de prendre part aux discussions de la Conférence, mais n'aura pas le droit de voter.

Au cas où la Conférence, en vertu des pouvoirs que lui confère l'article 251, refuserait d'admettre l'un des délégués d'un des membres, des stipulations du présent article seront appliquées comme si ledit délégué n'avait pas été désigné.

#### Article 253.

Les sessions de la Conférence se tiendront au siège de la Société des Nations ou en tout autre lieu qui aura pu être fixé par la Conférence, dans une session antérieure, à la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les délégués présents.

#### Article 254.

Le Bureau international du Travail sera établi au siège de la Société des Nations et fera partie de l'ensemble des institutions de la Société.

dělení, a se zvláštním svolením předsedy Shromáždění; hlasování se nebudou moci účastniti.

Delegát může písemným oznámením předsedovi označiti jednoho ze svých odborných poradců za svého náměstka, který se v této své vlastnosti bude moci účastniti rozprav a hlasování.

Jména delegátů a jejich odborných poradců budou oznámena vládou každého člena Mezinárodnímu úřadu práce.

Pověřovací listy delegátů a jejich odborných poradců budou verifikovány Shromážděním, jež může dvoutřetinovou většinou přítomných delegátů odmítnouti přijetí kteréhokoliv delegáta neb odborného poradce, o kterém usoudí, že nebyl určen v souhlase s ustanoveními tohoto článku.

#### Článek 252.

Každý delegát bude míti právo, aby hlasoval individuálně o všech otázkách předložených k úvaze Shromáždění.

Nebyl-li by jeden z členů určil jednoho z delegátů mimovládních, na kterého má právo, bude míti druhý mimovládní delegát právo, aby se účastnil rozprav Shromáždění, ale nebude míti právo hlasovati.

Odmítlo-li by Shromáždění na základě moci dané mu článkem 251 připustiti delegáta některého člena, použije se ustanovení tohoto článku, jako by onen delegát nebyl býval jmenován.

#### Článek 253.

Zasedání Shromáždění budou se konati v sídle Společnosti národů anebo v kterémkoli jiném místě, které by bylo určeno Shromážděním v předešlém zasedání dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných delegátů.

#### Článek 254.

Mezinárodní úřad práce zřídí se v sídle Společnosti národů a bude součástí souboru zařízení Společnosti.

## Article 255.

Le Bureau international du Travail sera placé sous la direction d'un Conseil d'administration composé de vingt-quatre personnes, lesquelles seront désignées selon les dispositions suivantes:

Le Conseil d'administration du Bureau international du Travail sera composé comme suit:

Douze personnes représentant les Gouvernements;

Six personnes élues par les délégués à la Conférence représentant les patrons;

Six personnes élues par les délégués à la Conférence représentant les employés et ouvriers.

Sur les douze personnes représentant les Gouvernements, huit seront nommées par les Membres dont l'importance industrielle est la plus considérable et quatre seront nommées par les Membres désignés à cet effet par les délégués gouvernementaux à la Conférence, exclusion faite des délégués des huit Membres susmentionnés.

Les contestations éventuelles sur la question de savoir quels sont les Membres ayant l'importance industrielle la plus considérable seront tranchées par le Conseil de la Société des Nations.

La durée du mandat des membres du Conseil d'administration sera de trois ans. La manière de pourvoir aux sièges vacants et les autres questions de même nature pourront être réglées par le Conseil d'administration sous réserve de l'approbation de la Conférence.

Le Conseil d'administration élira l'un de ses membres comme Président et établira son règlement. Il se réunira aux époques qu'il fixera lui-même. Une session spéciale devra être tenue chaque fois que dix membres au moins du Conseil auront formulé une demande écrite à ce sujet.

## Article 256.

Un Directeur sera placé à la tête du Bureau international du Travail; il sera désigné par le Conseil d'administration de qui il recevra ses instructions et vis-à-vis de qui il sera responsable de la bonne marche du Bureau ainsi que de l'exécution de toutes autres tâches qui auront pu lui être confiées.

Le Directeur ou son suppléant assisteront à toutes les séances du Conseil d'administration.

## Článek 255.

Mezinárodní úřad práce bude podřízen Správní radě složené ze čtyřiaadvaceti osob ustanovených podle těchto předpisů:

Správní rada Mezinárodního úřadu práce bude složena takto:

dvanáct osob zastupujících vlády;

šest osob zvolených delegáty zastupujícími ve Shromáždění zaměstnavatele;

šest osob zvolených delegáty zastupujícími ve Shromáždění zřízence a dělníky.

Ze dvanácti osob zastupujících vlády bude osm jmenováno od členů, jejichž průmyslový význam je nejznačnější, a čtyři budou jmenovány od členů zvolených k tomu cíli od vládních delegátů ve Shromáždění, vyjímajíc delegáty osmi členů vzpomenutých výše.

Případné spory o otázce, kteří členové mají nejznačnější průmyslový význam, budou rozhodovány Radou Společnosti národů.

Mandát členů Správní rady bude trvati tři léta. Způsob obsazování uprázdněných míst a ostatní otázky stejného druhu budou řešeny Správní radou s výhradou schválení Shromáždění.

Správní rada zvolí jednoho ze svých členů předsedou a ustanoví si svůj jednací řád. Bude zasedati v obdobích, která si sama určí. Mimořádné zasedání musí býti konáno, kdykoli nejméně deset členů Rady o to písemně požádá.

## Článek 256.

V čelo Mezinárodního úřadu práce bude postaven ředitel; bude určen Správní radou, od níž dostane své instrukce a jíž bude odpověden za správnou činnost Úřadu, jakož i za provedení všech ostatních úkolů, které mu budou snad svěřeny.

Ředitel neb jeho náměstek účastní se všech zasedání Správní rady.

## Article 257.

Le personnel du Bureau international du Travail sera choisi par le Directeur. Le choix fait devra porter, dans toute la mesure compatible avec le souci d'obtenir le meilleur rendement, sur des personnes de différentes nationalités. Un certain nombre de ces personnes devront être des femmes.

## Article 258.

Les fonctions du Bureau international du Travail comprendront la centralisation et la distribution de toutes informations concernant la réglementation internationale de la condition des travailleurs et du régime du travail et, en particulier, l'étude des questions qu'il est proposé de soumettre aux discussions de la Conférence en vue de la conclusion des Conventions internationales, ainsi que l'exécution de toutes enquêtes spéciales prescrites par la Conférence.

Il sera chargé de préparer l'ordre du jour des sessions de la Conférence.

Il s'acquittera, en conformité des stipulations de la présente Partie du présent Traité, des devoirs qui lui incombent en ce qui concerne tous différends internationaux.

Il rédigera et publiera en français, en anglais, et dans telle autre langue que le Conseil d'administration jugera convenable, un bulletin périodique consacré à l'étude des questions concernant l'industrie et le travail et présentant un intérêt international.

D'une manière générale il aura, en sus des fonctions indiquées au présent article, tous autres pouvoirs et fonctions que la Conférence jugera à propos de lui attribuer.

## Article 259.

Les ministères des Membres qui s'occupent des questions ouvrières pourront communiquer directement avec le Directeur par l'intermédiaire du représentant de leur Gouvernement au Conseil d'administration du Bureau international du Travail, ou, à défaut de ce représentant, par l'intermédiaire de tout autre fonctionnaire dûment qualifié et désigné à cet effet par le Gouvernement intéressé.

## Article 260.

Le Bureau international du Travail pourra demander le concours du Secrétariat général de la Société des Nations pour toutes questions à l'occasion desquelles ce concours pourra être donné.

## Článek 257.

Personál Mezinárodního úřadu práce bude jmenován ředitelem. Volba jeho musí padnouti na osoby různých národností, pokud se to srovnává se snahou dosáti nejlepší výkonnosti Úřadu. Jistý počet těchto osob musí býti ženy.

## Článek 258.

Mezinárodní úřad práce bude soustřeďovati a oznamovati veškeré údaje vztahující se na mezinárodní úpravu poměrů pracovníků a řádů pracovních, jakož i zvláště zkoumati otázky, které jsou navrženy za předmět porad Shromáždění za účelem uzavření mezinárodních úmluv, a prováděti veškerá zvláštní šetření předepsaná Shromážděním.

Bude pověřen přípravou denního pořadu pro zasedání Shromáždění.

Ve shodě s ustanoveními této části této smlouvy bude plniti úkoly, které mu připadají v příčině všech mezinárodních sporů.

Bude redigovati a vydávati francouzsky a anglicky a v kterékoli jiné řeči, kterou Správní rada uzná za vhodnou, periodický věstník věnovaný studiu otázek týkajících se průmyslu a práce a majících význam mezinárodní.

Vůbec bude míti, mimo činnost označenou v tomto článku, všechny ostatní pravomoci a úkoly, jež Shromáždění uzná za vhodno mu přidělit.

## Článek 259.

Ministerstva členů zabývající se otázkami dělnickými budou se moci přímo stýkati s ředitelem skrze zástupce své vlády ve Správní radě Mezinárodního úřadu práce aneb, není-li takového zástupce, skrze jakéhokoli jiného funkcionáře řádně kvalifikovaného a příslušnou vládou k tomu určeného.

## Článek 260.

Mezinárodní úřad práce bude moci žádati o součinnost generálního úřadu tajemnického Společnosti národů ve všech otázkách, v kterých tato součinnost může býti poskytnuta.

## Article 261.

Chacun des Membres payera les frais de voyage et de séjour de ses délégués et de leurs conseillers techniques ainsi que de ses représentants prenant part aux sessions de la Conférence et du Conseil d'administration selon les cas.

Tous autres frais du Bureau international du Travail, des sessions de la Conférence ou de celles du Conseil d'administration, seront remboursés au Directeur par le Secrétaire général de la Société des Nations sur le budget général de la Société.

Le Directeur sera responsable, vis-à-vis du Secrétaire général de la Société des Nations, pour l'emploi de tous fonds à lui versés, conformément aux stipulations du présent article.

CHAPITRE II.  
FONCTIONNEMENT.

## Article 262.

Le Conseil d'administration établira l'ordre du jour des sessions de la Conférence après avoir examiné toutes propositions faites par le Gouvernement d'un des Membres ou par toute autre organisation visée à l'article 251 au sujet des matières à inscrire à cet ordre du jour.

## Article 263.

Le Directeur remplira les fonctions de Secrétaire de la Conférence, et devra faire parvenir l'ordre du jour de chaque session, quatre mois avant l'ouverture de cette session, à chacun des Membres, et, par l'intermédiaire de ceux-ci, aux délégués non gouvernementaux, lorsque ces derniers auront été désignés.

## Article 264.

Chacun des Gouvernements des Membres aura le droit de contester l'inscription à l'ordre du jour de la session, de l'un ou plusieurs des sujets prévus. Les motifs justifiant cette opposition devront être exposés dans un mémoire explicatif adressé au Directeur, lequel devra le communiquer aux Membres de l'Organisation permanente.

Les sujets auxquels il aura été fait opposition resteront néanmoins inclus à l'ordre du jour si la Conférence en décide ainsi à la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les délégués présents.

## Článek 261.

Každý člen bude hraditi náklady cesty a pobytu svých delegátů a jejich odborných poradců, jakož i svých zástupců účastnících se zasedání Shromáždění a Správní rady, podle povahy případu.

Všechny ostatní náklady Mezinárodního úřadu práce, zasedání Shromáždění neb zasedání Správní rady budou ředitelovi hrazeny generálním tajemníkem Společnosti národů ze všeobecného rozpočtu Společnosti.

Ředitel bude odpověden generálnímu tajemníkovi Společnosti národů z použití všech částek, které mu budou vyplaceny ve shodě s ustanoveními tohoto článku.

HLAVA II.  
JEDNACÍ ŘAD.

## Článek 262.

Správní rada ustanoví jednací pořad pro zasedání Shromáždění, prozkoumajíc všechny návrhy podané vládou kteréhokoli členu aneb kteroukoli jinou organizací jmenovanou v článku 251 o věcech, jež mají býti dány na tento denní pořad.

## Článek 263.

Ředitel bude obstarávati funkce tajemníka Shromáždění a má dodati denní pořad každého zasedání čtyři měsíce před zahájením tohoto zasedání každému členu a skrze něho delegátům mimovládním, jakmile tito delegáti budou určeni.

## Článek 264.

Každá vláda členů bude míti právo odporovati tomu, aby ta neb ona navrhovaná věc byla dána na denní pořad zasedání. Důvody ospravedlňující tento odpor budou musit býti vyloženy ve vysvětlujícím rozkladě zaslaném řediteli, který jej oznámí členům Stále organizace.

Předměty, proti nimž bude vznesen odpor, zůstanou nicméně na denním pořadu, rozhodne-li tak Shromáždění dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných delegátů.

Toute question au sujet de laquelle la Conférence décide, à la même majorité des deux tiers, qu'elle doit être examinée (autrement que prévu dans l'alinéa précédent), sera portée à l'ordre du jour de la session suivante.

#### Article 265.

La Conférence formulera les règles de son fonctionnement; elle élira son président; elle pourra nommer des commissions chargées de présenter des rapports sur toutes questions qu'elle estimera devoir mettre à l'étude.

La simple majorité des suffrages exprimés par les membres présents de la Conférence décidera dans tous les cas où une majorité plus forte n'est pas spécialement prévue par d'autres articles de la présente partie du présent Traité.

Aucun vote n'est acquis si le nombre des suffrages exprimés est inférieur à la moitié du nombre des délégués présents à la session.

#### Article 266.

La Conférence pourra adjoindre aux Commissions qu'elle constitue des conseillers techniques qui auront voix consultative mais non délibérative.

#### Article 267.

Si la Conférence se prononce pour l'adoption de propositions relatives à un objet à l'ordre du jour, elle aura à déterminer si ces propositions devront prendre la forme: (a) d'une «recommandation» à soumettre à l'examen des Membres, en vue de lui faire porter effet sous forme de loi nationale ou autrement; (b) ou bien d'un projet de convention internationale à ratifier par les Membres.

Dans les deux cas, pour qu'une recommandation ou qu'un projet de convention soient adoptés au vote final par la Conférence, une majorité des deux tiers des voix des délégués présents est requise.

En formant une recommandation ou un projet de convention d'une application générale, la Conférence devra avoir égard aux pays dans lesquels le climat, le développement incomplet de l'organisation industrielle ou d'autres circonstances particulières rendent les conditions de l'industrie essentiellement différentes, et elle aura à suggérer telles modifications qu'elle considérerait comme pouvant être nécessaires pour répondre aux conditions propres à ces pays.

Každá otázka, o níž stejnou dvoutřetinovou většinou Shromáždění rozhodne, že má býti zkoumána (mimo případ uvedený v odstavci předchozím), bude dána na denní pořad následujícího zasedání.

#### Článek 265.

Shromáždění si určí svůj jednací řád; zvolí si svého předsedu; může jmenovati komise, jež pověří předložením zpráv o všech otázkách, které uzná za nutno podrobiti zkoumání.

Prostá většina hlasů přítomných členů Shromáždění bude rozhodovati ve všech případech, v kterých kvalifikovaná většina není výslovně ustanovena jinými články této části této smlouvy.

Hlasování jest neplatné, je-li počet odevzdaných hlasů menší než polovice počtu delegátů přítomných při zasedání.

#### Článek 266.

Shromáždění může přiděliti komisím, které zřídí, odborné poradce, již budou míti hlas poradní, nikoli však rozhodující.

#### Článek 267.

Vysloví-li se Shromáždění pro přijetí návrhů vztahujících se na věc danou na denní pořad, bude mu rozhodnouti o tom, zda návrh má nabýti formy:

a) „doporučení“, které má býti předloženo zkoumání členů k tomu cíli, aby se mu dodalo účinnosti formou státního zákona neb jinak;

b) či návrhu mezinárodní úmluvy, která má býti členy ratifikována.

V obou případech je třeba dvoutřetinové většiny hlasů přítomných delegátů, aby doporučení neb návrh úmluvy byl přijat při konečném hlasování Shromáždění.

Při vydávání doporučení neb návrhu úmluvy obecně platných má Shromáždění míti zřetel na země, v nichž podnebí, nedokonalý vývoj průmyslové organizace neb jiné zvláštní okolnosti utvářejí podstatně odchylné podmínky průmyslu, a má navrhnouti takové modifikace, jež pokládá za potřebné, aby se vyhovělo zvláštním podmínkám oněch zemí.

Un exemplaire de la recommandation ou du projet de convention sera signé par le Président de la Conférence et le Directeur et sera déposé entre les mains du Secrétaire général de la Société des Nations. Celui-ci communiquera une copie certifiée conforme de la recommandation ou du projet de Convention à chacun des Membres.

Chacun des Membres s'engage à soumettre dans un délai d'un an à partir de la clôture de la session de la Conférence (ou, si par suite de circonstances exceptionnelles, il est impossible de procéder dans un délai d'un an, dès qu'il sera possible, mais jamais plus de dix-huit mois après la clôture de la session de la Conférence), la recommandation ou le projet de convention à l'autorité ou aux autorités dans la compétence desquels rentre la matière, en vue de la transformer en loi ou de prendre des mesures d'un autre ordre.

S'il s'agit d'une recommandation, les Membres informeront le Secrétaire général des mesures prises.

S'il s'agit d'un projet de convention, le Membre qui aura obtenu le consentement de l'autorité ou des autorités compétentes, communiquera sa ratification formelle de la Convention au Secrétaire général et prendra telles mesures qui seront nécessaires pour rendre effectives les dispositions de ladite convention.

Si une recommandation n'est pas suivie d'un acte législatif ou d'autres mesures de nature à rendre effective cette recommandation ou bien si un projet de convention ne rencontre pas l'assentiment de l'autorité ou des autorités dans la compétence desquelles rentre la matière, le Membre ne sera soumis à aucune autre obligation.

Dans le cas où il s'agit d'un état fédératif dont le pouvoir d'adhérer à une convention sur des objets concernant le travail est soumis à certaines limitations, le Gouvernement aura le droit de considérer un projet de convention auquel s'appliquent ces limitations comme une simple recommandation et les dispositions du présent article en ce qui regarde les recommandations s'appliqueront dans ce cas.

L'article ci-dessus sera interprété en conformité du principe suivant:

En aucun cas il ne sera demandé à aucun des Membres, comme conséquence de l'adoption par la Conférence d'une recommandation ou d'un projet de convention, de diminuer la

Jeden exemplář doporučení neb návrhu úmluvy bude podepsán předsedou Shromáždění a ředitelem a odevzdán k rukám generálního tajemníka Společnosti národů. Ten dodá ověřený opis doporučení neb návrhu úmluvy každému členovi.

Každý člen se zavazuje předložiti do roka od konce zasedání Shromáždění (anebo bylo-li následkem mimořádných okolností nemožno učiniti tak během roku, ihned, jakmile to bude možno, ale nikdy později než osmnáct měsíců po konci zasedání Shromáždění) doporučení neb návrh úmluvy činiteli neb činitelům, do jejichž příslušnosti věc patří, aby byla uzákoněna aneb jinak uvedena v platnost.

Jde-li o doporučení, členové uvědomí generálního tajemníka o vydaných opatřeních.

Jde-li o návrh úmluvy, oznámí člen, který obdržel souhlas příslušného činitele neb činitelů, svou formální ratifikaci úmluvy generálnímu tajemníkovi a učiní taková opatření, jaká budou nutná, aby ustanovení řečené úmluvy byla uvedena ve skutek.

Nevyhoví-li se některému doporučení zákonodárným nebo jiným opatřením způsobitým k tomu, aby toto doporučení bylo uvedeno v skutek, aneb nesetká-li se návrh úmluvy se souhlasem příslušného činitele neb činitelů, nebude člen míti na sobě žádného jiného závazku.

Jde-li o stát federativní, jehož pravomoc stran přistoupení k úmluvě ve věcech vztahujících se na práci podléhá určitým omezením, bude vláda míti právo pokládati návrh úmluvy, na který se tato omezení vztahují, za pouhé doporučení a použije se na tento případ oněch ustanovení tohoto článku, která se vztahují na doporučení.

Hořejší článek bude vykládán ve shodě s touto zásadou:

V žádném případě nebude žádáno na žádném členu, aby následkem toho, že Shromáždění přijalo nějaké doporučení neb nějaký návrh úmluvy, zmenšil ochranu už poskytnu-

protection déjà accordée par sa législation aux travailleurs dont il s'agit.

#### Article 268.

Toute convention ainsi ratifiée sera enregistrée par le Secrétaire général de la Société des Nations, mais ne liera que les Membres qui l'ont ratifiée.

#### Article 269.

Tout projet qui, dans le scrutin final sur l'ensemble, ne recueillera pas la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les membres présents peut faire l'objet d'une convention particulière entre ceux des Membres de l'Organisation permanente qui en ont le désir.

Toute convention particulière de cette nature devra être communiquée par les Gouvernements intéressés au Secrétaire général de la Société des Nations, lequel la fera enregistrer.

#### Article 270.

Chacun des Membres s'engage à présenter au Bureau international du Travail un rapport annuel sur les mesures prises par lui pour mettre à exécution les conventions auxquelles il a adhéré. Ces rapports seront rédigés sous la forme indiquée par le Conseil d'administration et devront contenir les précisions demandées par ce dernier. Le Directeur présentera un résumé de ces rapports à la plus prochaine session de la Conférence.

#### Article 271.

Toute réclamation adressée au Bureau international du Travail par une organisation professionnelle ouvrière ou patronale et aux termes de laquelle l'un quelconque des Membres n'aurait pas assuré d'une manière satisfaisante d'exécution d'une convention à laquelle ledit Membre a adhéré, pourra être transmise par le Conseil d'administration au Gouvernement mis en cause et ce Gouvernement pourra être invité à faire sur la matière telle déclaration qu'il jugera convenable.

#### Article 272.

Si aucune déclaration n'est reçue du Gouvernement mis en cause dans un délai raisonnable, ou si la déclaration reçue ne paraît pas satisfaisante au Conseil d'administration, ce dernier aura le droit de rendre publique la réclamation reçue et, le cas échéant, la réponse faite.

tou vlastním zákonodárstvím pracovníkům, o něž jde.

#### Článek 268.

Každá takto ratifikovaná úmluva bude zapsána generálním sekretářem Společnosti národů, ale bude zavazovat jen členy, kteří ji ratifikovali.

#### Článek 269.

Každý návrh, který nedosáhl v celkovém konečném hlasování dvoutřetinové většiny hlasů odevzdaných přítomnými členy, může býti předmětem zvláštní úmluvy mezi těmi členy Stálé organisace, kteří si tak přejí.

Každá takováto zvláštní úmluva musí býti oznámena příslušnými vládami generálnímu tajemníkovi Společnosti národů, který ji dá zapsati.

#### Článek 270.

Každý člen se zavazuje, že předloží Mezinárodnímu úřadu práce výroční zprávu o opatřeních, jež učinil za účelem provedení úmluv, ke kterým přistoupil. Tyto zprávy budou upraveny ve formě předepsané Správní radou a musí obsahovati podrobnosti, jež Správní rada bude požadovati. Ředitel předloží přehled těchto zpráv nejbližšímu zasedání Shromáždění.

#### Článek 271.

Každá stížnost podaná Mezinárodnímu úřadu práce některou odborovou organizací dělnickou nebo zaměstnavatelskou, že některý z členů nezabezpečil uspokojivým způsobem provedení úmluvy, k níž přistoupil, může býti odevzdána Správní radou příslušné vládě a tato vláda může býti vyzvána, aby v této věci učinila prohlášení, jež uzná za vhodné.

#### Článek 272.

Nepodá-li dotčená vláda žádného prohlášení v přiměřené lhůtě, aneb nezdá-li se učiněné prohlášení Správní radě uspokojujícím, bude míti Správní rada právo, aby uveřejnila reklamaci a po případě i odpověď, které se jí dostalo.

## Article 273.

Chacun des Membres pourra déposer une plainte au Bureau international du Travail contre un autre Membre qui, à son avis, n'assurerait pas d'une manière satisfaisante l'exécution d'une convention que l'un et l'autre auraient ratifiée en vertu des articles précédents.

Le Conseil d'administration peut, s'il le juge à propos, et avant de saisir une Commission d'enquête selon la procédure indiquée ci-après, se mettre en rapports avec le Gouvernement mis en cause de la manière indiquée à l'article 271.

Si le Conseil d'administration ne juge pas nécessaire de communiquer la plainte au Gouvernement mis en cause, ou si, cette communication ayant été faite, aucune réponse ayant satisfait le Conseil d'administration n'a été reçue dans un délai raisonnable, le Conseil pourra provoquer la formation d'une Commission d'enquête qui aura mission d'étudier la question soulevée et de déposer un rapport à ce sujet.

La même procédure pourra être engagée par le Conseil, soit d'office, soit sur la plainte d'un délégué à la Conférence.

Lorsqu'une question soulevée par l'application des articles 272 ou 273 viendra devant le Conseil d'administration, le Gouvernement mis en cause, s'il n'a pas déjà un représentant au sein du Conseil d'administration, aura le droit de désigner un délégué pour prendre part aux délibérations du Conseil relatives à cette affaire. La date à laquelle ces discussions doivent avoir lieu sera notifiée en temps utile au Gouvernement mis en cause.

## Article 274.

La Commission d'enquête sera constituée de la manière suivante:

Chacun des Membres s'engage à désigner, dans les six mois qui suivront la date de mise en vigueur du présent Traité, trois personnes compétentes en matières industrielles, la première représentant les patrons, la deuxième représentant les travailleurs et la troisième indépendante des uns et des autres. L'ensemble de ces personnes formera une liste sur laquelle seront choisis les membres de la Commission d'enquête.

Le Conseil d'administration aura le droit de vérifier les titres desdites personnes et de refuser, à la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les représentants pré-

## Článek 273.

Každý člen může podati stížnost u Mezinárodního úřadu práce proti jinému členu, který podle jeho mínění nezabezpečuje uspokojujícím způsobem provedení úmluvy, kterou oba na základě předchozích článků ratifikovali.

Správní rada, uzná-li to za vhodné, může úřive, nežli by věc vznesla na vyšetřovací komisi podle řízení níže uvedeného, vejíti ve styk s dotčenou vládou způsobem udaným v článku 271.

Neuznává-li Správní rada za nutno oznámiti stížnost příslušné vládě, aneb jestliže se přes takovéto oznámení nedostalo Správní radě v přiměřené lhůtě uspokojující odpovědi, může Rada dáti popud k ustavení vyšetřující komise, jejímž úkolem bude, aby zkoumala nadhozenou otázku a podala o věci zprávu.

Totéž řízení může býti Radou zahájeno buď z povinnosti úřední nebo ke stížnosti některého delegáta ve Shromáždění.

Příjde-li před Správní radu otázka nadhozená podle článku 272 nebo 273, má příslušná vláda právo, nemá-li doposud zástupce v lůně Správní rady, aby určila delegáta, který by se zúčastnil jednání rady v této věci. Rok k tomuto projednávání bude oznámen včas dotčené vládě.

## Článek 274.

Vyšetřující komise bude složena takto:

Každý člen se zavazuje, že do šesti měsíců od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, označí tři odborníky v otázkách průmyslových, z nichž první zastupuje zaměstnavatele, druhý pracovníky a třetí jest nezávislý na jedné i druhé. Soubor těchto osob bude tvořiti seznam, z něhož budou vybírání členové vyšetřující komise.

Správní rada bude míti právo, aby verifikovala ověřovací listiny těchto osob a aby odmítla dvoutřetinovou většinou odevzdaných hlasů přítomných zástupců přijmouti ty, je-

sents, la nomination de celles dont les titres ne satisferaient pas aux prescriptions du présent article.

Sur la demande du Conseil d'administration, le Secrétaire général de la Société des Nations désignera trois personnes respectivement choisies dans chacune des trois catégories de la liste pour constituer la Commission d'enquête et désignera, en outre, l'une de ces trois personnes pour présider ladite Commission. Aucune des trois personnes ainsi désignées ne pourra relever d'un des Membres directement intéressés à la plainte.

#### Article 275.

Dans le cas où une plainte serait renvoyée, en vertu de l'article 273, devant une Commission d'enquête, chacun des Membres, qu'il soit ou non directement intéressé à la plainte, s'engage à mettre à la disposition de la Commission toute information qui se trouverait en sa possession relativement à l'objet de la plainte.

#### Article 276.

La Commission d'enquête, après un examen approfondi de la plainte, rédigera un rapport dans lequel elle consignera ses constatations sur tous les points de fait permettant de préciser la portée de la contestation, ainsi que les recommandations qu'elle croira devoir formuler quant aux mesures à prendre pour donner satisfaction au Gouvernement plaignant et quant aux délais dans lesquels ces mesures devraient être prises.

Ce rapport indiquera également, le cas échéant, les sanctions d'ordre économique contre le Gouvernement mis en cause que la Commission jugerait convenables et dont l'application par les autres Gouvernements lui paraîtrait justifiée.

#### Article 277.

Le Secrétaire général de la Société des Nations communiquera la rapport de la Commission d'enquête à chacun des Gouvernements intéressés dans le différend et en assurera la publication.

Chacun des Gouvernements intéressés devra signifier au Secrétaire général de la Société des Nations, dans le délai d'un mois, s'il accepte ou non les recommandations contenues dans le rapport de la Commission et, au cas où il ne les accepte pas, s'il désire soumettre le différend à la Cour permanente de justice internationale de la Société des Nations.

jichž ověřovací listiny neodpovídají předpisům tohoto článku.

Na žádost Správní rady určí generální tajemník Společnosti národů tři osoby, po jedné z každého ze tří oddělení tohoto seznamu, aby se sestoupily ve vyšetřující komisi, a určí mimo to jednu z těchto tří osob, aby řečené komisi předsedala. Žádná z těchto tří osob nesmí přináležeti členovi, který má přímý zájem na sporné věci.

#### Článek 275.

Byla-li by stížnost vznesena podle článku 273 na vyšetřující komisi, zavazuje se každý člen, ať má či nemá přímý zájem na sporné věci, že dá komisi k dispozici všechny údaje vztahující se na spornou věc, které by byly v jeho rukou.

#### Článek 276.

Vyšetřující komise sestaví po zevrubném prozkoumání stížnosti zprávu, v které vylóží, co zjistila o všech skutečnostech, jež umožňují přesně stanoviti dosah sporu, jakož i to, co uzná za dobré doporučiti stran opatření, která se mají učiniti, aby se vyhovělo stěžující si vládě, a stran lhůt, v kterých tato opatření mají býti provedena.

Tato zpráva označí rovněž, bylo-li by třeba, trestní opatření hospodářského rázu proti příslušné vládě, jež by komise uznávala za vhodná a jichž použití ostatními vládami uzná za spravedlivé.

#### Článek 277.

Generální tajemník Společnosti národů dodá zprávu vyšetřující komise každé vládě interesované ve sporu a zařídí její uveřejnění.

Každá interesovaná vláda musí do měsíce oznámiti generálnímu tajemníku Společnosti národů, zda přijímá či nepřijímá doporučení, obsažená ve zprávě komise, a když by jich nepřijímala, zda žádá, aby byl spor vznesen na Stálý mezinárodní soudní dvůr Společnosti národů.

## Article 278.

Dans le cas où l'un des Membres ne prendrait pas, relativement à une recommandation ou à un projet de Convention, les mesures prescrites à l'article 267, tout autre Membre aura le droit d'en référer à la Cour permanente de justice internationale.

## Article 279.

La décision de la Cour permanente de justice internationale concernant une plainte ou une question qui lui aurait été soumise conformément aux articles 277 ou 278 ne sera pas susceptible d'appel.

## Article 280.

Les conclusions ou recommandations éventuelles de la Commission d'enquête pourront être confirmées, amendées ou annulées par la Cour permanente de justice internationale, laquelle devra, le cas échéant, indiquer les sanctions d'ordre économique qu'elle croirait convenable de prendre à l'encontre d'un Gouvernement en faute, et dont l'application pour les autres Gouvernements lui paraîtrait justifiée.

## Article 281.

Si un Membre quelconque ne se conforme pas dans le délai prescrit aux recommandations éventuellement contenues soit dans le rapport de la Commission d'enquête, soit dans la décision de la Cour permanente de justice internationale, tout autre Membre pourra appliquer audit Membre les sanctions d'ordre économique que le rapport de la Commission ou la décision de la Cour auront déclarées applicables en l'espèce.

## Article 282.

Le Gouvernement en faute, peut à tout moment, informer le Conseil d'administration qu'il a pris les mesures nécessaires pour se conformer soit aux recommandations de la Commission d'enquête, soit à celles contenues dans la décision de la Cour permanente de justice internationale, et peut demander au Conseil de bien vouloir faire constituer par le Secrétaire général de la Société des Nations une Commission d'enquête chargée de vérifier ses dires. Dans ce cas les stipulations des articles 274, 275, 276, 277, 279 et 280 s'appliqueront, et si le rapport de la Commission d'enquête ou la décision de la Cour permanente de justice internationale sont favorables au Gouvernement en faute, les autres Gouver-

## Článek 278.

Neprovedl-li by některý člen vzhledem na doporučení neb návrh úmluvy opatření předepsaná v článku 267, může každý jiný člen vznést tuto otázku na Stálý mezinárodní soudní dvůr.

## Článek 279.

Rozhodnutí Stálého mezinárodního soudního dvora o stížnosti nebo otázce naň vznesené po rozumu článku 277 nebo 278 jest konečné.

## Článek 280.

Případná usnesení neb doporučení komise vyšetřující budou moci býti potvrzena, doplněna nebo zrušena Stálým mezinárodním soudním dvorem, který může, bylo-li by třeba, označiti trestní opatření hospodářského rázu, jež by pokládal za vhodná proti provinivší se vládě a jichž použití ostatními vládami uzná za spravedlivé.

## Článek 281.

Nepřizpůsobí-li se některý člen v předepsané lhůtě případným doporučením, obsaženým buď ve zprávě vyšetřující komise nebo v rozhodnutí Stálého mezinárodního soudního dvora, může každý z ostatních členů provésti proti řečenému členovi trestní opatření hospodářského rázu, jež v tomto případě zpráva komise nebo rozhodnutí soudu prohlásily za přípustná.

## Článek 282.

Provinivší se vláda může v každé chvíli uvědomiti Správní radu, že učinila nutná opatření, aby se přizpůsobila doporučením buď vyšetřující komise nebo doporučením obsaženým v rozhodnutí Stálého mezinárodního soudního dvora, a může žádati Radu, aby dala generálním tajemníkem Společnosti národů sestaviti vyšetřující komisi, pověřenou úkolem zjistiti pravdivost jejích údajů. V tomto případě budou platiti ustanovení článků 274, 275, 276, 277, 279 a 280, a budou-li zpráva vyšetřující komise neb rozhodnutí Stálého mezinárodního soudního dvora příznivě provinivší se vládě, musí ostatní vlády ihned odvolati opatření rázu hospodářského, která učinily proti řečenému státu.

nements devront aussitôt rapporter les mesures d'ordre économique qu'ils auront prises à l'encontre dudit État.

### CHAPITRE III.

#### PRESCRIPTIONS GÉNÉRALES.

##### Article 283.

Les Membres s'engagent à appliquer les conventions auxquelles ils auront adhéré conformément aux stipulations de la présente Partie du présent Traité, à celles de leurs colonies ou possessions et à ceux de leurs protectorats qui ne se gouvernent pas pleinement eux-mêmes, cela sous les réserves suivantes:

1<sup>o</sup> Que la convention ne soit pas rendue inapplicable par les conditions locales;

2<sup>o</sup> Que les modifications qui seraient nécessaires pour adapter la convention aux conditions locales puissent être introduites dans celle-ci.

Chacun des Membres devra notifier au Bureau international du travail la décision qu'il se propose de prendre en ce qui concerne chacune de ses colonies ou possessions ou chacun de ses protectorats ne se gouvernant pas pleinement eux-mêmes.

##### Article 284.

Les amendements à la présente Partie du présent Traité, qui seront adoptés par la Conférence à la majorité des deux tiers des suffrages émis par les délégués présents, deviendront exécutoires lorsqu'ils auront été ratifiés par les États dont les représentants forment le Conseil de la Société des Nations et par les trois quarts des Membres.

##### Article 285.

Toutes questions ou difficultés relatives à l'interprétation de la présente Partie du présent Traité et des conventions ultérieurement conclues par les membres, en vertu de ladite Partie, seront soumises à l'appréciation de la Cour permanente de justice internationale.

### CHAPITRE IV.

#### MESURES TRANSITOIRES.

##### Article 286.

La première session de la Conférence aura lieu au mois d'octobre 1919. Le lieu et l'ordre du jour de la session sont arrêtés dans l'Annexe ci-jointe.

### HLAVA III.

#### PŘEDPISY OBECNÉ.

##### Článek 283.

Členové se zavazují, že budou používati úmluv, k nimž přistoupí v souhlase s ustanoveními této části této smlouvy, v těch svých koloniích, državách a protektorátech, které nemají úplné samovlády, s těmito výhradami:

1. že úmluva nebude neproveditelná následkem místních poměrů;

2. že změny, jichž by bylo třeba k tomu, aby se úmluva přizpůsobila místním poměrům, budou moci býti do ní pojaty.

Každý člen musí Mezinárodnímu úřadu práce oznámiti rozhodnutí, které má v úmyslu učiniti stran každé ze svých kolonií neb držav neb stran každého z těch svých protektorátů, které nemají úplné samovlády.

##### Článek 284.

Změny této části této smlouvy, jež budou přijaty Shromážděním dvoutřetinovou většinou hlasů odevzdaných od přítomných delegátů, nabudou působnosti, jakmile budou ratifikovány od států, jejichž zástupcové tvoří Radu Společnosti národů, a třemi čtvrtinami členů.

##### Článek 285.

Všecky otázky nebo pochybnosti vztahující se na výklad této části této smlouvy a úmluv, které budou později uzavřeny členy podle této části, budou podléhati rozhodování Stálého mezinárodního soudního dvora.

### HLAVA IV.

#### PŘECHODNÁ OPATŘENÍ.

##### Článek 286.

První zasedání Shromáždění bude se konati v měsíci říjnu 1919. Místo a denní pořad tohoto zasedání jsou stanoveny v příloze.

La convocation et l'organisation de cette première session seront assurées par le Gouvernement désigné à cet effet dans ladite Annexe. Le Gouvernement sera assisté, en ce qui concerne la préparation des documents, par une Commission internationale dont les membres seront désignés à la même Annexe.

Les frais de cette première session et de toute session ultérieure jusqu'au moment où les crédits nécessaires auront pu être inscrits au budget de la Société des Nations, à l'exception des frais de déplacement des délégués et des conseillers techniques, seront répartis entre les Membres dans les proportions établies pour le Bureau international de l'Union postale universelle.

#### Article 287.

Jusqu'à ce que la Société des Nations ait été constituée, toutes communications qui devraient être adressées, en vertu des articles précédents, au Secrétaire général de la Société seront conservées par le Directeur du Bureau international du travail, lequel en donnera connaissance au Secrétaire général.

#### Article 288.

Jusqu'à la création de la Cour permanente de justice internationale, les différends qui doivent lui être soumis en vertu de la présente Partie du présent Traité seront déférés à un tribunal formé de trois personnes désignées par le Conseil de la Société des Nations.

#### ANNEXE.

##### *Première session de la conférence du Travail, 1919.*

Le lieu de la Conférence sera Washington. Le Gouvernement des États-Unis d'Amérique sera prié de convoquer la Conférence.

Le Comité international d'organisation sera composé de sept personnes désignées respectivement par les Gouvernements des États-Unis, de la Grande-Bretagne, de la France, de l'Italie, du Japon, de la Belgique et de la Suisse. Le Comité pourra, s'il le juge nécessaire, inviter d'autres Membres à se faire représenter dans son sein.

L'ordre du jour sera le suivant:

1. Application du principe de la journée de 8 heures ou de la semaine de 48 heures;

Svolání a organizaci tohoto prvního zasedání obstará vláda k tomu cíli v řečené příloze určená. Vládě bude k ruce, pokud jde o přípravu listinných dokladů, Mezinárodní komise, jejíž členové jsou rovněž určeni v téže příloze.

Náklady tohoto prvního zasedání a každého následujícího zasedání až do doby, kdy potřebný úvěr bude moci být pojat do rozpočtu Společnosti národů, budou, vyjímajíc cestovné delegátů a odborných poradců, rozděleny mezi členy v poměru stanoveném pro Mezinárodní úřad Světového spolku poštovního.

#### Článek 287.

Dokud se Společnost národů neustaví, budou oznámení, která by podle předcházejících článků měla být adresována generálnímu tajemníkovi Společnosti, brána v uschování ředitelem Mezinárodního úřadu práce, který o nich uvědomí generálního tajemníka.

#### Článek 288.

Dokud nebude zřízen Stálý mezinárodní soudní dvůr, budou všechny spory, které naň mají být vzneseny podle této části této smlouvy, odkázány soudu utvořenému ze tří osob, které určí Rada Společnosti národů.

#### PŘÍLOHA.

##### *Prvé zasedání Shromáždění práce v roce 1919.*

Místem Shromáždění bude Washington.

Vláda Spojených států amerických bude požádána, aby Shromáždění svolala.

Mezinárodní organizační komitě bude se skládati ze sedmi osob, z nichž po jedné určí vláda Spojených států, Velké Britanie, Francie, Itálie, Japonska, Belgie a Švýcarska. Komitě může, uzná-li to za nutno, pozvat další členy, aby se dali v jeho lůně zastupovati.

Denní pořádek bude tento:

1. Provedení zásady osmihodinného pracovního dne aneb osmačtyřicetihodinného pracovního týdne.

2. Questions relatives au moyen de prévenir le chômage et de remédier à ses conséquences ;

3. Emploi des femmes :

- a) Avant ou après l'accouchement (y compris la question de l'indemnité de maternité) ;
- b) Pendant la nuit ;
- c) Dans les travaux insalubres.

4. Emploi des enfants :

- a) Âge d'admission au travail ;
- b) Travaux de nuit ;
- c) Travaux insalubres.

5. Extension et application des Conventions internationales adoptées à Berne en 1906 sur l'interdiction du travail de nuit des femmes employées dans l'industrie et l'interdiction de l'emploi du phosphore blanc (jaune) dans l'industrie des allumettes.

## SECTION II.

### PRINCIPES GÉNÉRAUX.

#### Article 289.

Les Hautes Parties Contractantes, reconnaissant que le bien-être physique, moral et intellectuel des travailleurs salariés est d'une importance essentielle au point de vue international, ont établi, pour parvenir à ce but élevé, l'organisme permanent prévu à la Section I et associé à celui de la Société des Nations.

Elles reconnaissent que les différences de climat, de mœurs et d'usages d'opportunité économique et de tradition industrielle rendent difficile à atteindre, d'une manière immédiate, l'uniformité absolue dans les conditions du travail. Mais, persuadées qu'elles sont que le travail ne doit pas être considéré simplement comme un article de commerce, elles pensent qu'il y a des méthodes et des principes pour la réglementation des conditions de travail que toutes les communautés industrielles devraient s'efforcer d'appliquer, autant que les circonstances spéciales dans lesquelles elles pourraient se trouver, le permettraient.

Parmi ces méthodes et principes, les suivants paraissent aux Hautes Parties Contractantes être d'une importance particulière et urgente.

1. Le principe dirigeant ci-dessus énonce que le travail ne doit pas être considéré simplement comme une marchandise ou un article de commerce.

2. Otázky, vztahující se na prostředky, jak předcházeti nezaměstnanost a čeliti jejím následkům.

3. Zaměstnávání žen :

- a) před porodem nebo po porodu (počítajíc to otázku o úhradě výdajů při mateřství) ;
- b) při pracích nočních ;
- c) při pracích škodlivých zdraví.

4. Zaměstnávání dětí :

- a) věk připuštění k práci ;
- b) práce noční ;
- c) práce škodlivé zdraví.

5. Rozšíření a provedení mezinárodních úmluv přijatých v Bernu roku 1906 o zákazu noční práce žen zaměstnaných v průmyslu a o zákazu používati bílého (žlutého) kostíku v zápalkovém průmyslu.

## ODDÍL II.

### OBECNÉ ZÁSADY.

#### Článek 289.

Vysoké smluvní strany uznávajíce, že tělesné, mravní a intelektuální blaho pracovníků za mzdu má podstatný význam s hlediska mezinárodního, založily, aby tohoto vznešeného cíle dosáhly, stálou organizaci vymezenou v oddílu I a přičleněnou k organizaci Společnosti národů.

Uznávají, že rozdíly podnebí, mravů, zvyklostí, hospodářské vhodnosti a tradice průmyslové činí úlohu, dosíci přímo naprosté jednotnosti v pracovních podmínkách, obtížnou. Jsouce však přesvědčeny, že práce nesmí býti pokládána prostě za předmět obchodu, mají za to, že jsou cesty a zásady směřující k úpravě podmínek pracovních, jež by se každý průmyslový celek měl snažiti uvést v život do té míry, do které by to jeho zvláštní poměry připouštěly.

Mezi těmito cestami a zásadami jeví se Vysokým smluvním stranám zvláště důležitými a naléhavými tyto :

1. Vedoucí zásada shora vzpomenutá prohlašuje, že práce nesmí býti pokládána prostě za zboží nebo za předmět obchodu.

2. Le droit d'association en vue de tous objets non contraires aux lois, aussi bien pour les salariés que pour les employeurs.

3. Le payment aux travailleurs d'un salaire leur assurant un niveau de vie convenable tel qu'on le comprend dans leur temps et dans leur pays.

4. L'adoption de la journée de huit heures ou de la semaine de quarante-huit heures comme but à atteindre partout où il n'a pas encore été obtenu.

5. L'adoption d'un repos hebdomadaire de vingt-quatre heures au minimum, qui devrait comprendre le dimanche toutes les fois que ce sera possible.

6. La suppression du travail des enfants et l'obligation d'apporter au travail des jeunes gens des deux sexes les limitations nécessaires pour leur permettre de continuer leur éducation et d'assurer leur développement physique.

7. Le principe du salaire égal, sans distinction de sexe, pour un travail de valeur égale.

8. Les règles édictées dans chaque pays au sujet des conditions du travail devront assurer un traitement économique équitable à tous les travailleurs résidant légalement dans le pays.

9. Chaque État devra organiser un service d'inspection, qui comprendra des femmes, afin d'assurer l'application des lois et règlements pour la protection de travailleurs.

Sans proclamer que ces principes et ces méthodes sont ou complets, ou définitifs, les Hautes Parties Contractantes sont d'avis qu'ils sont propres à guider la politique de la Société des Nations; et que, s'ils sont adoptés par les communautés industrielles qui sont membres de la Société des Nations, et s'ils sont maintenus intacts dans la pratique par un corps approprié d'inspecteurs, ils répandront des bienfaits incalculables sur les salariés du monde.

### PARTIE XIII.

#### CLAUSES DIVERSES.

##### Article 290.

La Bulgarie s'engage à reconnaître et agréer les conventions passées ou à passer par les Puissances alliées ou associées ou certaines d'entre elles avec toute autre Puissance, re-

2. Právo spolčovací ke každému cíli nepřítčímu se zákonům, stejně pro zaměstnané, jako pro zaměstnavatele.

3. Placení mzdy pracovníkům, jež by jim zajišťovala slušnou životní úroveň, průměrnou době i zemi.

4. Přijetí osmihodinného dne neb osmačtyřicetihodinného týdne za cíl, jehož jest dosíci všude, kde ho ještě nebylo dosaženo.

5. Přijetí týdenního odpočinku nejméně čtyřadvacetihodinného, který by měl pokud možná padnouti na neděli.

6. Odstranění práce dětské a závazek omeziti práci mladých lidí obojího pohlaví do té míry, jak jest nutno, aby měli možnost pokračovati ve svém vzdělávání a k tomu, aby se zajistil jejich tělesný vývoj.

7. Zásada rovné mzdy bez rozdílu pohlaví za práci rovné hodnoty.

8. Pravidla vydaná v každé zemi o podmínkách pracovních musí zabezpečovati slušné hospodářské nakládání všem pracovníkům, kteří se po zákonu v zemi zdržují.

9. Každý stát musí organisovati dozorečí službu, v níž budou zúčastněny i ženy, aby se zajistilo provádění zákonů a předpisů o ochraně pracovníků.

Vysoké smluvní strany, neprohlašující, že by tyto zásady a cesty byly úplné neb definitivní, projevují mínění, že jsou vhodné k tomu, aby řídily politiku Společnosti národů; a že, budou-li přijaty průmyslovými celky, které jsou členy Společnosti národů, a budou-li v praxi nerušeně udržovány vhodným sborem dozorců, budou pro zaměstnance celého světa pramenem trvalého dobra.

### ČÁST XIII.

#### KLAUSULE ROZLIČNÉ.

##### Článek 290.

Bulharsko se zavazuje, že uzná a schválí úmluvy, které byly nebo budou uzavřeny mocnostmi spojenými nebo sdruženými nebo některými z nich s kteroukoli jinou mocností

lativement au commerce des armes et des spiritueux ainsi qu'aux autres matières traitées dans les Actes généraux de Berlin du 26 février 1885 et de Bruxelles du 2 juillet 1890, et les conventions qui les ont complétées ou modifiées.

## Article 291.

Les Hautes Parties Contractantes, tout en reconnaissant les garanties stipulées en faveur de la Suisse par les Traités de 1815 et notamment l'Acte du 20 novembre 1815, garanties qui constituent des engagements internationaux pour le maintien de la paix, constatent cependant que les stipulations de ces traités et conventions, déclarations et autres actes complémentaires relatifs à la zone neutralisée de Savoie, telle qu'elle est déterminée par l'alinéa 1 de l'article 92 de l'Acte final du Congrès de Vienne et par l'alinéa 2 de l'article 3 du Traité de Paris du 20 novembre 1815, ne correspondent plus aux circonstances actuelles. En conséquence, les Hautes Parties Contractantes prennent acte de l'accord intervenu entre le Gouvernement français et le Gouvernement suisse pour l'abrogation des stipulations relatives à cette zone qui sont et demeurent abrogées.

Les Hautes Parties Contractantes reconnaissent de même que les stipulations des traités de 1815 et des autres actes complémentaires relatifs aux zones franches, de la Haute-Savoie et du Pays de Gex ne correspondent plus aux circonstances actuelles et qu'il appartient à la France et à la Suisse de régler entre elles, d'un commun accord, le régime de ces territoires, dans les conditions jugées opportunes par les deux pays.

## ANNEXES.

## I.

Le Conseil fédéral suisse a fait connaître au Gouvernement français en date du 5 mai 1919, qu'après avoir examiné dans un même esprit de sincère amitié, la disposition de l'article 435 des Conditions de Paix présentées à l'Allemagne par les Puissances alliées et associées, il a été assez heureux pour arriver à la conclusion qu'il lui était possible d'y acquiescer sous les considérations et réserves suivantes :

<sup>10</sup> Zone neutralisée de la Haute-Savoie :

a) Il sera entendu qu'aussi longtemps que les Chambres fédérales n'auront pas ratifié

o obchodu se zbraněmi a s lihovinami, jakož i o jiných předmětech, o nichž pojednávají generální akty berlínská ze dne 26. února 1885 a bruselská ze dne 2. července 1890 a úmluvy, jež je doplnily nebo změnily.

## Článek 291.

Vysoké smluvní strany, ač plně uznávají záruky stanovené ve prospěch Švýcarska smlouvami z roku 1815 a jmenovitě aktou ze dne 20. listopadu 1815, kteréžto záruky zakládají mezinárodní závazky k zachování míru, konstatují nicméně, že ustanovení těchto smluv a úmluv, prohlášení a jiných aktů doplňkových, vztahujících se na neutralizované pásmo Savojska, jak je určeno odstavcem 1. článku 92 závěrečné akty vídeňského kongresu a odstavcem druhým článku 3 smlouvy pařížské ze dne 20. listopadu 1815, neodpovídají již dnešním poměrům. Vysoké smluvní strany berou proto na vědomí dohodu, ke které došlo mezi vládou francouzskou a vládou švýcarskou za účelem zrušení předpisů vztahujících se na toto pásmo, které jsou a zůstanou zrušeny.

Stejně uznávají Vysoké smluvní strany, že ustanovení smluv z roku 1815 a jiných doplňkových aktů, jež se týkají svobodného pásma Vysokého Savojska a obvodu Gex, neodpovídají již dnešním poměrům a že přísluší Francii a Švýcarsku, aby mezi sebou vzájemnou dohodou upravily právní stav těchto území za podmínek, jež obě tyto země uznají za vhodné.

## PŘÍLOHA.

## I.

Spolková rada švýcarská zpravila dne 5. května 1919 vládu francouzskou, že prozkoumavši ve stejném duchu upřímného přátelství ustanovení článků 435 mírových podmínek předložených Německu mocnostmi spojenými a sdruženými, dospěla s potěšením k závěru, že je jí možno dáti k nim svůj souhlas s těmito připomínkami a výhradami :

1. Neutrální pásmo Vysokého Savojska :

a) Bude se považovati za samozřejmé, že dokud zákonodárné sbory spolkové neratifi-

l'accord intervenu entre les deux Gouvernements concernant l'abrogation des stipulations relatives à la zone neutralisée de Savoie, il n'y aura rien de définitif de part ni d'autre à ce sujet.

b) L'assentiment donné par le Gouvernement suisse à l'abrogation des stipulations susmentionnées présuppose, conformément au texte adopté, la reconnaissance des garanties formulées en faveur de la Suisse par les Traités de 1815 et notamment par la Déclaration du 20 novembre 1815.

c) L'accord entre les Gouvernements français et suisse pour l'abrogation des stipulations susmentionnées ne sera considéré comme valable que si le Traité de Paix contient l'article tel qu'il a été rédigé. En outre, les Parties contractantes du Traité de Paix devront chercher à obtenir le consentement des Puissances signataires des Traités de 1815 et de la Déclaration du 20 novembre 1815, qui ne sont pas signataires du Traité de Paix actuel.

2<sup>o</sup> Zone franche de la Haute-Savoie et du pays de Gex:

a) Le Conseil fédéral déclare faire les réserves les plus expresses en ce qui concerne l'interprétation à donner à la déclaration mentionnée au dernier alinéa de l'article ci-dessus à insérer dans le Traité de Paix, où il est dit que «les stipulations des Traités de 1815 et des autres actes complémentaires relatifs aux zones franches de la Haute-Savoie et du Pays de Gex ne correspondent plus aux circonstances actuelles». Le Conseil fédéral ne voudrait pas, en effet, que de son adhésion à cette rédaction il pût être conclu qu'il se rallierait à la suppression d'une institution ayant pour but de placer des contrées voisines au bénéfice d'un régime spécial approprié à leur situation géographique et économique et qui a fait ses preuves. Dans la pensée du Conseil fédéral, il s'agirait non pas de modifier la structure douanière des zones, telle qu'elle a été instituée par les traités susmentionnés, mais uniquement de régler d'une façon mieux appropriée aux conditions économiques actuelles les modalités des échanges entre les régions intéressées. Les observations qui précèdent ont été inspirées au Conseil fédéral par la lecture du projet de convention relatif à la constitution future des zones, qui se trouvait annexé à la note du Gouvernement français datée du 26 avril. Tout en faisant les réserves susmentionnées, le Conseil fédéral se déclare prêt à examiner dans l'esprit le plus amical toutes les propo-

kují dohodu, ke které došlo mezi oběma vládami o zrušení ustanovení o neutrálním pásmu savojském, nebude konečného rozhodnutí ani s jedné ani s druhé strany o této věci.

b) Souhlas, jež dala vláda švýcarská k tomu, aby ustanovení výše dotčená byla zrušena, předpokládá podle přijatého textu uznání záruk formulovaných ve prospěch Švýcarska smlouvami z roku 1815, a zvláště prohlášením ze dne 20. listopadu 1815.

c) Dohoda mezi vládou francouzskou a švýcarskou za účelem zrušení vzpomenutých ustanovení nebude se pokládati za platnou, nebude-li mírová smlouva obsahovati onen článek v tom znění, jak byl redigován. Bude dále povinností smluvních stran mírové smlouvy snažiti se o to, aby dosáhly souhlasu signatárních mocností, které podepsaly smlouvy z roku 1815 a prohlášení ze dne 20. listopadu 1815 a nepodepsaly mírové smlouvy nyní.

2. Svobodné pásmo Vysokého Savojska a obvodu Gex:

a) Spolková rada prohlašuje, že činí nejdůležitější výhrady, pokud jde o výklad, jaký má býti dán prohlášení vzpomenutému v posledním odstavci hořejšího článku, který má býti pojat do mírové smlouvy a kde se praví, že „ustanovení smluv z roku 1815 a jiných doplňkových akt, jež se týkají svobodného pásma Vysokého Savojska a obvodu Gex, neodpovídají již dnešním poměrům“. Spolková rada by si vskutku nepřála, aby mohlo z jejího souhlasu s tímto zněním býti dovozováno, že se připojuje ke zrušení instituce, jejímž účelem jest poskytnouti sousedním krajům dobrodiní zvláštního právního stavu, který jest zeměpisným a hospodářským poměrům přiměřený a který se osvědčil. Podle názoru Spolkové rady nešlo by o změnu celní soustavy pro tato pásma, jak byla zavedena smlouvami shora vzpomenutými, nýbrž jen o to, aby modalita výměny mezi interesovanými kraji byly upraveny přiměřeněji ke dnešním hospodářským poměrům. K předchozím připomínkám dospěla Spolková rada čtením návrhu úmluvy o příštím zřízení pásem, který byl přiložen k notě vlády francouzské ze dne 26. dubna. Činíc výhrady shora uvedené, prohlašuje Spolková rada ochotu zkoumati co nejprátelejší veškeré návrhy, které jí v té věci francouzská vláda uzná za vhodné učiniti.

sitions que le Gouvernement français jugera à propos de lui faire à ce sujet.

b) Il est admis que les stipulations des Traités de 1815 et autres actes complémentaires concernant des zones franches resteront en vigueur jusqu'au moment où un nouvel arrangement sera intervenu entre la Suisse et la France pour régler le régime de ces territoires.

## II.

Le Gouvernement français a adressé au Gouvernement suisse, le 18 mai 1919, la note ci-après en réponse à la communication rapportée au paragraphe précédent :

Par une note en date du 5 mai dernier, la Légation de Suisse à Paris a bien voulu faire connaître au Gouvernement de la République française l'adhésion du Gouvernement fédéral au projet d'article à insérer dans le Traité de Paix entre les Gouvernements alliés et associés, d'une part, et l'Allemagne d'autre part.

Le Gouvernement français a pris très volontiers acte de l'accord ainsi intervenu, et, sur sa demande, le projet d'article en question, accepté par les Gouvernements alliés et associés, a été inséré sous le N° 435 dans les Conditions de Paix présentées aux Plénipotentiaires allemands.

Le Gouvernement suisse a formulé, dans sa note du 5 mai sur cette question, diverses considérations et réserves.

En ce qui concerne celles de ces observations qui sont relatives aux zones franches de la Haute-Savoie et du Pays de Gex, le Gouvernement français a l'honneur de faire remarquer que la stipulation qui fait l'objet du dernier alinéa de l'article 435, est d'une telle clarté qu'aucun doute ne saurait être émis sur sa portée, spécialement en ce qui concerne le désintéressement qu'elle implique désormais à l'égard de cette question de la part des Puissances autres que la France et la Suisse.

En ce qui le concerne, le Gouvernement de la République, soucieux de veiller sur les intérêts des territoires français dont il s'agit et s'inspirant à cet égard de leur situation particulière, ne perd pas de vue l'utilité de leur assurer un régime douanier approprié, et de régler d'une façon répondant mieux aux circonstances actuelles les modalités des échanges entre ces territoires et les territoires suisses voisins, en tenant compte des intérêts réciproques.

b) Připouští se, že ustanovení smluv z roku 1815 a jiných doplňkových akt, jež se týkají svobodných pásem, zůstanou v působnosti až do doby, kdy dojde mezi švýcarskem a Francií k nové dohodě o úpravě právního stavu těchto území.

## II.

Francouzská vláda zaslala vládě švýcarské dne 18. května 1919 tuto notu, jako odpověď na zprávu uvedenou v předcházejícím paragrafu :

Notou ze dne 5. května t. r. ráčilo švýcarské vyslanectví v Paříži zpravit vládu republiky Francouzské o souhlase Spolkové vlády s navrženým článkem, který má býti pojat do mírové smlouvy mezi vládami spojenými a sdruženými s jedné strany a Německem se strany druhé.

Francouzská vláda s radostí vzala na vědomí dohodu, ke které takto došlo, a k její žádosti návrh článku, o nějž jde, byl vládami spojenými a sdruženými přijat a pod číslem 435 pojat do mírových podmínek předložených zmocněncům německým.

Vláda švýcarská vyjádřila ve své notě ze dne 5. května v této otázce různé připomínky a výhrady.

Pokud jde o ony poznámky, které se týkají svobodných pásem Vysokého Savojska a obvodu Gex, klade si vláda francouzská za čest podotknouti, že stipulace posledního odstavce článku 435 je tak jasná, že nemůže vzniknouti ani nejmenší pochybnost o jejím dosahu, a to zejména, pokud jde o zahrnuté v ní budoucí désintéressement jiných mocností než Francie a Švýcarska v této otázce, jež je v ní zahrnuto.

Pokud se jí týče, vláda Republiky ve bdělé péči o zájmy francouzských území, o něž jde, a se zřetelem na jejich zvláštní postavení nespouští s očí žádoucnost toho, aby se jim zajištěla celní soustava pro ně vhodná a aby se upravil způsobem vyhovujícím lépe dnešním poměrům způsob směny zboží mezi těmito obvody a sousedními obvody švýcarskými, hledíc k obapolným zájmům.

Il va de soi que cela ne saurait en rien porter atteinte au droit de la France d'établir dans cette région sa ligne douanière à sa frontière politique, ainsi qu'il est fait sur les autres parties de ses limites territoriales et ainsi que la Suisse l'a fait elle-même depuis longtemps sur ses propres limites dans cette région.

Le Gouvernement de la République prend très volontiers acte à ce propos des dispositions amicales dans lesquelles le Gouvernement suisse se déclare prêt à examiner toutes les propositions françaises, faites en vue de l'arrangement à substituer au régime actuel des dites zones franches, et que le Gouvernement français entend formuler dans le même esprit amical.

D'autre part, le Gouvernement de la République ne doute pas que le maintien provisoire du régime de 1815, relatif aux zones franches, visé par cet alinéa de la note de la Légation de Suisse du 5 mai, et qui a évidemment pour motif de ménager le passage du régime actuel au régime conventionnel ne constituera en aucune façon une cause de retard à l'établissement du nouvel état de choses reconnu nécessaire par les deux Gouvernements. La même observation s'applique à la ratification par les Chambres fédérales prévue à l'alinéa a) du primo de la note suisse du 5 mai, sous la rubrique «zone neutralisée de la Haute-Savoie».

#### Article 292.

Les Hautes Parties Contractantes reconnaissent avoir pris connaissance et donner acte du Traité signé par le Gouvernement de la République française le 17 juillet 1918 avec Son Altesse Sérénissime le Prince de Monaco et définissant les rapports de la France et de la Principauté.

#### Article 293.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent qu'en l'absence de stipulations ultérieures contraaires, le Président de toute Commission établie par le présent Traité aura droit, en cas de partage des voix, à émettre un second vote.

#### Article 294.

Les Puissances alliées et associées conviennent que, lorsque des missions religieuses chrétiennes étaient entretenues par des sociétés ou par des personnes bulgares sur des territoires leur appartenant ou confiés à leur

Rozumí se samo sebou, že to v ničem nemůže býti na újmu právu Francie zříditi v této krajině vlastní čáru celní podél své politické hranice, stejně jako jest tomu na jiných částech jejích hranic teritoriálních a jako to Švýcarsko samo učinilo na vlastních hranicích v této krajině.

Vláda Republiky bere proto s potěšením na vědomí přátelské smýšlení, s nímž se vláda švýcarská prohlašuje ochotnou zkoumati všechny návrhy francouzské, učiněné stran dohody mající nahraditi nynější právní stav řečených svobodných pásem a které vláda francouzská hodlá formulovati ve stejném duchu přátelském.

Naproti tomu vláda Republiky nepochybuje, že dočasné zachování právního stavu z roku 1815, týkajícího se svobodných pásem, o němž se zmiňuje hořejší odstavec noty vyslanectví švýcarského ze dne 5. května a jehož pohnutkou zřejmě jest připraviti přechod od nynějšího právního stavu k právnímu stavu smluvnímu, nezdrží nikterak zavedení nového stavu věcí, které bylo uznáno za nutné oběma vládami. Táž poznámka platí o ratifikaci zákonodárnými sbory spolkovými, o níž se mluví v odstavci 1 a) švýcarské noty ze dne 5. května pod záhlavím „Neutrální pásmo Vysokého Savojska“.

#### Článek 292.

Vysoké Smluvní strany uznávají a zjišťují, že vzaly na vědomí smlouvu podepsanou vládou republiky Francouzské dne 17. července 1918 s Jeho Nejjasnější Výsostí knížetem monackým a určující vztahy mezi Francií a tímto knížetstvím.

#### Článek 293.

Vysoké smluvní strany shodují se v tom, že, nedojde-li později k jiným ustanovením, předseda každé komise, která se zřizuje touto smlouvou, bude míti při rovnosti hlasů právo na druhý hlas.

#### Článek 294.

Mocnosti spojené a sdružené shodují se v tom, že tam, kde náboženské misie křesťanské byly vydržovány společnostmi neb osobami bulharskými na územích jim náležejících neb svěřených jejich vládě ve shodě

Gouvernement en conformité du présent Traité, les propriétés de ces missions ou sociétés de missions, y compris les propriétés des sociétés de commerce dont les profits sont affectés à l'entretien des missions, devront continuer à recevoir une affectation de mission. A l'effet d'assurer la bonne exécution de cet engagement, les Gouvernements alliés et associés remettront lesdites propriétés à des Conseils d'administration, nommés ou approuvés par les Gouvernements et composés de personnes ayant les croyances religieuses de la mission dont la propriété est en question.

Les Gouvernements alliés et associés, en continuant d'exercer un plein contrôle en ce qui concerne les personnes par lesquelles ces missions sont dirigées, sauvegarderont les intérêts de ces missions.

La Bulgarie, donnant acte des engagements qui précèdent, déclare agréer tous arrangements passés ou à passer par les Gouvernements alliés et associés intéressés pour l'accomplissement de l'œuvre desdites missions ou sociétés de commerce et se désiste de toute réclamation à leur égard.

#### Article 295.

Sous réserves des dispositions du présent Traité, la Bulgarie s'engage à ne présenter, directement ou indirectement, contre aucune des Puissances alliées et associées, signataires du présent Traité, aucune réclamation pécuniaire, pour aucun fait antérieur à la mise en vigueur du présent Traité.

La présente stipulation vaudra désistement complet et définitif de toutes réclamations de cette nature, désormais éteintes, quels qu'en soient les intéressés.

#### Article 296.

La Bulgarie accepte et reconnaît comme valables et obligatoires toutes décisions et tous ordres concernant les navires bulgares et les marchandises bulgares ainsi que toutes décisions et ordres relatifs au paiement des frais et rendus par l'une quelconque des juridictions de prises des Puissances alliées et associées et s'engage à ne présenter au nom de ses nationaux aucune réclamation relativement à ces décisions ou ordres.

Les Puissances alliées et associées se réservent le droit d'examiner, dans telles conditions qu'elles détermineront, les décisions et ordres des juridictions bulgares en matière de prises, que ces décisions et ordres affec-

s toute smlouvou, majetek těchto misíí neb misijních společností, počítaje v to i majetek obchodních společností, jejichž výtěžky sloužily k udržování misíí, má býti i nadále věnován misijním účelům. Aby zajistily správné provádění tohoto závazku, vlády spojené a sdružené odevzdají takové statky správním radám jmenovaným a schváleným vládami a složeným z osob příslušejících k náboženství misie, o jejíž majetek jde.

Vlády spojené a sdružené, vykonávající nadále neobmezený dozor nad osobami řídícími tyto misie, budou chrániti zájmy těchto misíí.

Bulharsko berouc úředně na vědomí závazky předchozí, prohlašuje, že schvaluje každou dřívější nebo budoucí úpravu týkající se poslání oněch misíí nebo obchodních společností, provedenou od vlád spojených a sdružených, které jsou na věci interesovány, a zříká se veškerých námitek v této příčině.

#### Článek 295.

S výhradou ustanovení této smlouvy se Bulharsko zavazuje, že nebude činiti proti žádné z mocností spojených a sdružených, které jsou signatáry této smlouvy, ani přímo ani nepřímo nijakých nároků peněžních pro žádnou skutečnost, která předcházela před tím, než tato smlouva nabyla působnosti.

Toto ustanovení znamená úplně a konečně zřeknutí všech nároků tohoto druhu, jež od nynějška zanikají, ať na nich má zájem kdokoliv.

#### Článek 296.

Bulharsko přijímá a uznává za platné a závazné každé rozhodnutí a veškerá nařízení týkající se plavidel bulharských a zboží bulharského, stejně jako každé rozhodnutí a nařízení týkající se hrazení nákladů a vydané jakýmkoli soudnictvím kořistným mocností spojených a sdružených, a zavazuje se, že nebude uplatňovati jménem svých státních příslušníků žádných nároků stran těchto rozhodnutí a nařízení.

Mocnosti spojené a sdružené vyhrazují si právo přezkoumávati za podmínek, které určí, všechna rozhodnutí a nařízení bulharského kořistného soudnictví, pokud se tato rozhodnutí a nařízení dotýkají vlastnických práv

tent les droits de propriété des ressortissants desdites Puissances ou ceux des ressortissants neutres. La Bulgarie s'engage à fournir des copies de tous les documents constituant le dossier des affaires, y compris les décisions et ordres rendus, ainsi qu'à accepter et à exécuter les recommandations présentées après ledit examen des affaires.

Afin de réduire au minimum les pertes résultant du coulage de navires et de cargaisons au cours de la guerre, et afin de faciliter la récupération des navires et des cargaisons qui peuvent être sauvés ainsi que le règlement des réclamations privées s'y rapportant, le Gouvernement bulgare s'engage à fournir tous les renseignements en sa possession qui pourraient être utiles aux Gouvernements des Puissances alliées et associées ou à leurs ressortissants en ce qui concerne les navires coulés ou endommagés par les forces navales bulgares pendant la période des hostilités.

Le présent Traité, rédigé en français, en anglais et en italien, sera ratifié. En cas de divergence, le texte français fera foi, excepté dans la Partie I (Pacte de la Société des Nations) et la Partie XII (Travail) dans lesquelles les textes français et anglais auront même valeur.

Le dépôt des ratifications sera effectué à Paris, le plus tôt qu'il sera possible.

Les Puissances, dont le Gouvernement a son siège hors d'Europe, auront la faculté de se borner à faire connaître au Gouvernement de la République française, par leur représentant diplomatique à Paris, que leur ratification a été donnée et, dans ce cas elles devront en transmettre l'instrument aussitôt que faire se pourra.

Un premier procès-verbal de dépôt des ratifications sera dressé dès que le Traité aura été ratifié par la Bulgarie, d'une part, et par trois des Principales Puissances alliées et associées, d'autre part.

Dès la date de ce premier procès-verbal, le Traité entrera en vigueur entre les Hautes Parties Contractantes, qui l'auront ratifié. Pour le calcul de tous délais prévus par le présent Traité cette date sera la date de mise en vigueur.

A tous autres égards le Traité entrera en vigueur pour chaque Puissance, à la date du dépôt de sa ratification.

státních příslušníků řečených mocností neb příslušníků mocností neutrálních. Bulharsko se zavazuje dodati opisy všech listin tvořících spisy těchto právních sporů, počítaje v to i vydaná rozhodnutí a nařízení, a přijmouti i provésti doporučení učiněná po takovém přezkoumání sporů.

Aby na nejmenší míru omezeny byly ztráty vzniklé potopením lodí a nákladů za války a aby se usnadnilo opětné vyzdvižení lodí a nákladů, jež lze zachrániti, jakož i upravení soukromých nároků k nim se vztahujících, zavazuje se bulharská vláda poskytnouti veškeré údaje jí povědomé, jež by mohly býti užitečny vládám mocností spojených a sdružených neb jejich příslušníkům, pokud jde o lodi během nepřátelství bulharskými námořními silami potopené neb poškozené.

Tato smlouva, sepsaná jazykem francouzským, anglickým a italským, bude ratifikována. Byla-li by neshoda, rozhoduje text francouzský, mimo Část I (Úmluva o Společnosti národů) a Část XII (Práce), v nichž text francouzský a anglický mají váhu stejnou.

Ratifikace budou uloženy co nejdříve v Paříži.

Mocnosti, jejichž vláda má sídlo mimo Evropu, budou míti možnost přestatí na tom, že oznámí vládě republiky francouzské skrze své diplomatické zástupce v Paříži, že k ratifikaci s jejich strany došlo; v tomto případě bude jim o tom odevzdati ratifikační listinu co nejdříve.

První zápis o složení ratifikací bude sepsán, jakmile smlouva bude ratifikována Bulharskem s jedné strany a třemi Čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými se strany druhé.

Ode dne tohoto prvního zápisu nabude smlouva působnosti mezi Vysokými stranami smluvními, které ji ratifikovaly. Pro výpočet veškerých lhůt, o kterých mluví tato smlouva, bude toto datum dnem, kdy smlouva nabyla působnosti.

Ve všech ostatních směrech nabude smlouva působnosti pro každou mocnost dnem, kdy bude složena její ratifikace.

Le Gouvernement français remettra à toutes les Puissances signataires une copie certifiée conforme des procès-verbaux de dépôt des ratifications.

EN FOI DE QUOI, les Plénipotentiaires susnommés ont signé le présent Traité.

FAIT à Neuilly-sur-Seine, le vingt-sept novembre mil neuf cent dixneuf, en un seul exemplaire qui restera déposé dans les archives du Gouvernement de la République française et dont les expéditions authentiques devront être remises à chacune des Puissances signataires.

Vláda francouzská odevzdá každé ze signatárních mocností po souhlasném ověřeném opise protokolů o složení ratifikací.

ČEMUŽ NA SVĚDOMÍ zmocněnci svrchu jmenovaní podepsali tuto smlouvu.

DÁNO v Neuilly-sur-Seine dvacátého sedmého listopadu roku tisíc devět set devate-náctého v jediném exempláři, který zůstane uložen v archivech vlády republiky francouzské a jehož ověřené opisy bude vydati každé ze signatárních mocností.

(L. S.) FRANK L. POLK.  
 (L. S.) HENRY WHITE.  
 (L. S.) TASKER H. BLISS.  
 (L. S.) CECIL HARMSWORTH.  
 (L. S.) EYRE A. CROWE.  
 (L. S.) GEORGE H. PERLEY.  
 (L. S.) ANDREW FISHER.  
 (L. S.) THOMAS MACKENZIE.  
 (L. S.) R. A. BLANKENBERG.  
 (L. S.) EYRE A. CROWE.  
 (L. S.) G. CLEMENCEAU.  
 (L. S.) S. PICHON.  
 (L. S.) L.-L. KLOTZ.  
 (L. S.) ANDRÉ TARDIEU.  
 (L. S.) JULES CAMBON.  
 (L. S.) GUGLIELMO MARCONI.  
 (L. S.) G. DE MARTINO.  
 (L. S.) K. MATSUI.

(L. S.) J. VAN DEN HEUVEL.  
 (L. S.) ROLIN-JACQUEMYS.  
 (L. S.) VIKYUIN WELLINGTON KOO.  
 (L. S.) RAFAEL MARTINEZ ORTIZ.  
 (L. S.) ELEFTHÉRIOS VENIZELOS.  
 (L. S.) N. POLITIS.  
 (L. S.) M. RUSTEM HAÏDAR.  
 (L. S.) AOUNI ABDUL-HADI.  
 (L. S.) L. GRABSKI.  
 (L. S.) ST. PATEK.  
 (L. S.) AFFONSO COSTA.  
 (L. S.) JAYME BATALHA REIS.  
 (L. S.) NIK. P. PACHITCH.  
 (L. S.) DR. ANTE TRUMBIČ.  
 (L. S.) DR. IVAN ZOLGER.  
 (L. S.) CHAROON.  
 (L. S.) DR. EDVARD BENES.  
 (L. S.) STEFAN OSUSKY.

(L. S.) AL. STAMBOLIISKI.

## PROTOCOLE.

En vue de préciser les conditions dans lesquelles devront être exécutées certaines clauses du Traité signé à la date de ce jour, il est entendu entre les HAUTES PARTIES CONTRACTANTES que:

1<sup>o</sup> La liste des personnes que, conformément à l'article 118, alinéa 2, la Bulgarie devra livrer aux Puissances alliées et associées, sera adressée au Gouvernement bulgare dans le mois qui suivra la mise en vigueur du Traité;

2<sup>o</sup> Des poursuites seront exercées contre les personnes qui auraient commis des actes délictueux en ce qui concerne la liquidation

## PROTOKOL.

Aby byly přesně stanoveny podmínky, za kterých určité klausule smlouvy dnes podepsané mají být vykonány, dohodly se VY-SOKÉ SMLUVNÍ STRANY takto:

1. Seznam osob, které podle článku 118, odstavce 2., má Bulharsko vydati mocnostem spojeným a sdruženým, bude zaslán vládě bulharské do měsíce po dni, kdy nabude tato smlouva působnosti.

2. Trestní stíhání bude zavedeno proti osobám, které by se dopustily trestných činů, pokud jde o likvidaci bulharských statků, a moc-

des biens bulgares, et les Puissances alliées et associées recevront les renseignements et preuves que le Gouvernement bulgare pourra fournir à ce sujet.

FAIT en français, en anglais et en italien, le texte français faisant foi en cas de divergence, à Neuilly-sur-Seine, le vingt-sept novembre mil neuf cent dix-neuf.

nosti spojené a sdružené přijmou údaje a průvody, jež by snad v tomto směru bulharská vláda mohla podatí.

DÁNO v jazyku francouzském, anglickém a italském, mezi nimiž, byla-li by neshoda, rozhoduje text francouzský, v Neuilly-sur-Seine dvacátého sedmého listopadu roku tisíc devět set devatenáctého.

FRANK L. POLK.  
HENRY WHITE.  
TASKER H. BLISS.  
CECIL HARMSWORTH.  
EYRE A. CROWE.  
GEORGE H. PERLEY.  
ANDREW FISHER.  
THOMAS MACKENZIE.  
R. A. BLANKENBERG.  
EYRE A. CROWE.  
G. CLEMENCEAU.  
S. PICHON.  
L.-L. KLOTZ.  
ANDRÉ TARDIEU.  
JULES CAMBON.  
GUGLIELMO MARCONI.  
G. DE MARTINO.  
K. MATSUI.

J. VAN DEN HEUVEL.  
ROLIN-JACQUEMYS.  
VIKYUIN WELLINGTON KOO.  
RAFAEL MARTINEZ ORTIZ.  
ELEFTHÉRIOS VENIZELOS.  
N. POLITIS.  
M. RÜSTEM HAÏDAR.  
AOUNI ABDUL-HADI.  
L. GRABSKI.  
ST. PATEK.  
AFFONSO COSTA.  
JAYME BATALHA REIS.  
NIK. P. PACHITCH.  
DR. ANTE TRUMBIC.  
DR. IVAN ZOLGER.  
CHAROON.  
DR. EDVARD BENES.  
STEFAN OSUSKY.

AL. STAMBOLIISKI.

Tato smlouva se vyhláší s podotknutím, že byla na základě usnesení Národního shromáždění ze dne 28. ledna 1921 schválena ratifikační listinou ze dne 19. března 1921, která byla presidentem republiky Československé a ministrem zahraničních věcí podepsána a dne 16. dubna 1921 v ministerstvu zahraničních věcí v Paříži uložena.

Národní shromáždění se usneslo zároveň, že se ministerstvu zahraničních věcí ukládá, aby v dohodě se všemi zúčastněnými ministerstvy učinilo další opatření, kterých je třeba k provedení této smlouvy.

Prvý zápis o složení ratifikací byl sepsán v Paříži dne 9. srpna 1920; ratifikace tohoto dne složily: Velká Británie, Francie, Itálie, Belgie, Siam a Bulharsko. Tímto dnem vešla smlouva v působnost mezi právě jmenovanými státy; pro výpočet veškerých lhůt, o kterých mluví tato smlouva, bude datum 9. srpna 1920 dnem, kdy smlouva nabyla působnosti.

Ve všech ostatních směrech nabyla tato smlouva působnosti pro Československou republiku dnem složení její ratifikace, t. j. 16. dubna 1921.

Z ostatních států ratifikovaly tuto mírovou smlouvu: království Srbů, Chorvatů a Slovinců dne 16. srpna 1920, Řecko a Rumunsko dne 4. září 1920, Japonsko dne 31. října 1921.

T. G. Masaryk v. r.

Dr. Beneš v. r.

## OBSAH.

	Strana
Úvod . . . . .	1126
ČÁST I.	
ÚMLUVA O SPOLEČNOSTI NÁRODŮ.	
Úmluva o Společnosti národů (čl. 1—26) . . . . .	1130
<i>Příloha</i> . . . . .	1142
ČÁST II.	
HRANICE BULHARSKA.	
Hranice Bulharska (čl. 27—35) . . . . .	1142
ČÁST III.	
POLITICKÉ KLAUSULE.	
ODDÍL I. — Stát srbsko-chorvatsko-slovinský (čl. 36—41) . . . . .	1148
ODDÍL II. — Řecko (čl. 42—47) . . . . .	1150
ODDÍL III. — Thrakie (čl. 48) . . . . .	1151
ODDÍL IV. — Ochrana menšin (čl. 49—57) . . . . .	1152
ODDÍL V. — Ustanovení obecná (čl. 58—63) . . . . .	1155
ČÁST IV.	
KLAUSULE VOJENSKÉ, NÁMOŘNÍ A VZDUCHO- PLAVECKÉ.	
ODDÍL I. — Klausule vojenské . . . . .	1157
Hlava I. — Klausule obecné (čl. 64 a 65) . . . . .	1157
Hlava II. — Početný stav a rozčlenění bulharské armády (čl. 66—70) . . . . .	1157
Hlava III. — Doplnování a výcvik vojska (čl. 71 a 72) . . . . .	1159
Hlava IV. — Školy, učiliště, spolky a sdružení vojenská (čl. 73—75) . . . . .	1160
Hlava V. — Výzbroj, střelivo, materiál a opevnění (čl. 76—82) . . . . .	1161
Tabulka I. — Složení a nejvyšší početný stav pěší divise . . . . .	1163
Tabulka II. — Složení a nejvyšší početný stav jízdní divise . . . . .	1164
Tabulka III. — Složení a nejvyšší početný stav smíšené brigády . . . . .	1164
Tabulka IV. — Nejmenší početný stav jednotek, ať již je přijata jakákoliv organizace . . . . .	1165
Tabulka V. — Nejvyšší dovolená výzbroj a zásoba střeliva . . . . .	1165
ODDÍL II. — Klausule námořní (čl. 83—88) . . . . .	1166
ODDÍL III. — Klausule týkající se vzduchoplavby vojenské i námořní (čl. 89—93) . . . . .	1167
ODDÍL IV. — Mezispojenecké komise dozorců (čl. 94 až 100) . . . . .	1169
ODDÍL V. — Klausule obecné (čl. 101—104) . . . . .	1171

## ČÁST V.

## VÁLEČNÍ ZAJATCI A HROBY.

ODDÍL	I. — Váleční zajatci (čl. 105—115) . . . . .	1172
ODDÍL	II. — Hroby (čl. 116 a 117) . . . . .	1175

## ČÁST VI.

## USTANOVENÍ TRESTNÍ.

Ustanovení trestní (čl. 118—120) . . . . .	1176
--	------

## ČÁST VII.

## NÁHRADA ŠKOD.

Náhrada škod (čl. 121—131) . . . . .	1177
<i>Příloha</i> . . . . .	1182

## ČÁST VIII.

## KLAUSULE FINANČNÍ.

Klausule finanční (čl. 132—146) . . . . .	1184
---	------

## ČÁST IX.

## KLAUSULE HOSPODÁŘSKÉ.

ODDÍL	I. — Vztahy obchodní . . . . .	1190
Hlava	I. — Celní předpisy, cla a omezení celní (čl. 147—151) . . . . .	1190
Hlava	II. — Plavba (čl. 152 a 153) . . . . .	1192
Hlava	III. — Nekalá soutěž (čl. 154 a 155) . . . . .	1193
Hlava	IV. — Nakládání se státními příslušníky moc- ností spojených a sdružených (čl. 156 až 159) . . . . .	1194
Hlava	V. — Obecná ustanovení (čl. 160 a 161) . . . . .	1195
ODDÍL	II. — Smlouvy (čl. 162—175) . . . . .	1196
ODDÍL	III. — Dluhy (čl. 176) . . . . .	1202
	<i>Příloha</i> (§§ 1—25) . . . . .	1205
ODDÍL	IV. — Majetek, práva a zájmová účastenství (čl. 177—179) . . . . .	1211
	<i>Příloha</i> (§§ 1—15) . . . . .	1216
ODDÍL	V. — Smlouvy, promlčení, rozsudky (čl. 180 až 187) . . . . .	1221
	<i>Příloha</i> (§§ 1—24) . . . . .	1226
ODDÍL	VI. — Smíšený rozhodčí soud (čl. 188 a 189) . . . . .	1233
	<i>Příloha</i> . . . . .	1235
ODDÍL	VII. — Vlastnictví průmyslové (čl. 190—195) . . . . .	1236
ODDÍL	VIII. — Zvláštní ustanovení o územích postou- pených (čl. 196—203) . . . . .	1241

## ČÁST X.

## VZDUCHOPLAVBA.

Vzduchoplavba (čl. 204—211) . . . . .	1245
---------------------------------------	------